

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 04001

A TOG MIT YAAKOV GORDIN

Morris Winchevsky

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אֵת אָגָם מִיטָּה יַעֲקֹב גַּאֲרָדִין

A DAY WITH
JACOB GORDIN

SPENT AND DESCRIBED

BY

MORRIS WINCHEVSKY

PUBLISHED BY M. MAISEL
422 GRAND STREET, NEW YORK, N. Y.

1909

אַטָּאג מִיט יעַקב גַּאֲרְדִּין

דָּוֶרֶפֶגֶלְעֶבֶט אָוֹן בְּעַשְׂרֵי עֶבֶעַן

פֿוּז

מַאֲרְרִים וּוַינְטְּשָׁעוֹסְקִי

פֿערְלָאָג מַ. מִיוּזָּעַל,
גַּרְעָנְד סְטְּרִיְּט, נְיוּ יָאָרָק.
.1909

COPYRIGHT, 1909 BY
LEOPOLD BENEDICT
NEW YORK, N. Y.

ALL RIGHTS RESERVED.

פָּרוֹי אַנְגָּא נַאֲרָדִין
אוֹן אֵיהֶרֶע קִינְדָּרֶעֶר מִיט
לִיעְבָּע גַּעוּדְרָמְעַט.
ט. 11.

פָּרְדוֹן אַרְטַּה.

דעם 27טען מאי איז פאר קיינעם פון זייןע נאھענטע פרוינט שווין מעהר קיין שום צווייפעל ניט געוווען, איז יעקב נאָרדין שטארבט, און או דער טויט איז ניט מעהר „הינטער די בערג“, נור הינטערן שוועל פון זיין טיר.

בֵּי מִיר אָזֶן, ווֹאַהֲרְשִׁינְלִיךְ, אוֹיךְ בֵּי דֵי אַנְדְּרָעַ, אָזֶן כְּמֻעַט פֿערְשְׁוֹוָאנְדְּרָעַ גַּעַוְאָרָעַ יַעֲדָעַ מַעֲגְּלִיכְקִוּוֹת צָו אַרְבִּיְּטָעַן אָזֶן צָו לְעַבְּעָן, נִיט האַבְּעָנְדִּינְגַּן נַאֲךְ-אַנְאָנְדָּר אָזֶן אַנוֹאוֹפְּהַעֲרְלִיךְ דַּעַם גַּרְוִיסְעַן מָאַן אַין גַּעַדְאָנְקָעַן אָזֶן פָּאַר די אוֹונְגָעַן.

יענעַם טאג האָב אַיךְ בעשלאָסָעַן אַנְצּוֹפָאָנְגָעַן צָו עַרְפִּילְעַן מִין פְּלִיכְטַּצְּוָאָהָם — די פְּלִיכְטַּפְּוָן אַפְּרִינְדָּה. אַיךְ האָב בעשלאָסָעַן אַיהֲם צָו בעשריְבָעַן אַלְסָמָעַנְשׂ אָזֶן אלְסָמָעַנְשׂ דִּיכְטָעַר אוֹיְף אָזֶן אָפָּן, אָזֶן מִין שְׁרִיפְטַּזְּלִיכְעַן אוֹיְף זַיְדַּק דַּעַם שְׁטַעַמְפְּעָל : אַמְתָּה, אָזֶן ווֹוִיט ווֹי אַיךְ בֵּין דַּעְרָצָו פְּעַחְיָגָן. דָּאָס צָו עַרְיוִיבָעַן האָב אַיךְ גַּעַוְעַחְלָט די פְּאַרְמָעַן, וּוּלְכָעַ דַּעַר לְעֹזָר האָט פָּאַר זִיךְ, דָּאָס הַיִּסְטָט, בעשריְבָעַנְדִּינְגַּן אַלְזָן ווּאָס אַיךְ האָב ווּרְקָלִיךְ אַלְיָין דָּוְרְכְּגָעַלְעָבָט יַעַנְעַם טָאגַן, וּוּעַן יַעַדר שְׁרִיט אָזֶן יַעֲדָעַ מַהְעַטְיְגָקִיט האָט אַין זִיךְ גַּעַהְאָט

עטוואס פון גארדיין'ס טרויערינגע נונגנווארט און טהאטען-
רייכער פערגןגענהויט.

איך וויס, או מיין ווערך איז ניט דאס וואס זיין אנ-
דענקען וואלט פערדיינט, אבער איך האב בעסער ניט גע-
קענט, שוין נאָר ניט רעדענדיג דערפּון, וואס איז פיעלע
ערטער איז אַרוֹיסְגַּעֲמָעַן די שrifט עטוואס בלאָס, מהמת
איין די טינט האט דא און דארטען אַרוֹנְטַרְגַּעֲטִיףְט אַ טרעָר.

מו. וו.

א טאג מיט יעקב גארדיין

אין דעם שאטען פון טויזט.

דאָנערסטאג פֿרִיה.

דעָר ווינער איז ערסטט 7, אונ איך בין שוין אַרוֹים פֿון בעט. עס איז גוט צו זיין געזונד: אויפֿגעכָּפְט זיך, אויפֿגעשָׂטאנען און אַרוֹים פֿון בעט, אַרוֹים פֿון דעם טעמאָפֿאָרערען קָבר, וואָו מען איז געלעגןען אַחַן בעוואָסְטוּן, דאס הײַסְט אלּוֹא, אַחַן לְעַבְּעַן גָּאנְצָע זעקס שעה.

ער איז מײַן ערסטער געדאנק.

ער קען דאס ניט. ער כאָפְט זיך אַוִיך אַוִיף, עפֿעַנט אַוִיך אוּף די אוּינְגַּן, אַבעָר ער שטעטהַט ניט אוּיף אַז געהַט מעָהָר שׂוֹין ניט אַרוֹים פֿון בעט... יעדענְפָּאלְם ניט אלּוֹין.

ווען איך ועה איהם איז בעט, קומט מיר פֿאָר איז איך ועה איהם איז און אונכְּבָּדְּקָעֵן אַרְזָן, אַז איך ועה איהם שׂוֹין טוֹיט, מעָהָרְדִּנְשֶׁט ער איז אַזְוִי ווי בעווענְגְּלִיךְטְּוִיט, ווי אַזְוִינְגַּר ווֹאָס זיין סְפָּרוּשְׁנָע אַזְוִי שׂוֹין כְּמַעַט אַבְּגָעָלְאָפְעַן אַז ער בעווענט די ווֹוִיזְעַלְעַך אַוִיך ווַיְן צִיפְּעַרְבְּלָאַט מִיט די לעַץ טעַחַות אַז הנֵּם זוי דער לאָגָנְגָען זיך נָאָך אַלְעַ ווַיְילָע אַריְה — ווֹעֲנִיגְסְּטָעָנס דער לְעַנְגָּרָר, אַבעָר ווֹעֲנִיגְגָּר בְּעַדְיוּתְּנָדְרָר ווַיְיִיד ער: דער ווֹאָס ווֹעֲרָת בְּטַל בְּשִׁים לְגַבִּי דעם קְלָעָנְגָּרָען אַבעָר ווַיְכִּימַּד טִינְגָּן בְּעַגְּלִיְּטָר וַיְיִנְعַט — ווַיְיִזְעַן זוי שׂוֹין מעָהָר ניט די צַיְּיט, פְּרָאַקְּלָאַמְּרָעָן זוי זי ניט מעָהָר דָּרָך דעם קְלָאָנָג פֿון זַיְעָר גְּלָאָקְּד

פערקינדרער, וויסמען זוי שווין ניט מעהר פון טאג אונ נאכט אונ
אייהר מענט זיך ריכטען, אונ אט-אט שטעלען זוי זיך אין גאנצען
אב.

אמאל וואלט איך גענלויבט אונ יבאו יומו : קומען וועט די
צייט ווועז עס וועט זיך דערהערן א קול שופר אונ אן אלמעטען-גע-
האנד וועט פון דאס נײַע אַנְצִיְהָעַן דעם וואָונְדֶרְבָּאָרָעַן מעכאניז-
מוס, אונ ער וועט דאן געהן אויף אַיְבָּיגְ מִיט יְעָנָעַם „פּֿעָרְפּֿעָטוֹאָמָּס
מאַבְּילָעָעָה“ פון וועלכען זיין אַיְגָּעָנָעָר, „מְטוֹרָה“ האט געטרוימט.
אמאל, يا, אבער לאָנג, לאָנג צוּרִיך.

* * *

וואָ געזאגט : דער זוינער איז ערסטט 7. נאר וואָס האט דער
קורבעע-גלאָק געלְוָונָגָען וויעבען. איך שרעק זיך ניט פֿאָר קִין
גלאָק. איך בֵּין אַ אַיד... מיר אַידען שטארבען אַהוָן גָּלְאָקָעָן אַזְּן
ווערען בערגאָבען אַזְּן מְזֻוקָּן ; פֿאָר אַונְזָעָר מענְהָ-לְשׂוֹן האט מענְיָן
דעַלְסּוֹזָהָן-בָּאָרָתָהָאַלְדִּי ניט גַּשְׁרְיוּבָּעָן קִין נָאָטָעָן אַזְּן צָו אַונְיָן
ווער הסְּפָד אַזְּן נָוִוְתִּיגְ קִין האַרְמָנִינִיעָן... אַיְדיַשׁ טְרָעָהָרָעָן
ニְסָעָן זיך שְׁטִילָן, הַעֲכַסְתָּעָנָם, בְּעַגְּלִילָה זַיְהָ אַמְּלָהָן דָּאָן אַרוֹסִים
גַּרְזְּעָנָעָר ווַיְלָדָעָר אַוְיְגָּשָׁרְרִי, דָּרָטָעָן אַהֲלָב אַונְטָעָרְדִּיקְטָעָר
שְׁלָבִיצָן אַ שְׁוָאָכָעָר זַיְבָּץ : קִין שָׁוָם פָּאַלְיָצִי אַרְדָּאָנָאָצָן קָעָן נָאָר
נִישְׁטָהָאָבעָן גַּעַגְּעָן זַיְהָ.

אַזְּן דָּרָר גָּלְאָקָעָן-קָלָאָנָגָן דָּרְשָׁרְעָקָט מִיךְ נִיט. דָאס צִוְּגָטָט
נִיט אַזְּן זַיְהָ טְוִיטִיט... דָאס אַזְּן נָוָר אַזְּן אַנְצִיְגָּעָן, אַ גַּעַוְעָה-הַלְּיָעָן
אַלְטָעָנְלִיבָּעָן אַנְצִיְגָּעָן אַזְּן זַיְהָ ווַיְעָבָעָן. שָׁהָ אַלְטָ אַזְּן אַזְּן
אַיך מְעָגָ אַוְיפָּשְׁתָּעָהָן אַוְבָּאָ אַיך זַיְהָ — אַיך, ווָאָס קָעָן דָאס דָרָר
וַיְיָלָאָךְ טָאָן, ווָעָן אַיך זַיְהָ.

גַּעַמְעָגָט האָב אַיך עַל פִּי יוֹשֵׁר שְׁלָאָפָעָן נָאָך אַבְּיָסָעָל לְעַנְגָּעָר,
מְחַמְתָּ אַיך האָב זיך דִּי נָאָכָט פְּרִיהָעָר שְׁפָעָט גַּעַלְעָנָט, אַזְּן זַעַק שָׁהָ
אַזְּן אַ מְעָתָ לְעַת שְׁלָאָפָעָן, הַגָּם דָאס הַיִּסְטָ זַיְהָ זַעַק שָׁהָ גַּעַד
שְׁטָאָרְבָּעָן, אַזְּן פֿאָר מִיר נִיט גַּעַגְּגָן.

מְחַשְּׁבָּהָוָתָן ! עַר שְׁלָאָפָט אַלְעָ ווַיְוָלָעָ אַיְן הַיְוָנִינִיגָּעָ צִוְּיָוָטָעָן...

מיר דוכט טאכע, אzo דאט שטארכט ער אלע ווילע און שטעהט אלע ווילע אויפת תחית המטים, אפשר געגען זיין איינגענען ווילען, ווער וויאס.

יא, איך וואלט געווייס געמענט נאך שלאפען, אַ האלבע שעה לכל הפתות, אבער איך פיהל אzo די אויגען וועלען זיך שיין ניט צומאכען צוריק, אונז אzo שיין יא אויפגעשטאנגען, לאז שיין זיין אין גאנצען.

איך וואש זיך ארום אונז רازיר זיך... ער, קלער איך, זיך רАЗויז רענדייג, האט אויסגעהאלטען זיין שעהנען לאנאגען בארד ביז איצט, אמת ער אליאן ליענט אַ פערברענטער, ליגט אונז איבערוגערענטער, זויל איך זאגען, זעהט אויס שווארץ, וועהרענד דער אמאלייגער שווארצער, פער שווארכער בארד איז איצט וויאס — וויאס וויא דעם קינדר'ס אדרער דעם ברמינג'ס אונשולד — אונז איז היינט מעהרא א שטער וויא א תכשיט, מחמת זיין איינגענטהימער הוסט נאך אנאנדר... הוסט ארויס פון זיך שטיקער ליעבען אונז ווען עס קומט צום אבויישען די ליפען — וואס דאפר ווער וויסען אונז א שטיק ליעבען איז דורך זיך ארים? — דאן איז דער אמאלייגער שעהנער בארד טאקי נור א שטער.
בקיצור, איך וואש זיך ארום, רازיר זיך אונז געה ארין אין עס-齊ימער.

סְבִּירָה

מיין גָּלָאו טֵי וּוּרְטַ קָאָלְטַ.

אויפ מיר ווארט א גלאו טי.

איך זויל זיך אנדערוזעטען ביןן טיש, אבער דער שעהנער, העלער, פרישער מאידמארגען מאכט מיך ארויסקוקען אויפ'ן גאט. מיין בליך בעגעגענט די גרונע, ליעבעריגע בלעטער אויפ דעם בוים, וואס בליקט ארין איז די פענסטער פון מיין עס-齊ימער אונ שוינט צו מאכען חנ'דעלאך צו מיר אונ שוינט זיך צו ריעצען

מייט מיר, ווי אינגעַר זאנט : "אלטער פֿעֶפְּרָע ! האסט שווין געגענט
לאנג זיין אין גאט, אַנְשְׁטָאָט צו אַטְהָעָמָן די האַלְבָּדְפּֿרְשָׁטִיקְטָּע

לופט צוֹוישָׁען די עַנְגָּע ווענד פֿון צִינְגָּל אָוּן וואָפְּנָעַן !"

ער, טראקט איך, האט אויך לְעַבְּעָן זיין פֿעֶנְסְּטָר בְּוּימָעָר
מייט אַ נְיִיעָם פְּרִיהָלִינְגְּסְ-לְעַבְּעָן אַין זַיְעָרָע בְּלְעָטָר. ווען די יְסָרוּם
לְאַזְעָן אַיְהָם מִינְטוּעָנוּיוֹ אַב מַאֲלָט זַיְךְ אַב דִּיעָוָע וַיְוַרְעָרָאוּפְּגָע
לְעַבְּטָע נְאָטוֹר מִיט אַיְהָר שֻׁעהָהִיט אָוּן פְּרִישָׁקִיט אָוּן אַיְהָר דִּיחָ
נִיחָוח אָיִן זַיְינָע אַיצְט מַאֲטָע אַוְיגָען, — די אַוְיגָען, וּוּלְכָעַ האַבָּעָן
נַאֲךְ גַּאֲרַ נִיט לְאַנְגָּג צְרוּיכָּס אַרְיִינְגָּנוּמוּן אַ וּוּלְטָ מִיט יְעָדָעָן בְּלִיסָּ
אוּן האַבָּעָן דַּוְפְּנָאָטִיוֹרָט יְעָדָעָן מַעְנָשָׁעָן וּוּאָס דָּעָר דָּאַזְוָנָעָר שָׁאָמָּ
בְּלִיךְ האַט דַּוְרְכָּנְדָּרְוָנְגָּעָן.

אוּן וַיְוַרְעָר זַה אַיךְ אַיְהָם — ווי מִיט אַ פֿאָר טָעַן צְרוּיכָּס —
אַדוֹיְסְ-בְּלִיְקָעְנְדִין פֿון זַיְן פֿעֶנְסְּטָר אַין גָּאט ; זַה אַיךְ ווי זַיְן בְּלִיךְ
פּוֹל מִיט רְחַמְּנוֹת פְּאָר זַיְן אַיְוָגָעָן לְעַבְּעָן, פּוֹל פֿון מִיטְלִיְידָ
פְּאָר זַיְינָע, פְּאָר דָּעָר צִיְּטָ אַבְגָּשָׁנִיטָעָן, יְאָהָרָעָן, פְּאָר זַיְינָע
אוֹנְגָּעָבָאָרָעָן גַּעֲלִיבָעָן נִיסְטָמָעָן קִינְדָּרָעָן, פְּאָר זַיְינָע נִיט גַּשְׁאָפָעָן,
נִיט פְּאָרָמָרָט גַּעֲלִיבָעָן מַעְנְשָׁעָנִיטְפָּעָן, פֿון וּוּלְכָעַ זַיְן גַּרְוִיסָעָר
מוֹחָ אַיְזָ פּוֹל דָּעָם גַּאנְצָעָן לְעַטְמָעָן יְאָהָר — זַה אַיךְ, בְּקִיצָּר,
דִּיעָזָעָן בְּלִיךְ גַּעֲוָונְדָרָעָט צַו דָּעָר בְּלִיהָנְדָרָעָט נְאָטוֹר אַין זַיְן
פֿעֶנְסְּטָר. אוּן מִיר דָאָקָט זַיְךְ, אוּנָה פְּרָעָגָט זַיְיךְ, צַו אַיְזָ דָאָס
אַמְּתָה, צַו דָּעָר מַעְנָשָׁקָעָן מַעְהָר ווי אַיְזָ פְּרִיהָלְגָּנָגָן נִיט האַבָּעָן, צַו —

"דָּעַם לְעַבְּעָנָס מַאי בְּלִיהָט אַיְינְמָאֵל אוּן נִיעָן וַיְוַרְעָר."

ווי שַׂילְלָעָר בְּעוּהִיפְטָעָט ? אַיְזָ דָאָס אַמְּתָה ? שִׁוְינְטָ מִיר זַיְן אוֹיגָע צַו
פֿרְעָנָעָן. דָאָרָפְּ דָאָס זַיְן אַמְּתָה ? אַיְזָ דָאָס אַ וּשְׁרָ אַזְוָעָן זַיְן
זַיְן אַמְּתָה ? אוּן אוּבָ נִיט אַ נְיִיעָר פְּרִיהָלִינְגָּן, אוּבָ נִיט אַ נְיִיעָר
חָגָ האַבָּב, טָו וּוּאַיְזָ לְכָל הַפְּחוֹתָ דָעָר הַעֲרָבָט — וּוּלְעָר וּוּיְ
טָעַן — זַיְין חָגָ האַסְפָּה ? עָר האַט זַיְךְ דָאָךְ דָאָס די גַּאנְצָעָ צִיְּטָ
גַּעֲלִיבָעָן צַו שְׁנִירָעָן אוּן אַרְיִינְצּוּנְחָמָעָן די זַאֲנָגָעָן אַיְן זַיְן
שִׁוְינְרָ אַרְיִין, מַחְמָת וּוּאָס עָר האַט בְּזַיְ אַיצְט מַהְמָת גַּעֲנָאָסָעָן פֿון די
פֿרוֹכָט פֿון זַיְן זַרְעָה אַיְזָ דָאָךְ נָוָר גַּעֲוָעָן אַ מִין זַוְּמָרָה הַעֲרָבָט,

אן אונרוייפער, פאָרְדַּעֲצִיְּטִינֶר, אָונְגַּעַזְוָנְדָּר שְׁנִים מֵיט אָונְרַיְּפָע
אייפֿס, וועלכע האבען איהם דאס אַזְוִי קְרָאנָק גַּעֲמָכְט.
אויף מיר וואָרט אַ גְּלֹאָזְטִי — אַ קָּאָלְטָע.
קְיֻין סְכָנָה נִיט, קְלָעָר אַיְך. נָאָך אַ קָּאָלְטָנְעָוָוָאָרָעָנָע גְּלֹאָזְטִי
קָעַן מַעַן קְרִינְגָעַן אַ וּאָרְעָמָע. שְׁוּעוּרָעָר אַיְזָא נִיְּעָר וּאָרְעָמָע,
פָּנוּ דָּאָס נִי אָוִיפְּגַּעַוְאָרִימְטָעָר, ?עַבְעַנְסָהָיוֹחַ, וּוֹעַן דַּי הָאָרֶץ וּוּוְרָט
אָבְגַּעַלְיָהָלְט...
וּאָונְדַּעְרְבָּאָר וּוֹי אַלְעַ מִינְגָּעַ גַּעַדְאָנְקָעַן דְּרָעָהָעַן זִיְּה, אַזְוִי וּוֹי
בָּעַ'כְּשָׁופְּט, אָרוֹם דַּעַם טָוִיט!
פָּנוּ דַּעַסְטוּוּנְעָנָע עַם אַיְך פְּרִיהַשְׁטִיק. דָּאָס ?עַבְעַן בְּעַשְׁתָּעָהָט
אויף זִינְגָּעַ רַעַטָּע.

א גְּרוּזָסָעָר שְׂוִוְיָגָעָר.

דרער זִינְגָּעַר אַיְזָא אַכְּטָה.
אוּפְּשָׁטָעַהָּנְדִּיךְ פָּנוּ טִישׁ נַאֲכָ'ן עַסְעָן, נִיב אַיְךְ נִיט וּוּלְעַנְדִּיךְ
וּוּעַדְעָר אַ קְוָק אַוִּיפָּה דַּי גְּרִינְגָּבְּלָעְטָר, וּוּלְכָעַ דָּעַר וּוּינְדָּבְּלָאָזָט
אַיְצָט, זִיְּיַה בְּעַוּעַגְנָדִיךְ הַיְּן אָוֹן צְרוּרָק, פָּנוּ מַרְחָה צְוָעָר.
אָוֹן מִינְגָּעַ גַּעַדְאָנְקָעַן זִוְּנְעָנָעַ וּוּיְעָדָר אַיְן בְּרוּקְלָין אָוֹן מִיר
דוֹכָט זִיְּה פָּנוּ דַּאֲפָּדָנִי אָזְזָא בְּלִיכָּא אַיְךְ אָרוֹסָם, וּוֹי יְעַנְעָם טָאגָן,
פָּנוּ זִיְּן צִימָעָר, נִיט פָּנוּ מִינְיָנָם.
אָוֹן מִיר דַּוְכָּט, אָזְזָא אָונְטַרְהָאָלְטָוָנָג מֵיט דַּי בְּלָעְטָר פָּנוּ
דַּי בְּוּמָעָר מַזְזָא זִיְּנָה זַהָּר אַ פְּאָעָטִישׁ, וּוּיְלָקְיָנָעָר קָעַן אַזְוִי
שְׁעָהָן, אַזְוִי מַלְיָצָהָדִיגְּ, אַזְוִי אִינְהָאָלְטָסְדִּיךְ נִיט שְׁוֹזְזָעָן
וּוֹי עָרָר.
אַיְךְ דַּעַרְמָאָן זִיְּה אָזְטָאָג אִין וּוּינְטָעָר מֵיט עַטְלִיכָּעָר יְאָחָר
צְרוּרָק, וּוּלְכָעַן מִיר האבען בִּידְעָ צְוַעַרְאָכָט אַוִּיפְּן לְאָנָד אִין
נוֹיְדָזְשָׁוִירָסִי.
אָט גַּעַהָעָן מִיר, דַּאֲכָט זִיְּה, שְׁוּלְטָעָר בַּיְּ שְׁוּלְטָעָר אָוֹן, זִיְּה

פיהלענדיג גאנץ אלין, דערצעהלהען מיר זיך אינעם דעם אנדרען אינטימע זאכען, ער אבער רעדט מעהר ווי איך : ער האט אינטער רעסאנטער, דראמאטישער עפייארען אין זיין לעבען. די נאטור ארום אונז טויט, די מאמע ערדר ליגט אינגעוווקעלט אין א וויסען קיטעל פון שנעה ווי פאר דער קבורה. ארום און ארום איז שטייל ; קיין ווינד בלואזט ניט, קיין הוNDER בילט ניט, קיין האהן קרעטהט ניט, קיין זאך הערט זיך ניט אויסער אונזערע בירענעם טרייט, פון וועלכע עם סקריפט, מיט א פראטעט, ער שנעה אונטער די פים ; אויסער אונזערע ביידענס שטימען, וועלכע הילכען אב אין די רײנע אטמאספערע צושטערנדיג איהר רוחה און איהר שטילקיות.

און ער, וווערנדיג מעהר און מעהר אונמייט בעט ער רעדט, בעט ער וווערנדערת אין וווערטער און בילדער ארום זיין מהאטערנרכע יונגענד, ער דערצעהלהט און דערצעהלהט און דערצעהלהט... זיין קול איז שטילער און גלאםגער ווי געווענההיך, דערביי אבער לירענד שאפטליך-איינדרוקטפאל : מיר קומט פאר, איז דער דראמאטורג רעדט ווי אן עפיקער וועגען א ליריקער — דער מיטעל-עלטער, ווי דער עלטער וועגען דער יונגענד — די תהאט ווי דאס ווארט זונגען דעם גייל... איהר בערטערת וואס איך מיין.

און מיט אמאל וווערט ער שטייל. איך וויל וואס זאנגען גור איך שווייג, מהמת מיין מה האלט אין פערדייען די ריביכע גויסטיגע שפיזן, וועלכע ער האט מיר אקארשט געגעבען מיט אוז פולע האנד.

און איך שווייג אוייך.

און מיר געהן וויטער שולטער-ביבו-שולטער אויף דיעזען לאַנְצָן גען שמאלען וועג, מיט דער טויטער נאטור ארום און ארום, מיט דעם אונפריאנדיליכען, מרדשורה-הייגען הומעל איבער אונזערע קעפ, פערטיעפט איז דער פערגןגענהייט. און איך, פול מיט איהם און פון איהם, הער, דראקט זיך, ווי ער שווייגט ; הער איהם פארטיעצענדיג זיין ערצעהלהונג אהן וווערטער ; הער איהם רעד-

דענדייג מיט געשלאַסענע לֵיפען און, מיר דאכט, איך הער איהם
קלערער, דיויטליךער, בערטטאָזאמער ווי פריהער.
דאָן שווין בעשליים איך בוי זיך דאס וואָס איך האָב איך
נאָרדוֹאָס געוֹאגט :
קײַינְעֶר קעַן אָזוּן שעהָן, אָזוּן מלִיצָה/דִּין, אָזוּן אַוְנהָאַלְטְּסְרִיךְ
נִיט שְׁוּוֹיְגָעָן וּוּ עָרָן.
און אַיצְט אַיז צִוְּת אַרוֹיסְצָוָנָהָן אַין נָסָם. הַאֲלָב נִין!
אַיך טּו זִיך אָן.

סְגִּילָה

זְוִיּוּרָע מַאֲיַעַסְטַּעַטְעַלְעָן.

פֿאָרְץ אַרוֹיסְגָּהָן אַין נָסָם פֻּעָרְוּעַלְט זִיך מִיר שְׂטָאָרָק אַרְיִינְדָּן
געָהָן זְעָהָן מִיּוֹן פְּלָעָמָעַנְיקָעַלְ, וּוּלְכָעַר וּוּאוֹינְט אַין דְּיוּזָלְבִּינְגָעַ הָוּוֹ
וּוֹ אַיך וּוּאוֹיָן, נָור מִיט צְוּוֹי טְרָעָפָעָן נְיַדְרִיְגָעָר. דָּעָר בָּחָור אַיז
אַין גָּאנְצָעָן קְנָאָפָע זַעַקְמָן יְאָהָר אַלְטָן אַין אַיְוָהָיְנִינְגָעָן טָאגּוֹן דָּעָר
קָעְנִיגּוֹן פּוֹן מִיּוֹן הָאָרְצָעָן. עָר הָעִירְשָׁת דָּאָרְטָעָן כְּמַעַט אָוְנְכָעַ
שְׁרָעְנְקָטָן, אַ קלְיַינְעָר סָאָמָּאָדָרְזְשָׁעָי. אַין מִיּוֹן הָאָרְצָעָן בִּיטָּעָן
זִיך אַלְעָן פְּאָאָר יְאָהָר דִּי דִינְאָסְטִיעָן, וּוּיְיָלְ דִי חָרְשָׁעָר מְזָוָעָן דָּאָרָה
טָעָן זְיַוִּין קלְיַיְנִינְקָע אַין זַוִּי וּוּרָעָעָן גְּעוּוֹחָנְלִיךְ עַנְטְּרָהָרָהָנְט וּוּעָן
זַוִּי וּוּרָעָן 8—7 יְאָהָר אַלְטָן, וּוּסָם דָּאָן קְוָמָט אַוְיָף דָּעָם אָרָט
פּוֹן דִי אַבְגָּעָדָאָנְקָטָע מַאֲיַעַסְטַּעַטְעַלְעָן — קָעְנִיגּוֹן אָדָעָר קָעְנִיגּוֹן —
אַ נְיַיְעָר מַאֲנָאָרָה, מַעְנְלִיךְ אָדָעָר וּוּיְבָלִיךְ.

אַ קָּאָנְסְטִיטּוֹצְיָע אַיז אַין מִיּוֹן הָאָרְצָעָן נִיטָא, דָּאָרְטָעָן אַיז
נִיטָא קִיּוֹן גְּרוֹנְדְ-גְּעוּזָע אַין נִיט קִיּוֹן אָנְדָעָר גְּעוּזָע, אָפְלוֹו נִיט
קִיּוֹן „בָּאִילְאָאָס“, מְחַמֵּת דָּעָר קָעְנְגָלְיָכָעָר טָהָרָאָן הַאַלְטָן זִיך אַוְיָף
לְיַעַבָּע אַין אַלְעָן גְּעַפְּהָלָע, נִיְיָנוֹנָעָן, נְעָרוּוֹן, מּוֹסְקָוָלָעָן אַין אַלְעָן
אַנְדָעָר בְּיַרְגָּעָר פּוֹן מִיּוֹן הָאָרָע אַיז אַיְהָרָע קָאָלָאָנִיָּע אַין דָּעָם
קָעְרָפָעָר מְזָוָעָן בְּלִינְדָר גָּהָאָרְבָּעָן דָּעָם רָעַגְיָעָרְנָדָעָן מַאֲנָאָרָה. פָּאָר

מאכט-מיסברויך איז זיך ניטא וואס צו שרעקען, מהמת די ליעבע בעהערשט בידיע צדרדים.

זונע מאיעסטעט, מיין פֿלעמעניקעל, האט מיד עטפפאנגען ווי געוועהנליך — איך זעה איהם במעט יעדען טאג אויף א קורצע צויט, הגם זיין רעזידענץ איז פאר איהם אימער אפען — און אויף א מינוט האב איך זיך געפֿהילט גָּלִיקְלַיך.

אבער טאקע נור אויף א מינוט.

איהם בעטראכטענדיג, איזו מיר אינגעפאלאען, איז אין זיין הויז — דאראטען אין ברוקלין — זונען דא שענהן עטלייכע פון מינען אמאָלְגָּנוּן העריד-בעהערשער: צוויי קעניגגען און אין קע-נג פון דער דינאסטייע גָּרְדָּן.

און גלייך איז מיין גָּלִיקְלַיכְעַד מינוט געווין אן אלטע שטיך וועלטגעישיכטע, פערשאָלען און פערגןגען, במעט ווי גָּרְדָּן געוווזען.

פאר מינען אוינען האט זיך אויפֿגעמאָלֶט אַן אַלְטְּמָדְיִישׁע, לאנונגאָם זיך בעווענדע פֿאנְטָאָסְמָאָגְּנוּרָע מיט אַגְּנָצְעַדְיִוְּהָע פון ביְּדָעָר, וועלכְּעַד האבען זיך געזונען איבער 14 יהָהָר. דאמ זונען געווין אלערליי גָּרוֹפִּירְוָנְגָּן, צו פֿערשְׂעַדְעַנְעַץ צִיטְעָן, אַין גוּטָע אַן שלעכְּטָע פֿערהָעַלְטָנִיסְטָע, אַין וָוָוָוָוָטָאָג אַין עֲנֵנָה שאָפְטָמָט, אַבער אִימָעָר בֵּין איך אַין מיטען פון יעדע גָּרוֹפִּירְוָנְגָּן, אִימָעָר מיט אַין קִינְדָּלָס הָעָרְשָׁר אַין מִיןְהָאָרְצָעָן, בָּתְּהָרָי אִיבְּרָיָען, קענִיגְלִיכְעַד פְּרִינְצְעַנְעַן אַן פְּרִינְצְעַסְטִינְעַן, זִיצְעַן מִיר אויף די קְנִיעָה, אויף' קָרָקָה, אויף דִּי שְׁוֹלְטָעָה, אַדְעָר אַין אַקְרִיוֹן אַרְוֹם מִיר עָרְגָּעַץ אויף אַזְפָּא, אַדְעָר אוּמְגַעְעַצְט אַוְיף דָּעָר עָרָה.

און אַיְצָט, פֿיהָלָעָנְדִּיג אַלְדִּי לְיעָבָעָנְדָּע, הַיּוּסָע, בָּמְעַט לִיְּדִי דָּעַשְׁאָפְטָלִיכְעַד קָוְסָעָן, וועלכְּעַד קִין אַנְדָּעָר קִינְדָּלָס צּוֹוְשָׁעָן דִּי הָנוֹד דָּרְעָטָע אַין דִּי לְעַצְטָע פֿיעָר צְעָהָנְדִּילָג יְאָהָר האט קִינְמָאָל נִיט גַּלְעָנְטָמָר גַּעֲבָעָן, טְרָאָכָט איך אַיז דִּי צִיט אַיז פֿיעָלְלִיְּכָט נִיט ווּוִיט ווּן זַיְוּן זַיְוִינְמִים, נִיט נָר אַחְן אַפְּאָטָעָר, זָאָנְדָּעָר אַחְן אַזְאָל פֿאָטָעָר ווּיְוִירָה. עַס אַיז שְׁרָקְלִיך!

און „קַסְעָנְדִּינְג אֲזַיְּגָעָזְנֶד“, נעהם איך אַבְשִׁיעֵר פֿוֹן מִין פְּלַעֲמָנִיקָּעֵל, און פְּהַלְּ דֻּרְבָּי, אָז אַנְשְׁטָאָט וְזָךְ אַרְוִיסְצּוֹשָׁלְאָגָעָעֵן פֿוֹן מֹה, האָב איך דַּוְרָךְ דַּעַם קְלִיּוּנָעֵם מִיךְ נָאָךְ טִיעָפָעָר אַרְיִינְדָּעֵר עַבְרָאָכָט אַיְן יַעֲנָעֵם קְרָאָנְקָעָנְצִימָעֵר, וְאוֹז אֲמֹאָר הַגְּדוֹלָא צָאנְקָט אַזְוָן וְאַרְפָּט וְזָךְ אַזְּהָלְטָמָעֵן בֵּין אַוִּיסְגָּהָזָן, זָיךְ נִיטְקִימְעָרְנְדִּינְג אַרוֹם דַּעַם חַשְׁפָּר וְעוֹלְכָעֵר וְוּטְמָעֵן אַלְעָמָעֵן בָּאָלָד אַרְוִמְנָהָמָעֵן, פְּרָעוֹאָנְדָלְעָנְדִּינְג דַּעַם מַאיְאָזְעָעֵן טָאנְ אַיְן אֲדַעְצְּעָמְבָּעָרְנָאָכָט. אַזְוָן אַיךְ גָּעה.

די גָּאָרְטָעָן-שְׂטָאָדָט.

איך געה צו דער סָאָבָוּוּיְרְשְׂטָאָצִיאָן אוּוֹרְפָּעַט 157 טְסְטוּרִיט אַזְוָן בְּרָאָדוֹוִי, פִּינְקָה בְּלָאָקְ פֿוֹן דַּעַר נָאָם וְוָאוֹ אַיךְ וְוָאוֹן. צְוּוִישָׁעָן דִּיעּוֹז פִּינְקָה בְּלָאָק גַּעֲפִינְט זָיךְ אֲמִין גָּאָרְטָעָן-שְׂטָאָדָט, אַז אַמְּתָעָר גְּזָעָדָן, אַרְוּמְעָצָאָחָמָט מִיטְט אֲשְׁטִינְגְּרָעָנָם מוּיָעָר, עַפְּעָמָס אַזְוָי וְוִי אַיְהָם צוּ פְּעָרָהִיטָעָן פֿוֹן גְּנָבִים, — אַזְוָי מַאֲסִיו אַזְוָן אַיךְ גַּעֲבָוִיט דַּעַר פְּעַסְטָוּנְסְ-מוּיָעָר אַרוֹם דַּעַם גְּרוּסָעָן גָּאָרְטָעָן. אַיְנָנוּזְעָנִיג, אַיְן דִּיעּוֹשָׁן גְּזָעָדָן, די גָּאָסָעָן זַיְנָעָן נִיטְזָהָר בְּרִיטָט, אַבְעָר אַזְוָי שְׁהָזָן, אַזְוָי צִיכְטָג, אַזְוָי סִימְעָטָרִישׁ אַיְסָנְגָּדָעָן לְעֵגֶט, אַז אַיְיךְ גַּעֲהָמָט פְּשָׁוֹטָן אֲזָן קְנָאָה-גְּנָפִיהָל וְוּעָן אַיְהָר בְּעֵמְרָאָכָט, אַז די אַיְנוֹנוֹאַיְנוֹר זַיְנָעָן גַּעֲקְלִיעָבָעָנָעָן מְעַנְשָׁעָן, מִירְטָעָנָס רְיִיכָעָלְיָיט, וְאַסְמָעָן זַיְנָעָן יְעַדְרָאָר אַיְן זַיְן אַיְנָעָנָעָם בְּנֵין — עַר אַזְוָן זַיְן וּוּבָי, וּוּרְדָנִיטְדוּוֹר מִיטְט אַקְנָה, מִיטְט אַזְוָי. „טְרָעָפִיק“ אַיְזָה דָּאָרְטָעָן פִּיעַל נִיטָא, אַז דָּרְפָּאָר אַיְזָה נִיטְוּכִינְג וְוָאַסְמָעָן די גָּאָסָעָן זַיְנָעָן שְׁמָאָלָעָ. קְאָנְטָאָרָעָן אַזְוָן גַּעֲשָׁעָפְטָסָהָר הַיְזָעָר זַיְנָעָן דָּאָרְטָעָן אַיךְ נִיטָא, אַזְוָן דָּרְפָּאָר זַיְנָעָן זָיךְ אַזְוָן דַּעַר גָּאָרְטָעָן-שְׂטָאָדָט נִיטְקִיְּזָן, „וּוְאַלְקָעָן-קְרָאָצָעָר“; אַנְשָׁטָאָט אַטְיִיחָ, וְוִי אַזְוָן אַנְדָּרָעָל שְׂטָעָרטָ, אַיְזָה דָּאָרְטָעָן דָּא אֲטִיעָפָעָר בְּרִיטָעָר טְחָאָלָהָר; דָּאַס אַיְזָה דַּעַר וּוּאַגְּדָרְבָּאָרָעָר בְּרָאָדוֹוִי פֿוֹן נִוְיָאָרָק, וּוּלְכָעָר.

טהוילט די שטערטל פאנאנדרער אויף איסט און וועסט (צווישען אמסטערדאם ערענוי און דעם טייך הארדסאן), און דיעזע צוויי שטאדט-טהוילע פעראייניגט א שענער סופגענדירטער בריך.

און שען זייןען די גאסען און די אלען און די בלומען-בויטען און די פיעלע מאָנוּמוּנְטָעַן אַינְעָוִוִינִיג, מיט די פֿרְעַבְּטִינְג שילדען אויף די טויערן פֿוֹן די וואָוִונְגֶּנֶן, נַאֲטְרִילִיה, אַיז דָּאָרטְמָעָן, ווי אָומְעָטָום, דָּא אָן אָרְעַמְעָר קַוְאָרְטָאָל אויף, אַבְּכָעָר אָפְּלִיכְוָן אַין יַעֲנֵם אָרְעַמְעָן שְׂטָאָרְטְּהִילִיא אַיז אַלְעָס רִין אָן זִיכְטִיג, פֿעה-לָעָן פֿעַהְלָת דָּאָרטְמָעָן אַגְּהַטְּמָאָה, אַבְּכָעָר עַס אַיז קִין סְפָּק נִיטָּא, אַיז אָפְּלִיכְוָן אַ "יְוָעָנְפֿיעָרְטָאָל" וּוְאָלָט דָּאָרטְמָעָן גַּעֲוָעָן זִיבְּכָרְרָעָר אָן מעהָר סָאַנְיָטָאָרִיש אַיְנָגָעָאָרְדָּעָנָט וּוּ עַרְגָּנְצָאָנְדָּרְסָוָאָו אַין דָּרָעָר וּוּלְטָמָט. אִידְישָׁע בְּלָאָטָא אָין, נַאֲךְ אַלְעָלָ מְעֻשָּׂות, נַאֲךְ נִיטָּמָסִינִי, אָן אָונְטָעָר בְּעַסְעָרָע, אָונְטָעָר יַנְסְטִינְגָּרָע אָוּשְׁמָעְנְדָּעָן קָעְנָעָן אַידָּעָן אויף זִין רִין, וּוּ מַרְזָהָעָן עַס אַין דִּוְיטְשָׁלָאָנד.

און אִיצְטָן, אַין מַאי, אַיז די גָּאָרְטְּעָן-שְׂטָאָרט פּוֹל מִיט לְסָטָט, לְופְּטָ אָנוּ לְעַבְּעָן אַין יְדָעָן וּוְיִקְעָלָעָה, אָרוֹם די הַיּוֹזָעָר; די פֿוֹגְעָלָעָךְ מִיט די בְּלָוְמָעָן, דָּעָר וּוְינְד מִיט די גַּרְזְעָלָעָה, דָּעָר בְּלָיוֹעָר הַיְמָעָל מִיט דָעָם גְּרוּנְעָם עַרְדִּיקָּרְפָּט — זִין אַלְעָל בְּלָאָזָעָן זִיךְ אַז גַּלְעָטָעָן זִיךְ אָנוּ פִּינְטָלָעָן גַּנְכְּבָשָׂ מִיט די אַוְינְגָּר צָוָם אָנְדָרָעָן אַגְּנָצָעָן, לְיִעְבָּעָן, הַעֲלָעָן טָאָגָן. אַמְּמָאָל טְוִעָּפָט אַז די לְופְּט אָוּבָעָן וּוְעָרָט אָוּיפְּרָזְיִיכְטִיג אַוְיפָּ דָעָם גַּנְעָדְזִילִיק אָונְטָעָן אַין שְׂטָאָרט, אַין דָאָן פֿעַרְצִיעָהָט זִיךְ דָעָם הַיְמָעָל מִיט וּוְאָלְקָעָנָם, וּוְעַלְכָבָן גִּיסְעָן זִיךְ אָין אַגְּרִימְצָאָרָן אָרְאָבָמִיט אַקְנָאָל, אָז אַפְּאָל, אָז בְּלִיאָן פֿוֹן רַוְצְחִים-דוֹיְגָעָן, אַוְוָהָ די בְּוַיְמָעָן אָז גַּלְעָמָעָן, אַוְוָהָ די פֿוֹגְעָלָעָךְ אָז גַּרְזְעָלָעָךְ אָנוּ די שְׂטִינְגָּרָע בְּנִינִים מִיט די מאָנוּמוּנְטָעַן. אַבְּכָעָר בְּאָלְד וּוְעָרָט דָעָר הַיְמָעָל וּוְיַעֲדָר קְלָאָר. די דָרְשָׁרָאָד-קָעְנָעָ פֿוֹגְעָלָעָךְ, די גַּעֲבִיְגָעָנָעָ גַּרְזְעָלָעָה, די פֿעַרְפְּלָוְכְּבָעָט בְּלָוְמָעָן, די פֿעַרְוּוִיסְטָעָט גַּאֲסָעָן לְעַבְּעָן פֿוֹן דָאָס נִיְּ אַוְוָה, גַּלְיְוָבָעָן זִיךְ אָוִיסָם, טְרִיקָעָנָעָן זִיךְ אָבָ, צָוְכָעָן זִיךְ פְּאָנָאָנְדָרָעָ, אָז גָּאָרְטָעָן שְׂטָאָרט אַיז וּוְיַעֲדָר רַיְצָעָנָע מִיט אַיהֲר שְׁעָהָנָהִיט, לְופְּט אָז.

אללעט לשבת ווועדרר ארום די הייזער.

אבער נור ארום די הייזער, ניט אינועונג. די אינועונג
קימערען זיך וועגען קיין זיך ניט; זיין האבען געמענט האבען
נאנאלס טשיטשיקאָו פאר אין אויבערהאָר: זיין זיין „טוייטע
נפשות“.

די גַּאֲרְטָעֵנְשָׁטָאָדָט, צוישען אונז זאל דאס בלוייבען, איז אַ
בִּיתְדֻּולֶּם.

און היינט, זיין אלע טאג, געה איך צום סאכוווי פארביי
דייעזען בית עולם, אבער היינט געה איך לאנגזאָמער ווי אימער,
מהמת איך בון היינט לא מעהר אויף מיין ריבטונגען פלאץ ווי
אומעטום; מהחטהיינט זעהט מיר אויס די גאנצע וועלט ווי אַ
בִּיתְדֻּחְקָרוֹת, מעהר נישט די טוייטע, פון וועלכע איך אליאָן בין
איינער, וואנدرלען ארום אין דעם עולם התהו, וויל די ערַד נעהמט
זיין זיט צו....

און מיט אַ לאָנגזאָמען טרייט, מיט אין אונזיבערן טרייט, עפטעמ
אויף ווי ניט זיכער צו בין איך אַ בעל-גנוּף ווואָס האָט ווירליך אַ
MESSORT, אַדרער אַ קערפערלֿאָזער גויסט ווואָס וואָנדערלֿט אָרום אין
דעַר ערווארטוֹנָג אָז באָלְד—בָּאָלְד ווועט דער בתיקול אויסראָפָעַן:
ישבו רשות לשבאָלָם! אָפְשָׁר מיט אין אָמעריאָנִישׁן „הָאָרְרִיאָאָפָּה!“
דעַצּוֹ — אָזוּי, בְּקִיצוֹר, גַּעַנְדָּרִיג, קָומָן איך ענְדְּלִיךְ צום סאכוווי
אויף 157 טשטראַט.

דאָ פערטראָכָט איך זיך:

„זאל איך געַן צום סיטי האָלְד, אַרְנוֹנְטָעָר צו נאָסָוי סטראַט
און דָּאָן, שפָּעַטָּעָר, צום אִיסְטְּ-סָאִיד, ווֹאו איך פערדיין מיין חיונה,
אַדרער קײַן ברוקְלִין — צו אַיהם — ווֹאו איך פערלייער אַיצְט
מיין....?“

אַיך בעשְׂלִים פָּאָרְלִוִּיפִּינְג קַיְיָן בְּרוּקְלִין ניט צו געַן. גַּלְיוֹבָעָר
אַבְּצָוּרָפָעָן אויףְּן טַעַלְעַפָּאָן מיין פרוינְד פָּ, ווֹעלְכָעָר ווועט גַּעַוּס
הָאָבעָן נִוּס אָרום צָעַן אַ זִּינְגָּר.
אַ פָּעַרטָעָל צו נִוְן אַיז שְׂוִין אַוְצָט.

מחשובות' ! אימער גלייבער פריהער צו וויסען וואס דראטען
ביי א יה מ הערט זיך, מלחמת אנטט געה איך אַרונטער מע-
דיסאן סטרוט צו זיין הויז צו מיט א שרע אַנְצָרֶץָן. א קשיא
אויף א מעשה : אפשר איז דער מלאך המות שיין אין גאט, בערייט
זיך אַרְיוֹפְּצָאָוָאַרְפָּעָן אויף זיין קרבן...

סאטיר

אויף וואס ער האט קיין שליטה ניט.

אונטען אויפֿן שטאטציאן ווארטען נור צווויי—דרדי מענשען.
איך בין ניט זעהר איבעראיילט צו פאַהרען אין שטאדט, אבער
איך קוֹק אַרְיִין אַיְום לְאַנְגָּנָן טונעל אַונְטָעָר דָּעָר עֲרָד, פָּוּן ווְאַנְגָּנָן
דָּעָר צָנָן דָּאָרָף אַנְקָמָעָן. עַס זְהָעָן זַיךְ פָּוּן ווְוִיטָעָן אַ פָּאָרָרָרָר
אוֹיגָעָן אַיְן דָּעָם קָאָרָקְ פָּוּן אַ חֵיה־אַיְופְּ־דָּעָרָר, ווּלְכָעַ גַּהַת אַוּגָּעָן:
גַּוּוֹוִים, אַ צָּוּן ווְאַס אַיְן נַאֲרְדוֹזָס אַבְּגָעָנָגָעָן, "אַרְיוֹפְּ־שְׁטָאָדָט",
צָוּן צָפָן צָו.

וְאַס פָּאָר אַ פָּעָרְגְּלִיךְ צְוִוִּישָׁן דָּעָם אַונְטָעָר־דָּעָר דָּא אַיְן
טְוּנָעָל אַוְן דָּעָם אַונְטָעָר־דָּעָר־דָּעָר אַיְן דָּעָר קָלְיָוִינָר גַּאֲרָטָעָן—
שְׁטָאָדָט ! דָּעָר טְוּנָעָל אַיְן דָּוְנְקָעָל, פִּיכְמָט, אַחֲן בְּיוּטָעָן אַוְן אַחֲן
קוּוֹוִיטָעָן, מִיט אַ גָּרוֹדְ פָּוּן אַ קָּבָר, בָּעַת דָּעָר בֵּית עַולְם האָט אַ
בּוּוִים מִיט בְּשָׁמִים, אַוְן בְּלֹעָמָן, אַוְן לִיכְמָט, אַוְן נְרִינָעָם, בְּלִיהֻנָּן
דָּעָן לְעַבְעָן !

די מִתְּוִים זְיַעַנְעַן אַלְרָאַיִט אַיְן אַונְנָעָר ווּלְטָט, גַּבְּ אַיךְ אַ
קְלָעָר, אַבָּעָר מִיר דָּעָרְלָאָגָּנָט אַ שְׁטָאָדָט אַיְן הַאַרְצָעָן.
אַוְן אַיךְ נְעַמְּחָם אַוְוּגָּעָן די אַוְיָונָעָן פָּוּנִים טְוּנָעָל. אַיךְ מַוְּ אַ
פָּאָר שְׁפְּרִיוֹזָעָן אַיבְּעָרִין פְּלָאַטְפָּאָרָם. פָּאָר מִיר אַיְן אַוְיָטָאָמָּאָ—
טִישָׁעָר ווְאָגָּג, מִיט אַ קִּילְעָכְדָּגָעָן פְּנִים, מִיט אַ לְאַנְגָּנָעָן ווְיִוּזָּה,
מוֹכָּן וּמוֹזָּמָן מִיר צָוּן זְגָעָן ווְיִפְּעָל אַיךְ ווּגָעָן פָּאָר אַ קְלִינִינְגִּיקִיט.
אַיךְ דָּאָרָף נָוָר אַרְיוֹינָנוֹוָאַרְפָּעָן אַ פָּעָנָנִי אַיִתְּמָאָן מוֹילָרָין. דָּאָס
שְׁלִינְגָּט עַד אַרְוָנְטָעָר אַוְן דָּעָם ווְיִזְעָר שִׁיקָּט עַר אַרְיוֹפְּ אַוְן אַיְהָר
וְוִיסְט אַיְיָר גַּעֲוָוִיכְט, יָא, אַיְיָר ווְיִכְטִינְגִּיקִיט.

איך פערטראכט זיך פון דאס ני. ווען ער וואלט זיך איצט דא קענען אroiיפשטעלען און וואלט אריינוארכטען א פענני, ווי ווימט, א שטינגר, וואלט ער וויזער איצט געהן? פאר א יאהרען אין דער צייט וואלט ער ארייבער-געשטוינגען דרי ציפער 200, און היינט?

וואגט זיין אלישע בן אבוייה? „פריהער ווערט מען פער-ענדערט, נאכדרעם ווערט מען פערקלענערט און פערקלענערט, בייז מען גיסט זיך צוניאוף מיט דער מוטער-נאטור.“

דער בייזער פײַינְד אין זיין קערפער האט זיך בעוצט, ווי דער וארעט און דעם עפֿעל, און ער צעהרט און צעהרט אהן און אויפֿהער, פערניכטענדיג וואס ער קען ניט אויפֿעסען, נגענְדריג און צופענְדריג וואס ער קען ניט פערניכטען.

און דערוויל געהט זיין אמאָלנְגֶּער קערפער-ליךער ריעזענְצֶן געבאֵי אַרְוַנְטֶעֶר און אַרְוַנְטֶעֶר. נור אויפֿ דעם מאָרֶך, נור אויפֿ דעם מוח שיינט דער שונא קיון שליטא ניט צו האבען. וואלט מען געקענט דעם גרויסען מוח וועגן — עם וואלט פון פַּאֲרָאָצֶן יהעהן בייז היינט זיכער ניט געפֿעהלט ניט איזן אוינְצִינְגֶּר נראם.

אויב דער קרעבָּס וואס איזן איזן איהם איז איז אַרְקְּשְׁרִיטְּלָעֶר, איז אַרְקְּצִיאַנְעָרָעָמָּכָּט ווי דער סַאֲצִיאַלְעָר קרעבָּס אַרְסָם איהם און געגען איהם, און פערשידענְעָן ציימען פון זיין לְעָבָעָן, דאן איזו דער עסְקָּלָאָר:

דעם מאָגָעָן, די לְוָנְגָעָן, דעם לְוָפְטָרָאָהָר קען ער אַנְגְּרִיְּפָעָן; פְּלִישָׁ קען ער אויפֿצעְהָרָעָן, נערווען קען ער אויפֿרִיזְצָעָן, בְּלֹות קען ער אויסְזּוּגָעָן, די גְּרוּסָעָן, גּוֹטָעָן, לְעַבְעָנְרָעָחָרְיוֹן קען ער פֻּעָרָן וויסְטָעָן, אַבְעָר דעם מוח — אויפֿ איהם האט ער קיון שליטא ניט.

אלע קאמפְפִּמְטָעָל פון דעם גִּיסְטְּפִּינְדְּלִיכָּעָן, גַּעֲדָאַנְקָעָן-פְּעָרָה פָּאַלְגָּעָנְדָעָן, רַעֲנִינְעִיטָוּעָן קרעבָּס, פון איהם וואס געהט רַיְוּוּעָטָם, זיינען אַזְׂוִי מַאֲכָתְּלָאָזָן געגען א מוח ווי זיינְעָם, ווי פְּרָעָה'ס שְׁוּעָרָט איזו געוען לְגַבְיָי מִשְׁהָ רְבִינוֹסָ הָאָלוֹן.

פָּוּן דַּעֲסְטוּוּעָגָעָן, ווֹעָר וּוֹיָס מַאֲכָטָ עַר? מען ווועט דַּאֲרָפָעָן...

אהא ! אט איז דער צוֹג !
 „סָאוֹתָה-פְּעָרָה עַקְסְּפָרָעָם !“ זִינְגֶּט אַוִּים דָּעַר קָאנְדּוֹקְטָאָר —
 „וּוְאַטְשִׁיּוֹרְ סְטוּפְ !“

„וּוְאַטְשִׁיּוֹרְ סְטוּפְ !“

איך געה ארין אין וואנגאן.
 איך געה ארין אין האנד מיין מארגעניציטונג און וויל
 אנהויבען לעזען. איך קען ניט. איך וויס ניט ווארום, אבער אין
 די אויערן קלינגט מיר דעם קאנדוקטאלס ווארנוונג : „וּוְאַטְשִׁיּוֹרְ
 סְטוּפְ !“ מאכט דער טיטיש : „זַעַמֵּת וּזְאַוְאַיְהָרְ גַּעֲתָהְ !“
 ווארום ? דאכט זיך הערד אס אלע טאג שענהנע עטיליכע
 מאל. ווארום בלוייבט און הילכת דאס היינט מיר נאך אין די
 אויערן ?

נו.... וואס מיינט איהה ? אפשר, מיט יאהרען צוריק, בעת
 ער איז ערנצע ארויף אוף אין עקספרעם, אויף א שנעלצונג אין
 ליעבען, אויך פיעלייבט איזן א דונקעלן ארט, און האט זיך א לאז
 געטאיו מיט עקסטרא אימבעט אויף א נסעה צו א געפעהראלייד
 געשמאקען מאלציגיט אדרער אナンדרער גיפטיג-מחיה' דיגען גענום,
 פאהרענדיין אפשר טאקע אהן א געקופטען טיקעט, אבער דאך
 זויט, וויט ניט אומוסט, פערקעהרט, צאהלענדיין (בלא יודיעים)
 א שרעקליכען פרייזן ; טאקע ניט האבענדיין פיעללייבט דיז סכנה
 פאר זיך איז זיין פום זאל דורך א פאלשען שריט שעידגען זיך
 אליאוין, אבער האבענדיין די גרעסערע געפאחר פאר זיך אויף דער
 יאוזדע פערגייפטען צו וווערטן אויף יאהרען, אום ענדויליך צו וווערטן
 אן אפפער פון איז האסליכען ראל, — אפשר, זאג איך, וואלט
 דער מחבר פון, „גָּתָם, מָעֵן שָׁׂאָן טִיוּוּלָה“ נאך היינט געלעבט,
 געליעבט, געווירקט און געקעמאפפט, — געקעמאפפט טאקע געגען
 דעם רעאכזיאנערען קרעבעס אין דעם ארגאניזומס פון דער מענטש-

הוית, וווען ערנגייז אַ קאנדוקטאר וואָלט איהם אַין דער צייט, הנט
אַין אַן אַנדער זִין, צוֹגערופען:
„וּוְאַטְשִׁיּוֹר סְטַעַפּ, סְטַעַפּ!“

אפשר יא, און אפשר ניט. נאך אלע מעשות, ווער
ווייס? מיט אַ טעמאָרָאמָענט ווי זוינעם וואָנט מען ווייט, קלעַ
טערט מען הויך, לאָזֶט מען זיך אַרְוָנְטָעָר טיעַף, שְׂפִיעַלְתַּעַט מען מיט
אוּלְכָעַ סְטָאָוּקָעַס, אָז דער לְעַבְעַן ווּרְטַאָפְּט גַּעֲשַׁטְּלַט אַין
קָאָז, אָז מַעַן פְּעַמְּכָבָטָעַט דֵּי גַּעַפְּהָרָעָן, אָז מַעַן הַרְטַּת נִיט דֻּעַם
פְּרִוְינְדְּלִיסְטָעַן קְאַנְדּוֹקְטָאָר בֵּין האַסְטִינְגְּסְטָעַן שְׁנַעַלְצָוֹ, אַין דֻּעַם
דוּנְקָעַלְסְטָעַן טְוּנָעַן.
שׁוּעוֹר צו זָגָעַן.

שְׁאַלְמָה

אַ שְׁכַּן וּוּאַס שְׁטַעַרְטָן.

אַיך נעהם פּוֹן דָּאָס נִי אַרְיוֹן מַיְזָן צִיּוֹנָג אַין האַנְּדָה. עַם
לְעֹזֶט זיך אַחָן אַ טָּאָלָק. אלע דַּעֲפַעַשְׁעַן זַיְנָעַן עַפְעַם פּוֹן אַיְזָן אַרטָּן.
די גַּרְוִיסְעַ סְטְרִיְיקָס אַין פְּרָאַנְקְרִיךְ אָזֶן דֵּי גַּעַשְׁהָעָנִיסְטָעַן אַין
דִּוִּיטְשְׁלָאָנָה, עַנְגָּלָאָנָה, רַוְסָּלָאָנָה, דַּעַר טְרִיקְיָה אָזֶן אַנדְרָעַ לְעַנְדָּר
וּרְעַעַן עַפְעַם ווי דָוְרָךְ אַ מאַנְקִיעָרָס שְׁוֹאַרְכָּעָז קוֹנְסָט פְּעַרְוָאַנְדְּלָעָט
אַין אַיְזָן אַיְינְצִיגְעָן קְרָעָבָס אָזֶן דֵּי גַּאנְצָעָז וּוּלְטָהָט זיך אַרְיוֹנִיָּה
גַּעַלְיָעַבָּעַן אַין בּוּקְלָןִי! הַיּוֹנְטָגָה, לְעֹזָן!

אַיך לְעֹג צְנוֹנִיףּ די צִיּוֹנָג אָזֶן ווּיל זיך אַרְיוֹנְלְעָגָעָן אַין קָעָד
שְׁעָנָה. די קַעְשָׁעָנָה אַיְזָן פּוֹל. מַעַן דַּאָרָפּ אַיְהָר צו שְׁטָאָרָק נִיט
אַנְפְּילָעָן. וּוּאַס אַיְזָן דַּאָרְטָעָן?

נוֹט, חַלְעַבָּעָן! זַיְזַי זַיְזַי „גָּאָטָם, מַעְנֵש אָזֶן טְיוֹפְּעָלִי!“ האָב
נעְכָּתָעַן אַנְגָּעָהוִיבָּעַן עַם (וּוּיְדָעַר אַמְּאָלָי) צו לְעֹזָעַן. אַיך האָלָט אַין
מִיטָּעַן פּוֹן'ס צְוַיְּוִיטָעַן אַקְטָמָה. אַוְרִיאָל מַזְוִיק האָלָט שְׁוֹן זְהָר ווּוִיט
צְדָקָות אָזֶן נָאַהָעָנָט צו פְּרִירְעָנָיו.

לאמייך לעזען וויאטער, קלער איך.

איך זיז אויף איינעם פון די קווערבונק אין מיטען קאָר. דער צוֹג איזו דערווילע שוין אַנגאנקומען אויף די 969 טער סטריט און איך קרייניג אַ שְׁכַנָּה אויף מיין צוֹויזיזינגען באָנק.

דָּאֶס אַיז אַ מעַנְשֵׁס פָּוּן יְעַנְשֵׁס סָאָרט וּוְאָס מָאָכָעַן זיך אַומְעָטוֹס הַיּוֹמִישׁ אַזְּנָעַמְעָן קִוְּמִיעַן זיך נִיט צוֹ זַיְהַעַנְהַמְעָן מַעֲהָר פְּלַאַז וּוּפְלַעַל עַס קּוֹמֶט אַוּס אוֹפָה זַיְעַר נִיקָּעֵל, אַדְרָעֵר נִיט.

איך האָב זיך גַּעֲקָעַנְט אַיכְבָּרוּזְעָצָעָן אַנדְרָעָסְוָאוָן, אַבעָר אַיך בֵּין גַּעֲוָעָן צוֹ פּוֹיֵל צוֹ עַמְּגִירָאָעָן פָּוּן מִיְּן אַרט צְוָלִיבָּעָב בעַקְוּעַמְּלִיכִיםָּטָן, נָוָן, וּוּלְאַיך נִיט לְעַזְעָן, האָב אַיך בעַשְּׁלָאָסָעָן.

דָּעַם בִּיכְעָלָה האָב אַיך אַבעָר גַּעֲהָלָטָעָן אַזְּנָעַמְעָן דָּעַר האָנָּר, אוֹפָהָט גַּעֲמִישׁ אַוֹפָהָט די בַּלְעָטָעָל וּוְאָמוֹק לְאַזְּטָעָט דָּעַם אַמְּאָלִינְגָּעָן סָוָּפָר סַתְּ"ס אַזְּגָּדָאָוִיךְ-אָוִיגְּ מִיטְ פְּרִידְעָנָיוָן, קְלָרָעָנְדִּין אַזְּ זַיְן פְּלַאַזְעָן הַאַלְטָט אַוֹפָהָט אַ דָּרָה.

איך זיז איזו טְרָאָכְט. נִיט האָבָעָנְדִּין גַּעֲנוֹג גַּעֲשְׁלָאָפָעָן די נָאָכְט, וּוּלְאַט אַיך פְּיעַלְלִיכְט גַּאֲרָגְעָפְט אַ דָּרְעָמָעָל, נָוָר מִיךְ וּוּקְטָט אַלְעָז וּוּלְעָז אַוֹפָהָט עַנְטוּוֹדָעָר אַזְּ אַבְשָׁטָעָל פָּוּנָ'ס צוֹג, אַדְרָעָר אַ שְׁטוֹרָךְ אַזְּנָעַמְעָן זַיְטָט, אַ שְׁטוֹוִס אַזְּנָעַמְעָן פָּוּן מִיְּן שְׁכָנָן, יְעַדְעַסְמָאָל וּוּן אַיהֲם קּוֹמֶט אַוּס אַיכְבָּרוּצְמִישׁ אַזְּ בַּלְאָט אַזְּנָעַמְעָן זַיְיטָנָג.

אַזְּנָעַמְעָן זַיְזַי אַיך אַזְּנָעַמְעָן טְרָאָכְט. מִינְגָּעָנְקָעָן וּוּאַנְדָּרָעָן דָּרָהָר די גַּאנְצָע הַעֲרְלִיכָּעָד רְדָאָמָאָז אַזְּנָעַמְעָן זַיְזַי אַב אַוֹפָהָט דָּעַם טִוְּטָעָל: „גַּאֲטָט, מַעַנְשֵׁס אַזְּנָעַמְעָן טִיוּוּעָל“.

אלישע, בעאטא און די דרייאיניגקייט.

און דא ערמאן איך זיך און אנטנער ווערכ זייןס, וועלכעס איז מיר נאך ליעבער ווי יענע. איך ערמאן זיך און „אלישע בז אבוייה“, וועלכער איז טהילויז און אויטאַבָּיאָנְגָּפָּעָ פָּוּן דעם פערפאָסָעָר.

איך וועל איך פֿאֶלְעֹזֶן אַ טְהִילָּ פָּוּן אַ „סְפִּיטְשָׁ“ אֵין דיעוזר פיעסע.

דאס רעט בעאטא, אַ מִין מַאֲרִיאָ מַאֲנְדָּלָעָןָ, וּוּלְכָעָ אַיְזָ נָאָךְ דערוויל אַ פֿאֶקְאָמְעָנָעָר בְּשָׂרָדָם אַוְן לְיֻבְּכָט דָּעָם גְּרוּסָעָן דְּעָנָקָעָ אַוְן פְּרִוְידָעָנָקָעָר, לְיֻבְּכָט אַיְתָם מַעֲשָׂלִיקָהָגָם זַיְפָּרָעָהָרָט אַיְתָם כָּמָעַט וּזְיַיְנָט.

אט איז וואָס בעאטא זאנט:

„ערלוייב מיד מיט מײַן אָנוֹנוֹוַרְדִּינָעָן אָוִינָג דִּיךְ צַו זַעַהַעַן וּזְיַיְנָט דָו בִּיסְט אַיְזָ דָעָר וּוּרְקְלִיכְקִיטָם, נִיט וּזְיַיְנָט דָו שִׁינְיָסָט צַו זַיְנָט פָּאָר דַּי אַלְעָ פְּרָעָמְדָעָ... אַיךְ וּזְיַיְנָט אַז אָונְטָעָר דָעָג עַשְׁתָּאָלָט פָּוּן דַּיְעָזָעָן אָבְגָּנוּן דָעָרְטָעָן, שְׁטָאָלְצָעָן, צָאָרְנִיְעָן, אַלְעָם קְרִיטְיוּרָעָן דַּעַן אַזְוָן אָבְשָׁטוּיסָעָנָדָעָן מַעֲשָׂהָן אַז אָנְדָעָר מַעֲנָשָׂה, אַ גָּוָטָעָר מַעֲנָשָׂה, אַ לְיֻבְּכָעָנָדָעָר, אַ צָּאָרָטָעָר, אַ גּוֹתְּחָעָרְצִינָעָה, אַ גּוֹיְסָמוֹתָהָגָנָעָה, אַ לְיֻדְעָנָשָׁאָפְּטִילְכְּבָעָר... דָו בִּיסְט פְּרָעָשָׁאָסָעָן אַזְוָן זַיְקָלְיָוָן — עַפְּעָן מִיר אָוִוָּפָּה דִּין הָאָרֶץ, לְיֻבְּכָמִיךְ ! אַיךְ וּזְיַיְנָט דַּיְאָפְּפָעָן מִין לְעָבָעָן, מִין זַעַלְעָן, מִין הָאָרֶץ... קָעָנָסָטוּ מִיךְ נִיט לְיֻבְּעָן ?“

דאָרוֹיוֹת טוֹט אַיְהָר אלישע אַ שלְעָפָּה צַו זַיְקָ אַיְזָ אַ לְיֻדְעָנָשָׁאָפְּטָה לְיֻבְּעָן פְּאָרָאָקְסִים אַזְוָן שְׁטוּיסָט צַו וּוּיְדָעָר אַבְּ פָּוּן זַיְקָ אַ רְגָּנָעָ שְׁפָעָנָעָר, זַעַנְדָּרָג :

„אוֹנְגְּנְלִיכְלִיבָּעָ, אַיךְ וּזְיַיְנָט דִּיךְ פְּעָרְבָּעָנָעָן, וּזְיַיְנָט דִּין פָּעָרִיְּ... בְּרָעָנָט אַ צָּאָרָטָעָן בְּלוּם, אַיךְ וּזְיַיְנָט דִּיךְ צָוְרָעָבָעָן וּזְיַיְנָט אַ שְׁטוּסָמָּ... וּזְיַיְנָט צָוְרָעָכָט אַ יְוָנָגָעָן בּוּסָמָּ !“

די לְעַצְמָעָ וּוּרְטָעָר סָאִ אלְיָשָׁעָס, סָאִ בעאטָאָס זַיְנָעָן

דא ניט וויכטיג. צוניז' קומען וועלען זוי אידך נור ווען איהר וועט וועלען פערשטעהן זי זי פסיבקאלאנגע אין פערביינדרונג מיט אנדערע זויטען פון זיין כאראקטער, מיט אנדערע עפיזאדרען און ערשיינונגגען אין זיין פיעלזיטיגען, פיעל בלעטערדייגען לבענץ בוק, וועלכען ער האט זיך אליאין געלילעבען צו שרייבען אין דער פאַרְם פון און אוּסָטָאַבִּינְרָאַפִּיעַ נאָךְ נאָרְ נִיטְ לְאָגְגֶּן צוֹרִיקָ.

דא אין דיעזען צוזאמענַהָאָנָג זיינען דיעזען לעצטער ווערטער געוווען ניט וויכטיג און איהר האט געמאָג זוי איבערהָפָען.

אַבעָר נאָךְ אַמָּאָל וְאַלְטָ אַיהֲרָ מֵירְ לְיִעְנָעָן דֻּעָם עַרְסְטָעָן טַהְיָילְ פָּוּן בְּעַטְטָאָסְ רַעְדָעָ, וְוָאוּ זַיְ כְּאַרְאַקְטָעָרְיוֹרָטְ דֻּעָם אַיְנָעָוָעָנִיסָטָעָן אַלְשָׁעָ, וְוּלְכָעָר אַיְזָי אַזְוִי גְּרוֹנוֹדְפְּרָעָשְׂיָרָעָן פָּוּן דֻּעָם אַיְסָוָעָ נִיגְסָטָעָן. דִּיעָזָעָ וְוּרְטָעָר זַיְינָעָן אַשְׁפִּינְגָּשָׁלָ אַיְזָי וְוּלְכָעָן דֻּעָר פְּעוֹטָאַסְטָרְ הָאָט וְזַיְ אלְיאָיָן בְּעַטְרָאָכָטְ בְּעַת זַיְין פְּעַנוֹלְ הָאָט גַּעַזְ צַיְכָעָנָטְ דֻּעָם בַּיְלָדְ פָּוּן זַיְין הָעָלָדְ ערְ אלְיאָיָן אַיְלָשָׁעָסְ מְאָדָעָלְ — אַיְ דֻּעָרְ מְאָדָעָלְ, אַיְ דֻּעָרְ מְאָלָעָרְ.

אַבעָר בְּעַטְטָאָ וְוָוִים נִיטְ אַלְעָם, אַוְן הַאַלְטָעָנְדָיָג אַיְן הָאָנָדְ זַיְין אַנְדָרָעָרְ דְּרָאָמָאָ : "גָּאָטָ, מְעַנְשָׁ אַוְן טִיּוֹוָעָלְ" בְּעַת דֻּעָרְ שְׁנָעָלְ צָוָג דְּרָעָנְהַנְטָעָרָט זַיְךְ צַוְּ סִיטִּיְ הַאַלְלָיְ, זַגְ אַיְיךְ צַוְּ זַיְךְ אַזְוִי : אַזְאָ מִין דְּרִיּוֹדָאַיְינְקָיָט אַיְזָי אַיְן יַעֲדָעָן מְעַנְשָׁעָן. אַיְן דַּי גְּרוֹיסָעָ מְעַנְנָרָ אַיְזָי דַּאְסָ אַיְן אַעֲבָרָעָן נְאָרָ, וְוִי בַּיְ זַיְ אַיְזָי אַלְצָי אַיְן אַגְּרָעָרָן מְאַסְטָאָבָ, סָאי גְּנוּטָעָ, סָאי שְׁלָעָכָטָעָ. אַיְן יַעֲדָעָן מְעַנְשָׁעָן, אַלְזָאָ, אַיְזָי דַּי קְרָאָפָטְ וְוָאָסְ שְׁאָפָט — דֻּעָרְ גָּאָטָ, דַּי קְרָאָפָטְ וְוָאָסְ צְוָשָׁטָרָט — דֻּעָרְ טִיּוֹוָעָלְ, אַוְן צְוָשָׁעָן בְּיַדְרָעָן דֻּעָרְ מְעַנְשָׁ, וְוּלְכָעָרְ וְוּרְטָרְ בְּעַאַיְנְפָלָסָט אַוְן גְּפָהָרָט צַוְּ גּוֹטָעָן אַוְן צָוָם בְּיַזְעָן פָּוּן דַּי דְּזָוִינָגְ צַוְּוִיְ קְרָעָפָטָעָ : דַּי שְׁאָפָעָנְדָעָ אַוְן דַּי צְוָשָׁטָרָעָנְדָעָ.

אַוְן רֹוחָהָג, אַבעָר אַיְמָעָרְ טַהְעַטָּג אַוְן אַיְמָעָרְ עַרְנָסָטְ, אַיְזָי דֻּעָרְ גָּאָטָ אַיְן דֻּעָם מְעַנְשָׁעָן. דֻּעָרְ טִיּוֹוָעָלְ, דְּגָעָנָעָן, דֻּעָרְ מְעַפִּיסָטְ טַאַפְּעָלָעָם, אַיְזָי אַיְמָעָרְ אַוְנָרָהָגְ, אַיְמָעָרְ רַעְבָּלִישָׁ, אַיְמָעָרְ אַוְיפָּרְ רַיְזָעָנְדָיָג, אַיְמָעָרְ זַיְךְ רַיְזָעָנְדָיָג, אַיְמָעָרְ בְּרַעְבָּנְדָיָג מִיטְ לְאָ-

מען, אימער שטעכענרג מיט שפילקעס, שטעכענרג וואו ער קיד-
צעלט, ברעכענרג וואו ער שטעכט.

די דרייאיננגקייט בי די אלטע הינדורס בעשטעט פון
בראהמא דעם בעשאפער, ווישנו, דעם אויפהאלטער (קאנסערווער)
און סיוא, דעם צערשטערער. עהנלייך דערצוו איז אונזוער אידרי-
שער בורא, דער יצראטוב און יצרהרע, הנמ אפיציעל האבען מיר
קיין דרייאיננגקייט ניט.

ווע די מעשה זאל ניט זיין, זי, דיעוז דרייאיננגקייט פון
נאט, מענש און טיוועל געפינט זיך, ווי געזנט, אין יעדען
מענשען און איז קלאר און זיכטbaar (פאר יעדען וואס איז ניט
בלינד דורך אונזיסענהייט, אדרער פערבלענדעם דורך אמונה)
אין די גרויסע מענער.

ספצעיעל אין א י ה. מאס איז דער אינציגער שלסעל,
מיט וועלכען איהר קענט עפנען די הארץ און צוקמען צו דעם
איינהאלט איהרען בי איהם.... מיר וועלען וועגען דעם נאך רעדען.
אין דיעוזן אונגענבליך איז מיר שוער צוניזונגעהמען די
רעינות און זוי איזו צו קאנטראליירען, איז עס זאל מעגליך זיין
וויטער צו געהן אין דיעוזן וועג, און ניט צו פערבלאנדרען אדרער
צו פערקייבען און א זויט.

דא וועל איך נור ואגען, איז און איהם איז פעראייניגט מיט
דער שאפענדרער קראפט דער מענש און דער גייסט...
ניט פון צערשטערונג, געוויס ניט, אבער פון שפאמט, טארקזום,
אונלייבע און אמאָל זאגאָר פעראכטונג פאר שוואָכערע און צערט-
ליךער נאטוריין אַרום איהם.

די קורציזויכטינע האבען געהן אימער נור איזן דרייטעל,
וועלטען ווען צוויי דרייטעל פון דיעוז הוידקאנפליזיטרט נאטור;
ווערדינטיזוער האט געההען דעם גאנצען מאן און נור דער
האט איהם ריכטיג פערשטאנגען.

אן אונגעדולדיגער וואָרערם.

אין ברוקלין-ברידזרש (שטאייזן) שטיינגן מיר אויס. דער זוינער אויז שוין 20 מינוטען אויף צעהן. דרישען אויז דער געד וועהנלייבער דור-הפלגה טומעל. אַ קאליעקע אויף אויז פום אויז אַ סָאַלְאַטְסְפָּעָן מונדייר באַט אויך אָן, ווי ער האָט אַיִד מעגלאָך אין אלע וועטערען אויף דעטזעלבען פֿלאָץ אַנְגַּעַבָּטָעַן, אַ בִּיכְעָלָע פון גְּרוּסָן נְוֵו יַאֲרָקָעָר גְּאַסְפָּעָן מִיט אַ פֿלְאָן פָּוּ נְיוֹ יַאֲרָק אָוּן ברוקלין, אַלְעָס פֿאָר צְהָן סְעַנְט. שְׂתָלֶיךָ, אַחֲן אַ רְחַמְנוֹת-פְּנִים אָוּן אַנְגַּעַטָּאָן אָפְּשָׁר נִיט עַלְגָּאָנְטָן, אַבְּעָר נִיט אָרְעָם : — זַיִן מונדייר אויז גַּעַמְלִיךְ רִיאַן אָוּן בְּמַעַט נְיִי, — שְׁטַעַחַט ער אויף אויז פום אָוּן אַיִן קְוָלָע, אָוּן פֻּעָרְקוּיפָּט זַיִינָעָה צָו אַיִינָעָם פָּוּן יַעֲדָע פִּינְהָטְדוּזְיָעָנָד, וּוּלְכָעָן ער באַט זַי אָן. ער ווערט נִיט נְחַטָּעָל וּוּעָן אַיהֲרָ קְוִיפָּט אָוּן גַּעַפְּנָט זַיִךְ נִיט בָּעַלְיוֹדִינָט וּוּעָן אַיהֲרָ גַּעַתָּה אִיחָם פָּאָרְבִּי, אַפְּלִיךְ אִיחָם נִיט אַנְקָוּקָעָנְדָגָ בעַת ער ווענדערט זַיִךְ צָו אַיִיךְ מִיט זַיִן קְרוּצָעָן סְטָעַרָעָטָאָפָּעָן סְפִּיטָשָׁמָעָן מְכָח דָּעַם אַיְנָה אַלְטָטָפָּן זַיִינָעָ לְיַעַרְאָטָוָר פֿאָר 10 סְעַנְט.

אוּן לְעַבְעָן אִיחָם שְׁטַעַחַט אַלְטָעָ פְּרוּי מִיט אַ דּוֹנְקָעָלָה בָּרָאַנְזָעָנָם פְּנִים, מִיט אָן אַיְנָגָעָבוּגָעָנָם רַוקָּעָן, מִיט אַ שְׁפִּיצְיָנָעָ מאַרְדָּעָטְשָׁקָע, אַיְנָגָעָוּיְקָעָט אָיִן אַ טּוֹה, הַאַלְטָעָנְדָגָ אַוְנְטָעָרָן אַרְעָם אָוּן לְעַבְעָן זַיִךְ אַגְּאַצְעָן פֿאָקָפָּן אַלְעָרְלִיךְ צִיְּוֹנוֹגָעָן, פָּוּן וּוּלְכָעָן זַיִן זַיִךְ מְתָפְּרָנָם. וּוּעָן נִיט אַיהֲרָ אַרְיִישָׁע בְּרִיטָעָ אַיְוּבָעָרְלִיךְ וּוּלְאָטָאַיְהָרָ זַיִן אַגְּנָעָנָמוֹעָן פֿאָר אַקָּאוּנָרָ מַאְרָקְ-אַיְדָעָנָע, — דָּאָס הַיּוֹסֶט אַיִצְטָ, אָיִן מָאי וּוּעָן מַעַן דָּאָרָה שַׁוִּין נִיט, וּוּי מִיט אַ פֿאָר חֲדָשִׁים צּוֹרִיךְ אָיִן וּוּינְטָעָר, קִיּוֹן פִּיעַרְטָאָפָּ אַוְנְטָעָרָן קלִיְּרָ, וּוּלְכָעָן דֵּי נְיוֹ יַאֲרָקָעָר צִיוֹוְילְיוֹזָאַצְיָע הַאָט אַבְּגַעַשְׁאָפָּט, הנָם לְעַבְעָן סִיטִּי הַאַלְלָאַיִן אַפְּט בִּיטָּרָ קַאָלָט אָיִן וּוּינְטָעָר.

לְעַבְעָן זַיִוּ בִּירָעָן שְׁטַעַחַעָן אלע מעַגְלִיכָּעָ אַנְדָּרָעָ סְוחָרִים פָּוּן נִיּוּסָם, פָּוּן פִּינְהָטְטוּגָעָ בִּיכְעָלָךְ מִיט אַסְפִּידָרָנָע טַאַפְּלָעָךְ (וּוּרְתָּה „צְהָן מָאָל אָזְוִי פִּיעָל“) אָוּן בעַנְרָלָעָן פָּוּן שִׁידָאָעָן וּוּאָסָמָעָן.... אַבְּעָר אַיִךְ בָּעַמְרָקָ זַיִוּ הַיְנָטָ נִיט.

דעם קאליקע זעה איה, דאס הייסט, הער איה, וויל מינען אויגנען זיינען היינט עפעם מטופש. אפשר וואלט איך איהם ניט בעהערט אויך, נור ער טויטשט אוייס, רעדענדיג זיינען זיין סחרה, אז דאס איז א פיהרער דורך ניו יארט און ב ר ו ק ל י נ.

דאס דערמאנט מיך וויעדר אן א י ה מ.

דאן דערזעה איך איז דער אלטיטשעראַס צייטונג פאָק די „סָאָן“ און דאס צווזאמען מיט דעם ווארט בראָקלִין טוט מיר א שטאד אין האָרצָען.

וילט איה דאך וויסען וואָרום, וועל אויך איז זאנען.
אייהר האט דאך געוויס געהערט פון די חיה היינָא, וואָס מאכט אַ לעבען פון טויט, אויסנְגָּאָבָּעָנְדִּיגּ מְתִים ווֹאוֹ נְוָרָזְעָן,
כְּדֵי זַיְצָעָן. אייהר האט, אויסנְגָּאָבָּעָן, געוויס אויך געהערט
פון די פוינגעָלֶעָה, רויְבְּפּוֹנְגָּאָלֶעָה, וואָס בענְגְּלִיטָעָן אַיז
די מלְחָמָות, וואָרטענְדִּיגּ אויך די גַּפְּאָלֶעָן, די טויטען, אָס זַיְצָעָן
זַיְצָעָהָרָעָן. זַיְכָּר קָעָנְט אַיזְרָאָלָעָן די היימְשִׁיעָן חְבָּרָה
קדְּשָׁאָה, די קְבִּינִּים, די שְׁמָשִׁים, די וּוּרִים אַיזְרָאָלָעָן די קְבִּירִים, אָס
אַנְדָּעָרָעָן וואָס האָבעָן אַ מאַנְטָעָלָעָן אַינְטָעָרָעָן אַיז טויט?
נו, צו דיעוז אַלְעָעָמָנְט אַיזְרָאָלָעָמָנְט צוּרָעָבָעָנְעָן דעם היינְטִיגָּעָן רְעָזָבָעָר
פְּאָרָצָעָר פון צַיְוֹנְנָגָעָן, ווּלְכָאָרָבָעָר בעטְאָכָט אַיזְרָאָלָעָן דעם טויט,
נוּוֹ בָּזָן זַיְינָעָן, בערִיחָמְטָע, אַזְדָּעָר זַקְרוֹנִינָעָן מענְשָׁעָן, אַלְמָן;
וּבְטִינְגָּעָן טְהִילָּפָון זַיְן פְּרָנְסָה.

אָן ווּ ער ווּאָרט, אויסקְוּקְעָנְדִּיגּ די אויגנען, אויך גְּרוּסָע
שְׁרָפָות, ערְדְּצִיטְעָרְנִיסָעָן, מְלָחָמָות, זַלְבָּסְטָמָאָרְדָעָן, נְטִיפְרָאָצָעָסָעָן,
רְעוּאָלְצִיאָנָעָן (אויסער זַוְּדָאָפְּעָרִיקָּאָנִישָׁע, ווּלְכָאָבָעָרָעָן זַיְינָעָן מְעָשִׁים
בְּכָל יוֹם אָן דַּעֲרָפָאָר קְנָאָפָּה וואָס אַינְטָעָרָעָסָאָנט), סְטְרִיּוֹקָם מִיט
עֲבָרָאָכָעָנָע שָׁאָרְבָּעָנָס, „פְּרִיזְ-פְּיִיטָס“ צוּוִישָׁעָן בערִיחָמְטָע קְוָלָאָקָּד
גָּנוֹנִים אָן דַּעֲגָלְיִיכָעָן, — זַיְן זַגְג אַיה, ער ווּאָרט אויך דאס
אַלְעָם, אָזְזִי ווּאָרט ער מִיט דַּעֲרָגְרָעָטָר אָוָנְגָעָרְוָלְד אַוְיף דעם
טויט פון מענְשָׁעָן, מִיט ווּלְכָאָעָדָר עָולָם, אַדָּעָר אַטְהִיל פָון
אָיהם, אַינְטָעָרָעָטָר זַיְה.

אוֹזָא נַפְשָׁ, מַעֲהָר נִשְׁתָּט אָן אוֹסְמַרְגָּעָוּעוּהַנְּלִיבָּר נַאֲכָאָל, גַּעַי
פִּינְט זַךְ אֵין דָּעַם אֲפִים פָּוּן דָּעַר הַיְגָר „סָאָן“.
דַּיְעָעָר בַּחָור פְּלָעָגֶט מִיטָּ אַ וּוֹאָךְ צְרוּיק יַעֲדָעָן אַוּוּנָר טָעַד
לַעֲפָנִירָעָן צֹ אַ הַס אֵין הוּוּן.
דָּרְבָּיִ פְּלָעָגֶט זַךְ אֲבְשְׁפִּיעָלָעָן אוֹזָא טְרָאְגִּינִּקְאָמִישָׁע סְצָעָנָע.

„אַרְדִּיזִ'ס חַוּזָּ?“ פְּרָעָט עַר אַיְבָּעָז דָּרָאָהָם.
— יָא, — עַנְטָפָעָט אַרְהָם אַיְינָעָ פָּוּן דָּי טָבְּטָעָר.
„דָּאָס אַיְזָא פָּוּן דָּעַר „סָאָן“, שָׂוִין טְוִיטָ?“ דָּעָרְמִיט אַיְינְגָּעָט
לַיְךְ וּוּלְעָנְדִּינְגְּ וְאָגָעָן: „אַיְזָא עַר נַאֲךְ אַלְצָי נִיטָטָ?“ אָן אַפְּשָׁר
בּוּרְבְּלָעְנְדִּינְג אֲוֹנְטָעָרָן נָאָזָא פָּאָר זַיךְ: „אַ מַאֲרוֹדָנִיק אַ בִּיסְעָל!“
עַס קְרִיכָעָן אַרְוִיס דָּי אַיְוָגָעָן פָּוּן קָאָפְּ בַּיְזָעָן דָּעְרָלְעָבָט צֹ קְרִידָ
גַּעַן דָּי שְׁטִיקָעָל נִיְּיעָס! חַלְעָבָעָן, גַּסְסָעָעָן הַאֲבָעָן נִיטָטָקִין
גַּטָּ אֵין הַאֲרָצָעָן! וּוֹאָס טְרָאָכָט זַיךְ, וּוֹעֵד וּוֹיִס, אַזָּא מַעְנָשָׁ?“
אָן עַר טְרוֹיסָט זַיךְ גַּעֲוָוִס מִיטָּ אַ שְׁטִיקָק אַיְיָטָאָבָאָק, וּוּלְלָ
כָּעָן עַר קְנִיפָּט אַרְוִיס פָּוּן זַיְן בִּיטָעָלָעָן אָן מַאֲכָט זַיךְ דָּעְרְמִיט
אַ גַּעַשׂוּאַלְעָנָעָ לִינְקָעָ בָּאָק אָן לִיְכָטָע אַוִּיפָּן הַאֲרָצָעָן.
מִשְׁמֻעוֹת, אַיְזָא אַיְהָם מִיאָוָס גַּעֲוָאָרָעָן פְּרָעְגָּעְנְדִּינְג, מַחְמָת דָּעַר
אֲוֹנְגָּרְאַצְּיָועָר עַנְטָפָעָר, וּוּלְכָעָן עַר פְּלָעָגֶט קְרִיעָנָעָן, פְּלָעָגֶט אַיְהָם
נִיטָטָעָרָעָן זַיְן גַּעֲמִיט אָן נִיטָאַבְּשָׁטָעָלָעָן אֵין זַיְן אַרְבִּיטָ
עַר הַאֲטָאָוִיפָּגָעָהָעָרָט אַבְּקָלְיָנָגָעָן דָּאָס הוּוּן.
אַרְעָמָעָר וּוֹאָרָעָם, עַר מוֹ זַיךְ גַּעַדְלָדָעָן.

* * *

ער, טָאַלְמָטָאי אָן קוֹנְסָט.

אַיד קְיוֹזָא אָן אַוּוּנְדָּבָלָאָט, דָּי אַכְטָע אַוִּיסְגָּאָבָע פָּוּן'ס „אַיְוּזָ
נִינְגָּ דְּזָשְׁוִירְגָּאָל“, וּוּלְכָעָ אַיְזָא עַרְשִׁינְעָנָע אֵין דָעַר פְּרִיהָ פָּאָר נִין
אַ זַּיְגָעָר. דָּי זַיְבָּעָטָע אַיְזָא גַּעֲוָעָן אֵין גַּאֲסָמָ אַרְוִיס אַכְטָע אָן דָּי
פְּרִיהָעָרְדָּנוּ וְעַקְס אַוִּיסְגָּאָבָעָן וְאַהֲרְשִׁיְנְלִיךְ נֹר אֵין דָעַר זַעַהָר
רַיְכָבָעָר פָּאַנְטָאַזְיָע פָּוּן דָעַר גַּעַלְמָטָעָר פָּוּן אַלְעָ גַּעַלְעָ רַעְדָּקְצִיעָס פָּוּן

אַמְּרִירִקָּא ; עַם אֵיזֶה יְדֻעָּנְפָּאלָם צֹוְיִשְׁעָן מִיּוֹנָעַ בַּעֲקָאנְטָעַ — אָזֶן שְׁהָנָעַ עַטְלִיכָּעַ זַיְנָעַ נִיְוִסְּהָעַנְדְּלָעַר צֹוְיִשְׁעָן זַיִי — נִיטָּא נִיט אַיְינָעַ, וְאָסֶם הָאָט וְוַעַן עַם אֵיזֶה גַּעֲהָעַן אַ וְעַקְסָטָעַ, אַדְרָעַ אַ פִּינְפָּטָעַ אַוִּיסְגָּאָבָעַ פָּונַ דַּעַם דַּזְּשָׂוְרָנָאָלַ, שַׁוִּין גַּאֲרַ נִיט רַעֲדָנְדִּיגָּן וְוַעַגְּעַן אַ פִּירְטָעַ, דַּרְיָטָעַ, צֹוְיִטָּעַ אַדְרָעַ עַרְסָטָעַ „עַדְישָׁאָן“.

גַּעֲוָהָנְלִיךְ עַפְעָן אַיךְ דַּי צִוְּיָוָנָגָן גַּאֲרַ נִיט אַוִּיפָּה. אַיךְ לְעַזְוַי רַעֲסָטָעַ אָזֶן דַּי לְעַצְטָעַ זַיִטָּ, — דַּי עַרְסָטָעַ צְוָלִיעָבָדָה דַּי נִיְוָסָ פָּונַ דַּעַם אַוִּינְגָּנְבָּלוּקָ, וְוַעֲכָבָעַ אֵיזֶה אַיְמָעָר דַּי סְעַנְסָאַצְיָעַ פָּונַ'ס טָאגָן, אָזֶן אַמְּתָּעַ אַדְרָעַ אַ פָּאַבְּרִיצְיָרָטָעַ אַוִּיפְּרָעָנוֹגָן, אָזֶן דַּי לְעַצְטָעַ „פִּירְזָשָׁ“ צְוָלִיעָבָדָה דַּי וְוַיְצָעַן יְדַרְעָ אַיְן 4 אַדְרָעַ זַעַקְסָ אַקְטָעַן, פָּונַ וְוַעֲלָכָעַ מַעַן וּוֹיִסְטָה דַּי רַאֲזָוְיָאָקָעַ גַּלְיָיךְ וְוַיְמַעַן דַּעֲרוּהָתָה דַּי קָעָ פָּעָלָ, אָזֶן נֹרָאָזָה „מַעַנְשָׁ וּוֹאָסָהָקָטָה“ וְוַיְוַיְקָטָרָה הַוּגָּאָסָ וְוַאֲלָטָה וְוַעַגְּעַן אֵיזֶה שְׁמַיְוְכָעַל גַּעֲטָאָן, אַיְנָפָאָךְ וְוַיְוַילְעַדְעַן זַיִד נִיט הַעֲלָפָעָן : עַרְהָאָט שְׁוֹן אַזָּא מַוְילָ.

דַּרְעַ שְׁפָאָסָ פָּונַ דַּיְעָזָן וְוַיְצָעַן בַּעֲשָׁטָעָהָט נֹר אַיְן דַּעַם, וְוַאָסֶם מַעַן לְיִוְעָנָט זַיִי, נִיט אַכְטָעָנְדִּין אַוִּיפָּה וְוַיְצָלָאָזָעַ וְוַיְצָינְקִיםָטָה. משְׁמָעוֹתָה, מַעַן קָעָן צַוְּאַלְעַזְגָּעָן גַּעֲוָוָאוֹינָטָן וְוַעֲרָן

אַוִּיפָּה דַּיְזָעָרָ לְעַצְטָעַר זַיִטָּן גַּעֲפִינָעָן זַיִד אַוִּיפָּה דַּי בַּעֲרִיהַמְּטָעַ לְיוֹטָאָרִיקָלָעַן פָּונַ אַרְתָּהָוָר בְּרִיסְבִּיןָן, וְוַעֲגָעָן וְוַעֲלָכָעַ אַיךְ וְוַעַלְזִיךְ דַּא נִיט פְּעַרְבִּיְוָטָעַן, וְוַיְוַילְעַדְעַן אַלְעַזְגָּעָן בֵּין אַיְסָעָן אֵיזֶן צַוְּאַלְעַזְגָּעָן דָּאָס וְוַאָס אַיְהָרָ וְוַעַט לְעַזְעַן אַיְן דַּעַם נַעֲכָסָטָעַן פָּאָרָאָרָן, הַגָּאָפָה, חִינְנוֹ :

גַּעֲגָעָן מַיִוְן גַּעֲוָהָנְהָיָהָט, עַפְעָן אַיךְ הַיִוְינָט אַוִּיפָּה דַּי אַיְנָעָד וְוַעֲנִיגָּסָטָעַ פִּירְזָשָׁעַם אָזֶן גַּעֲפִין אַיְן עַטְלִיכָּעַ שְׂוֹרוֹתָה דַּי שְׁטִיקָעַלְיָהָן, אָזֶן פָּאָרָה לְעַזְגָּעָן טָאַלְסָטָאָיָסָ בְּרָאַשְׁרוּעָ „לֹא תַּרְצָח !“ הָאָט מַעַן זַיִן אַרְוִיְסָגָעָבָר סְעַלְדָעַן אֵיזֶן מַאֲסָקָוִי גַּעֲנָעָבָעַן זַעַקְסָ חֲדִישִׁים תּוֹרָמָעָ, וְוַעֲהָרָעָנְדָר דַּרְעַ מַחְבָּרָ אַלְיָוָן הָאָט פְּעַרְלָאָנָגָט זַיִן שְׁטָרָאָה אָזֶן הָאָט עַם נִיט גַּעֲקָעָנְטָה קְרִיגָעָן.

אַבָּעָר אַנְשָׁטָאָט זַיִד צַוְּאַלְעַזְגָּעָן זַעַקְסָתָה דַּעַם גַּרְוִיסָעַן קִינְטָלְלָעַר-פְּרוּדִינָה, דַּעַם שְׁלַמְדָקְהָלָתָה פָּונַ אַונְזָעָר צִוְּתָה, דַּעַם

מאן, וועלכען יעדער קרייטיזורט און יעדער פערעהרט; אנטאטאט
זיך אדריאנツולאָזען אין אַחֲרִיה צו אַיז טַאלְסְטָאַי אַימְמָן —
פערזיכערט, הייסט עס געגען אַנְגְּרִיפָע — צוֹלְיעָב זַיִן גֶּראָה
טִיטָּעָל, אַדְעָר זַיִן אַכְטִיצְגִּי אַיָּהָר, אַדְעָר זַיִן גַּרְוִיסָּע פַּאֲפּוֹלָאָ
רִיטָּעָט, אַדְעָר זַיִן אַינְטָעָרָנָצִיאָנָאָלָעָן נָאָמָעָן, אַדְעָר צוֹלְיעָב דָּאָס
אַלְעָס צוֹזָאָמָעָן, — אַנְשָׁטָאַט דָּאָס צוֹ טָאָן, פֻּרְטָרָאַכְּט אַיך זַיִך
וועגען אַנְאָנדָעָר זַיִך. אַיְגָעָנְטָלִיךְ וועגען צוֹוֵי אַנְדָּרָעָזָאָכְּן.
ערסטענען, דערמָאָן אַיך זַיִך אָזָו עָר אַיז דַּאָּך אַיְגָעָר פָּוּן
די ערסטע טַאלְסְטָאַזְוָצָעָם. אַן אַיך פֻּרְטִיעָה זַיִך אַין דִּיעָוָן
גַּעֲדָאָקָעָן.

עָר, קָלְעָר אַיך, וּוּוִיט וּוּוִיט אַיז הַיְינָט פָּוּן אַקְאנְסָעָקְדִּי
ווענטען טַאלְסְטָאַזְוָצָעָן אַין דָּעַם פָּרָט פָּוּן נִיט שְׁטָעָלָעָן זַיִך גַּעֲגָעָן
דָּאָס שְׁלָעַכְּטָע, פָּוּן שְׁטוּרָעָבָעָן צַו אַמִּין צַעְלִיבָאָט, צַו אַמִּין אַיְדִּי¹
בִּינְגָעָ בְּחוֹרְשָׁאָפְט, בַּעֲקָעָמְפָעָנְדִּיגְדִּי נָאָטָוָר אַיז זַיִך, אַלְסָס אַיְדִּי
דָּעָאָל פָּוּן גַּעַשְׁלָעַכְּטְלִיבָעָ רִינוּלִיכְבָּיָט אַן אַין אַנְדָּרָעָ פְּרָטִים, אַיז
פָּוּן דָּעַסְטוּעָגָעָן נָאָך הַיְינָטָגָעָן טָאָג טַאלְסְטָאַיִס אַ שְׁילָעָר אַיז
זַיִן אַוְיְפָאָסָונָגָ פָּוּן קוֹנָסָט אַין אַיְחָר צַוָּעָק. גַּאֲרָדוּן, צ. ב., הַאָט
סָאִי אַיז זַיִנָּע פּוּבְּלִיכְסְטִישָׁע שְׁרִיפְטָעָן, סָאִי אַיז זַיִנָּע וּבְכִתְגָּרָעָ
סְקִיצָּעָן, סָאִי אַיז דִּי נָאָך וּבְכִתְגָּרָעָ דָּרָאָמָטִישָׁע וּוּרְקָעָ, אַיְמָעָר
גַּעֲרָעָדָט, וּוּיְלָעָר הַאָט גַּעֲהָטָט עַמּוֹאָס צַו זַאָגָעָן צַו זַיִנָּע מִיטָּ
מְעַנְשָׁעָן, כְּדִי זַיִך צַו מַאֲכָעָן בְּעָסָעָר, אַן עַהְרָלִיכָּרָע, אַן גַּעֲבִילְדָּעָ
פָּעָר, אַן פְּרִירָעָר וּוּוּרָהָט זַיִך גַּעֲפָנוּן. אַין קוֹנָסָט לְשָׁם הַיְינָט
הַאָט עַר קִינְמָאָל נִיט גַּעֲגָלוּבָט. דָּאָס הַיְינָט נִיט, אַז פָּוּן זַיִן
שְׁטָאָנְדְּפָוָנָקָט מוֹז דָּאָס תְּהַעַטָּר זַיִן אַ טְּעַמְּפָלָ אַז דְּאָס דְּרָאָמָא
אַ קְרָבְּנִימָנָחָה סִידָוָר אַז דָּעָר שְׁוּשְׁפִּיעָלָעָר אַ שְׁלִיחָצְבָּר בֵּין
עַמוֹּד אַז דָּאָס פּוּבְּלִיקָום אַ זַּיְנְדוּגָעָ פָּוּן סִידָוָר, אַדְעָר פְּרִירָעָ
מַעְרָמָאָן, מִותָּ זַיִך דָּאוֹנוֹנָרָדָגָ פָּוּן סִידָוָר, אַדְעָר פְּאָר וּוּ
פְּרָעָדְגָעָנְדִּיגְ אַ רִיחָרָעָנְדָעָ דָּרְשָׁה אַוְיָהָר דָּעַם קָעַלְמָעָר מְגִידְסָ
שְׁטִיְגָעָר, אַדְעָר מִיטָּ זַיִך זַגְעָנְדִּיגְ אַשְׁמָנוּ. גַּעֲוָוִים נִיט. פָּוּן דָּעָר
אַנְדָּרָעָר זַיִט אַכְבָּר, הַאָלָט עַר אַז דִּי בִּיהָנָעָ, אַדְעָר דִּי סְקִיצָּעָ,
אַדְעָר דִּי צִיּוֹתָנָגְ הַאָט אַ גַּעַוְוִיסָּע מִיסְיָאָן צַו וּוּרְקָעָן אַוְיָהָר דִּי

מענשליכע זיטליךקייט און אויף מענשליכע זיטען, וואס דאס קען ניט זיון און ווידערשפורך מיט די אמת'ע קונסטט, וועלכע קען און מזו ווירקען אויב די העצער און די מוחות זוי מאכענדיג רינעד און אויפנגעלעהרטער אין דערוואלבער צייט וואס זוי זעטנט דאס עסטעטישע געפיהל און בעפריעודונג די אונגען, זוי געבענדיג ביל-דרער פון שענהנהייט ...

געוויס, די פראגע איז אלט, איזויל אלט ווי די געשיכטליך-בקאנטער מענשוויט. גארדיין מעג זיין גערעכט, אדרער ניט, און טאַלְסְטָאֵי מעג זיין גערעכט אדרער ניט. אַבער פֿלאָטָא איז מיט עטיליכע און צוֹאָנְצִין הָנוּנְדָּרְטָא יָהָר עַלְתָּעָר פֿאָר זַיִּדְעָן אָזֶן ווער עס וויל קרייטיזירען גארדיין'ס ווערקע מוז פֿרִיהָעָר זַיִּדְעָן רעבענען מיט אלע וואס שטעהען אויף זיין שטאנדרפֿונְקָט פון די צייטען וווען פֿלאָטָא האט געשריעבען זיין רעפּוּבְּלִיך בּוּז די צייד טען פון לעא טאַלְסְטָאֵי.

דאָס איז דער ערסטער געדענק אויף וועלכען די שטיקעל ניעס פון רוסלאָנד ברעננט מיך אָרוּוּת. אַט איז דער צוֹוִיטער : אַיְנָעֶר פון טאַלְסְטָאֵי'ס טיעָה-פֿסְיכָּאָגְנִישׁ קוֹנְסְטָאָוּרְקָעָע, אויך געשרייעבען ניט גָּלְאָט אָזֶן דער וועלט אָרוּין... לְשָׁם קוֹנְסְטָט, אָזֶן "דער טוּיט פון אַיְוָאָן אַיְלָאִיטְשׁ".

איך זעה מיט אַמְּאָל די גאנצע געשיכטער ווי איזויל דער ריבּ-טער, אַ מִינְגְּלִיעָד פון דער סְׂוּדְבָּנָעָר פֿאָלָאָטָא אַיְוָאָן אַילָאִיטְשׁ גָּלְאָזְוִין געהט לאָגְנוּזָם אַבער זיכער אָרוּים פון וועלט.

איך דערמאָן זיך אָן די פֿיעָלָע צענְקָעְלָאָך בּוּז טאַלְסְטָאֵי צוֹוִישׁען דעם קָרָאָנְקָעָן אָזֶן די אָרוּמִינְגָּעָע מענשׁען, וועלכע זוּינְעָן אַין פֿיעָלָע הָנוּזְכָּטָעָן איזויל הָנְלִיך צָו דאס וואס איך זעה אלע טאג בּוּז אִיהם, אָזֶן ברוקְלָן.

די אַיְנָעֶרְהָיִיטָען זוּינְעָן, פֿערְשָׁטָהָט זיך, גָּרוּנְדְּ-פֿערְשִׁיעָדָעָן. זַיִּדְעָן עָדָקְטוּרִים זוּינְעָן גּוֹטָעָרְגָּעָבָעָן פֿרִיאָנְדָע, וועלכע נעהמָען גָּאָר נִשְׁתָּט אָזֶן גִּבְעָן אַלְז וואס אָזֶן זַיִּעְרָמָאָכְט שְׁטָהָט ; זַיִּינְעָן פֿרְיוּ אָזֶן נִטְקָיָן פֿרָאָסְקָאָוּוֹיָא פֿיאָדָאָרוּוֹנוֹא, בּוּז וועלכער

דען מאן'ס קראנקהיט איז א שטער אין איהרע וויזיטען — מאָר
בען און עמפֿפֿאנגען — אין איהרע פֿלענער מכוח אָ שׁוּךְ פֿאָר די¹
טַאֲכְטָעָר ; אֶזְאָ טַאֲכְטָעָר אַיז אַיךְ מִין פֿרְיְינְדֶּס וּוּרְאָ נִיט,
וּוְלְכָעַ פֿאָדָעָט טַאָג אָנוֹ נַאֲכָט עַנְטוּדָעָר אַרוּם אַיהֲרַ קְרָאַנְקָעַן
פֿאָטָעָר, אַדְרָעָר הַלְּפֿעַנְדִּיגְּ דֵּי אַוְיסְגַּעַקְוּעַלְטָעַ מַוְתָּר, אַדְרָעָר טַרְאָכְ
טַעַנְדִּינְגְּ וּוּגְעַן דֵּי הַילְּפֿלְאָזְעָר קְלַעַנְרָעָר קִינְדָּרָע.

אמָתָה, די אַיְינְצָעַלְהַיְוָעָן זַיְנְעַן גַּאנְצִי אַנְדָּרָעָר, שָׁוֹן גָּאָרָ נִיט
רַעַדְעַנְדִּינְגְּ דַּרְפָּוֹן, וּוּאָסְ עַד אַיז אַזְּוִי וּוּיְטָ פָּוֹן אַיְוָוָאן אַיְלָאַיטָשׁ,
וּוּיְ אַגְּרִיסְעָרָ מָאָן קָעָן נָוָר זַיְן פָּוֹן גַּלְאָטָ אַלְאָגְעַן אָנוֹ דִּיקְעַן מָאָן,
הָגָם בַּיְדָעָ זַיְנְעַן אָפְּשָׁר גַּלְיִיךְ הַוִּיךְ גַּעַשְׁטָגְעַן אָנוֹ זַיְנְעַן אַיצְטָ
גַּלְיִיךְ מַאֲכְטָלָאָזְ אָנוֹ אַונְבָּעוּוֹגְלִיךְ אַוְיסְגַּעַקְוּזְגַּעַן אַוִּיפְ אַבְּטָעָטָ
קָעָן וּוּרָעָן אַמְּטָה אַלְעָ אַוְיְגַּנְבָּלִיךְ.

דָּאָס אַיז אַלְעָס אַמָּתָה, אַבְּעָרָ פָּוֹן דַּעַסְטוּעַנְעָן הַאָבָּא אַיר אַיצְטָ
אַיז דֵּי גַּעַדְאַנְקָעַן אַהֲן אַשְׁיוּרָ קְלִינְעָן סְצָעַנְקָלְעָךְ, פֿיעַלְעָ, פֿיעַלְעָ
עַפְּיוּאַרְעָן אַיז דָּעָם גַּאנְגָּ פָּוֹן דֵּי מַעַרְדָּרִישָׁ קְרָאַנְקָהִיטָּ בַּיְ אַיר
וּוּאָן אַיְלָאַיטָשׁ, וּוְלְכָעַ מַאֲכָעָן מִיךְ מַאֲמַעְטָנוּוֹיְזָ דַעַקְעַן, אָזְ
דָּעָר אַלְטָעָר טַאֲלָסְטָאִי הָאָטָא בַּאֲסְפְּקָלְדִּיהָ הַמְּאַרְחָה פְּאַרְאָוִים גַּעַזְעָהָן
דָּעָם סּוֹפְּ פָּוֹן זַיְן גַּרְוִיסְעָן אַיְדִּישָׁעָן שַׁילְעָרָ פָּוֹן אַמָּאָלָ.

מִיר טָוָט אַיְצָט אַוִּיפְןְזָ נָאָס שְׁרַעַמְלִיךְ לִיְּדָ וּוּאָס אַיךְ הַאָבָּא
נִיט בַּיְ זַיְךְ דָּעָם בַּאֲנָדָ פָּוֹן טַאֲלָסְטָאִי וּוּאָס גַּעַפְּינְטָ זַיְךְ „דָּעָר
טוֹיְטָ פָּוֹן אַיְוָוָאן אַיְלָאַיטָשׁ“ אַיז אַיר בַּעַשְׁלִים בַּיְ זַיְךְ אַוְיסְצּוּקְלִידָ
בָּעָן אָזְ צְוַיְתְּרָעָן דֵּי דָּאַזְעָגָן „פְּרַאֲפְּעַטִּישָׁ שְׁטַעַלְעָן“ אַוִּיבָּ אַיךְ
וּוְלָ עַפְּעָס שְׁרִיבְעָן וּוּגְעַן אַיְחָם.

גַּעַלְעָעָן הַאָבָּא אַיךְ דָּעָם „טוֹיְטָ פָּוֹן אַיְוָוָאן אַיְלָאַיטָשׁ“ נָאָךְ גָּאָר
נִיט לְאָנָגָג, עַרְסְטָמִיט צְוּוֹי וּוּאֲכָעָן צְרוּיכָה. אַיךְ בַּעַנְיוּ אַיְצָט אַיר
בַּעַרְהַוִּיפְטָט פֿיעַלְעָ אַלְטָעָ בַּעַקְאַנְטָשָׁאַפְּטָעָן. אַיךְ לִיעַבְדָּ דֵי רַוְשִׁיעָ
לִוְטָעָרָאָטוֹר אַלְיָזָרָעָרָ וּוּאָס מַעְהָרָמִיקָה דַעְרוֹוִיְוִיטָעָרָטָ דֵי צִיְטָ
(הַיְוִינְטָ שָׁוֹן 32 יְאָהָרָ), דֵי פָּגָנָרָאָכָעָן אָנוֹ יְוָדָעָן פְּעַרְפָּאַלְגָּוָגָעָן אָנוֹ
דֵי אַלְגָּעָמִינְעָ רַעַקְצִיעָ פָּוֹן מִיןָ שְׁטִיעַפְּ-פְּאַטְעַרְלָאָנָה. עָס אַיז
וּוְאַונְדָּעָבָאָר, כְּמַעַט אַונְרַקְלָעְלִיךְ אַבְּעָרָ דָאָךְ אַוִּי. אַפְּיוּ מִין

אויפגעוועקטער, שטארקער געוווארענער נאציאנאלאַ-געפיהָל שטערט
מיך דארין ניט.

וועגן

דער אידישער רום.

דער זיינער איז 10. מיר ווילט זיך זעהר שטארק וויסען
וואם עם הערט זיך איז ברכלי.

דרווויל פאלט מיר איין, או עס וואלט געווען א יושר ארײַנ-
צונגעהן אין פֿאַסְטַּדְּאָפִים און קויפען א פֿאַקְּעֵל פֿאַסְטְּקָאָרְטָעָן. אַיד
געה ארײַן און געפִּין אַרְוֹם אַזְּנָן דִּי קָאַרְיָדְרָעָן אַ מסָּע
מענשען, כמעט אלע שטארק פֿערטָאן, אלע פֿערסְמָאַיָּעָט — אלע
עפָּעָם אַזְּוִי ווֹי עס וואלט אין ערגיַז קִינְגָּר גָּאָר נִיט האַלְטָעָן בֵּין
שטארבען; אלע מיט בריעָפֶג אַזְּנָן דִּי הענד אַוּונְצּוּשִׁיקָּעָן, מיט
בריעָפֶג אַזְּנָן דִּי גַּדְאַנְקָעָן, וועלכָּע זַיִוּ וועלען ערחהָלְטָעָן; אלע פּוֹל
ענטוועדרער מיט גַּשְׁעַפְּטָסְפְּלָעָנָר, אַדְרָעָר מיט לַיְעַבְּסְ-גַּעֲפִיהָלָעָן,
די אַזְּן יַעַנְעָ אַזְּנָן בְּרִיעָא, וועלכָּע אַנְקָעָל סֻם'ס פֿאַטְּשָׁתָּאַלְיָאָנָעָן.
דאָרְפָּעָן אַוּונְפִּירָעָן אַדְרָעָר בְּרַעְנָעָן.

די פֿאַסְטָן? אַ קָּאַמְּעַצְּיָעָל — עַר וואלט גַּזְאָגָט אַ קָּאַ-
מְעַטְּשָׁעַקָּע — אַינְסְטִיטְוּצְיָע הַיָּינְט. דער אַלְטָעָר בערנע אַזְּנָן גַּעַד-
ווען גַּעַרְעַכְתִּי: „די לַיְעַבְּסְ הַאַטְּדָעָן דִּי פֿאַסְטָן עַרְפָּוֹנְדָעָן אַזְּנָן דִּי קוּ-
מְאַנְשָׁאַפְּטָבָעָן בְּעַנוֹצָט זַיִוּ.“

יאָ, עַר וואלט גַּזְאָגָט אַ „קָאַמְּעַטְּשָׁעַקָּע“ אַינְסְטִיטְוּצְיָע.

אַיד פֿערטְרָאָכָט זַיִךְ פּוֹן דָּאָס נִיִּי.

וְאַנְדְּעַרְבָּאָה, נִיִּוּ? אַטְּ הַאַטְּ אַ מעַנְשָׁ אַנְגָּעָשְׁרִיעָבָעָן אַזְּן
אַדְאַפְּטִירָט בְּסֶךְ הַכְּלָל אַ שְׁטוּקְלָעָךְ 70 דְּרָאָמָעָן, אַוְיבָּ נִיט מְעַהָּר,
פָּאָר דִּי אִידְרִישָׁע בְּיַהְנָע. אַזְּן זַיִוּ, כמעט אַזְּן יַעַדְעָ פּוֹן זַיִוּ, זַעהָט
זַיִךְ מְעַהָּר אִידְעַשְׁקִיט, מְעַהָּר תְּלִמְדִידְשָׁע אִידְעַשְׁקִיט וּזְיִוּ בְּיַיְעָ-
גִּיְעָ אַנְגָּנְדָעָן פּוֹן אַונְזָעָרָע דְּרָאָמָטָוֹרָעָן. זַיְנָעָ רְבָנִים, חְזָנִים,

שמשים, מלמורים, סופרים, נברים, בטלנים, סוחרים-לומדים, יונגען מאנטשיקעס זיידענע, — אלע רעדען זוי בי איהם מיט א רייכען לומד'ישען ווערטערשאע. אלע זייןגען זוי אידען ניט נור אין יעַ דער בעווענגונג, וואס דאס קען אמאָל זיין צו א געויסען גראָר די ארכבייט פון די אקטיאָרען, אבער טאָקע אין זיינער לשונ, אין זיינער „פרָזֶזָּאָ“.

הערענדייג פון דער ביהנע זייןגע א פיעסען וואָלט אַהֲרָהָר מײַנְעַן :

אָזּוּלְכָּע זָאָכָּע שְׁרִוּבְּט גְּעוּווִים אָאֵיד אָלְמָדָן, אַיְינְגָּעָר וְוָאָס זִיצְת אַיְבָּר סְפָּרִים, וְוָאָס לְעָבָּט אַיְזָן אָזְן אַטְמָאָסְפָּרָעָע פָּוֹן אַיְדִּישָׂ קִיְּמָט, וְוָאָס אַיְזָן אַזָּא „סְבִּיבָּה“ גַּעֲבָּרָעָן גַּעֲוָּאָרָעָן אָזְן הָאָט וְיךָ אַיְזָן אַיְהָר גַּעַהְדָּעָוָעָט. דָּאָס אַיְזָן, בְּקִיְּצָוָר, אָאֵיד כָּכְל מִשְׁפָּטוֹ וְחַקָּתוֹ, אָאֵיד מִיט אָלָעָה קְלִיפָּעָרְלָעָךְ אָזְן אַיְהָר וְוָאָנְדָּעָרָט זָךְ דָּאָזָן וְוָיְקָומְעַן בְּיַי אִהְם אָרוּוִים אָזָוּי שָׁאָרָךְ אַבְגָּעָטָאָקָט די רְוִיסְעָשׂ וְוָעָרְטָלָעָךְ, אַיְדִּיאָמָעָן אָזְן פָּרָזָעָן דָּאָרָטָעָן וְוָאוּ עָרְבָּדָאָרָפְּ ? אָזְן דָּעָר אַמְּתָא אַיְזָן, אָזְן נָאָךְ הַיְינְטִינְגָּעָן טָאָג — אָזְן אַיְדָּזָאנְגָּעָן נִיט לְוִיבָּעָנְדָּיָג אָזְן נִיט טָאָרְלָעְנְדָּיָג, נָוָר קָאָנְסָטָאָטְרָעְנְדָּיָג אָ פָּאָקָט — אַיְזָן דָּעָר מַחְכָּר פָּוֹן דָּעָם „רְוִיסְעָשָׂעָן אַיְדָּזָן“ אַלְיוֹן נָאָךְ אַיְדִּישָׂעָרָ רְוָם ; נָאָךְ הַיְינְטָא אַיְזָן עָרְאָזָה הַגְּנָעָר רְוִיסְעָ-אַיְדִּישָׂעָרָ קָאָלָאָנְיָעָ דָּעָר אַיְנְצִינְגָּעָר וְוָעָמָעָן עַמְּס „קְלִיְּדָטָה“ דָּעָר נָאָמָעָן „יַאָקָאוּ מִיכְאַאָלָאָוּוִיטָשָׂ“, וְוָיְכָמְעַט יַעֲדָעָר נָאָהָנְטָרָ בְּעַקְאָנְטָרָ וְוָאָלָט אִהְם אַיְסְטִינְקְטִיוֹו אָזְן עַפְעָם בְּדָרְךְ הַטְּבָע אַנְרוּפָעָן, אַרְיָינְגָּהָנְדָּרָג אָזְן אַעֲשָׂרְפָּעָךְ מִיט אִיהָם. עָרְאָזָן נָאָךְ הַיְינְטָא אָזָוּי רְוִיסְעָ אָזְן זָוִין אָוְמָנָאָנְגָּשְׁפָּרָאָךְ, אָפִילּוּ וּוּזָן עָרְעָדָט אַיְדִּישָׂ, וְוָיְאָזָן דָּעָר צִיְּטָמָת וְוָעָזָן עָרְאָזָה גַּעֲשָׂרְיָעָבָעָן אָזְן רְוִיסְעָ צִיְּטָנוּגָעָן. עָרְאָזָן נָאָךְ הַיְינְטָא אָזְן זָוִין סָאָרְקָאָסְטִישָׂעָן אַנְגָּרִיף אַיְמִיצָעָן דָּעָר „אַיְוָאָן קָאָלוּוֹטָשָׂ“, פָּוֹן די זַיְעָבְּצִינְגָּעָר יַאָהָרָעָן.

אָזְן נִיט אַכְטָעָנְדָּיָג דָּאָרְוִיפָּ וְוָאָס אָזְן די לְעַצְטָע 15 יַאָהָר הָאָט עָרְגָּלְעָזָן מִיְּסָטָעָנָס עַנְגָּלִישָׂ אָזְן דָּיְוִיטָשָׂ, אַבְגָּעָטָעָנְדָּיָג אָפְשָׂר נָאָךְ וּוּנְגָּעָר צִיְּטָמָת דָּעָר רְוִיסְעָרָ שְׁפָרָאָךְ וְוָיְאָזָן דָּעָר אַיְדִּישָׂרָ ;

נית אכטענדייג דארויף וואס איבסען, הויפטמאן, סודערמאן און סטרינדבערג האבען איהם איצט פיעל מעהרא אינטערעסירט ווי די רושישע מאדרערנע דראמאטורגען פון אסטראוסקי בייז אנדריעוועו; ניט אכטענדייג דארויף וואס ער האט שיין אפילו ניט מעהרא געהאט קיין זעהר שטארקען וואונש זיך אומצוקעהרען און ווענינגסטענס צו בעוכען זיין אלטעהיים; ניט אכטענדייג דאס רוייף וואס ער אייז שיין ואנדער געקומען אזיי וווײט נור זיך צו לאזען נאטורהלייזערען, זאנדרן צו געפינען א סך זאכען צו בער וואנדערן איין אמעריקא, — ניט אכטענדייג זאג איה, אויף דאס אלעם, אייז ער נאך היינצי אין הארץן א רום, טאקע א אידישער רום, אבער דאס א רום, און ווען אלץ ווערט איהם נמאס, לאכט ער זיך, נאך אימער מיט די עראיינערונגען אן גירבאַיעראָס טשאצקי און גאנגלס' כלעסטאָקאוו.

דעם אקראטיזום און דורך-ארין.

כדי עובר צו זיין אויף א לאו פון'ס דאקטאר — איך בין אויף א דיעטע — געה איך ארינוין איין אינענס פון יונעם ביליגערע רעסטויראנען ארום סייחאל וואו מען קען זיך פערישאָפֿען א טאָסעה קאָפֿען ניט זיינדריג געצוואָגנען צו עסען ווען מען וויל ניט. איין אידישע "קאָפֿע-סָאָלָּנוֹס" איז מען געוואָוינט דערצז, איז מענשען זאלען זיך לאָבען מיט איין אײַינציגע נלאָז טהעה אדרער קאָפֿע און וווײַטער נאָר נישט, דערביי אַנְפִּיהָרְעָנְדִּינְג לְאַנְגָּעָשׂ שְׁקַלְאַדְוּרְיָאָס וועגען פָּאָלִיטִיק — צוּוִישׁעַן אֵין אַפְּעָרָאָדָּסָעָזָן אָזֶן דָּעַם צְוּוִיתָעַן — וועגען סְטְרִיְקִסּ, וועגען די "גְּדוֹלִים" אֵין דָּעַר בעועונגנו, ווען לְיֻטְרָאָטָר, אַיְבָּרָהוּיֶּט דְּעַקָּרְעָנְתִּישָׁסִים בָּאַלִּיסְטוּשָׁדְמָאָדָרָה נִיסְטִישָׁ-אִימְפְּרָעָסִיאַנִּיסְטִישָׁע, וועגען די פְּרָעָסָע אָזֶן אַוְהָר פִּיהָרָונִג, וועגען סָאנְיָן אָזֶן סָאנְיָינָזָם אָזֶן א סָךְ אַנְדָּרָעָ אַזְּעָלְכָעָן זאָכָעָן.

כִּי זַי בְּינֵיכֶם קָעַן מֵעַן חַצְיָגָע דַּעֲבָטָעָן אַפְּיָלוּ אֵין דִּי בִּידָּ

לינע רעסטויראנען ניט אנטהערען, אבער אין דיעוע קען מען שון זיין ארעם אדער קארג גענונג ברדי ניט צו דאפרען אויסגעבען מעהר ווי אין אינציזען ניקעל.

וואלט — פאלט מיר אין — נאדרין אריינגעגעגעגען אין א ניט־אידישען רעסטויראן נאך א גלאז טי און וויטער גאר נישט? איך גלאיב אז ניט.

ער אין אימער אין אוזעלכע פעולע געוווען פריהער פאר אלע א דושענטעלמען, אַנגאָר אַשטייקעלע אַריסטאָקָרטָט. ער האט ניט אין זיך, דאס איז אמת, די גאותה וואס וואלט איהם שטערען אַרְיִינְצָונְגָהן אין אַבְּילְיָגָעָן רעסטויראן אַיבָּרְהָוִיפֶּט, האט אַבְּעָר די גאותה, אַדְּעָר ווי אַיהֲרָה ווּעַט דאס אַנְרוּפָעָן, ניט אַוִיסְצָוּהָן קאָרָגָן אַדְּעָר אַרְעָם. מיר דוכט אֹז ווּעַן ער וואלט ניט האָבען מעהר ווי איז ניקעל, וואלט ער אַפְּילָו אין אַידְיָעָן קָאָפְּעָסָלָן ניט אַרְיִינְגָהן, מהמת ער וואלט איז אֹז פָּאֵל דעם אין ניקעל גִּיכְעָר אַוּעָךְ געגעבען דעם קָעַלְנָעָר, אַיְדָעָר פָּאֵר אַיהם טְרִינְקָעָן טִי.

אַבְּעָר ניט דאס אלְּיוֹן.

ער האט זיך איז אַמְּעָרְקָא אַיבָּרְהָוִיפֶּט ניט אַקְּלִימָטְיוֹרֶט, און קען זיך ער הַיּוֹם ניט בעפְּרִינְדָּן מיט אַוְנוֹעָר הַיּוֹגָן דֻּעַמְּקָרָאָל טִזְׂמוּס. ער האט זיך גַּעֲמָכְתָּן שׁוֹנָאים דַּוְרָךְ דעם וואס, לְמַשְׁלַׁח, בַּיִּים אַלְּעַקְּטָשָׁוֹר, ווּלְכָבָעָר האט עַרְגִּינְצָוֹאָו גַּעֲהַלְתָּעָן, האט ער, ווי מיר זאגען דא, "אַנְגְּרִיבָעָן אַמְּאָרְדָּע" עַרְגִּינְצָוֹאָו יְוָגָעָן מַאֲזָן, וואס זיין דֻּעַמְּקָרָאָטִישָׁעָר גַּלְּיְיכְּהִיטְסְּפְּרִינְצִיפֶּט האט אַיהם אַרְוִיסְטָעָרְגָּאָט אַיִּין דער דִּיסְקָוְסִיאָן מיט אַגְּוּוֹסָעָחָזָהָפָּה גַּעֲגָעָן אַיהם, דעם לְעַקְּטָשָׁוֹרָה. מיט האט אַיהם פָּאָרְגָּנוּוֹאָרְפָּעָן אַז ער פָּעָרָה טְרָאָגָט ניט קִיּוֹן ווּידְרָשָׁפָּוֹךְ. דאס איז אַבְּעָר קִיּוֹנָמָאָל ניט גַּעַד ווּעַן רִיבְטִינְג. ער האט ניט פָּעָרְדוֹאָגָעָן אַז פָּעָרְטוֹאָגָט עד הַיּוֹם ניט קִיּוֹן "דֻּעַמְּקָרָאָטִישָׁע" חֹזֶפֶת, און בּוּשָׁה פָּאֵר אַז עַלְתָּעָר אַיִּין אַפְּרִינְצִיפֶּט, אַהיְמִישָׁר, אַלְּטָמָדָרִישָׁר, פָּוּן ווּלְכָבָעָר ער ווּיל זיך ניט אַבְּזָאָגָעָן.

און אַזְוִי ווּיל ער זיך, אַווֹד ניט שִׁירָעָן פָּוּן זיין שְׁטָעָקָעָן,

וועלכען דא טראגנון מענשען אוזי זעלטען; פון טוי "ס פריקוסקאי", וועלכען מיר אנדערע האבען שווין לאנג אויפגעעהרט צו פראקטיך זורען; פון זיין לאנגגען באָרד, וועלכער אויז אוזי אונאמעריקאניש און פון פיעלע אנדערע געוואָהנהייטען, וועלכע זיינען געגען די הינע ציוויליזאציע.

דרבוי איז ער א זאַחרער דעם אַקראט און אַויך אַ מאַמיין אַיִן דער צוקנופט פון אַמעריקאָ. ווען ער איז פֿאַר צוּוִי יְאַהֲרֹעַן צוּוִיקְנֶעֱקְומָעַן פון קָאָרְלְסְבָּאָדָּה, האָט ער גָּרְעָטָמִיט גְּרוּוּס בְּעוּאוֹנוֹן דערונג פון הֵינָּע אַינְסְטִיטְוּזְיָאָנָּעָן: פָּאָסְטָם, פָּאָלִיצְיָי, גָּרְיבִּידָּה, באָנָּיָן, עַפְּעַנְטְּלִיכָּע אַנְשְׁטָאָלְטָעָן, פָּעָרְגְּלִיכְעַדְגָּן דֻּעָם אַיְנְפָאָכָעָן, דַּעַּדְמָאָקְרָאָטִישָׁעָן, אָוְנְבִּיוֹרָאָקְרָאָטִישָׁעָן גִּיסְטָם וּוּאָס: הַעֲרָרָתָם הַיּוֹרָד מִיט דַּי קָאָזְיָאָנְשְׁטָשְׁוָנָּא, מִיט דַּי פָּאָלִיצְיָסְקָע וּוּרְתָּהָשָׁאָפָט, מִיט דַּי בִּיוֹרָאָקְרָאָטִישָׁע אַפְּעַקְוָנְסְטוֹאָ, מִיט דַּי פָּאָלִיטִישָׁע אַזְּנָצִיאָלָעָסָטָרְטוֹן פון בִּירְגָּעָר (אַין חַוִּיכָּע, הַעֲכָרָעָ אַזְּנָצָטָע); נַיְעָדָרְדוֹן, נַיְעָדְרִינְגָּרָע אַזְּנָצָטָע אַזְּנָצָטָע) אַזְּנָצָטָע מִיט דַּי פּוֹסְטָע, צָרָעָדָמָאָנִיעָלָע, אַוְיְפְּגַּעַלְאַזְּנָעָנָע הַעֲפָלִיקִיט ("גַּנְעָדְרִינְגָּר הַעֲרָר"); אַזְּנָצָטָע אַיְהָרָע הַאֲנָדוֹ"; אַיְהָרָע דַּי עַדְעָרָע; "צָו בְּעַפְּחָלָה"; "יַאֲסָנָע-זַוְעַלְמָאָזָשָׁנִי פָּאָן". א. ז. וו.). פון וועלכע מיר זיינען דא צו אַזְּנָצָען גְּרָאָרְפָּרִי, אַזְּנָצָען כְּמַעַט שְׁוִין גְּרָאָבָע יְוָנָנָעָן.

mir דאָכְטָם, אַזְּנָצָען דַּאְסָמָקָה אַזְּנָצָען זַיְן רַיּוֹעָ אַיְרָאָפָא, וועלכע האָט אַיְהָם דַּאְזָן בְּעוּאוֹוְיָעָן עַנְרְלִיךְ צָו וּוּרָעָן אַזְּנָצָטָע בִּירְגָּעָר.

"יאָ, עַס אַזְּנָצָען גַּוְטָע זַאְךְ — וּוּרְתָּהָ צָו זַיְן אַזְּנָצָטָע סִיטְיוֹעָן!" האָט ער דַּאְמָאָלָס גַּעְוָאנָט.

שלעכטעה נייעם.

דער זיין גער איז ער. און דער „וואראהייט“, קלער איך, וועלען זוי איצט האבען נייעם פון ברוקליין.
 איך טעלעפאניר אהוין און קריינ און ענטפער, וועלכער מאכט מיך אביסעל מעהאר צוטראגען ווי איך בין געווען בייז איצט דייעזען מארגען.
 דער ענטפער איז זעהר אַלאָקאנישער : „טעמעפעראטטור הויך האט פיעל געהוسم, האט צונעראכט זעהר אונרויגן די נאכט“. עם ריאסט זיך כי מיר אראויס אַזיפֿז וועלכער פערטהייטשט דיעזע בשורה אהוין ווערטער אונגעבעהאר איזו :
 דער פיעבער וויל איהם ממשמעות בעפרײַען פון דעם געגען, אונבאarmaהערץיגען קרבען ; אפשר וואָלט ער ניט וויסען ; ווי שלעכט איהם איז, קומט דער הוסט און ערקלערט דאס איהם ; קומט און ריהרט איהם אויף מיט אַזוכוּיות/דינגען אימפֿעט, אַשטייניגען, ווי עם ריהרט איז דער אַרומ זיך דער פִּיעַרְשִׁפְּיִינְּגָן דער באָרגן ; קומט מיט איזן אויסבורך נאָך דעם אנדערן, עקספֿלָאָרְדִּי רענדיין מיט אַפְּערנִיכְטֶעָנְדֶר קראָפְּט — אַיִּינְמָאֵל אָנוֹ צוּוִי מָאֵל אָנוֹ צעהנמָאֵל, בֵּין דער וואָלוֹקָן האט שווין מעהאר ניט קיין לאָוָא צום אויסשפֿיִינְן, בֵּין דער אַמָּאַלְגָּעָר שעהנער קערפְּעָר ציעחת זיך צוּנוּיף אָנוֹ פָּאָלְט אַיזָּן אַיזָּן דִּי קִיסְעָנָס ווי אַזְוָאַמְעָנְגָּעָר אַכְּבָּעָן חורבה נאָך אַשְׁרָעְקָלִיבָּעָן פָּעָרוֹיִיסְטָעָנְדָן שְׁטוּרָעָם.

חלדעם אין נאָסְוִידְסְּטְּרִיט.

איך געה אראויס איז נאָס. נאָסְוִידְסְּטְּרִיט איז אַשְׁמָאָלָע, קורצע, היוקעדריגע נאָס מיט אלערליי הוייכע (אַכְּטְּצָהָן-צְוֹאָנָצִיג עַטָּאַזְוִינָג) אָנוֹ נעדריגע הייזער. די הוייכע הייזער ווערען וואָס אַזְהָר מעהאר, אָנוֹ די נאָס

זעהט דערפֿאָר אויס ווֹאָס אַיְהָר שְׁמַאֲלָעָר, אָנוּ דֵי זָוּן ווּעֶרֶת דָּאָרָעָטָן ווֹאָס אַיְהָר אַלְץ וּלְטַעַנְעָר אָנוּ זְעַלְטַעַנְעָר אָן ווּאָסְטָם. קִינְעָרָוּ אַוְאָינְטָם דָּאָרָטָעָן נִיט אַוְיסְעָר דַּוְשַׁעַנְיִטָּאָרָם. נַאֲסָסִי סְטָרִיט אַיְזָאָן אַהֲנְדָּעַלְסְגָּאָס פָּוּן דֵי עַלְטַסְמָעָ אַיְזָאָן נַיְאָרָק, — אַגָּאָס ווֹאוּ בָּאָקָּאָבָּס אָנוּ ווּעַנְעָרָא הַאֲבָעָן פִּיעַלְלִיכְבָּס עַפְּעָס צָוּן אַגְּעָן בִּירְתָּאָגָן, אַבָּעָר בִּיְדְנָאָכָט אַיְזָאָרָטָעָן חֹוֵי דֻּעָם פָּאַלְיִצְיִסְקָעָן נַאֲכְטוּוּכְטָעָר נָוָר דָּא אַיְזָאָן גָּאָט אָנוּ דָּאָס אַיְזָאָן מַעְרְקָוְרִי ווּלְכָבָר מוֹ גַּוּוִים לַיְעָגָעָן אַוְיסְגַּעַזְוִיגָּעָן מַיְטָן' כִּימְרָעָן קָאָפּ צָוּ בְּרָאָר-סְטָרִיט צָוּ, בֵּיְ דָּעָר בְּעַרְעוֹשָׁן, אָנוּ מַיְטָן דֵי נַעַפְלִינְעַלְטָעָ פִּים אַוְיָחָדָה רַעַדְקִיצְיָעָס פָּוּן דֵי טָאַגְּנְבָּלְעָטָר אַיְזָאָרָק רָאָן, — אַוְיסְגַּעַזְוִיגָּעָן אַיְזָאָרָטָעָן לְוֹפְטָן, אַיְזָאָר הַוִּיךְ, אַוְיָחָדָה אַוְפָּן דָּאָרָטָעָן נַעַכְתִּינְגְּנָדָגָן בֵּיְזָאָר נַיְיָעָר טָאָגָן בְּרָעָנְגָּט אַיְהָם נַיְעָ בְּעַשְׁפְּטִינְגָּגָן, נַיְעָ קְרָבָנְגָּת אַוְיָחָדָה זַיְן מַזְבָּחָה, נַיְעָמָן ווּיְהַרְוִיךְ פָּאָר זַיְן פִּין אָנוּ קְנוּנָגָן גַּבְּלְדָעָטָעָן נַאָוָן, דֻּעָם שְׁמַעְקָאָרְגָּאָן פָּוּן דֻּעָם גָּאָט פָּוּן מַסְהָר אָנוּ גַּנְבָּה, אָנוּ — הַיְיָנָה טִינְגָּעָן צִוְּיטָעָן — דֻּעָם צִוְּיטָוּנְגָּגְעַשְׁפָּט.

אַיְךְ בֵּיְזָאָן גָּאָט.

מִיר ווּוִילְטָ זַיְק אַבְּיַסְטָלָעָ זַיְק צְעַרְשְׁטְרִיוּעָן. מִיר ווּוִילְטָ זַיְק אַזְוִילְיָנְקָעָ פְּעָרְגָּנְסָעָן אַזְוִילְקָלִין, אַזְוִילְיָנְסָאָן סְטָרִיט, אַזְוִילְמָעָר 256, אַזְוִילְדָּעָם קְרָאַנְקָעְנְצִימָעָ אַוְיָחָדָה צְוּוִיטָעָן עַטָּאָושָׁן, אַזְוִילְדָּעָטָעָן נַאָוָן, ווֹאוּ עַר לִיעְגָּט, ווֹעַן דָּעָר הַסְּטָמָה אַזְוִילְיָנְגָּעָן.

אַיְךְ נַעַהָ, הַגָּמָן לְאַגְּנָגָם, אַרְוָנְטָעָר — אַזְוִילְדָּעָטָמָן דָּאָס דָּאָס רַוְפְּטָמָן דָּאָס : אַיְגָעְנְטָלִיךְ אַיְזָאָרָה, ווּוִילְדָּעָטָה דָּאָזְוִוְבָּטָה זַיְק אַזְוִילְדָּעָטָה הַיְקָעָר : דָּעָר בְּאַרְגְּנְאַרְיוֹף פָּוּן נַאֲסָסִי סְטָרִיט — גַּעַה אָנוּ קָסָאָן אַלְעָלָשׁוּפְּעָנְסְטָרָעָר פָּוּן דֵי קְרָאָמָעָן ווֹאוּ עַס אַיְזָאָן צָוּמָעָ פְּעַרְקָיוֹף פָּוּן כָּלְ מָוֹבָסָה.

„הַאַלְלָאָ, חַאַלְדָּעָק !“ ווּילְטָ זַיְק מִיר אַוְיָסְרוּפָעָן.

עַס גַּעַהָט נַעַמְלִיךְ פְּאַרְבָּי אַזְוִילְעָנְהַעַנְדָּלָעָר ווֹאָס „פְּעַדְעַלְתָּ“ מַיְטָ טָרָאַגְּנְבָּלְעָר אָנוּ שִׂיקְדָּבְּעַנְדָּלָעָר אָנוּ אַנְדָּעָר אַזְוּלְכָּעָ קלְיָיָדָ נַיְקָיְיטָעָן. אַיְךְ זַעַה אַיְהָם זַעַה אַפְּטָמָן מִיר דָּאָכָט, אַזְוִילְמָיָן פְּנִים אַיְזָאָן אַיְהָם בְּעַקְאָנָט : עַר זַעַהָט מַיְיךְ גַּעַוְוִים אַוְיָחָדָה מִיטְנָגָן.

און געוועהנלייך געה אויך איהם פארביי אפילו זיך ניט ארום-
קוקענדינג.

היינט זעה אויך איהם עפעם אנדרעם ווי אימער, און לאז
איהם ארײין א פאָאר פערטראכטע אוינגען, און מיר דוכט, אז ער
אייז נאָר ניט ער, אז ער אייז נאָר חאלדעך, נאָרדינ'ס חאלדעך, ער
„סיטיזנער“, ער „פֿאַלִּיטֿישֿנער“, ער בריה וואָס שטעטל זיך
קעגען אָן אַמְתָּעָן פֿאַלִּיסֿמָעָן אָן דעם „רוֹסִישֿעָן אִידֿ אַיְזֿ אַמְּעִירֿיקֿאָ“
מייט אָ בְּרִיטֿיקֿיֿיט אָן כִּימֿט אַחֲצֶפֶה, וועלכּעַ האָבעַן בְּיַידְעַ אָפְּשַׁר
מוראָ פֿאָר קְלָעַפֶּ, אָבעַר אַין חַאַלְדַּעַקְעַן זִיכְרַת אָן אָומְרָה, אָ „סִידְ-
טִוְזִינְעַר“-שָׁהָר, אָן ער אייז ניט אָכְרִיוּעָר. חֹווּ דָעַם ווּוִים ער דָאָךְ
די הִינְגַּע זַאֲקָאנְעָם, אַיְזֿ קְלָאָר אִין זַיִּ “לְאַיִּקְעַדְעַר“; ווּאָס
הִיסְטַּמְּקַדְּשַׁת אַיְזֿ פֿרְעָגַעַן פֿרְאָגַעַן? “ נַאֲסִים קוּוּשְׁטַּשְׁעַן יוּ קוּוּשְׁטַּשְׁעַן
מי! ” ער אָן ער גְּעוּזָה זַיְנְעַן פֿוֹן אַיְזֿ שַׁטְּעַטְלַ אָן ער ווּוִים
הִינְגַּט אָז ווּעָן אָ פֿאַלִּיסֿמָאָן גְּרִיּוּפַט אָן דָעַם רֹסִישֿעָן אַיְרָעַנְסַ
גְּרִינְעַן מִידְעַל בְּיַיְן סְטוּנְדַּר אָן ווּילְאַוְיסְפַּלְאַזְעַן צַו אֵיחָרְךָ
פֿוֹנְסַ זַאֲקָאוּן, דָאָרָף חַאַלְדַּעַק מַעַהְרַ נִישְׁתַּאֲפִמְשַׁעַן יַעֲנַע (אַיְזֿ
גְּרִינְעַן) בְּלַעַטְלַ ווּאָוּ שַׁטְּעַטְל אַפְּנִיגַּ אָן דָאָרָף זַי נִיטַּנְרַ ווּוִידַּ
זַעַן, נַוְרַ פֿוֹן הִינְגַּטְן טַאֲקַע דַּעֲרַלְאַנְגַּעַן דָעַם „מִיסְטַּעַר פֿאַלִּיסֿמָעָן“,
— פֿוֹן הִינְגַּטְן, מַחְמַת דִּי אַוְינְגַּן טַאֲרַעַן נִיטַּזְהַן ווּהַן ווּאָס דִּי הָאָנָר
נַעַמְשַׁט — אָן אַלְעַז ווּוְרַט בְּשַׁר ווּשְׁר. חַאַלְדַּעַק, פֿערְשַׁטְעַת אֵיחָר
מייך, אַיְזֿ דָאָךְ עַפְעַם נִיט אָוְזִיסְטַּא אָ „סִיטְזִינְעַר“, הָאָטַּ דָאָךְ עַפְעַם
נִיט אָוְזִיסְטַּא זַיְנְעַן פֿוּבְּרַעַן!

“ אָ נַאֲסִים קוּוּשְׁטַּשְׁעַן ווּ קוּוּשְׁטַּשְׁעַן מי! ”

און, מיר דוכט, אַיְזֿ זעה אַיְזֿ דָאָאַיצְטַ אַיְזֿ נַאֲסָוי סְטַרְטִיט.
מיר ווּילְט זַיךְ אָוְיסְרַוְפַּעַן :

„הַאַלְלָאָ, חַאַלְדַּעַק! ווּאָס מַאֲכַט אֵיחָר? ווּ אַיְזֿ בְּזַונְעַס?
ווּאָס מַאֲכַט דָעַר שְׂטַאַלְצַעַר סָאַלְמָאָן גְּרִינְשְׁטַיְן אָן זַיִן זַוְן, ווּלְ-
כָּעֵר אייז, ווּלְעַנְדִּיגַּ מַאֲכַעַן אַ לְעַבְעַן מִגְּנִיעַ כְּפִוּ, נַעֲקָומַעַן אַיְזֿ
קָאנְפְּלִיקַט מִיט אַ יְוָנִיאָן, ווּאָס ווּוִים נִיט פֿוֹן רֹסִישַׁע אַיְדְּעַלְעַן
און אַיְדְּעַלְיִיסְטַּעַן אָן בְּהִיּוּפְטַעַט אָז ער, ער יְוָנִיאָן, דָאָרָף נִיט
קַיְן שְׁכַל מַחְמַת ער הָאָט אָ קָאנְסְטִיטְיוּשַׁען? ווּאָס מַאֲכַט ער?

ער, נאטחהן, און זיין שועטער, און מעקלע, המכונה מעק-קללי, און אלע אנדער גויסטעס-קינדרער פון איהם, וואס ליענט איזט אין ברוקלין און האט צו טאן מיט א פריגאנוואר פון א ריכטער וואס זיין „עקוקוציע“ קען מען ניט משווה זיין מיט א פינפלר... .

איך זאג, איך וויל אויסרוףען : „האללא, חאלדעם !“ אבער איך דערמאן זיך, אzo דאס איז ניט דאס טהעטער, ניט די אלטע רומעניא אפערא הויז אויף דער בויער, און דער פערלער אויז ניט מײַן גוטער אלטער פרײַנְד פונְס ווישען אידען. דאס אויז אנאנד ערער, א פרעטער, א וויל-ד-פרעדער.

און אנטשאט ויך אָרוּסְצֹשָׁלְגָּנָעַן פון קאָפֶ דעם ברוקלינער קראָנקענץ-ימער, פערכָּאָנְדוּן מײַנָּע געָדָאנָעַן דורך דעם אָנְבָּלִיךְ פוןְס פערלער און אָנְאָנדָר אִידְעָשָׁן טהעטער מיט עטלְכָּע יאָהָר שפערער.

דאָרטען וווערט פֿאָרגָנְשָׁטָלְטָעַט דער טוּיטָפָּן דעם רָוִישָׁע אֵין דען איז אָזִין אַיְזָן-אָקְטָעַר, ווּלְכָּבָּעַן עַר האָט אָנְגָּנְשָׁרְעַבָּעַן — „אֲנָנָי גַּעַשְׁרַעַבָּעַן“ אוֹז זַיְנָעַר אַחֲרָאָקְטָעַרְיסְטִישָׁעַר אוּסְטָרוֹק — פָּאָר יעַקְבָּעַ אַדְלָעַר.

סָאָלָאָמָּאָן נְרוּיְנְשְׁטִין, אִין אַלְהָנְשְׁטָוָל, שְׂטָאָרְבָּט מִיט אַמָּאָדָן, אַין ווּלְכָּבָּעַן זַיְנָעַנְשָׁהָמָּה נְהָמָּט אַבְשִׁיעָרָדָן דָּעַר ווּלְטָטָן, ווּלְעַנְדִּינְגָּנָעַנְשָׁהָמָּן אַבְשִׁיעָרָדָן אַםְּעִירָאָקָה, מְחַמְּתָה עַר בְּעַנְקָטָן נָאָךְ רָוּסְלָאָנָה, עַר בְּעַנְקָטָן נָאָךְ דָּעַר מִדְיָה, ווּלְכָּבָּעַן אוֹז מִיט אַלְעָאָלָאָיְהָרָעָפָּאָגְּנוּנָעָן, אַין גַּעַזְצְּלִיכָּבָּעַן פֿאָרְפָּאָגְּנוּנָעָן, אַין אַלְעָרְלִיְּעָדָרְגָּנָעָן, אַין אַלְעָרְלִיְּעָדָרְגָּנָעָן סָאִי אַין דָּעַר אַרְמָעָעָן, ווֹאו אַיְדָמָעָן נָוָר דִּיעָנָעָן אַבְעָר טָאָר וְיךָ נִיט דָּעַדְיוּנָעָן, סָאִי אַין לְאָנָר, ווֹאו עַר טָאָר נִיט פְּרָאָצְעָנָטָן פָּוָן אַיְהָם מִעְגָּלְעָנָעָן, סָאִי אַין לְאָנָר, ווֹאו עַר טָאָר נִיט אַוְמָעָטָם ווְאוּנָעָן — דִּי מִדְיָה, הַיִּסְטָמָעָם, ווּלְכָּבָּעַן נִיט אַכְטָעָנָה דִּינָג אוֹיפָּה דָּס אַלְעָם בְּלִיבָּכְטָהָה, וְוי גַּעַוּעַן, סָאָלָאָמָּאָן גְּרִינְיָה שְׁטִינְיָס פָּאָטָעָרְלָאָנָה.

און מיר האט ויך אַיְמָעָר גַּעַדְאָכָט, אַז אַזְוִי ווּעַט אַמָּאָל שְׂטָאָרְבָּט אַוְנוֹעָר יַאֲקָאָו מִיכָּאַילְאָוּוּתִישָׁ אַז זַיְנָעַן רָוִישָׁע נִשְׁמָה ווּעַט וְיךָ אַלְאָזָט טָאָן אַרוּסָמָעָן דָּעַר ווּלְטָט אוֹיפָּה אַשְׁלִיָּה-

טען, מיט א טראיקע, אויף א ברוסטקען, גלאנצינגען, ביינאכטיגען
שנען; מיט גלאקטעלעך וואס קלינגען; מיט וועלך וואס הוילען און
וואיען, און קענען איהם ניט דערגרייבען — א שטיינער ווי בײַן
לעבען זייןע קרייטיךער; מיט א וויסען וואלקען אויפֿן בלוייען
אויסנסעהרטערנטען הימעל, וואס בענלייט איהם; מיט א לבנה צויזֿ
שען די שטערן, היינטער די וואלקענס, וואס בעליךט זיין לאצטע
יאזודע; מיט קאָרפלענטען דעםבעס און שלאנקע, הויכע, וויסע
סָאָסָנָעָס אָוּוֹפּ בִּידְעַזְוִיטָעָן וּוֹגֵן אָוּן מִיט אָקָלְטָעָן וּוֹינְדָר וָאָס
פיירט איהם אונטער צו דער וואלהאָאָא, וואו זיין נאָמען ווועט
לעבען און לעבען . . .
עם איז איזו ניט געקומען. דאכט זיך, ניט, אבער עם איז שוער
צו וויסען.

שְׁאָלָה

דער מאגען — א יהַן!

מיר ווילט זיך היינט שטארק זעהן די ראָדְרִיךְאַלְעַ צִיּוֹנוֹגָעָן,
וואו עס קען זיין אָוָרט ווועגען איהם. אַיךְ ווֹוִים, אָוּ זַיִן קענען
ניט האבען מעהֶר נוֹעַם ווי אַיךְ; אַיךְ ווֹוִים, אָוּ זַיִן קענען אָין
דייעען פאל ניט שרייבען דעם אָמָת. פָּנָן דעַסְטוּוֹעַגָּעָן ווילט זיך
מיר זעהן וואס אָין די צִיּוֹנוֹגָעָן שטעהט.
אַיךְ חוֹבֵב אָן צו געהן אָרוֹנְטָעָר פָּאָרָק רָאוּ צו אַיסְטַּט בְּרָאָרוֹוי
צַו. דערווויל הוֹבֵב אַיךְ אָן צו פִּיהַלְעַן הַונְגָּעָר, וואס דָּאָס טְרָעָפְּט
מייט מיר אָין דער לאָצְטָעָר צִיּוֹת אָזְוִי זַעֲלָעָן. אַיךְ ווֹוִים ניט וואס
מיר האָט אָוּעָנְגָּעָנוּמָעָן דעם אָפְּעָטִיט, אָכְבָּעָר אַיךְ האָב איהם שְׂוִין
לְאָגָּנָן ניט, — פָּנָן וואָכְבָּעָן אָנוּ וואָכְבָּעָן
היינט ווילט זיך מיר עסָעָן. אַסְיָּוּן אָנוּ גְּרָאָד היינט סִימְדָּר
פָּאָטְיוֹרָט מִין מָאָגָּעָן זַהְרָה ווּנְגִינָּה מִיט מִין הָאָרֶץ. מַעַן וואָלְטָה
על פִּי יוֹשֵׁר איהם בעָרָאָפְּט בעָשְׂטָרָאָפְּעָן, אָכְבָּעָר עָר, מִין מָאָגָּעָן,
אייז היינטיגע צִיּוֹיטָעָן אָגָּנְצָעָר יַחְסֵן בַּיִּ מִיר. עָר ווֹוִוָּזָט, עָפָעָס

אזווי וויאי טייטלענדינג מיט א פינגער, איבערן טירק און זאגט : ברוד דערקע, נעהם זיך אין אכט ! מען דארף די "חלילים, חלולים", די קישקעם, דעם מאגנון און די אנדערע נוּט זעהר פאעטישע מיט גלייעדר פון דער ארגאניזאציע מענש ניט בעהאנדלאַען מיט פער אכטונג. די האריין און דער מוח און דער פנימ זייןען טאקע פיניינע מורה-זואנدر בעליך-באים בי דיר אין גוף, אבער אונז דארף מען אויך ניט מבוזה זיין, ניט פערנאָבלעסיגען, ניט בריהען מיט זודיגע וואָסער, ניט אויסהונגערן אָדרער אַיבערשטאָפֿען, אַנִיט לערנען מיר מיט דיר בלך.

אמת, די זאקטוּרים ווילען האבען, אָז דער קראָבְּס אַיז שיוֹן געווען אָז דעם אַרגאניזום מלידעה ווּבְּטָן אָז די מיסהאנדְלָוָג פון'ס קערפער האט אַיהם ניט געשאָפֿען ; אַבער זוי זאגען אַז אָז פגע רע קען מיט אַייך געבאָרען ווּרְעָן, אַויסלעבען אַסְק יאהָרָען אָז מיט אַייך בענְרוּאָבען ווּרְעָן ווּן אַיהֲר ניט נור אַכְטָמָג אַוְיף אַיְיר מְאַגְּנוּן אָז אלְעָן זייןע מיטבריגער אַיְינָם גּוֹף, ווּלְכָע זייןען מסוג אָז קראָבְּס אַיז, אָדרער אַוְית, זיך צו האבען פון דער געבורט. אָז קראָבְּס קען יעדע קערפער שאָפְט האבען אָז האט גע-וּעהנְלִיך, מעהר נישט דארטערן, ווּאוּ עס אַיז ניט אַיז סְפָעַצְיַעַלְע פִּזְוּשׁ אַוְיפְּרִיְצָוָג, בְּלוּבְּט ער אַהֲן אַז ווּרְקָנָג, דָּאָם הֵיסְט, אָז נְשָׁרְלִיך, ווּוְיל ער ענטוּוּקָלְט זיך ניט, ווּוְיל ער שְׁפָרִיט זיך ניט פָּאָנָּאָנְדָּר.

ווער ווּוִיס ווּ אָזֶוּ אָז דורך ווּלְכָע סְפָעַצְיַעַלְע אַוְיפְּרִיְצָוָג אַיז אָזֶוּ שְׁעַדְלִיך אָז שְׁרַקְלִיך אַוְיסְגָּוּאָקְסָעָן, לְמַשְׁלֵך, דער קראָבְּס אַזְעָוּ ?

די הייפטזאָך אַיז, אָז מײַן מאָגנון אַיז היינט בי מיר אַ גָּאנְץ צער יאָ-טְעַבְּעַדָּאָם אָז ער האט אַפְּעַטְמִיט מוֹעֵן אַ קָּוֹך טָאָן אַוְיפְּז זְיוּנָר.

אייך טוּ עס : עס אַיז עַרְסָט אַ פְּרַטְטָל צו צוועַלָּה, ווּאָס, דְּאַכְט זְיך, אַיז די היילענען אַוְית אַיהם ? אַבער מען דארף געהן עסְעָן.

לעבענס-עליקסער.

און אט בין איך שווין ניט וווײיט פון טשעטעם סקווער וואו מס פאננט זיך אן איסט-כראדווויי, די אירדייש „ברויטע גאטס“ פון ניו יארק. קומענידיג אהיין איבער פארק ראו, דערמן אוניך זיך אן ער האט פיננט דיעזע גאטס מיט די הייכבאהן (עלעוויטעד, וועלכע אידען רופען עלעוויטאר אוניך די אמעריקאנער, — בטבע פoil צו רעדען — „על“) איבער די קעפ, פערשטעלענדינג דעם זונענשיין פון די אוינגען דורך דעם איזעניבאהזדבנין אוניך היילבענידיג אין די אויענן דורך דעם רוש פון די ציגנע (טרינום) וואס געהן פון אוניך צו סיטיידאל. יא, ער האט זי אימער פיננט געהאט אוניך זעהר אפט וווען מיר פלעגען דארפען געהן פון דעם מהאטער-קוווארטאל צו דעם אלטען ברוקלינער בריך, פלעגען ער אימער פארשלאנגען צו געהן ארום דורך קאנען סטריט אוניך סענטער סטריט א. אן. וו. צו דעם בריך צו.

און היינט, אפשר צום ערסטען מאַל, שטעל איך זיך אליאין די פראגען: וווארום האט ער איגענטליך איזו פיננט פארק ראו? טאָקע נור צוּלייעב דעם רוש? פיעלְלייכט, קלער אוֹד, איזו דאס דערפֿאָר ווילְ דיעזע גאט איזו פול פון שענקען אוניך פאנשאָפּ און שבורים, אוניך אלטְעָטְקְּליידְעָר, אוניך אלטְעָטְבְּיכְּעָר, אוניך אלטְעָטְאִיְּזְעָר, אוניך אַנדְרָעָר פְּעוֹזְעָצְטָע, ניט אַרוֹסְפְּעָנְגְּנוֹמְעָנָעָה אלטְעָטְעָן, אלטְעָטְעָטְחָוָרָה, פון אַגְּרָיסְטָעָן וְעַגְּבָּיְּזָאַנְדָּעָן, פון טְאַשְׁעַנְ-שְׁבִּינְגְּעָלָעָה. אלצְיָעָן בְּיוֹזְוִינְדְּאַלְעָה, פון טְאַלְעַסְקָאַפְּעָן בְּיוֹטְאַשְׁעַנְ-שְׁבִּינְגְּעָלָעָה. אלצְיָעָן אלטְעָטְאִין פֶּאָרָק רָאוּ, אלצְיָעָן אַיזְ אַיבְּעַנְ-נִיצְעָוָעָטָע, סְעַקְאַנְדָּרָה הַעֲנִידְגָּעָן סְחָוָרָה, זְאַכְּבָּעָן וְאַסְ אַהֲבָעָן „גְּזַעַהָן בְּעַסְעָרָעָן טָעָן“ אַונְזָוּן וְאַסְ גַּעֲרַעְנְקָעָן אַלְיָין שְׂוִין ניט וווען זְיִוְינְגָעָן גַּעַוּעַן נִיְּזָמָן, אַפְּיָלוּ דֵי מַעֲנְשָׁעָן זְיִוְינְגָעָן נִיְּזָמָן, אַפְּיָלוּ די בְּיַכְלָעָךְ מִיט די גְּלַעְדָּרָנָעָן שְׁוֹעָרָעָן קִיְּטָעָן אַיבְּעָר די דְּזַיְוָגָעָן בְּיַכְלָעָה, מִיט די פְּנִיםְעָרָעָן, פון וּלְכָעָר יַעֲרָעָר האט זיך צוּווִידְרָיִי מַאֲרְדָּעָם, אַפְּיָלוּ די קִינְדָּעָר זְיִוְעָרָעָן, אַזְוּוּ וְוִוִּיט

וועם זעהט זיך איבערהויפט א קינד אין פאראק ראו, זעהען אוים סעפאנדרהענדיגע, אבעגעטראגגעגען, איבערגעניציעוועטע מענשען, וועל-כע מען האט צונזיפגעקליעבען אויף אויקציאגען, בי ערגייז אן אויספערקייט, ווילע עס וווערז דורך אועלכע גאר ניט בעשאפען... אפשר, קלער איך, האט ער מורה, אז אין אוז נאס ווי פאראק ראו, צוישען סייטי האל אונ טשעמהעם סקווער, קען זיך געפנען א שכור/ער בעלן אויף אוז באורד ווי זייןעם אונ הגם ער איז פיזיש שטארק גענוג פארטיג צו וווערז אפילו מיט א ניכטערן בויאן, וויל ער פיעללייכט פארט בעסער אויסמיידען אוז בעגעגען, איבער-הויפט בירנאנקט.

און דא דערמאן איך זיך און די סקייצצע זייןע : „לאכט נאך !“ וועלכע איך האב מיט 14 יאהר צוירק געדרכט איזם „אמות“, דעם באסטאנער „אמות“. מיר שטעהט פאראט די אוינגען די סצעגע אויף דער פעררי, וואו מען רײסט דעם „קאמישען פאסאושיר“ זיין דריינע עקיןען בארד אינפאך „פאר פאן“, צו האבען „א גוטען לאך“, וווײַטער גאר נישט ; וואו דער ארעמער איד מיט' בארד וועהרט זיך געגען זיין אנגרייפער אבער דיעווער ענטפערט מיט א מעסער א שארפען אויף א היילען הארטען קולאך. עס גיטט זיך בלוט !

און ווי איך טראקט איזו הוויבט מיט אמאָל און צו שפיעלען א קאטערינקא, וועלכע עס דערהט מיט גרויס התמודה, אבער אהן התלהבות, און אלטע איטאליענערקע.

וואס שפיעלט די אלטע שאַרמאַנקע ? איך וויס ניט. דاكتט זיך א בעקאנטע מעלאָדער, אבער וואט דאס איז וויס איך ניט.

עד וואלט שוין געוואָסט. עס זייןען דא וועניג פראָפער סיינעלע מזוייקער מיט אוז פײַנעט געהער ווי זייןעם, מיט אוז טיעפער, שאָרבע, קלארע מבינות און דער מזוק ווי ער האט. איך געה וויטער. אויף א סטענד פון ציוטונגען אויף איסט-בראָדווי זעה איך א „וואָרהייט“ וואו עס איז דא ניעס וועגען איהם.

איך קוֹוֹף און לְעֹז אונטער דעם קעפֿעל און גִּוּסֶע אָוֹתִוֹת :

"יעקב גארדיינ'ס בעסטער טאג" אzo ער אויז דעם טאג פרויהער געד זעסען אויף א שטוחל בין אפענעם פאנסטער און האט געזאנט א בעוועכער, אzo אלץ וואס ער וויל אויז גור געזונד וווען.

דאס גלייב איך.

אה,יא! ער וויל געזונד וווען. ער אויז גלייביגלאטיג צו אלץ חוויז געזונדרהיט, חוויז ליעבען, חוויז נאך א ביסעלע, נאך עטליכע יאחים ליעבען אין דער ווועלט.

און טאקע דעם טאג, ארום וועלכען די צייטונג רעדט, האב איך דאס געההן. דאס אויז געווען בין עסען.

ער האט געהאט א גוטען אפערטייט און מען האט איהם געד געבען אלץ וואס ער האט געקענט שלינגען. זיין מאלציזיט האט זיך גענדיגט מיט עטליכע ווינטראיכען. און אזו מין עסען האב איך אין מײַן ליעבען ניט געההן.

ער האט גגעסען ניט ווי מען. עצט נאך א תענית, אדרער נאך א קרענק; ער האט גגעסען אזי ווי אין יעדען זופ, אזי ווי אין דער זאפט פון יעדען ווינטראיך וואלט געווען א ליעבענסעליכטיר, א מעגליכקיט צו רاطעווין זיינע יאהדרן פון דעם טויטס לאסען, א מעגליכקיט צו קריינגען קרעפעטען גענג אום צו בעקעמאפפער דעם מלאך-המות ווי יעקב האט בעקעמאפפער און בעיגנט זיין מלאך אמאָ... און די צייטען וווען נסימ זיינען נאך ניט געווען איבער נאטטריך...

ער ווים אzo עם האלט שמאל מיט איהם, אבער ער קלערט: מאלע וואס פאסירט... יעקב אבינו האט עם געלענט, אפשר ווועט דאס יעקב גארדיין אויך קענען.

און ער שלינגען ארײַן ליעבענסזאפאט אין זיך!

ארט-נהרים און ער.

פאלגענדייג דעם מאנגען געה אויך אריאן אין דעם רעסטויראן,
וואו אויך עס געוועהנליך ביידטאגן.
אויף דער מאנגעסארדנונג איז די ערסטע פראגען: וואם עסען?
נאכדרעם ווועט מען דיסקוטירען די אנדערע פונקטען... אבער דא
בעט זיך און ערקלערונג פאר זויטונג מענשען.

די מיטאנשטונדען אין און אמעריקאנישען רעסטויראן איז
ערסטענס ניט קיין שטנדע, נור א האלבע אודער א פערטעל-שעה,
שווין ניט רעדענדייג דערפּון וואם ניינצ'ענטעל פון אמעריקאנער
— געבאָרענען, געוואָרענען אָדרער זאנגער דערוויל נאך קינפּטינע —
עסען אין נו יאָרָק אין "קוֹוִיקְ-לַאֲנְטְשׁ"-פְּלָעֵזֶעֶר, וואו עס פָּלָאָזֶעֶר
גָּאַיְעַט זיך אָבְצָוּסָעָן אַ-לְּאַנְּטְשׁ" אויף דעם זעליגען אומָן ווי חַלְלָה
חוּקָּסֶסֶר פרויינְד דער בושְׂיָה האָט געוועלְט אַוְיסְלָעָרְנָעָן די גָּאנְצָעָה
תורה, דאס הײַסְט, על רנְלָה אַתְּהָתָה: אין דער צִימְטָה ווּן אַמְּנָשָׁקָעָן
שטעהָן אויף איז פֿום.

צְוּוּיְיטָעָנָס — און דאס איז שווין פריהער בעמערטט געוואָרָעָן
— בעטראָכָט זיך און אָמעָרְקָאנְישָׁעָר רעסטויראן פָּאָר אַשְׁפִּיזְזָעָן
לאָקָאָל אַזְן ווּיְמָעָר גָּאַנְּוִישָׁתָה.

איידישע רעסטויראן זוּינָען אַנְדָּרָם. דא ווערט אַרום די
מייטאנשטונדע אין דעם היז אַ מאָסְמִיטִינְג מיט קלַיְינָעָן
לַעַד אַזְן אַיְהָם. יעדער בי אַ בעזונדערן טיש. דא ווערטן דיסקָוָר
טִירָט אַלְעָרְלִיָּה מאָנְגָּסְפְּרָאָגָעָן, ווּלְטָפְּרָאָגָעָן, פָּאָלִיטִיק, מַעְדִּיזִים,
יוֹרִיסְפְּרוֹדָעָן אַזְן וואָס אַיְהָר ווּלְטָן נָרָאָלִין. אַגְּבָּאָרְחָאָה עַסְטָה
מען שווין אויך עַפְּעַט וואָס.

די פְּרָאָגָעָן: וואָס עַסְטָה מען אַזְן דָּוְרְכָאָוִס נִיט אַיְמָעָר דֻּרָּעָר
ערסטער פּוֹנְקָט אויף דער טָאָגְעָסְאָרְדָּנָוָגָן; עַס האָט שווין פָּאָר
סִירָט אַזְן הָאָט זיך דָּאָרָאָן עַסְטָה עַרְאִינְעָרָת פָּאָרָן אַוּנְגָּעָהָן,
ווען מען הָאָט זיך גַּעֲכָפְּטָה בְּעַצְּאַהְלָעָן אַזְן מען הָאָט זיך דָּעְרָמָאָנָט

או עם איזו דערוויל נאך נויטה פאר וואס : האט מען זיך צורייק אועונגגעעצעט.

הוינט איז דאס אנדרעם. די בושה וואס מען האט איצט פאר'ן מאגנון איז איזו גרים איז די וועלט-פראנגען ווועגן "פער-דרעננט אין דעם היינטערגרונד" אום צו מאכען א זוארע פאר די מיטאנ-פראנגען.

אייך בעשטעל עטוואס און קווק זיך ארום איז דעם זאל, בע-טראכטערנידיג די פיעלע בעקאנט און אונבעקאנט פנים'ער.

און מערקוווירידיג איז אט וואס :

די פערשיידענע מענשען, וועלכע אייך קען צוישען די שפוייז געסט, אינטערערען מיך ההוינט ניט אויף די זעלביגע ארט ווי אימער. אייך קווק אויף יעדען פון זוי און קלער : ווי און וואס דענקט ער פון א יהס ? איז ער א פריניד אדרער ניט ? פער-דריסט איהם זוי ז ? קראנקהיט ? דענקט ער וועגען איהם ליכ הפחות אויף איזו פיעל אום צו זיין צופרעדען מיט זיין אינגענע שטיקעלע געזונט ? וואס א שטיינער, האט ער פון "גאט", מענש און טיוועעל", וועלכע איך האב דא בי זיך ?

או יעדער פון זוי קען האבען אנדערע אינטערערען, אנדערע געדאנקען, אנדערע געפיהלען פאלט מיר אויפין' ערסטען בליכ נאך ניט איזן.

אייך קליב איז א זונקעלע און זיך זוועג.

אייך בין שטיל און, ניט ווילענידיג, הער איך זיך צו צו מײַנע שבנים ארום טיש. קאמיש ! ארום וואס מענשען געפינען צו רעדען !

"דוישיקאָב שיף — אַרְםַ נְהָרִים — צוֹוֵי הַוְנָדָרֶת מִילְלִיאָן — טעריטאָרְיעַ" און עהנלייכע זאכען. דאכט זיך וועמען אינטערע-סירות דאס ?

געלר, נאך די געלר וואס דוישיקאָב שיף פערמענג וועט ניט מעהה ראטעווען דוישיקאָב גָּרְדִּין... און מעסאָפָּטָאָמִיעַ איז ניט פאר איהם... ראשית, וויל ער אהיין נאך גיט געהן און חוויז דעם קען

ער ניט... אט רעט מען גלאט און דער וועלט אריאן! — דא א צונג אין מוייל, דא א צונג אין גלאק, דארף ער ניט הענגגען לײיד דיג... נו, דינגע-דאָנג, דינגע-דאָנג! השטאָ עבְּדִי לשנה הבאה באָרֶם נהרים! ווילְדַּע בְּרוֹאיָם!

אַבָּעֶר אֵיך כָּאָפַּזְיך פָּוּן מִיּוֹן חַלּוֹם אָוֹן גַּעֲפִין אַוְּפִין טַוַּישׁ לְעַבְּעָן מִיר מִיּוֹן זָוֶּפֶן. אֵיך פָּאנְג אָן צָו שְׁלִינְגָּעָן: אָל עַפְּעַל נָאָך אָל עַפְּעַל אָוֹן חַלְעַבְּעָן, עַס גַּעַתְּמַט! אֵיך ווֹאָרג זָוֶּק נִיט, אֵיך הַסְּטַט עַס נִיט אַרְוִוִּים! אַוְּיך קָעָן זָאָגָאָר אַרְאָפְּשָׁלְיָנְגָּעָן דָּס בִּסְעַן ווַיְסַעַּ בְּרוּתִים, ווָאָס בְּעַגְלִיִּים יַעֲדָעַן זָוֶּפֶן! ווַואָנדְרָאָבָּאָר... אָוֹן עַר, זַעַתְּ אַיְהָ, עַר קָעָן נִיט! יַעֲלָנְפָאָלָס נִיט קִיּוֹן סָאַלְיָדָע שְׁפִּיְגָּן. גַּעַד ווָיָּס, עַס ווָאָלָט אָפְּשַׁר גַּעַוְוָעַן אַיְשָׁר אָז אַיְדָעַן זָאָלָעַן זָוֶּק עַרְגַּנְיָץ ווָאוּ בְּעַזְצָעַן... פָּוּן מִיְּנְטוּעָנָן, חַאְטָשׁ, טַאְקָעָן אַיִן אַרְמָן נְהָרוּתִים, אָוֹן דָּעַר גַּעַלְדָּבָּאָרָאָן שִׁוְּי אַיִן פִּיעַלְלִיָּכְט טַאְקָעָן אַנְאָרָאָן דִּי צָוַיִּי הַוְּנְדָרְעַת מִילְּלִיאָן קָעָן אָפְּשַׁר טַאְקָעָן זָיוָן נִיט שְׁוֹועָרָן צָו קְרִינְגָּעָן, אַבָּעֶר ווָאָס טַוְיָגָעָן מִיר דִּי אַלְעַלְקָוָנְצָעָן? אַרְמָן נְהָרוּתִים אַהֲיָן — אַרְמָן נְהָרוּתִים אַהֲרָר, אָז עַר קָעָן נִיט שְׁלִינְגָּעָן... אָוֹן דִּי חַיִּים אַיְנוּעָנִיג פָּעָרִי בְּרַעְנָעָט אַיְהָם... פְּלַאֲפָעָרָן מְעַנְשָׁעָן: מַעְסָאָפָּאָטָמָע!

אַבָּעֶר אֵיך צַוְּבָע זָוֶּק ווַיְעַדְרָאָר אַוְּסָמָן... דָּעַר קְעַלְנָעָר ווָיָּל ווַיְסַעַּן ווָאָס אֵיך זָאָל נְהָמָעָן נָאָך דִּי זָוֶּפֶן. דָּס ווָאָלָט אֵיך אַלְיָוָן אַוְּיך ווַעַלְעָן ווַיְסַעַּן.

מִיר פָּעַרְשָׁטְעַנְדִּינְגָּעָן זָוֶּק ווַיְיַעַמְּדָעָרָן, אָוֹן אֵיך עַס ווַיְוַיטָּעָר, הַגָּם ווָאָס פָּאָר פְּלִוִּישׁ גַּעַדְעָנָק אֵיך אַסְּפָּר נְטָמָן... אֵיך ווָאָלָט דָּס פָּוּן אַוְּיך נִיט בְּעַהְאַלְטָעָן... צְרוּוֹאָס? נָור אֵיך גַּעַדְעָנָק נִיט. אָוֹן דָּא קְרִיְגָע אֵיך מִיּוֹן גַּלְאָוָן טַוִּי. צְרָהִיּוֹת, זָאָג אֵיך צָו זָוֶּק... מִעַן זָאָגָט, דִּי דָּקְטָוִירִים זָאָגָעָן, אָז מִעַן טָאָר נִיט טְרִינְקָעָן קִיּוֹן הַיּוֹסְעָן... עַר, הַאֲט אִימְעָר גַּעַטְרָוָנְקָעָן זָוְרִינְגָּעָן, קָאַכְעָרְגָּעָן גַּעַד טְרַעְנָקָעָן.

אֵיך קְלִיְבָן גַּעַונְדָהִיּוֹטְסָ-וּסְעַנְשָׁאָפָט הַיּוֹנְטִינְגָּעָן צִוְּתָעָן, אֵיך ווַיְסַמְּכָעָט שָׂוִין אַלְעַז ווָאָס מִעַן טָאָר נִיט. משְׁמֻעוֹת עַס אַיִן טַאְקָעָאָט ווַיְיַעַר עַולְמָן זָאָגָט: ווּעַן מִעַן שְׁעַרְטָן דִּי שְׁעַפְּסָעָן צִוְּטָעָרָן דִּי לְעַמְּלָה.

קריטיק און קרייטיקער.

צווישען די מענשען ארום די פערשייערענע טישען זעה אויך שעהנע עטלייכע וואס קענען א' ה' פון יאהרען און אייניגע וואס האבען איהם אימער גאנכטער. אויך קלער אzo זיי דארפערן אויצט ניט האבען קיין אנדער גאנקן חוץ איהם... אויך ואונדר ער זיך זוי זייל קענען זיך וויצלען און לאבען במעט אויפין קול... אמרת, אין דער "וואראהייט" שטעחת, אzo ערד האט געהאט א גוטען טאג, אבער זייל וויסען דאך דאס וואס קיין ציטונג טאר ניט אוסט טויטשען, צוּלַּיבָּדִי פָּמְלִיכָּה : די קראנקהייט זוינע, טו, זוי זייל קענען זייל לאבען ?

צווישען די טיש-געסט דערקען אויך אויך אייניגע פון זוינע שטרענען קרייטיקער.

אה, ניון ! אויך בין דורכאים ניט אינער פון יונען, וועלכע פערלאנגען אzo נור דער וואס קען איזוי קאמפאנירען זוי בעטחאוזען, אדרער אווי שפיעלען זוי פאדראעווסקי, אדרער אווי שריבען זוי טרגעניעז אדרער אווי רעדען זוי לאסאל, זאל האבען א רעכט צו קרייטיזירען א בעטהאוזען, א פאדראעווסקי, א טרגעניעז, אדרער לאסאל. דורכאים ניט. פריהער פאר אלץ האט יעדער הערער און ליעער א רעכט צו האבען א מיינונג לוייט נאך דעם אינדרוס וואס די מזוק, די שריפט אדרער די רעדע מאכט אויך איהם. אביסעל מעהר ווועט מען נאטירליך פון איזז מענשען פערלאנגען, אויב ער ווועט זיין מײַנונג ניט נור האבען זיך, אדרער זי אורייס זאנען ביין טיש פאר עטלייכע פרײַנְדָּע, זאנדרן זיך, די מײַי נונג לאזען דרומען. דאן האט מען שוין א רעכט פון איהם צו פערלאנגען :

- (1) אzo ער זאל פערשטעהן דאס וואס ער-קרייטיזיט ;
- (2) אzo ער זאל האבען די מעגלזקיט זו אורתהיילען פער-שטעהנידן ניט אליאן דעם געגענטאנד פון זיין קרייטיק, נור אויך עהנלייכע אנדער ווועקען, בר ער זאל קענען מאבען א פער-

גלויך און דערמיט קלאָר אַרויסברענגןען דעם „פֿאַינט“ וואָס ער
ויל מאָכען, חוי וואָס נור אויף דעם אָופּן קען ער זיך אלְיאַן בִּילְּ
דען אָן אָוֹרְתָּהִיל, וויל קיַין זאָך אַיז נִיט גּוֹט אָדָעָר שְׁלַעַט אָוֹרְ
סְּעֶר אַיז פֿערְגְּלִיְיךְ מֵיט אַנדְרָעָז אָכָעָן אָן אָוֹנְטָעָר גּוֹוּסָעָ אָוֹמָ
שְׁטָעַנְדָּעָן;

(3) אָז ער זאָל זיך קענען פֿערְשְׁטָעַנְדְּלִיךְ מאָכען מֵיט אָמִיר
גִּימָום פֿון ווערטער אָן

4) אָז ער זאָל האָכָעָן אַבעְגְּרִיףְ פֿון לִיטְעָרְשִׁישָׁע אַנְשְׁטָעָן
דיַינְקִיטִים, וויל דָּאָס נִיט האָכָעָנְדִיגְ, קען מעַן אַיז פֿערְשְׁטָעָן, אַיז
הָאָכָעָן דיַ פֿערְגְּנִיקִיט וּזְךְ דִּילְלִיךְ אַיסְצְּדָרְקִעָּן אָן דָּאָךְ שְׁרִוְידִ
בעַן ווֹי אַבעְלְעָנְלָה רָעָט.

הָאָט ער דְּיעֻזָּע פֿיעַר מְעַלְוֹת, דָּאָן הָאָט ער אַ רְעַבְתָּ צָו שְׁרִוְידִ
בְּעַן קְרִיטִיק, אֲפִילּוּ אַין דעם פֿאַלְ, וועַן ער אַיז לְגַבִּי דעם קְרִיטִיק
זְוַרְטָעָן שְׁרִוְידָר, מְזַוְּקָעָר, קְאַמְפָאַנִּיסְטָ אָן רְדָנְדָעָר ווֹי אַ מְילָבָ
געַנְעָן אַ קָּאַטָּעָר.

אוּיךְ בֵּין אַיךְ נִיט אַיְינְעָרְ פֿון יְעַנְעָ בַּיְיַ וּוּלְכָעָ יְוָנְגָנְדָ אַיז אַ
חַטָּא אָן עַטוֹּאָס אַזְוִינָס וואָס דִּיסְקוֹאַלְיִיפְּצִירָט אַ מעַנְשָׁעָן צָו
הָאָכָעָן אָן אַיסְצְּוּשְׁפְּרָעָעָן, אַיבָּעָרְהִוְיפְּט, אַין דָּרוֹקְ, אַ מִיְּנוֹנָגְ;
אַיךְ נְלֹוֹב אַוְיךְ נִיט, אָז אַ מעַנְשָׁעָן סְלַטְעָר דָּאָרָף דעם יוֹנְגָנָעָן
מְאָן, יוֹן קְרִיטִיקָעָר, אַרְיִינְנוֹוָאַרְפָּעָן עַנְטוֹוָדְעָר אַין אַן אִימָהָ, אָדָעָר
אַין קְרִילְאָוּסְ פֿאַכְּעָלָ, וּוּלְכָעָר הָאָט, בְּיְלָעְנְדָגָן אַוְיכְ פֿאַרְמָנְדָר
נוֹר דיַ אַמְבִּיצִיְעָ אָז לְיִיט זְאָלָעָן אַיהם אַלְיַין אַוְיךְ האַלְטָעָן פֿאַרְ
עַפְּעָם רְעַכְתָּם, כְּדָבָר האָמָר בְּקְרִילְאָוּוֹ:

„אי, מְאַפְּסָעָל, ער מוֹזָ זְיוֹן אַ כּוּוֹזָטָם,

„וּעַן ער קען אַוְיךְ אַהְלָפְּאָנְד אַזְוֹי בְּלָעָן!“

הָגָם דָּאָס טְרַעְפָּט זְעוּר אַפְּט אָן נִיט בַּיְיַ אַונָּז אַלְיַין.
אָכְבָּעָר דָּאָס אַלְעָם צְוָנְעַנְדִּיגְ קען אַיךְ דָּאָךְ נָוָר אַ שְׁמַיְכָעָל
מְאָן וועַן אַיךְ זְעה דָּא אַיצְט אַיז צְיֻמָּעָר צְוּוֹיְפִּים גּוֹעָ אַבְּרָאָזְטִישְׁקָעָ
פֿון אַונְגָּעָר הַיְגָעָר קְרִיטִיק. אַמְתָּה, דָּאָס זְיִינְעָן נִיט פֿרָאַפְּעָס אַנְעָלָעָ

רעצענעזענטען, לאמר ואנגען, פון טהעאטער-שטייקער; דאס זייןען נור טיש-קרוטיקער, וועלכע רעדען זעהר עמפאטיש און אוֹרטהייד-לען זעהר שטרענג, וויל זיעער צוהערער ענטוועדרער קענען ניט בעשטררייטען זיעער "פאקטען", אדרער זי האַלטען אָז עם לויינט ניט צו ברענגען אַין ניוועץ אַחאלב טוּז ווערטער געגען זי. דאס איז אמת. עס איז איבער אוּיך ניט וועניגער ואַחר אָז זי זייןען ניט מעהֶר אַין ניט וועניגער אַין זיעער רעדען בין טיש זי פֿאַ נְאָגְרָאַפְּרָאַקָּרְדָּס פֿוּן די פֿרָאַפְּעָסְוָאַנְעָלָעָה רעצענעזענטען.

די מעטהָדָען זייןען גענוּן דִּיעֻלְבִּיגְעַן. למשל:

זוי שטעלען אוּיף די בעהוּפְטָמוֹן, אָז נָאָרְדִּין אַיְן לְגַבֵּי הַוּפְטָטָם אַ לְאַטְוּטָע, אַ גָּרְנִישָׁטָם. דָּאָן אוֹרְטָהִילְעָן זי אַיבָּעָר זייןע ווערטע ניט ווי אַיבָּעָר די ווערט פֿוּן אַ גָּרְנִישָׁטָם, אַ לְאַטְוּטָע, לְגַבֵּי הַוּפְטָטָם, נָאָרְדִּין פֿערְגְּלִיבְעַנְדִּין אַיְהָם מִיטָּהַוּפְטָמָאָן זוי גַּלְיוֹךְ מִיטָּ גַּלְיוֹךְ, אַין — ווּעַן זי רעדען לאָנְגָּן גַּעֲנוּן — דָּעַרְעַדָּען זי זיך בְּזַוְּ רָעַם "לְאָגְנִישָׁעָן" שלום, אָז נָאָרְדִּין אַיְן ניט אָזְוִי גְּרוּזָוִי הַוּפְטָטָם, וויל גְּעוּווֹסָעָ פֿערְזָאַנְעָן בְּזַי אַיְהָם זָאָגָעָן צוֹ קְלָגָעָן זאָבעָן, — אַזְעַלְכָּעָן וּאָסָּזָן זי, די קְרִיטִיקָעָרָאַלְיָין, וואַלְטָעָן אָפְשָׁר ניט גַּעַחַת דָּעַם שְׁכָל צוֹ זָאָגָעָן, אַין, וְאַחֲרֵי כְּבָלוֹת הַכְּלָי, אַיְן הַוּפְטָטָם אַלְיָין אוּיך ניט אַיְדָאַיָּאי!

אנְגָּדָעָר מַעְטָאָדָע אַיְן דִּיעֻזָּע:

מען שטעלט זיך אוּיף דָּעַם שְׂטָאַנְדְּפָוָנָט, אָז די אַירְדִּישׁ בְּהַנָּעָד דָּאָרָף זיַּן הַיְמָעָלְ-הַוִּיך אַין פֿערְגְּלִיך מִיט די אַמְּעָרִיקָאַנִּישׁ, אַדרָּעָר די פֿרָאַנְצִיזְוִישׁ אָזְנָעָן דָּעַר לְאָגְנִישָׁר שְׁלָום דָּעַרְפָּוֹן אַיְן אָזְנוּעָר אַידִּישׁ פֿיעָסָעָן דָּאָרָפָּוֹן זיַּן פֿרִיָּה פֿוּן די זִינְד גַּעֲנוּן זִיעְרָעָר, די קְרִיטִיקָעָרָ'ס אַיְגָּעָנָעָן דְּרָאַמְּאַטִּישָׁע גַּעַזְעָצָע (מִצּוֹתָעָה וְמִצּוֹתָה לְאַתָּה) וּוּאָסָם דָּעַרְפָּוֹן פֿרִיָּה דָּאָרָף ניט זיַּן די נִיעְרִינְגָּרָעָ, אָוכְנִינְגָּעָ, אָוְנְרָאַלְיִיסְטִיכָּעָן דָּרָאַמָּא פֿוּן די אָוּמוֹת הַעוֹלָם. דָּעַרְפָּאָר מַעַג דָּאַסְטָאַןָּס "סִירָּאָנָּא דָּעַ בְּעַרְשָׁעָרָאָק" זיַּן מִשְׁגָּעָ, בְּעַרְגָּאָרָד שָׁאָסָם דְּרָאַמָּא פּוֹל מִיט בְּעַרְגָּאָרְד-שָׁאַזְוּמָעָן אָז גַּלְיוֹכְוּעַרְטָלְעָךְ וּוּאָסָם די קְרִיטִיקָעָר אַלְיָין וואַלְטָעָן זיַּן נִיט גְּבוּרִיכָּת; דָּעַרְפָּאָר מַעַגְעָן

קליז'ס אמעריקאנישע פיעסען זיין באם באסטיש-ראמאנטיש און דערפאר מעג אז אונזון ווי דער "מכשף פון אז" זיין א צירונג פאר די בייהנע, מלחמת זוי זיינען דאס ניט איד דישע, זוי זיינען דאס ניט מעהר ווי דער שונד וואס פאסט פאר ניעדרינע, ניט דערוואקסען, אדרער אונגעלאומ' פערטער ליטעראטורען פון אמעריאקאנער, פראנציזווען און ענדער, מיט רעספֿקט צו מעילדען.

א דרייטע מעטאדע איז צוצונגעבען און נאדרין, למשל, האט געשיגבען גוטע פיעסען. אבער אין זוי צו זוכען פגימות און חט דיעזע פגימות קען מען פונקט איזוי לייכט געפינען ביי שעקספֿיר, ביי שיילגער, ביי שערידאן, ביי וויקטאר הונגא, ביי קאלדרערן און...

ביי וועמען ניט? צו קומען מיט איז מאן טעה: דיעזע אלע זיינען מיט איז מאן טעה, געוועגען, אויסגעשטעלט, אפשר זאנגר אויסגעויבט דראמאטורען. אין זיינר ציטט, נאך זיינר בילדונג, נשבה, נאך זיינר ערעהעלטנישע, — מ ו ז מען זיינר זיינר לכאָזות. מיר אבער, וועלכע זיינען היינטיגע, מיר מוזען זיינר פריי פון יענק פגימות און פעהלהערן. על בן דראָפֿ מען נהממען אלע פיעסען פון דעם דאָזונען אידישען שרײַבער און זוי פערברעגען איז עס זאל פון זוי קיין שריד ופליט ניט בלוייכען.

א פיערטע מעטאדע איז צו "בעווייזען", איז אויב די פיעסען זיינען זיינען דאן טוינען זוי ניט, און אויב זוי טוינען דאן זיינען זוי זיינע איז טוינע איז דאס אַדְלָעֶרֶס אַרְבִּיטֵר, אדרער די ליפציג'ס שולר.

עס זיינען נאך דא אנדערע מעטאדען, אבער היינט האב איך ניט קיין מוח זוי אויסצערעבעגען.

ערליכע בעטרינגער.

איך געה ארויס איז נאם. דער זיינער איז צויזי,
ואל איך געהן קיין ברוקין אדרער ניט? איך בעשלים איז-

דרער וואס וווען ארייניצונגעהן אין מס בוכהאנדרלונג אין גראונד סטריט און דארטען, אַרְוּמְבָּאַנְדוּנְדִּין אַרְוָם דֵי פִּיעָלָע, פִּיעָלָע בִּכְעָר, זִיד וּוֹי עַס אַיּוֹ אַרְוִיסְצּוֹשְׁלָאָגָעָן דָּעַם שְׁרַעְקְלִיבָּעָן רַאֲקְ פָּוּן דֵי גַּעַד דָּאָנְקָעָן.

אייך נעה איבער סוארד "פארק" צו סַפְּאַלְקָ סְטְּרִיטָ צָו אָוָם דָּוָרָךְ יַעֲנָע גָּאָס צָו קָוּמָעָן צָו מָ.

געגענאייבער דֵי גְּרוּסְעָ, פְּרַאַכְּטְּפָאַלְעָ גְּעַבְּיְדָע פָּוּן דֵי הַעַפְּרָטָרִיטָ שּׁוֹלָ, וּוֹאָזְטוּיְעַנְדָּעָר אִירְישָׂעָ קִינְדָּרָעָ וּוּעָרָעָן טַעַנְלָעָן גַּעַלְעָרָנְטָ אָוּן אַמְּעָרִיקָאַנְיּוּרָטָ, בְּלִיבָּ אַיְיךְ אַוְיָחָד מִינְיָהָטָ שְׁטָעָהָן.

אייך דערמאָן זִיד אַזְן אַיְין פָּאַרְמִיטָאָגָ מִיטָּ אַזְוָאָךְ אַכְטָ בֵּין צְוִירָקְ וּוֹעָן אַיְיךְ בֵּין מִיטָּ אַיְהָם גַּעַגְגָעָן צָו דְּיוּעָלְבָּגָעָ בּוּכְ האַגְּרָלָנְגָעָ צָו, דָּוָרָךְ דְּעַמְּוּעָלְבָּגָעָ פָּאַרְקָ אָוּן דָּא אַוְיָחָד דָּעַם אַרְטָחָט עַד גַּעַזְגָּטָ :

"דוֹ וּוֹיְסְטָ ?" טַאַכְעָרָ גַּעַפְּנָ אַיְיךְ אַרְוָיםָ, אָזְ מִיּוֹן קְרֻעָנָקָ גַּעַחַת שְׁגַעַלְ אָזְן מִירָ בְּלִיְבָּטָ נִיטָּ פִּיעָלָ לְעַנְגָּעָרָ צָו לְעַבְּעָןָ, דָּאָזְן וּזְעָץ אַיְיךְ זִיד אַוּוּסָ אָזְ שְׁרִיבָ אַוְיָחָד מִיּוֹן בִּיאַנְרָאָפְּיָעָ."

אייך חָאָבָ אַיְהָם אַוְיָסְגַּעַלְאָכָטָ, אַבְּעָרָ אַיְיךְ גַּלוֹּבָ אָזְ מִיּוֹן שְׁטִימָעָ האָטָ אַזְן זִיד גַּעַהָאָטָ אַ פָּאַלְשָׁעָ נָאָטָעָ, וּוּעַלְבָּעָ זִיּוֹן שָׁאָרְפָּעָרָ, מָרָזְקָאַלְשָׁעָרָ אַוְועָרָ, מִיטָּ דָּעַרָּ פָּעַהָנְקִיָּתָ צָו מַעְרָקָעָן אַזְעַכְעָהָנָהָ טַעַלְ פָּוּן אַ פָּאַלְשָׁעָןָ טָאָןָ, האָטָ זִיכָּרָ נִיטָּ דְּוּרְכְּגַּעַלְאָזָעָןָ.

אוֹן מִיךְ קְוּוּלָּטָ אִיצְטָ דָּרָרָ גַּעַדְאָנָקָ : חָאָבָ אַיְיךְ דָּאָזְן פָּעָרָ דָּאָטָהָעָן דָּעַם אָמָתָ אַזְן מִיּוֹן הַאֲרָצָעָןָ, אַדְעָרָ נִיטָּ ?

איַצְטָ, זִוְנָטָ עַרְ לְיַעַגְטָ אַזְן בְּעַטְ פָּאַסְוָרָטָ מִירָ זְעַהָרָ אָפְטָ, אָזְ נַאֲךְ אַזְוִוְוִיטָ בֵּין אַיְהָם צְוִיְעָפָעָלָ אַיְיךְ צָו אַיְיךְ זִיךְ דָּרָךְ מִיּוֹן שְׁטִיםָ, אַדְעָרָ מִיּוֹן פְּנִיםָ פְּעַרְאָטָהָעָןָ מִיּוֹן אַיְנָעָרָסְטָעָןָ גַּעַפְּיְהָלָ צָו נִיטָּ.

אוֹן מַאְלָ פָּאָרָ מַאְלָ אַיְידָעָרָ אַיְיךְ גַּעַחְ צָו אַיְהָם אַרְוֹוֶתָ טַרְאָכָטָ אַיְיךְ בֵּין זִיךְ : וּוֹאָסָ טָוָטָ מַעַןָּ ? נִיטָּ זְהָהָןָ אַיְהָםָ וּוּעָטָ אַיְהָםָ מַאְזָהָעָןָ, אָזְ מַעַןָּ הַאֲלָטָטָ אַיְהָםָ פָּאָרָ אַזְוִיָּ גַּעַפְּהָרְלִיךְ, אָזְ מַעַןָּ אַיּוֹ דְּעַרְפָּאָרָ אַזְוִיָּ צּוֹטְרָאָגָעָןָ, אָזְ מַעַןָּ הַאֲטָטָ שְׁוִיןָ מַוְרָאָ זִיךְ צָו וּוּיְיָדָעָןָ, אַזְוִילָ אָזְ מַעַןָּ אַיּוֹ חָוִזָּ וּוּיְסָ עַרְ דָּאָהָ. אַרְיִינְגָעָהָןָ וּוּעַדְעָרָ

זו איהם אין צימער מז מען זיין זיכער או דער פנים זאל ניט פער-ראטההען דאַסועלכע וואָס צייטענוויזו דער קול : מען קען ווע-ניגער, אַדרער גאָר ניט רעדען, אַבער וועניגער, אַדרער גאָר ניט אויס-זעהן קען מען ניט ...

טו וואַסְזֶשׁ טוט מען ? מען דאָראָף עפֿעַם אַמאָסקע... אַבער דורך אַמאָסקע קען ער דורךעהן... יאָ, אַפְּילוּ אַיצְט, הָגֵם אַ גָּרוֹיז-סער טויל פָּון אִיהם אַיז שווין טוים. אַיך בעשלים אִיהם צו נאָרְדָּען מִיטְּזָן אַמת, דעם האַלבָּעָן אַמת : אִיהם, פֿערקעהרט, טאָקע ווייזען אַ בעזאָרגנטען, מִיטְּלִיְּרָעָנדָען פֿרְיוֹנְדְּשָׁאָפְּטָס-גַּעֲזִיכְּט, אַבער ניט קיון פֿערצְיוּיְּפָלוֹנוֹג אַין אִיהם.

און אויר אַ מאָמענט שטעל אַיך זיך אַב בין טיר פָּון'ס קְרָאנְ-קענְצִימָעָר אַון מַאְך צְרוּעָכְט מִין פְּנִים, כְּדִי ער זאל אויס-זעהן האַלבָּעָן נאָטָר, האַלבָּעָן טאָסְקָע.

און דאָס טווענְדִּינְג קומ אַיך מִיר אַימָעָר פָּאָר ווּי שׂ לְמוּן בעה ער געהט מִיט אַ דָּקְלָאָר צו מִירעלע אַפרָּתָה (און זַיְן פֿיעַסְעַ), אַבְּטָרִיסְלָעָנדָג דעם שְׁטוּבָּפָּון זַיְן קָאָפְּטָעָ, אַרְאָכְנָלְעָטָעָנדָג מִיט דער האָנָּר דעם לאָגָנָּען באָרָה, צְרוּעָמָּאָכָעָנדָג זַיְן יָאָרָמְעָלָקָע אַוְיפְּזָן קָאָפָּן זַיְן אַוְיסְגָּלְיִיכְּעָנדָג אַיְדָעָר ער קָלָאָפָּט אַין אַין אַיהֲר טִיר.

און אַיך פִּיהְל אַז זַיְן אָוִיגָּזְכָּט דעם אַמָּת אַין מִין פְּנִים, אַין יְעָדָעָן פְּנִים אַון צו דָּרְזָעָלְבָּעָר צִיּוֹת הָאָט דאָס אָוִיגָּזְיִינְס אַיך מַוְּרָאָ פָּאָרָן אַמת, ווַיְיַלְלָ ער האָפָּט גַּעֲנָעָן דִּי ווּרְקָלְיִכְּקִיט, גַּעֲנָעָן דִּי האַפְּנוֹנְגָּלְאַזְיִינְקִיט, גַּעֲנָעָן דִּי הוּאַכְּעָ טֻמְפָּעָרָה, גַּעֲנָעָן דִּעְם טְוִיט וואָס שְׁוּעָבָט שְׁוִין אָרוֹם דִּי פֿעַנְסָטָעָר פָּון זַיְן צִימָעָר אַון שְׁפִּיעַלְט זַיְך אַיצְט מִיט זַיְן לְעָבָעָן ווּי דִּי קָאָז מִיט דִּי מִזְיָּן, זַיְך אַז חָאָט אַיהֲר קְרָבָן, אִיהם לְאַזְעָנְדָג אַ בִּיסְעָלָע בעווענְגָּסְפּֿרִיְּהִיט, ווּי צָום שְׁפָאָס, אַוְיָאָ נַאָּך אַ מִינּוֹט.

און געהנדָג צו מַס. בּוּכָהָאנְדָּלְוָג אַון זַיְך דָּרְמָאָנְעָנדָג אַן יְעָנָם גַּעַשְׁפָּעָך מִיט אִיהם דָא אַין סְוָאָרְדָּ-פְּאָרָק אַנְטָקָעָן דִּי גְּרוֹיסָע, פֿרְעָכְטִינְג הַעַמְּטָעָרְסְּטְּרִיטָט סְקוֹל קוּוָּלָט מִיךְ אַיצְט דָעָר דָאַזְיָגָעָר גַּעַדָּאנְק :

„האָב אַיך אִיכְם דָּעֵן אֲבָגָעָנָאָרָט, אֲדָעָר נִיט?“ אָוֹן אַיך גַּעַת
וּוַיְיטָעָר.

אין א ביכער-אטמאַספֿערעַע.

אין דער בוכחאנדרוֹנג האָב אַיך וועניג וואָס נִיעַז זָאנַע צָוַעַן : בין דָּאָרטָעָן נִיט לְאָנֶג צָרוֹיק גַּעַוְעוֹן. פֿערְשִׁיעְדָּעָן מעַנדַּשָּׁן, זִיךְ רְאַיְינְדִּיג אַרְוֹם דִּי בְּיכָעָר, פֿרְעָנְגָּעָן מִיךְ וואָס עַר מַאְכָטָט, אַיך עַנְטְּפָעָר זַיְיָ : נִיט גָּוֹט, אֲבָעָר נִיט עַרְגָּעָר ווֹי נַעֲכָטָעָן אָוֹן ווּעְרָפָן זַיְיָ פְּטוֹרָה. אַיְיָנְדָר צָעְפָּעָט זִיךְ צָוְ מִיר שְׂטָאָרָק צָוָא. עַר ווּיל ווַיסְעָן „רַעַם אַמְתָּה?“ אַיך קָוָק אִיכְם אָן. אַיך ווּיל אִיכְם זָאנַע אָוֹן קִיְּידָעָר ווַיְוָיָּס נִיט דָעַם אַמְתָּה, נָור צְוִוָּאָס זָאָל אַיך אִיכְם זָאנַע אָלְגָּעָן? דִּיעְזָעָן מָאן אֲבָעָר ווּאָלָט אַיך דָעַם אַמְתָּה נִיט גַּעַזְאָנְט אַוְיָחָד לְחַכְּבִּים, אָט טָאָקָע ווּיל עַר ווּיל ווַיסְעָן.

עַר פֿרְעָנְגָּט נִיט ווֹי אַיְינְנָעָר וואָס אַיז זָעָהָר בְּעַזְאָרָגְט אַרְוֹם דָעַם קְרָאָנְסָעָן, אָוֹן ווּיל ווַיסְעָן אָפְּשָׁר מִיט אָוְאנְשׁ פֿאָר אִיכְם עַמְוָאָס צָוְ טָאן, אִיכְם מִיט עַטְוָאָס צָוְ צִיְּנָעָן סִימְפָּאָטִיעָ, אֲדָעָר גְּלָאָט ווֹי אָנוֹטָעָר אַוְיְרִיכְטִינְגָּעָר פְּרִיְּנָה. אַיך הָעָר אַין זַיְן פְּרָאָר גַּע אַנְאָנדָעָר נָסָח ווֹי זַיְינָעָם, רְעַדְנְדָעָג מִיט מִיר.

אַיך פִּיהָל אָז אַונְטָעָר דִּי ווּעְרָטָרָה ; „זָאנַט מִיר דָעַם אַמְתָּה, אָיוֹ דָאָס טָאָקָע...“. אָזָן, ווֹן, ווּלְכָעָר רַעַט אַרְוֹים, זַיְינָעָן פֿערִיָּה דָעְקָט דִּי ווּעְרָטָרָה : „אָה, ווֹי גָּוֹט, וואָס דָאָס אַיז נִיט בַּי מִיר!“ אָוֹן טָאָמָעָר זָאָג אַיך אִיכְם „רַעַם אַמְתָּה“, אַוְיָחָד ווּלְכָעָן עַר ווּאָרָט, ווּעַט עַר גְּלִיְּךְ דָעְפָּעָשָׁרָעָן אָגְרָאָטְוָלְאָצִיאָן צָו זַיְן אַיְינְגָּעָם שְׁלִינְגָּרָטָס, דָאַנְקָעָנְדִּיג גָּאָט וואָס עַר אַיז אָהָן עַזְנָהָר פְּרִישָׁ אָוֹן גַּעַוְונָה.

אוֹן דָאָס אַיז אַוְיָחָד קִיְּן פָּאָל נִיט קִיְּן שְׁלַעַכְטָרָר מַעַנְשׁ אָוֹן, אַוְיָב נִיט קִיְּן פְּרִיְּנָה, יְעַרְעַנְפָּאָלָס נִיט קִיְּן שְׁוֹנָא פָּוָן גַּאֲרָדָן. דָאָס

איו נור א מענש, וואס ליעבט זיין איינגענעט גוף, און שעט זיין
איינגענע געונדרהויט, און דאס אלץ מעהר וואס קראנקער אנדערע
מענשען זיינען.

אייהם פאלט געוויס איזין, איז דער קראנקער איו געווין א ריעו
לגבוי ايיהם און

אם באરזים נפלה שלחבת
מה יעשה איזובי-הקרוי ?

אבער ער געדענקט די מעשה מיט דעם דעב און דעם שוואָז
בען בוימעלע, וועלבער האט אויסגעהאלטען דעם גרויסען שטורהע
בעת יענער, דער מעכטינער דעטב, אייז געבראכען געווארען און
טאָקע דערפֿאַר וויל ער האט זיך ניט געקענט בוינען און דריינען.
דאָס געדענקט ער און טריסט זיך דערמיט.

צופריידען מיט זיך, ראייט ער זיך אין די פיעלע ביכער ;
איך דאייע זיך אויך, אבער וויניגער מיט זיך צופריידען, פיעל וועֶד
ニיגער.

מייט א מאָל דערוזה איך אויף א פאלקע איין דעם מאָגאַזין
זיין „קייזער-סָאנְאַטָּא“ און זיין „סָאָפָּא“. .

דאָס ברעננט מיד אויף נײַע געדאנקען.

„קייזער סָאנְאַטָּא“ טראָגט דעם נאמען פון אָן ערצעהלוֹנָג
פון טָאָלְסְטָאֵי ; „סָאָפָּא“ אייז דער נאמען פון דָאָרָעָס אָ רָאָמָּזָן
(שפֿטער דראָמאָטוּירט) : חוויז דיעזע בעידע געפֿינען זיך בי אַיהם ;
„דער אִידְיָשָׁעָר קענִין לְוָרָע“ און „מִירְעָלָע אָפְּרָתָה, די אִידְיָשָׁעָקָע
ニיגוּן לְיוָרָע“ ; „דער שָׂוֹאָרְצָעָר אַיִּיר, אַדְרָעָר מָאִיר יָאוּפָאָוּוִיטָשׁ“ ;
„מְעָדָעָא“ און „מְעָדָעָס יוֹגָעָנָר“.

איין דיעזע אלע דראָמָען אייז ענטוועדר (וּוּ אַין די ערסטע
פֿיעַר) די אִידְעָע גענוּמָען בי אָ בעקאנטען שרייבער, אַדְרָעָר דער
גאנצָעָר סּוּשָׁעָט (וּוּ אַין סּ „שָׂוֹאָרְצָעָן אַיִּידָעָן“), אַדְרָעָר דאס אייז
איינפֿאָך אָן אַיבְּרָעִיזָוָנָג (וּוּ אַין „מְעָדָעָא“).

דאָגְעָנָעָן זיינען דָאָ בעאָרְבִּיטְוּנָגָעָן פּוֹן פֿרְעָמָדָע דְּרָאָפָּעָן

אונטער אידישע נעמען זוי, צום ביושפיעל, "זעליג-אייציך דער כליזמר" (פון שיילערס, "קאבאלע און ליעבע"), די שבועה (פון הויפטמאןס, "פוחרטמאן הענשעל"), דער ממור (פון וויקטאר הונגס'ס, "לוקראטשיה באָרדזישיא") און אנדרער.

אין "גאט, מענטש און טיוועל" איזו די אידיע גענומען פון איוב, אדרער געטהע, אדרער אפלו מאהאך, אויב איהר ווילט, אבער נור די אידיע, און אין דיעזען פאל איזו דער טיטעל און אַריגינעלאָר. חוץ דיעזע זייןען דא איבערוזענגען, וועלכע טראגאנ אין אידיש דעם נאמען פון'ס אַריגינאָל, זוי "ראזע בערטט" פון הויפטמאן, "מיישטשאנע" פון נארקי, "דער פֿאָטער" פון סטרינדבערג און אנדרער.

און אט איזו וואָס אַיך וויל אַיספֿהערען.

ווען נארדין האט אַנגעההויבען צו שרייבען און האט גענומען קאנקוריעערען געגען דעם רעדערטואר פון אידישער ביהנע פון יענער צייט מיט אַזעלכע פיעסען זוי "סיביריאָ" און דער "נוויסער מסציאָליסט", האט ער געפונען איז דאס איז אַשׁווערער בָּאָרגְּנָאָרוֹיְּהָגָּאָנָּג אַזְּחָוָז וואָס מִן דָּאָרָךְ דָּרָעָצְּוָהָבָּעָן דָּיְעָזָעָן כָּחָוָת, וויל דער וועג צום ציעל איז פֿוֹל נִיט נָרְמִיט שְׂטִינְגָּעָר אַזְּמִיט בְּיִינְגָּר אַזְּמִיט דָּרְגָּנָּעָר, נָרְאֵיךְ מִיט פְּעִירְשְׁטָאָנָּגָּעָן זומפָּעָן אַזְּמִיט וּזְמִינְגָּעָן עַמְּלָאָדָּעָן זִיךְּ פְּרָעָשָׂע אַזְּמִיט אַנְדְּרָעָר שְׂרָצִים, וואָס מַאֲכָלָעָן אַזְּמִיט עַפְּוֹשָׂמִיט יַעֲרָעָן רִיחָר אַזְּמִיט דָּרָעָר בְּלָאָטָע, — אלזָאָ, חוץ וואָס מִן דָּאָרָךְ דָּרָעָצְּוָהָבָּעָן אַזְּמִיט פְּעִירְשְׁטָאָנָּגָּעָן נָאָז, נָרְמִיט בְּלִיּוּבֶט, שְׂטִינְגָּאָנָּג אַרְיוֹף בָּאָרָךְ, אַהֲן בְּרוּיט אָסְטָאָזָעָן קָלְעָטָרָעָן אַזְּמִיט שְׂטִינְגָּעָן אַרְיוֹף אַזְּמִיט אַרְיוֹף. מַעְן דָּאָרָה, נָעַמְלִיךְ, נִיט פְּעִרְגָּנָּעָן, אַזְּמִיט שְׂטָאָמָט פִּון דָּרָעָר אַזְּמִיט בְּרוּיט צו פְּעִרְדִּיְעָן אַזְּמִיט בְּעַסְרָעָן צו זְנִיקָעָן וואָס נָעַהְנָטָר אַזְּמִיט טִיעָפָעָר צו דָּרָעָר עַדְךְ, אַיְדָעָר צו שְׂטִינְגָּעָן הַעֲכָר אַזְּמִיט נָעַהְנָטָר צו די אַוְיבָּרְסְטָע סְפָעָרָעָן.

הַאָבָעָנְדִּינְגָּה דָּאָס אַרְיוֹסְנָעָפָונָעָן אַזְּמִיט הַאָבָעָנְדִּינְגָּה שְׁעָהָנָע עַטְלִיכָּע מְאַגְּעָנָעָס חָוָז זַיְן אַיְוֹגָנָעָם אַזְּמִיט זְיִינְגָּה פְּאָרְלוֹיְפִּינְגָּה נָאָד אַזְּמִיט אַלְגָּעָן

נוט און לויוכט צו שלינגען, וואלט ער זיך געדאראפט אַלאָזֶן טאָן צו דעם זומפ, וואו די „בליהמעלע“ וואקסט, און בי דער דאָזינער „בליהמעלע“ אַווֹך די רוייכע תבואה און די געמאָקע אייפס. ער האָט אַבער ניט געהאט דעם מותה צו שרייבען שונד און האָט געמאָכט אַזָּא מיַן קַאמְפְּרָאַמִּים.

„סִיבּוּרִיאַ“ און דער „גְּרוֹזִיסְטֶר פֿאַצְיָאלִיסְטֶר“ בעצְאַחַלְעַן זיך נוֹט, שונד דאנגען איז ניט זוּן עסְק — דָּאָרָף מעַן אַיבּעַרְזַּעַצְעַן. עס אַיז דָּא אַ שִּׁילְעָר, אַ גְּרוֹלְפֿאַרְצָעָה, אַ וַּוְיקְטָּאָר הַוְּגָן, לְאַמְּוּר נעהמען זוּירָעַ פֿיעַסְעַן אַזְן אַיבּעַרְאַרְבִּיטַעַן אַדְעַר אַיבּעַרְזַּעַצְעַן אַוּפְּ אַידְישַׂ.

פֿון שִׁילְעָרִים „קָאַבָּאַלְעַ אַזְן לִיעְבָּעַ“, צו נעהמען פֿאָר דער האָנד נוֹר אַיזַּן בִּיּוֹשְׁפֿיעַל, אַיז גְּעוֹזָאַרְעַן „רִיוּזְעַלְעַ, אַדְעַר זַעֲלִיגְד אַיצְיָיך דער בְּלִיּוֹם“. מעַן האָט דָּאָס גַּעַטְאַן, וַּוְאַהֲרְשִׁינְגְּלִיךְ, צַוְּלִיבְעַד צַוְּיִיְגְּנוּרְדָּע (אַיך זָאג וַּוְאַהֲרְשִׁינְגְּלִיךְ — מְחֻמָּת אַיך פֿרְבוּרְדָּא טְרַעְפְּעַן) : עַרְסְטַעַנְס, ווּוְיל אַז אַיבּעַרְזַּעַצְעַן, רַיכְטִינְגְּרַע, אַז אַיז בְּעַרְפִּיהְרָנְג אַיז שְׁוֵין אַוּפְּ אַידְישַׂעַר בִּיהְנָע גַּעַוּעַן. אַז לְאַכְּנָה דָּאָן האָט מעַן שְׁוֵין גַּעַשְׁפֿיעַלְט „קָאַבָּאַלְעַ אַזְן לִיעְבָּעַ“ אַין דעם יַאֲהָרָה 1884. צַוְּיִיטַעַנְס, ווּוְיל אַיבּעַרְזַּעַצְעַנְס מִיט גּוֹיְאַיְשָׁקָע נעהמען זוּינְעַן ניט גַּעַגְגַּנְעַן אַזְן נוּ יַאֲרָק, אַז לְאַמְּיךָ דָּא, אַגְּבָאָרָה, זָאגְגַּעַן, אַז דער וּלְמָה האָט אַ גַּעַזְגַּדְעַן אַיְסְטִינְקַט : אַוְיָה יַאֲהָרָה אַידְישַׂעַר טְהָעָטָמָעָר, לְאָזֶן מִעַן אַונְזָה גַּעַבְעַן דעם אַידְישַׂעַלְעַן אַוּפְּ די בְּרַעְטָעַר. דעם נִיטְאַרְדִּישְׁעַן גַּעַפְּנִיעַן מִיר אַנדְעָרְסְוָאָג.

גַּאֲרָדִין, אַבעָר, ווּוּן ער זַעַט זִיךְ אַידְישַׂעַן נִיטְאַרְדִּישְׁעַ פֿיעַסְעַן, פִּיהְלָט ער, אַז ווּוּן ער אַיז שִׁילְעָרִים נִיגְעַר מְשַׁחַדְשָׁם אַזְן רַופְּט אַיהם זַעֲלִיגְד-אַיצְיָיך, מוֹז דָּאָס שְׁוֵין וּוְרָעַן אַיך מִיט אלָע קְלִיְפֿעַלְעַה, אַזְן זַיְן קָאַבָּאַלְעַ אַזְן לִיעְבָּעַ קַוְמָט שְׁוֵין אַרְוִיס אַנְאַנדְרָעַ, אַיְדִישַׂעַר פֿיעַסְעַן, מִיט אַיְדִישַׂעַטְיָהָן, מִיט אַיְדִישַׂעַ רַויְיד אַז אַבְּיַלְדְּ פֿון'ס אַיְדִישְׁעַן לְעַבְעַן.

אַזְן אַיז אַנְהָוִיבְּ, צַוְּיִי וּוּ דער נִאַטְמָעַן יַעֲקֹב גַּאֲרָדִין אַיז דעם

עלם נאך אונבעקאנט, איז וויבטיג אויף די פלאקאטען (פאסטערס) „דרער גרויסער דיויטשער דיבטער א. אז. וו. א. אז. וו. פריעדריך פאן שיללער“, מיט דער צייט אבער וווערט גארדן מעהרא און מעהרא בעקאנט און עס הוייבט שווין באַלד אָן צו לויינען אָן מען זאל די פיעסען האַלטען פאָר גָּאָרְדִּין'ס אָרְגִּינְעָלָע פֿערְפֿאָסְגָּנָעָן. אויף דעם אָפָּן וווערט אָוֵף די פֿאָסְטָעָרָס שְׂוֹלָעָרָס נָאָמָעָן קְלָעָנָעָר אָנוּן קְלָעָנָעָר אַין דָּרוֹק, בֵּין ער פֿערְשְׁוִינְדֶּרֶט עַנְדְּלִיךְ אַין גָּאָנְצָעָן, אָנוּן מען צִוְּנָט שְׁוֹיָן אָן: רַיּוֹעָלָע, אָדָרָע וְעַלְיוֹנָדָאַיצָּיךְ דָּרָר בְּלִזְמָר.

דייעזר ערגרטר זיך, בייזערט זיך, הויבט דעם שטעקען (קיינ- מאָל ניט אָרָאָכְלָאָזְעָנְדִּיג אַיהם) אָנוּן מָוָס אָם עַנְדָּע זיך אָונְטָעוּרָה גְּבָעָן. עס וווערט דערפָּן אַ מְנָהָג אָנוּן אָזְעָלָכָר וְוָאָס אָיז מְעַכְּרָה מִינְגָּר וּוּי אַ דִּין.

איהם אָבער קוּוּלָּט דָּאָם.

ער האָט קְיָין מָוָאָר נִיט פָּאָר אַ בעשׂוֹלְדִּינְגָּן אַין פְּלָאָגְנָאָט: דְּאָמָּאָלָס אָיז די גְּעַנְגָּרְשָׁאָפָּט אָזְוִי וּוֹוִיט נָאָך נִיט גְּעַנְגָּנָעָן, אָבער ער אָיז נִיט דָּרָר מְעַנְשָׁש עַטְוֹוָאָס אָרוֹיְצָעְגָּבָעָן פָּאָר זִיְּנָעָם וְוָאָס אָיז נִיט זִיְּן אַיְּגָעָנָס, אָנוּן ער הוּוִיבְּט אָן די פֿיעָסָעָן צַו גְּעַד-בעַן אָזְעָלָכָע נָעָמָעָן, אָז עס זאל בֵּין קִיְּנָעָם נִיט קְעָנָעָן מְעַהָּר זִיְּן קְיָין שָׁוָם סְפָּק, אָז ער האָט גְּבָעָרָגָט דָּאָרְיָעָן, דָּאָרָטָעָן דעם סִיוּוּשָׁעָט.

די גָּעָמָעָן „סָאָפָּא“, „קרְיִיצְעָר סָאָנָאָטָא“ אָנוּן די אָנְדָרָע זִיְּנָעָן פָּאָר די פֿיעָסָעָן נָאָר נִיט גְּוִיטָג. בֵּין דִּיעָזָע צְוּוִי סְפָּעָי צְיַעַל וְוּנְגָעָר נְוִיטָג וּוּי בֵּין אָנְדָרָע. וּוּעָן ער רָופָט זִיְּ אָזְוִי, אָיז דָּאָס נָוָר וּוּיְלָאָס אָיז זִיְּן גָּאָרָאָנְטָיעָ אָז אָוִיפְּן פֿאָסְטָעָר וְוּעָט בְּלִיְּבָעָן אָין דעם נָאָמָעָן גְּוָפָא אַ בְּעוֹווֹז דָּרְפָּן, אָז דָּרָר פֿערְ-פֿאָסְטָעָר הָאָט עַטְוֹוָאָס גְּבָעָרָגָט בֵּין אָנְדָרָע.

דָּאָס וְוָאָס מעַן וּוּעָט מִיט דָּרָר צִוְּת אַיבְּרָאָל אָנוּן אַלְגָּעָמָיִן פֿערְשְׁטָעָהָן אַין, אָז דִּיעָזָעָן מָאָזָס לְעַבָּעָן אָנוּן לְיִידָעָן אָנוּן וּוּרָק קָעָן אָוִיסְגָּעָלָעָט וּוּרָן מִיט די דָּרְיִ אָוֹתִיּוֹת פָּוָן דעם וּוּאָרט אַ מְתָ.

נור צערשטייט האט מיך די בוכחאנדלוונג מיט די ביכער זעהר, זעהר וועניג. עס איז שוער צו ענטליופען פון איהם היינטיגע ציוטען, במעט איזו שוער ווי צו ענטליופען פון זיך אליאן.

סְבִּירָה

מיר ענטליופען פון זיך.

דייעשר געדאנק גופה צערשטייט מיך גראד אויף א ווילע. ענטליופען פון זיך! האלטען מיר דען, אין גראנד גענומען, ניט אלע אין איין ענטליופען פון זיך? אין ווען מיר ענטליופען פון אנדרע, ענטליופען מיר דען ניט פון זיך?
 ווען מיר פאסען זיך צו צו די פערעהלטניסע; ווען מיר בוינגען אונזער ווילען, פאלגענדיג דער מאיארייטעט; ווען מיר געד Doldeun זיך אין ערנץ א פערלאנג, כדיע שפערטר זאל זיין בעסער, הנם דער „שפערטר“ קען, פיעלליויכט, שיין קינמאָל ניט קומען; ווען מיר קאָרגען אַב פון'ם היינט כדיע צו פערזיבערען דעם מאָרד גען; ווען מיר לַעבען ניט נאָך אונזער ואונש, ניט נאָך דעם ווי דיאָרץ דיקטטורט אונז; ווען מיר פערבעונגען אונזער לַיעבע און דערטראַנקען זיך אין זוינן, אין א גוטען שורך, אין קאָרטען, אין ביכער, אין לֹסטְ-דרְיוֹזֶן, אין פֿאַלְטִישׁע טהעטיגקייט, אין קירכען און סיינאנגען, אין ריסעס, אויף דער בערוּז און אויף טיזענד אנדרע אופנים, היהיסט דען דאס ניט אַז מיר ענטליופען פון זיך?
 און ווען מיר דורךען ניט דאס וואָס מיר שרוייבען, און ווען מיר שרוייבען ניט דאס וואָס מיר דענקען, און ווען מיר זאגען, און ווען מיר זאגען ניט דאס וואָס מיר דענקען, און ווען מיר דענקען ניט מיט ניכטערע זאנדרען מיט שכורע, דורך ווינן, וויבער, וועהטאג אַדרער ווילע-טאג פערטוויבטע, אין עסיג אַדרער אין האַנג אַינגעמאָכטע, דורך

গ্লিক-নেক্টাৰ, আডুৰ দুৰ দুৰ আন্ডেলক্সনোপ্ত গুশ্মুৰত্তু নুডান্কুন —

উন্টলোপুন মিৰ দুৱ নিম ফো জিক অলিয়ন ?
 আৰু ওৱুন মিৰ দুনকুন ইয়া আনোৱুৰ অমত' উ নুডান্কুন, আৰু ওংগুন
 যী আৰু শ্ৰবিবুন যী, আৰু দ্ৰোকুন যী আৰু ফুৰবোৰিটুন যী ইয়া, আৰু
 দাম কাৰ্মামুত আৰু নিম, দাম কলীদত আৰু নিম, দাম শোকত আৰু নিম,
 দাম হোয়োত আৰু নিম, দাম ফুৰোৱণ্ট আৰু নিম মিম যুনুম কলী
 নুম লোকসম, ওৱেলকুৰ আৰু আনোৱুৰ কুৰি-লুৱুন ফো ফালশু
 দাম অলুম চো হাবুন মাচুন মিৰ আনোৱুৰ কুৰি-লুৱুন ফো ফালশু
 আডুৰ কলীৰত্তু নীইম; ফো গুড়িক্তু ওৱেলকুৰ হৰ্ত নিম
 দিক্তীৰত; ফো লিয়াট্ৰিকলুন আইন ওৱেলকুৰ মিৰ গলিবুন নিম;
 ফো রামান্দানুন মিম আ৽া রিচ ফো যী, আ৽া মিৰ মুৱুন চোহালত্তুন দুম
 নাই যী শ্ৰিবিবুন্দীগ; ফো ওসমনশাফত ওৱেলকুৰ — মুন ওৱেল উন্ত
 শোল্দিঙুন দুম ওৱেলশপুৰুল — ওৱেল ওসম নিম আৰু শাফত নিম;
 ফো কনস্ট, ওৱেল গুহত আৰু শতা঳চুম; ফো রাউলিনাই, আইন ওৱেল
 বু উম আইন নিম্পাক কীয়ন নশমা; ফো নশমোত, আইন ওৱেলকুৰ উম আইন
 নিম্পাক কীয়ন রাউলিনাই আৰু কীয়ন মশিষত; ফো দিউৱ আৰু ফো হোন-
 দুৰত অন্দুৱ ওচুন, অলু ফুৰুম্দ চো আৰু, ফুৰুম্দ আৰু ফালশ আৰু
 হুসল্ক — হীয়স্ত দাম নিম উন্টলোপুন আইন আৰু, ওৱেল উৱ ওৱেলত নুকুন্ত
 অমত' ইৰ, ফো দুম মুনশুন আইন আৰু, ওৱেল উৱ ওৱেলত নুকুন্ত
 যীন, ওৱেল আইন, বীজ মিৰ, জৰু বোগুন্দীগ অন্তুৱ দি ফুৰহাউল্টনিসু,
 মোৰা হাবুন্দীগ চো লুবুন আনোৱুৰ লুবুন, চো শীণুন ওৱেল মিৰ
 যীনুন, চো গুহন আনোৱুৰ ওৱেল, বীজ, ওংগ ইৰ, মিৰ উৰমারুন বিদিম
 দিউৱ মুনশুন আইন জিক ?

আৰু ওৱুন মিৰ ফুৰকুৰিপুন ফাৰ দি শতিকুল বৰোইত হুন্ত ফো
 আ মালুৱ, আডুৰ আ স্কোলফ্টাৰ, আডুৰ আ মোকিউৰ, আডুৰ আ শ্ৰিবিবুৰ
 চোম হালুয়াহাকুন, চোম শতিনুৰ-ফীৰুন, চোম চিঙুল-ব্ৰুনুন, চোম
 বিচুৰ্দ-হালতুন, চোম এৰগুল-দ্ৰুহুন, চোম শ্ৰিবুন মলিচ/দিগু
 অনান্সুন ফাৰ ফুৰোৱাইশু স্বৰূপ, চোম উচুন আইন দ্ৰোকশুয়ুন
 আইডিয়াস্টস্টোৱা বৃত্ত আৰু ওলিত জিক অলিয়ন মিম মিম
 আনোৱুৰ আইণুনুম মোহ, ওৱুন মিৰ মোহ হোন্দুৱত অন্দুৱ ওৱেলকুৰ
 ওচুন — হীয়স্ত দাম নিম, আ৽া মিৰ উন্টলোপুন ফো যী, আ৽া মিৰ

14

אָפְפַעַרְעָן נִיּוֹסֶט אָזֶן הָאָרֶץ, גַּעֲדָנְקָעָן אָזֶן גַּעֲפִיהַלְעָ אָוִיפֶּ דָּעַ
מַזְבֵּחַ פָּונְ אָנוֹנוּעַרְ גָּותַ, אָזֶן מַירְ אָפְפַעְרָן אָ קְרָבִּינְשְׁלָמִים, אָפְפַעְרָן
כָּדוּ צַוְּ קְעָנָעַן הָאָבָעַן דַּי שְׂטִיקָעַלְעָ פְּלִוִישַׁ אָזֶן דָּאָסַ בִּיסְעַלְעָ
שְׁמָאַלְעַ וּוֹאָסַ דַּי כְּהָנִים לְאָזָעַן אִיבָּעַר פָּאָר אָנוּ ?
הַיּוֹסֶט דָּאָסַ נָוָט . . . דָּאָךְ הַאַלְטַ ?

נוּ, אָזֶן עַד ?

וּוֹעַן דַּי צִיּוֹת וּוֹעַט קוּמָעַן, אָזֶן אַיְהָרַ וּוֹעַט אָפְשָׁר לְאַנְגַּ נִיטַּ
הָאָבָעַן צַוְּ וּוֹאָרְטָעַן, וּוֹעַל אַיְקַ וּוֹיְוָעַן, אָזֶן עַר אַיְזַ פָּונְ זַיְךְ
אוֹיפֶּ אָפְטַ אָזֶן פִּיעַל גַּעַלְעָפָעַן, מַעַהַר נִישָׁט עַר אַיְזַ פָּונְ יַעַנְעַ שְׂטָאָרָקָעַ
נַאֲטוֹרָעַן, וּוֹאָסַ לְאָזָעַן אַיְן אַלְעַ אִיבָּעַר אָ גַּרוֹיָסָעַן טַהְיַילַ פָּונְ
זַיְךְ אָפְיוֹלוּ וּוֹעַן זַיְךְ לְיַוְפָעַן פָּונְ זַיְךְ אָוּוֹגַן.

איַיְ, עַס וּוֹעַרְתַּ שְׁפָעַט ! דָּעַר וּוֹיְגָעַר אַיְזַ בָּאַלְדַּ דָּרְיוֹן.
אַיְךְ גַּעַה אֲרוֹיָס אַיְן גָּאָסַ, פָּונְ דַּי בִּיכְעַרְ-אַטְמָאָסָפָעַרְ אַיְן דַּי
אַטְמָאָסָפָעַרְ פָּונְ בִּיּוֹנָעַם — בִּיּוֹנָעַם סָאַיִ אַיְן דַּי קְרוֹאָמָעַן, סָאַיִ
אוֹיפֶּ דַּי וּוֹעַגְלָעַךְ אַיְן גָּאָסַ, סָאַיִ אוֹיפֶּ דַּי סְטָעָנָדָס אַיְן דַּי וּוֹנְקָלָעַן
פָּונְ דַּי קְוֹוּרְגָּאָסָעַן, סָאַיִ אַיְן דַּי הָעַרְצָעַרְ פָּונְ דַּי אַלְעַ קְרָעָמָעַר
אָזֶן חַנְדָּלָעַר, אָזֶן מַוְכָּרִים אָזֶן קוֹנִים.

אַתְּ

עַד אָזֶן זַיְין פָּאָלָקַ.

גַּעַהְנְדִּיגַ דָּרָךְ גַּרְעַנְדַּ סְטָרִיטַ בְּלִיךְ אַיְךְ נִיטַּ וּוֹיְלְעַנְדִּיגַ
אַרְגָּוּנָטָעַר אַיְן דַּי קְוֹוּרְגָּאָסָעַן, ד. ה. אַיְן אָ פָאָר פָּונְ זַיְיַ צָוַם
וּוֹעַסְטָעַן צַוְּ.

חִוְינַט אַיְזַ דָּא וּוֹעַנְגָּעַר בִּיּוֹנָעַם אַיְן דָעַם אִידְיָוָשָׁעַן קְוֹוּרְגָּאָטָלַ
פָּונְ נַיְוִיָּאָרָק : דָאָס אַיְזַ דָעַר צְוּוֹיְטָרַ טָאָג שְׁבוּוֹתַ . פָּונְ דַעַסְטַ
וּוֹעַנְעַן אַיְזַ דַי „גַּרוֹיָסַע גָּאָסַ“ גַּוְפָא פּוֹל מִיטַּ מַסְחָרַ, אַבָּעַר מַסְחָרַ
אַדְעָרַ נִיטַּ מַסְחָרַ — דַי גַּאֲסָעַן זַיְינָעַן שְׁמוֹצִיָּגַ, אַגְּגָעַוּוֹאָרָפָעַן מִיטַּ

שטיקלעך פאפייר און שטיקלעך האלי; מיט שאלאכץ פון באָן נאנעם, פון אַפְּעַלְסִינְעָן, פון אייער; מיט נעכטינגע ציטוונגען און אַהיינטינגען קעציישען ברמן ערניז איז אַריינע. דיעזע גאנצען, איבערהויפט קלינטאן טטריט, סאפאָלק טטריט און עסקס טטריט זעהען אויס ווי גרויסע, לענגלייכע מיסטקאָסטענס, וואָו די אַנְגָּעָקְלִיבָּעָנָּע זאָכָּעָן זיינען ניט הוייכע מיסטהּוּפְּעָנָּס, וויל די קאָסטענס זיינען גערויינג און דער ווינד יאנט פָּאנְאַנדְּעָר די אַנְגָּעָוּאַרְפָּעָנָּע זאָכָּעָן אָוּן צּוֹשְׁפָּרִיט זוי אָוּן צּוֹזִוִּיט זוי.

אה, ווי דאמ קראנקט אַי הָמ !

ער, בטבע אַזְּוִיבָּרָעָר, צִיכְּתִּיגְּרָעָמָּשׁ, פְּלָעָנָּט אָפְּטָרוּט ווערען פָּאָר זַיְן פָּאָלְק, פָּעָרְגָּלְיִיכְּנְדִּינָּג אָוְנוּעָרָעָ אַידִּישָׁע גָּאנְצעָן מיט די נִיטְאַידִּישָׁע אַפְּיָלוּ דָּא אַין נֵיְוָאָרָק אַלְיַין. אַין פְּיעָלָע פון זיינע דָּראָכָעָן לְעַנְתָּעָר ווי דָּרְכָּאָרָעָ, צִיכְּתִּינְקִיט, זִיבָּרָעָר קייט, אַרְוִוְּסְרָוְּפָּעָנְדִּינָּג שְׁפָּטָט אָוּן עַקְּעָלָפָּאָר די אָוְנְרִיְּוִינְיִינְקִיט אַין אָוּן אַרְוָם די אַידִּישָׁע הַיּוֹזָעָר, אַוְיְשָׁטָעְלָעְנָדִינָּג אַין קָאַנְטָרָאָסָט אַmiruelָע אַפְּרָת, לְמַשְׁלַׁח, גָּעָנָען אַנְחָוּמִצְּחָנָה-דָּבָרָהֶס, אַדְרָעָר די ניט אַידִּישָׁע לְאַנְדְּהַיּוֹזָעָל גָּעָנָען די אַידִּישָׁע אַין דָּרָעָפָּעָמָּע ווּאַהֲרָהָוּת.

און ווי אָוּן דָּעָם פָּרָט אָזְוִי אַוְיךְ אָוּן פְּיעָלָע אַנְדָּרָעָ צִיְּגָט עַר דָּעָם אַידָּעָן זַיְן הַאַנְדָּרָע אָוּן וָאַנְדָּעָל, צִיְּגָט עַר אַיְהָם אַלְזָוָס אַיְהָם אַיְזָוָס גִּיסְטָיָג אָוּן קָרְפָּטָלִיךְ ניט שַׁעַהָן אָוּן ניט גַּלְיָיךְ.

און דָּעָרָפָּאָר, פָּאָלְטָמָּיר אַוְיכְּטָאָיִן, וּוּרְטָעָר אָפְּטָנוּט גָּרוּפָעָן אַנְטִיסְטָמִיט. וּוּרְטָוּס — אַפְּשָׁר הַאָבָעָן זַיְן פָּאָרְצִיטָּעָן אָזְוִי גָּרוּפָעָן אַמְּזִיעָס זָוָהָן יְשָׁעָה, אַיְהָם אָוּן רִימָהָז אָוּן עַמּוֹס'שָׁז אָוּן די אַנְדָּרָע חַבָּרָה, וּוּלְכָעָה הַאָבָעָן ניט נֵרָאלִין גַּזְעָהעָן די חַסְרוֹנָות פָּוּן זַיְעָרָפָּאָלְק, נֵרָהָבָעָן דִּיעָזָע חַסְרוֹנָות אַוְיְפָגָעָן דָּקָט פָּאָר דָּרָגָנְצָעָר וּוּלְטָט, הַאָבָעָן זַיְן פָּאנְאַנְדָּרָגָנְלִיעָרְדָּרָט אָוּן דָּרְכָּגָלְוּפְּטָעָרָט אָוּן סְלָאָרְגָּעָשָׁטָעָלָט אָוּן זַיְעָרָגָנְצָעָגָנְטָעָט הַעֲסָלְיִיכְּקִיט.

דערפֿאָר וויל ער ליעבעט זוי.

און זוי, די, וועלכּע ער שמייסט דאס אַזוי, "מיט בייטשען אַזון מיט סְקָאָרְפִּיָּאנְגָּן", ליעבען איהם אַזון אַכְּטָעָן איהם אַזון וויאַזען אַיצְצָט זויעד ליעבע אַזון אַכְּטָונְג צו איהם אַרְזִים יעדען טאגּן, וועהָנְדֶר די קָאָנְסָעָרְוֹאָטְמִיוּעָ "וּוְרָאָפִּילְעָן", אַזוי ווענְג גַּעֲאָכְטָעָט ווּ אַמְּאָל די נְבָאֵירְהַבָּעַל, זוַיְינְגָּן גַּעֲזָוָאָגְּנָעָן זיך צו בעשְׁפְּטִיגְּנָעָן מיט זוַיְין קְרָאָנְקָהִיּוּט, זיך צו אַינְטָעָרְסִירְעָן מיט זוַיְין נִיט דָרְדָרְלָעַט צּוֹקוֹנוֹפְּט, מיט זוַיְין נִיט אַוְיְסָגְּנָעָלְבָּטָעָן לְעָבָעָן, מיט זוַיְין נִיט גַּעֲנְדוֹגְּנָטָעָן אַרְבִּיּוּט, ווּוְיל דָאָס פָּאָלָק, אַוְוָת וועמעס קָאָרָק זוי זִיכְעָן, פּוֹן וועמעס פְּלִוִּישׁ זוי קָאָרְמָעָנְגָּן זיך, פּוֹן וועמעס בְּלָוט זִיכְרָעָבָקָעָן זוַיְינְגָּן רְוִיט, — דִּיעְזָוָס פָּאָלָק פְּעַרְלָאָנְגָּט צו ווּיסְעָן וואָס עַס טָוֹט זיך אַזְוִין יְעָנָעָן צִימָעָר פּוֹן בְּרוּקְלִין וואָר עַר לְיֻעְנָט אַ פְּעַרְמִשְׁפְּטָעָר צָום טוֹיט. אַזון אַזוי ווי דָאָס פָּאָלָק האָט אַ פְּעָנָנִי אַיְן הָאנְד אַזון דָעַם פְּעָנָנִי דָרָאָף מַעַן אַרְוִיסְקָרִינְגָּן אַזוי אַדְעָר אַנְדָּרָם, שְׁרִיבָּט מַעַן ווענְגָּן איהם ווּילעָנדִיגּן, אַדְעָר נִיט ווּילעָנדִיגּן.

ער אַז גַּעֲוָעָן אַ באָהָנְבָּרְעָכָעָר אַזון זוַיְין גַּאנְצָע טְהָעַטְגִּיקִים, דָרְךְ ווַיְין גַּאנְצָע קָאָרְיָעָרָע. ער אַז אַ מעַנְשָׁ מִיט אַ מִיסְיָאן, מִיט אַ צִּיעָל פָּאָר זיך, אַכְּבָעָר בְּלִיזְמָן ער זְעַחַט פּוֹן ווּוִיטָמָן זוַיְין צִיעָל אַזְוִין ער עַרְפִּילְט זוַיְין מִיסְיָאן, אַזְוִין אַיהם נִיט ווּוִיכְטִינְג דָרָע ווענְג — צו דָעָר, צו יְעָנָרָה. אַזון אַזוי ווי ער קְלִיְּבָט נִיט אַזון וועהָלָט נִיט, נִיט אַזון דָעַם פְּרָטָט פּוֹן וועג, נִיט אַזון דָעַם פְּרָטָט פּוֹן מִיטְלָעָן אַדְעָר פְּאָהָרְגָּזִינְג, צו ער רִיְּט צו ער פְּאָהָרְט, צו ער בענוֹצָט אַזון זוַיְין פְּרָאָגְּרָעָס פְּעַרְדָּקְרָאָפְּט, דָמְאָמְפְּקָרָאָפְּט אַדְעָר עַלְעַקְטְּרִיצְטָעָט, — אַזוי ווי דָאָס אַלְעָס אַינְטָעָרְסִירְט אַיהם זְהָרָה ווענְג, קִימָעָט ער זיך אַזְוִיך נִיט אַרְזִים די פְּעַרְשִׁיעָרְדָּעָנָע אַזְוִיסְמָעָן, קִיְּנוּסָמָן פּוֹן זוַיְין נִיט פְּעַרְאָכְטָעָנְדִיגּן אַזון קִיְּנוּסָמָן נִיט פָּאָלְגָּנְדִּיגּן.

ער זָאנְט : מִין צִיעָל אַזְוִין פְּרִיְּהִיּוּט אַזון גַּעֲרַעְטִינְגִּיקִים, מִין פָּאָלָק אַזְוִין מִיר נְעַהְנְטָעָר ווי אַנְדָּרָע פְּעַלְקָעָר אַז אַיךְ פְּעַרְלָאָנְגָּט, פְּרִיְּהִיּוּט אַזון גַּעֲרַעְטִינְגִּיקִים, צְוּוִישָׁעָן אַנְדָּרָע אַזון צְוּוִישָׁעָן אַלְעָ,

הויפטזעכלייך פאר מײַן פֿאלק. בְּכָדִי אֲבָעָר אֹז דָּעַר אַיְד זָאַל
קענען בענוצען די פֿרֵיהַיַּס אָוֹן עַרְרִיאַיכָּעַן די גַּעֲרַעַכְתִּינְקִים, מָוֹז
ער זַיִן זַוְּבָּרָה, מָוֹז עַר זַיִן עַהֲרַלְיַיכָּר צַוְּזַיְקָאָן צַוְּאַנְדָּרָע, מָוֹז
ער זַיִן עַמְּטַמְּעַנְשָׁעַן נִיטָּאֶבְשְׁטוּסָעַן פָּוֹן זַיְקָ דָּרָךְ אַינְגַּרְלִיכָּבָע
קְרוּמְקִיּוֹת, אַדְעָר דָּרָךְ אַוְּסְעָרְלִיכָּעַן שְׁמוֹז.
וְאָוֹ דָּעַר שְׁפָאַנְיַעַרְקָעַנְיָי, פְּלִיְּפָ דָּעַר צְוֹוִיְּטָעָר, זָאנְטָ :
„שְׁטָאַלְצָ וְוַיְלָ אַיְדָ דָעַן שְׁפָאַנְיָעָר!“ (נוֹסֶח שִׁילְלָעָר), דָּרָטָעַן זָאנְטָ
גָּאָרְדִּין : „רַיְן זָאַל מִיר זַיִן דָּעַר אַיְד!“
אַיְזָ עַר גַּעַרְבָּט? אַיְזָ עַר אָוְנְגַּעַרְבָּט? — דָּאָס אַיְזָ אַיְן
דִּיעּוֹן אַוְּגַּעַנְבָּלִיךְ נִיטָּוּוֹכְתִּיגְ צַוְּאַנְטְּעַרְוּכָעַן, וְוַיְלָ דיַ הַוִּיפְטָא
זָאַק אַיְזָ דָּאָס צַוְּוֹאָס אַיְדָ קָוָם אַיְצָט :

דָּעַר אִידְיּוּשָׁר רֹם אַיְן אַמְּעַרְיקָא.

נִיטָּ קְלִיְּבָעַנְדִּיגְ נִיטָּ דָּעַם וּוֹעָגְ, נִיטָּ דיַ מִיטְעָלָ, גַּעַתָּ עַר
צַוְּזַיְן צִיעַלָּ, פְּאַלְגָּעַנְדִּיגְ אָן אַיְנְרַלְיִיכָּעַן דְּרָאָנָגָן. אַזְוֹז וְוַיְיָ דָּעַר
וּוֹעָגְ אַיְזָ נִיטָּ אָוְמָעָטָוּסָ אָן אַוְּסְעָטְרָאַטְעָנָהָר, אַזְוֹז וְוַיְיָ דָּעַם וּוֹעָגְ
מוֹז עַר עַרְטָרְדוֹזְיוֹז עַרְטָטָ פָּאָר זַיְקָ מַאְכָעָן, דְּרַכְכְּבָרְעָבָעָן, אַיְזָ דָּעַר
פּוֹעֵל יַוְצָא דְּרָפְּוֹן, אַזָּ עַר מוֹז, גַּעַהְעַנְדִּיגְ, דָּא צְוֹטְרָעָטָעָן אַ וְוַיְלָ
דָעַן גַּעַוּוֹקָסָ, דָּרָטָעַן פְּאַנְגָּאַנְדְּרָטְרִיבָּעָן אַ בְּאַלְאַסְטָרָעָן פָּוֹן
מַוְּרָאַשְׁקָעָם, אַמְּאַל זָאַנְאָרָ אַרְיִינְשְׁפְּרִיוֹזָעָן אַוְיָף אַ מַאְמָעָטָ אַיְן
אַ זּוֹמֶפֶּ.

אֲבָעָר דָּאָס אַיְזָ נִיטָּ אַלְעָם. זַיִן גַּאנְגָּ צָוְם צִיעַלָּ אַיְזָ נִיטָּ דָּרָךְ אַ
וְוַיְלָעָנִים, גַּוְרָ דָּרָךְ מַעְנְשָׁעַן-מַאְסָעָן בְּעֹזְעַצְטָ אַיְזָ נַרְופָּעָן אַיְזָ
קְלָאָסָעָן דָּא אַוְן דָּרָטָעַן אַוְיָף זַיִן וּוֹעָגְ. אַוְן גַּעַהְעַנְדִּיגְ אַיְזָ צַוְּ
זַיְיָ רַעַדְנִירָ, דְּרַעְבָּי זַיְקָ אַיְמָעָרָמָכְעַנְדִּיגְ אַ וּוֹעָגְ, קְומָט אַיְהָם
אוִיסָּ דָּא אַרְוִיפְּצָוְטָרָעָטָעָן אַוְיָף אַ נַּאֲגָנִיאַטְקָעָ, דָּרָטָעַן אַיְמִיצָעָן
צַוְּ טָאָן אַ שְׁטוּסָ אַיְן עַלְעַבְוִוְוָגָעָן, דָּעַם — אַיְן וּוֹעָגְ — צַוְּ הַאֲסְטָטִיגְ

אויפצואוועקען, יונגעם — פערמוניערט אין זיין פארטי, אדרער קלאמס — צו דערלאנגען א צו האסטינגען שטוף.

דיעוז אלע וווערען איךם שונאים, מהמת ער האט זיין גע-שטערט, ער האט זיין געשטוייסען, ער האט זיין וועה געטאָן, וועה-רעדן זיין ציעל זעהען זיין ניט און זיין מיסיאָן פערשטעהען זיין ניט.

און דא קומט איךם אוים צו טראפען זיך מיט אנטאנדר ער סאָרט ברואים אויף זיין וועג צו זיין ציעל. דאס זיינען די מענישען פון דעם הערשענדען קלאמס דא און לאָנד, די וואָס מען רופט אַמעריקאנער.

זוייר רעפערעוזנטאנט איז רוזוועלט, פאר וועלכען לאָט אלסטאי איז אונמאָראָליש; זויי האלטען אָז ליעבעס-לְסֵס איז אָחטא אָז אָוביַּס מען קען ניט — אָז זויי אלְיִזְעָן קענען ניט — גובר זיין די זינדריגע פלייש איז זיך, טו זאל מען, לכל הפתוח, דערפּון ניט רעדען. און אָפְּילָו אָוביַּס אָז אָמיַּת, אָז אָוִוָּף לאָתָּה זיינען עobar במחשבה אלע, אָז במשהה כמעט אלע, אָז דאס אָז אָמָּת וואָס דאָרָף ניט אָרוֹיסְקוּמָעָן דורך טינט מיט אָפְּדר ער אָוִוָּף פָּאָפִּיר. אָז טאמער בעוויזט ווער אָז די „פָּאָלְצִיּוּן זוֹרְדִּינְגָּעָן“ פְּרָאָסְטִימּוֹצְיָע בְּלִיהְת אָז פְּרָכְבָּעָרט זיך אָז אלע פִּיעָר ווִינְקָלָעָן פּוֹןָם לאָנד אָז אָזֶן צַעֲנָטָר אָוִיך, נו, לאָז עס זיך בעוויזען, אָבער, לְמַעַן הַשֵּׁם, ניט אָז רָאָמָּאנָען, ניט אָז דָּרָאָז מען, ניט אָז סְקִיצָעָן. אָז טאמער אָז בְּרוּדָעָלִיעָבָע אָז שׁוּעָטָעָלִיעָבָע אָז מִיּוּסָטָעָלִיעָבָע אָז פָּסְטָעָלִיעָבָע;

אָז טאמער לְעַבְטָמָעָן אָז 999 פּוֹן טְוִיזָעָנד זוֹנוֹגִים ווּ אָקָעָמִיט אָמוֹז; אָז טאמער אָז עס טְאַקָּעָ אָז פָּאָקָט, אָז אָז דִּי מִיּוּסָטָעָלִיעָבָעָן לְיַעַגְעָן אָז שְׁלָאָפְּעָן פְּרָעָמָדָע מְעַנְשָׁעָן פְּרָבוֹנְדָעָן דורך אָהָרִי את מקודש — טָאָר מען דאס אלעט זיך אלְיִזְעָן ניט דערצעעהלען, טָאָר דאס דער צוֹנָגָן ניט זאגען דעם אוּוָר, כְּדֵי דער פְּנִים זאָל ניט רוֹטָה וווערען פּוֹן די האָרְץ'ס מעשימים תְּהֻתוּם.

פָּאָר דַּיְעֹז אַמְּעָרִיקָאנֶר עַנְדרִיגַט זַיְך יַעֲדָע לַיְעַבֵּע גַּלְיכַּלְיךָ,
וּעֲרַטָּמָה יַעֲדָר פָּעַרְבָּרְעַכָּר עַנְטְּרַעַטָּמָה אָנוּ בְּעַשְׁטְּרָאָפָּט,
מַעַר דַּי גַּוְתָּע טַהָּאָט בְּעַלְיוֹנִיט מִיטָּגָלָד אָנוּ לְאַנְגָּעַ יַאֲחָר,
דָּאָס וּוָאָס אַיְוָ שַׁעַרְלִיךְ אַיְמָעַר הַעַסְלִיךְ, קַומָט דָּרָר זַיְנְדוֹגָעָר,
וּוָאָס נַעַמְתָּ נִיטָּאַיְוָן אַמְּתָהָה מְשֻׁוָּהָ, צְרוֹקָצָו זַיְן בּוֹרָא —
קַומָט דָּאָס אַלְעָס פָּאָר אָנוּ אָוִים, פְּעַלְלִיכְבָּטָם, מַאֲקָעָנִיט אָיָן
לְעַבָּעָן, יַעֲדַעְנְפָאָלָם אַיְן סְקִיצָעָן אָנוּ אַיְן דְּרָאָמָעָן אָנוּ אַיְן
רַאֲמָאָנָעָן.

אָנוּ דָּא טַרְעַפְטָמָה, גַּאֲרָדִין, זַיְך צְוֹזָאָמָעָן מִיטָּדַיְעֹז גַּוְתָּע
אָנוּ פְּרוֹמָעָמָעָן מַעַנְשָׁעָן אָנוּ עַר שְׁרַקְעָט זַיְוִיךְ אַיְבָּרָמִיט זַיְוִין
אַוְנְפְּעַרְהַיְלָטָעָן אַמְּתָה, מִיטָּזַיְוִין שְׁפִיעָגָעָל, אַיְן וּוּעַלְבָּעָן זַיְוִידָרָעָ
וּהָעָן זַיְעַרְעָא אַיְגָעָנָעָ פְּנִים' עַר אַיְדָעָר זַיְוִיךְיָעָן אַוְיָהָדָעָ
פְּנִים' עַר אַנְצָוָטָאָן אַפְּרוֹמָעָן שְׁמַיְוְכָעָל, אַגְּטוֹעָן בְּלִיקָּאָ, אַחֲרָאָלָעָ
רְחַמְנָוָת אַיְן דַּי לְיַפְּעָן, אַבְּסָעָלָעָ אַוְנְשָׁוְלָדָ, אַבְּסָעָלָעָ צְנִיעָותָ, אַ
בְּסָעָלָעָ גַּעַלְלִיכְיָוָתָ צָוָוְשָׁטָעָלָעָן דַּי מַעְנְשָׁלִיכְיָוָתָ.

אָנוּ עַר מַאֲכָמָט זַיְך נַיְעַזְנָאָוָם.

זַיְעַרְעָא גַּאֲסָעָן זַיְגָעָן דַיְיָן פָּוָן בְּאַנְאָנָא-שַׁאֲלָעָבָץָיָ, פָּוָן שְׁטִיקָעָר
צִיְּטוֹנָגָ, פָּוָן נַפְּטָרָגָנוֹוּאַרְעָנָעָ קָעָזָ, אַבְּעָר זַיְעַרְעָא הַעַצְעָר זַיְגָעָן
נַאֲךְ וּוּעַנְגָּעָר זַיְוִין וּדַי אַיְדִישָׁעָ; זַיְעַרְעָא מַאֲנָעָם זַיְגָעָן בִּירָעָ
אַוְנְבָּרְאָנְפָּעָן-סְקָלָאָדָעָן; זַיְעַרְעָא מַוחָות זַיְגָעָן אַנְגָּשָׁתָאָפָט מִיטָּ
פָּעָרָד וּוָאָס לְוִיפְּעָן, מִיטָּפְּילָקָעָם וּוָאָס פְּלִיהָעָן; זַיְעַרְעָא לְוִיפְּעָן
בְּעוּגָעָן זַיְך מִיטָּצְיַעְלִיךְ-מַאֲנָעָרְלִיכָּעָ קָאַנוּוֹצָיאָנָעָלָעָ פְּרָאָ
זָעָן, — יַעֲדָעָ פָּוָן זַיְיָ גַּעַנְמָעָן אַוְיָהָדָעָטָמָט, אַדְרָעָ אַיְמָפָאָרִיטָ
פָּוָן'ס מוֹזְקָהָאָלָלָ; זַיְעַרְעָא קָוָם אַיְזָ אַסְאָנִיטָאָרִישָׁה-יִפְּאָקְרִיטָ
שָׁעָרָאָן זַיְעַרְעָא אַנְדָּדָרָק אַזְוִי וּוּעַנְגָּמָסָמוֹתָדָגָן וּדַעַר מַלְקוֹתָ
שְׁלָאָגָעָן עַדְבָּי יּוֹם כְּפֹורְבִּי אַדְרָעָן; זַיְעַרְעָא הַכְּנָסָתָאָוָרָחִים אַיְזָ אַ
צְרָעָמָאָנָיָעָ בְּעַשְׁרָעָנָקָטָ, אַיְזָ בְּעַגְרָעָנָעָצָטָ פָּוָן אַלְעָזָ זַיְוִיטָעָן מִיטָּ
אַלְעָרְלִיָּיָ דִּינָיָם פָּוָן דָּעָר עַמְּקָעָטָ.

אָנוּ דָּא קַומָט עַר אָנוּ וּוֹלָ זַיְך זַיְוִיזָעָן וּדַי זַיְיָ זַיְהָעָן אָוִים, אַבְּעָר
זַיְיָ קַעְרָעָן זַיְך אַבְּ פָּוָן אַיְדָעָן. זַיְיָ הַאֲבָעָן לַיְעַב אַיְדָעָן אַזְוּלָכָעָ

ווײַ דער גראָסער קָלִין, אָוּן אַנְדָּרָע ווֹאָס "קָעָנָע זִיך צַוְּפָאָסָע",
וֹאָס טוֹעַן אָזֶן עַנְגָּעָן אַמְּעָרִיקָאַנְיָשָׁע פִּידְזָשָׁאָק אַוִּיפֶּאָ אַיְדִּישָׁעָן,
קְרוּמָעַן רְוָקָעַן אָזֶן פִּיהְלָעַן זִיך אַמְּחֵיה!
אַיְהָם, נְאַרְדִּינָעַן, וּוְילָעַן זִיך נִיטָּעָן, אַדְרָע זִיך וּוּנְדָרָעַן
זִיך פָּוֹן אַיְהָם אָבֶּ אַוִּיב זִיך קְרִיגָּעָן אַיְהָם יָא צָוָּעָן. דָּאָן, וּיְ
גּוֹאָגָם, קְרִיעָנָט עַר נְוִיעָ שְׂנוֹאָיִם.
אַבְּעָר דָוָרְך דַי אַיְדִּישָׁע אַדְרָע אַמְּעָרִיקָאַנְיָשָׁע גַּאֲסָעָן גַּעַתָּ
עַר זִיך זְיַין וּוּגָן, נְאַכְּאָנָאנָר אַרְוִיפְּטָרָעָטָעָנְדִּיגָּ אַוִּיפֶּה הַיְהָנָעָר אַוִּיגָּעָן,
נְאַכְּאָנָאנָר אַיְבָּעָשָׁרָעָקָעָנְדִּיגָּ דָוָהָגָן, פְּרִיעָרְלִיכָּעָן, גּוֹעַצְלִיכָּעָן
בְּרוֹאִים.

* * *

דער דָּקְטָאָר, אַיך אָזֶן דָּעָר שָׁד.

אָזֶן סְוָאָרָד פָּאָרָק זַעַה אַיך אָזֶן אַוְנְגָּהָהִיעָרָע מַאֲסָע קִינְדָּרָע,
לְוִוְּפָעָנִידִים, זִיך שְׁפִּיעָלָעָנְדִּיגָּ, זִיך "גְּלִיצְעָנְדִּיגָּ" אַוִּיפֶּה רְעַדְלָעָה, זִיך
וּוּנְגָּעָנְדִּיגָּ, וּוּרְפָעָנְדִּיגָּ פְּיַלְקָעָם אָזֶן אַוִּיפֶּה פִּיעָלָע אַנְדָּרָע אַוְפָנִים
לְעַבְעָנְדִּיגָּ אַגְּטָעָן טָאגָן.
אָזֶן מִיר קְמָט אַרְוִיָּה אַוִּיפֶּן זְיַין, אָזֶן עַר הַאֲטָלָע בְּקִינְדָּרָע
אַוִּיפֶּה אַמְּעָרְקוֹוִירְדִּיגָּ אָרטָן. עַר קְנוּיְפָט זְיַין, צָום בִּיְשְׁפִּילָע, נִיטָן, וּיְ
דָּאָס טוֹעַן אַנְדָּרָע לְיִדְעָנָשָׁפְּטָלִיכָּעָן לְיַעַבָּהָבָעָר פָּוֹן קִינְדָּרָע, —
אַיְינָעָר אַזְוָלְכָעָר אִיז גּוֹעוֹעָן מִין פָּאָטָעָר. עַר קְסָט זִיך נָאָך
וּוּנְגָעָר, אַבְּעָר עַר רִיזְצָט זִיך מִיטָן זְיַין. עַר שְׁרָעָקָט זִיך אַיבָעָר.
מִיטָן עַטְלִיכָּעָן חְדָשִׁים צְרוּיקָהָאָב אַיך אַיְהָם גַּעַכְאָפָט אַיְכָעָר־
שְׁרָעָקָעָנְדִּיגָּ אַקְינָד אָזֶן הַאָב אַיְהָם מַתְרָהָהָמַדְרָע גּוֹעָוָן, אָז אַוִּיב
אַיך וּוְלָזִיך מִיטָן אַיְהָם וּוְלָזִיך אַיז צְקוּרָגָעָן, וּוְלָטָדָס זְיַין
צְוּלְעָבָאָשָׁנָה, וּוְלָכָעָם עַר וּוְלָטָאַוִּיפֶּאָזָאָן אָוּפָן לְיַעַבָּעָן.
עַר הַאֲטָלָע צְוּגָעָבָעָן אָזֶן דָּאָס אִיז אַשְׁלַעַכְטָע גּוֹוֹאַיְנָהִיטָן.
דָּרְבָּיוּ לְיַעַבָּט עַר קִינְדָּרָע, לְיַעַבָּט זִיך פִּיעַלְלִיכָּט נִיטָן וּוְ
נִגְעָר זִיך אַיך אַלְיָין. וּיְ קְמָט דָּאָס?

עם אונטערברעכט דיעוז געראנקען אַ מאָן, וועלכער זאנט
מיַר, אָז אִימֵיצָר ווֹאֶרט אָוּיפְּ מִיךְ אַין דָּעַם אָפִים פָּוּן דָּרָעַ
„וּאוֹרָהּוּת“.

דער מאָן נעהמת אָווועג אַ סְּפָּק צִיּוֹת פָּוּן מִיר אָז דָּאָן גַּעֲפִין
אַיךְ אַיְּזָמָּס אָפִים אַרְבִּיט, מִינְעָן גַּעֲבָנְשָׁטָּע-פְּרָלְבָּטָּע צִיפְּעָרָן,
וועלכּע זַיְּנָעָן אֵי מִינְעָן בָּרוּטְגָּעָבָר אֵי מִינְעָן נִיפְּטָמִישָׁעָר,
אֵי דִי קָוּעָלָע פָּוּן מִינְעָן אָנוֹבָה עֲנֵגָקִיט אֵי דִי גָּרוֹב, וועלכּע פְּעָרָר
שְׁלִינְגָּט מִינְעָן בָּעַסְטָעָן קָאָפְּ-אַרְבִּיטָס-שְׁטוֹנְדָעָן, — אָז שְׁלִינְגָּט
אָז ווערט יִתְּ זָאת.

אָז דָּעַרְוּיְלָן גַּעֲהָט דִי צִיּוֹת. עַמְּ אַיְּזָ שָׂוִין אָרוּם 5 אַ זַּיְּגָעָר
אָז עַר גַּעֲהָט מִיר נִיט אָרוּם פָּוּן דִי גַּעֲרָאָנְקָעָן. אַיךְ לְעַז, אַיךְ
רָעָה, אַיךְ אַרְבָּעָט, אַיךְ גַּעֲהָט שְׁטָעָה אָזָן זַיְּזָ, אָז אִמְּכָעָר אַיְּזָ
עַר אָזָן מִינְעָן רְעִיוֹנוֹת: צְוִישָׁעָן דִי שְׁוֹרוֹת צִיפְּעָרָן, צְוִישָׁעָן דִי
ווערטעָר אַיְּזָן מִינְעָן גַּעֲשָׁפְּרָעָה, צְוִישָׁעָן דִי טַיְּ אָזָן דָּעַם צּוּקָּר בֵּין
גָּלָאָז, צְוִישָׁעָן דָּעַם זַוְּפָּ אָזָן דִי לִיְּפָעָן בֵּין טְרִינְקָעָן... אַזְּזִי פִּיחָלָט
מַעַן אָזָן דָּעַר עַרְטָעָר לִיעְבָּעָן, אַזְּזִי פְּרָוָלָט מַעַן נַאֲדָה דָּעַם עַרְטָעָן
נוֹרִיסָּעָן פְּרָלוֹסָט אָזָן לִיעְבָּעָן. אָזָן עַר, דָּאָכָּט זַיְּק, לְעַבְּטָן נַאֲדָה...

אַיךְ גַּעֲהָ אַרְוָנְטָעָר אַיְּזָמָּס קָאָפְּ-אַסְּלָלָן. מִינְעָן אַוְנְגָּעָן זַוְּכָּעָן
אַיְּנָעָם פָּוּן דִי דָּקְטוּרִיט, ווֹאָסָּעָנָהּ צָוְאָהָם. אַיהֲם גַּעֲפִין אַיךְ
דָּאָרְטָעָן כְּמַעַט יַעֲדָעָן טָאג אָרוּם דִּיעְזָעָן צִיּוֹת. עַר אַיְּזָ דָּאָ.

מִיר רָעָדָעָן פָּוּן אַלְעָ גַּלְיוּבְּנִילְטָגָעָן זַאֲכָעָן אָזָן דָּעַר וּוּלְטָט —
אָזָן ווֹאָס אַיְּזָהָיִינְטָן נִיט גַּלְיוּבְּנִילְטָגָעָן? — מִיר פְּרוּבִּירָעָן זַיְּךְ
נַאֲרָעָן, אָזָן מִיר זַיְּנָעָן ווּרְקָלִיךְ אַיְּנְטָרָעָסִירָט אָזָן דָּעַם גַּעֲשָׁפְּ
שְׁטָאָנָדָרָעָן אָנוֹזָעָר גַּעֲשָׁפְּרָעָה, אַבְּעָרָעָר עַס גַּעֲהָט נִיט. דָּעַר אַמְּתָה
אַיְּזָ, אָזָן מִיט דָּעַם מַאָן ווּלְטָט זַוְּקָּמָר נִיט רָעָדָעָן וּוּגָעָן גַּאֲרִידָעָן.
עַר אַיְּזָ אַלְיָוָן אַ שְׁוֹאָכָּעָר מַעַנְשָׁ אָזָן עַר לְעַבְּטָ אַיהֲם, דָּאָס ווּוִיסָּ
אַיךְ. עַר, ווּיְעַדְּרָ, ווּוִיסָּמִין לִיעְבָּעָ צָוְמָ קְרָאָנְקָעָן. מִיר ווּיְלָעָן
אַיְּנָעָרָדָעָן אַנְדָּרָעָן שְׁאַנְעוּוּעָן. מִיר ווּיְיָסָעָן בְּיִידָעָן, אָזָן דָּעַר פְּרָאָ
צָעָם אַיְּזָ פְּעַלְאָרָעָן; דָּעַר פְּרִינְגָּוּאָר אַיְּזָ: טְרוּט; אָזָן
אַפְּעַלְאָצִיעָ שָׁעָן דָּאָ נִיט זַיְּן, נִיט קִיּוֹן בְּעַגְנָאָרִינְגָּן פָּוּן אָוּבָעָן;

או דער פעראָרֶותהוילטער וואַלט אַפְּלוֹ נוֹט אַפְּעַלִירעַן, ווֹעֵן עַם
וְוַאלט זיך גָּלְוִוְונְט אָוּן אוּן עַם לוֹוִוְונְט נִיט.

אוּן אַזְוִי רַעֲדָעַן מִיר וּוּעְגַּנְעַן אַלְּזַי וּוּסְמַס אָוּנוֹ קִימָעַרְט נִיט
פִּיעַל מַעַהַר וּוּ דִי שְׁלָאַכְט בַּיִי קַעַנְיִינְגְּרָעַז, וּוּהַרְעַנְד דָּרַר אַיְינְ
צִינְגַּר גַּעַנְעַנְשְׁטָאַנד, וּוּלְכָבָר הַאלְּט אַוְנוּעָרַע בַּיְידָעַנְס מַוחַות אָוּן
הַעַצְעַר וּוּ אַזְוִי אָזְנַע אַזְוִיּוּעַנְעַ פּוֹיסְטַט, וּוּעַרְטַפְּן אָוּנוֹ בַּיְידָעַן
פֻּרְמִיעַדְעַן.

מִיר בַּיְידָע פִּיהְלָעַן דִּי פָּאַלְשְׁקִוְּיט פּוֹן אַוְנוּעַרְט הַרְלִיבָּעַן מִיטַּ
לִידְ פּוֹן אַיְינְנָעַס פָּאָר דָּעַם אַנְדָּרְעַן, צְרוֹסָס זְאַלְעַן מִיר זיך גָּעַר
גַּעַנְיוּתִיגְ אַנְטָאַן דִּי יְסָרִים אָוּן רַעֲדָעַן וּוּאוּ קִיְּן רַיְיד אַזְוִי דָּרַר
וְוַאלְט וּוּעַט שְׂוִין מַעַהַר נִיט הַעַלְפָעַן? אַזְוִי רַעֲדָעַן מִיר וּוּעַט
גָּעַן גַּלְיִיכְגִּילְטִינְעַן זָאַכְעַן.

פּוֹן דַּעַסְטוּעַגְעַן פִּיהְלָעַן מִיר בַּיְידָע עַרְגִּיזְדוֹאַוְהַהְנְטָעַר אָוּנוֹ
אַ קּוֹל פּוֹן אַ שְׁה, וּוּסְמַס מִישְׁטַט זיך אַרְיִין אַזְוִי דָּעַם גַּשְׁפְּרָעַה, אָוּן
פָּעַרְטִיְּשַׁטְּ רִיכְטִינְג אַוְנוּעָרַע אַמְתָּע גַּדְאַנְקָעַן.

לְמַשְׁלֵךְ :

עַר : וּוּ גַּעַפְּעַלְט אַיְיךְ דִּי נִיעַם פּוֹן פַּעַטְעַרְבּוֹרְג?

אַיְיךְ : אַיְהָרְ מִינְטַט וּוּעְגַּנְעַן דּוּבְּרָאַרְוּוֹנוּנְעַן?

דָּעַרְ שְׁדָ : עַר הַאַטְהִינְט גַּשְׁפְּוּגְעַן מִיטְ בְּלָוְט אָוּן
דִּי טַעַמְפְּרָאַטְוָר אַיְזְ 103.

עַר : שְׁטַעַלְט זיך נָוֶר פָּאָר! דּוּבְּרָאַרְוּוֹן זְאַלְהַבָּעַן גַּעַדְנוֹן
גָּעַן שְׁוֹאַרְצָעַ-מַאְהָנִיקָעַס צּוֹ עַרְמָאַרְדָּעַן דָּרַר. הַעַרְצָעַנְשְׁטָיְן.

אַיְיךְ : דָּאַס, מִינְטַט אַיְהָה, בַּרְעַנְגַּט קְלָאָר אַרְוּסָס דִּי אַינְ-
טַעַמְפְּלָאַצְיָע אַזְוִי דָּרַר דּוּמָא?

דָּעַרְ שְׁדָ : אַרְעַמְעַ, אַרְעַמְעַ פְּרָוִי! זַי הַאַטְהִינְט נַאֲךְ גַּעַכְתָּעַן
גַּרְעַט וּוּעְגַּנְעַן דָּעַם וּוּסְמַס זַי וּוּעַט טָאַן וּוֹעֵן עַר וּוּעַט גַּעַזְנְדַט וּוּרְן...
זַיְוַן טַאַכְטָעַר גַּעַטְמַטְיָע אַוְיךְ...

עַר : פְּרָאַפְּסָאָר מַילְיָוקָאָוּ הַאַט אַזְוִי זַיְוַן רַעֲדָעַ...
דָּעַרְ שְׁדָ : גַּעַוְוִיכְטַט פָּאַלְט אַבְּ, בְּלָוְט בְּעוּווּזְט זיך אַזְוִי
דָּרַר הוֹסְטַט פֻּרְמָוּטְשָׁעַט אַיְהָם.

א י.ך : מיליווקאָוּן, זאגט אַיהָר?
 דער שרד : דר.ה. זאנט אָז דאמ אִיז אַ פראגע פֿון ווֹאַכְעַן,
 אָפְשָׁר טעַן.
 ער : יא, פֿראָפְּעַסְּאָר מיליווקאָוּן, דער פֿיהָרָעָר פֿון די קָאָד
 דעַטְעַן....
 דער שרד : אָוָן אָוִיב דער סֿוֹף אִיז אָזוּן נָאָהָנֶט....
 א.י.ך : ווֹאָס זאגט אַיהָר ווֹעֲגַען פֿראָפְּעַסְּאָר מיליווקאָוּן?
 ער : זיַין רעדע האָט אוֹיפֿנְהָוִיבָּעָן אַ שְׂטוּרָעָם בֵּי די
 רַעַקְצִיאַנְעַרְעָע דַעַפְּטַאַטְעָן אָז דער דּוֹמָא.
 דער שרד : אָוִיב דער סֿוֹף קָעָן קָוְמָעָן יַעֲדָעָן טָאָג טָו ווֹאָס
 הַעַלְפְּטָט....
 א.י.ך : רַוְסְלָאָנָּר אִיז אָז גָּנְצָעָן פֿאָרָט נִיט טּוֹיט. אָט
 אִיז, לְכָל הַפְּחוֹת, דָא ווֹאָזֶן צָו אַינְטָרְפְּעַלְיָרָעַן.
 דער שרד : !!!
 איך פֿערַשְׁתָּעה אלְיַיְן נִיט ווֹאָס ער זאגט, ווֹאָס מִיַּן פֿרַיְנָר
 זאגט, ווֹאָס איך זאג.... אַט זִיכְעָן מַעֲנָשָׁעָן אָז מַוְּלִירָעַן אַיְנָעָר
 דעם צוּוִיְטָעָן.

שְׂגָגָה

ער שעטט זיך מיט זיַין גוטסקייט.

א אַיְנָגָעַלְעָע, אַלְטָט אַיהָר זַיְבָּעָן אִיז מִיַּן פֿאָסְטָאָוּוּשְׁטָטִישָׁק
 פֿאָרְזָן „קָאָל“, ווֹעַלְכָעָן ער ברענָגָט מִיר יַעֲדָעָן דער סֿוֹחָר
 מִיְּנוּנָר האָט אַ פֿאָאָר שְׁעַהָנָעָן קָלוֹגָע אַוְינָעָן, אָוָן יַעֲדָעָם מָאָל ווֹעַן
 איך נָעָם בֵּי אִיחָם די צִיְטָוָגָג פֿערַהָאַלְטָט אַיך אִיחָם אַיְוֹפָאָפָּה אַ
 מִינָּוּט אַיְדָעָר אַיך בְּעַצְּאַהָל אִיחָם, אָוָט אַ בְּלִיךְ צָו נָעָבָעָן אַוְיָהָז זִיַּן
 לַיְעָבָעָן, קָלוֹגָעָן פְּנִים עַל. אַפְּטָט, ווֹעַן איך בֵּין נִיט פֿאָרָטָן אִיז אַ
 גַּשְׁפְּרָעָה, בְּעַמְּרָאַכְטָט איך אִיחָם עַטְוֹוָסָם לַעֲנָגָעָר אָז פֿרָעָן אִיחָם
 עַרְגַּנְיָץ אַ פרַאָגָעָ, כְּדוּ צָו הַעֲרָעָן זִיַּן קוֹלָ/כְּעַלְעָ.

היינט צההָל איך איהם פאר די געקויפטע סחרה און, קורען אונדיג אויף דעם אינגעַל, קלער איך : ווארום זאל ער הנאה האבען פון שראעטען קינדרער ?

ווארום ? וויל איך ווים, אzo ער ליעבט זוי... אבער האלט ! דאכט זיך ער רוייצט זיך גערן מיט מענשען בכלֶל. ער האט ליעב איבערצושערקען ערוזו אקסען אויך. איך דערמאנז זיך, ווי ער האט מיט א פאר יאחָר צוֹרִיך זיך אַנְגַּנוּמֵן צוֹ מאַכְּבָּן אזו אַיִּינְגָּע אונזערע ביידענס בעקאנטע דאמען, וועלכָע זיינען געווען איז איז זומערהאַטעל מיט איהם אויף'ן לאָנד, זאלען. פאר שרעס אַרוֹוּשְׁפָּרִינְגָּען פון די בעטען, הָגָם ער האט זוי דארויף פָּאָרְבָּעָר דָּיוֹטָעָט, איז האט זוי געוֹגָט, איז ער ווועט זוֹין קָאָרְדִּיךְאָרָר לְבָעָן זויירע צימערן. זוי האבען זיך געכוֹאַטְעוּוּט איז האבען געוֹגָט, איז ער ווועט דאס איז לְבָעָן נִיטְעָנָן. נִיט גַּעֲבָרְוִיכְעָנְדִּיג קִיּוֹן אַנְדְּרָעָר מִיטְעָל ווֹי זוֹין שְׂטִימָעָ, האט ער אוֹסְגָּעְפִּיהָרָט. ערסטט אַמִּינְגָּט שְׁפָעְטָעָר האבען זוי זיך דערמאנט איז דאס איז איז קָאָרְדִּיךְאָר זוֹין קוֹל אָונָן נָוָר אַ שְׁפָאָס... אָונָן ער האט זוי דערביי אָפְּלוֹ נִיט גַּעֲשָׂרָקָעָן מִיט פִּיעָר, גַּנְבִּים אַדְרָעָר עַהֲנִיכָּע זָאָכָעָן. אָונָן איך דערמאנז זיך איזט, אzo ער האט נְלָאָט האַלְד צוֹ שְׂטִיפָעָן, צו אַבְּדָרָאָשָׁעָן מענשען, צו גַּעֲבָעָן אַיִּינְגָּקִיט אַ קְלָאָפָּ, צו פָּעָרְשְׁטָעָלָעָן זיך פָּאָר אַ מִין (איידישען) גָּזָל, צו זָאָגָעָן שְׁטָאָכָּר ווּעָרְטָלָעָה, צו גַּעֲבָעָן צְוּוֹיְפָּעָלָה אַפְּטָעָט קָאָמְפָּלְיְמָעָנְטָעָן. ז. וו.

וואַיְוָיְקָה אַיְדָה בַּי זיך ?

איך האב איך געוֹגָט : „דִּיעָזָע דָּרְיוֹאַיְוִינְגִּיקָּט פון גָּאָט, מעניש איז טיווועל, געפֿונְט זיך איז יעדען מענשען איז קָלָאָר אָונָן זִיכְּבָּאָר פָּאָר אַלְעָמָעָן איז די גַּרְוִיסָּע מְעַנְנָעָר, סְפָּעְצִיעָל אָינָן אַיְהָסָמָן.“

עם איז געקוּמָעָן די צִיּוֹת עַמְּדִיטְלִיכָּר צוֹ מאָכָעָן. איז דִּיעָזָען מָאָן זִיכְּט אַ מְעֻפִּיסְטָאַפְּעָלָעָם, וועלכָע פָּרָאָר טְעַסְטִירָת כְּסֶדֶר גַּעֲגָעָן די אַונְגָּדְלִיכָּר גַּוְטְסִקִּיט פון דָעַם עַגְּ – שַׁעַן אַיִּהָם. בַּי מְעֻפִּיסְטָאַפְּ – קָומָט אַוִּים, אzo גַּוְטָה זוֹין אַיִּז,

ערסטענס, ניט פאמענד פאר א מאן וואס איז א מאן און, צוויתען, איז גוטסקייט איז שלעכט פאליטיך, מהמת זיך ווערט מסברוייכט פון סקרופעללאלזע מענשען. צוישען דעם גוטען און דעם בייזען פרינציג האלט דער גאט אין איהם דאס גלייבגעוויכט — ער, דער שאפענדר ער גויסט, וועלכער קימערט זיך ווענג וועגען גוטס און שלעבטם, וויל זיין עסק איז שאפען, טאן, ווילען און פראָד זוצירען — לאו דערפּון ווערן וואס עס וויל, צו איהם איז דאס ניט שייך.

געוּתַהְנְלוֹךְ זוּנְגְּטַ בֵּי אִיםְמָרְ דָּרָר גּוּטָעָרְ פְּרִינְצִיךְ, אֲבָעָרְ עַרְסְטָטְ נָאָרְ אֲקוּרְצָעְן קָאָמְפְּ.

דער ערסטער אימפלָס איז בֵּי אִיםְמָרְ אַיְמָעָרְ גּוּטָעָרְ! דאן רעט מעפִיסטָא אַרְיִין אֲוּאָרְטָ, שְׁעַמֶּט זִיךְ דָּרָר מְעַנְשָׁ פָּאָרִין שָׁדָּ. ווערט ער, דער בעל דְּבָר, שְׁטִיףָ אַזְּנָחָרְטָ, מִיטָּ דָּעָם רָאָק פְּרָעָרְ שְׁפִילְעָט אַוְיָךְ אַלְעָ קְנֻפְלָעָךְ אַזְּנָחָרְטָ דַּיְהָאָרְצָ נְשַׁטְעָלָט אַזְּנָחָרְטָ פָּאָלִיכְיוֹ-אַוְיָפּוֹיכְטָ. „קִינְעָן דּוּמְהִיּוּתָן מְאַכְעָן!“ אַזְּנָחָרְטָ פָּאָרָלָעָךְ. דַּאְסָ דְּוּעָרְטָ אֲבָעָרְ נִיטָּ לְאָגָגְ. בָּאָלָד פְּלָאָצְעָן אַזְּנָחָרְטָ קְנֻפְלָעָךְ, דַּיְהָאָרְטָ וְוּעָרְטָ אַרְוָנְטָעָרְגָּנוּמוּןָן פָּזָןָם הָאָרְצָעָן, מְעַפִּיסְטָא בְּלִיְבָטָ אֲנָאָרְ, דָּרָר יְצָרְדוּבָּטָ קְוָמָטָ אַרְוָיָּסָ דָּרָר זְוַעַרָּ.

מְאָלָ פָּאָרְ מְאָלָ דְּזַעְלְבִּינָעָ זָאָךְ.

אַיךְ וְוָאָלָטְ דְּעַרְפּוֹן קָעָנָעָן דְּעַרְצָהָלָעָן פְּעַרְשִׁיעַדְעָנָעָ כָּאָרָאָקְ טְעַרְוִיסְטִישָׁעָ אַנְקָרָאָטָעָן. אַיךְ פּוֹלִ זִיךְ. לְאָמִיךְ גָּהָן וְוִוִּיטָעָרְ.

אַזְּאָקָמְפְּפָ קְוָמָטָ פָּוָן דְּעַסְטוּוֹעָנָעָן נָוָרָ פָּאָרְ בֵּי אִיםְמָרְ אַזְּןָ וְוִוִּיכְטִינְגְּרָעָ זָאָכָעָן, — אַזְּאָקָמְפְּ אַזְּןָ אַזְּאָןָ אַזְּאָןָ.

וְזָאָ עַסְ קָעָן אַזְוִינָס נִיטָ פָּאָרְקָוּמוּןָ דְּרוּיקָטָ זִיךְ אָוִיםָ בֵּי אִיםְמָרְ אֲגָוָטָרְ וְוָאָנְשָׁ אַזְּנָחָרְטָ אֲשְׁטַעְכְּדִינָעָ פָּאָרְמָעָ, דַּיְגְּרָעְטָעָ בְּעַשְׂיוּרְנָהָיוֹתָ אַזְּנָחָרְטָ פָּוָן כְּלֹמְרָשָׁטָ בְּעַרְהָמְעָרִיָּ, אֲגָלְקוּוֹאָנְשָׁ מִיטָ אֲסָרְקָאָסְטִישָׁעָן קִיצְעָלָ גְּלִיְיךְ דְּעַרְבִּיָּ, אֲטָובָה מִיטָ דַיְהָנָדְ בְּעַגְלִיטָעָטָ פָּוָן אַזְּאָנְנִישָׁעָ בְּעַמְרָקָוּנָגָן מִיטָןָ מוֹיָ. רָקָ שְׁעַמֶּטָ דָרְ זִיךְ צָוָ טָאָן גּוּטָעָסָ אַזְּנָחָרְטָ טָוָטָ. עַרְ זְוַיְלָ אַוְיָזְעָהָן שְׁטָאָרָקָ אַזְּנָחָרְטָ אַזְּנָטָ דְּעַרְצָוָ אַזְּנָ דַיְמָאָסְקָעָ פָּוָן אֲבִיזָעָן. אַמְּאָלָ גִּיטָ

עם זיך איהם איין צו שפיעלען זיין דאלע — דער בייזער פרײַז
מייטן גרויסען שטעהן — מוייסטענס ניט. די הארטקייט וואס
ער שלעפט אויף זיך איזויף בערשווונראטען איזו זיך צישמאָלצען פון
די וואָרעמְקִיּוֹת פון זיין גרויסע גוטע האָרֶץ. די במאָרֶע, מיט
וואָלכְּבָּע איהם געלְּנְגֵּט אויף אַ ווֹיְלָע צו פֿערצְּיעָהן זיין געוּכְּט,
האָלְטַז זיך נור ביַז דעם ערסטען לְיכְּטְּשְׁטָרָאָהָל, וואָס פֿאָלְטַז אויף
איהם פון זיינְגַּע גְּרוּסָע אָוִיגְּעָן. די דִּיקְּעָב בְּרָעָמָן אַיבְּעָר זַיְשְׁיָעָן
צַו זַיְן אָז אָוּוּקְּנְעַשְׁטָעַלְטָעַ וְאָהָה, כְּדִי דְּיעַזְּעָ אָוִיגְּעָן זָלְעָן נִיט
אָונְגְּנְשְׁטָרָט אֲבְּשְׁפְּעִינְגְּלָעָן די גָּאנְצָע אִינְגְּרָלִיבָּע נְטוּסְקִיּוֹת פון זַיְן
הָאָרֶץָן, אַבְּעָר אַ לְּכְּטְּשְׁטָרָאָהָל בעוּעָנָט זַיְן צָום גּוּטָעָן
ער שעַט זיך צו מאָן גּוּטָעָס אָוּן אָוִיצְּזָוָעָהָן אַ גּוּטָעָר. דָּרָרָ
פָּאָר נְהַמְּטָה די גּוּטָקִיּוֹת זַיְנָע אָז די פֿאָרָמָע פון שְׁטָרָעָנְגְּקִיּוֹת
אָפְּלוֹ אַזְּנָע זַיְן אָוּמְּנָגָּנָּג מִיטָּקִינְדָּר.

אַיך האָב אַ מִינּוֹת צְוִירָק גְּנוּאָגָּט, אַז אַיך האָב צו דְּרָעַצְּהָלָעָן
איְנוּנָע בְּאָרָאָקְּטָעָרִיסְטִישָׁע אָנְקְּדָאָטָעָן וְוּגְּעָן אֵתָם. לְאָמְרָ
זיך נִיט פּוּלְּעָן אָזְנָע אַיך דְּרָעַצְּהָלָעָן חָאָטָש אַיְינָעָם פון זַיְן.
„וְאָס מְעַנְשָׁעָן קָעָנָע זיך עַרְלְוִיבָּעָן, — דְּרָעַצְּהָלָט עַר מִיר
מִיט אַחָלָב יְאָהָר אַדְעָר עַטְוֹאָס מַעַהָר צְוִירָק — אָט קָלְינָגָט מַעַן
אוֹ בֵּי מִיר הַיִּנְטָטָר טָאגָן. אַיך שְׁפְּרִינְג אָרוּס אַז אַכְּלָאָטָן:
אַיך מִין עַס בְּרָעָנָט.

„הָעָרָסְטָן! אַ לְּאָנְדָּסְמָאָן, אַ יְלִיסְאָוּעָטָגְּרָאָדָעָר. אַ חְוַצְּפָה
אַ בִּיסְעָלִי!“

וְוַיְיַ עַר דְּרָעַצְּהָלָט דָּאָס מִיר וּוּדְלָט זַיְן פְּנִים פְּעַרְצְּיוּגָעָן זַיְן
מִיט אַ וְאַלְקָעָן. אַיך זַעַה אָז עַר וּוּרָט אַזְּנָעָן כְּעָם. „וּוּרְקְלִיךְ, גַּעַ-
וּוִסְמָ, חְוַצְּפָה“ — טְרָאָכָט אַיך בֵּי זיך. עַר דְּרָעַצְּהָלָט וּוּיטָעָר:
„וְאָס ווֹילְעָד? נָוָא, אִימְצָעָר, אַ פְּרִינְג, אַזְוֹ גַּשְׁתָּאָרְבָּעָן,
דָּאָרָפְעָן הַונְדָעָרָט דָּאָלָאָר! עַס שִׁיטָעָן זיך הַונְדָעָרָטָעָר! אַ
מִּילְיאָנְשְׁטִישָׁק!“

דָּאָס וּוּאָרט עַרְאָנְעָרָט אָז אַ סְּקָעָמְשָׁה/לְעָה, וּוּסְמָ עַר האָט
מִיטְגָּעָרָאָכָט פון גָּאַלְיְצִיעָן, וּוּאָו מַעַן האָט בֵּי אֵתָם פון אלְעָ

זויטען געשנארט, איהם האלטענדייג פאר און אמעריקאנער „מוליאנשטישיך“.

ער איז דערוויל שווין גוט ביין. איך האב געוואסט איז פיד נאנציעל איז זיין לאגע גראד דאן ניט געווען זעהר גלענצענער. איך ערווארט צו הערען איז ער האט דעם מאן גענומען פארן' כאכאל און ארויסגעווארטען. ער שוויינט.

— נו, פרעג איך, האסטו איהם גענבען די הונדרט דאלאר?

— מכות! — שרויות ער אוים, — האב אַבענדונגגען צוואנד ציג, — גענבען אַכטציג, מעהר ניט אַ פענבי.

דאן האט זיך אויף זיין פנים געוועזען אַ גוטמוטהיגער, צופריידענער, מענשענלייעבענדער שמייבעל.

טאג מיט

דער פערשוואנדענער קוזארטאל.

פון קאפעיסטלון בין איך ארויסגענאנגען אַ פערטעל נאך 6. אַרויף קאנעל סטריט צו דער בויערי צו בין איך גענאנגען צום סאָבוּוֵי. אַויפֿן וועג, ביי דעם פְּלָאַז וואָס איז אַבענְרוּינְגְט געד וואָרען כדי צו מאָכָען אַ וואָצָרָע פאר דעם ניעם בריך צו ברוקלִין, פערטראָקט איך זיך. דורך קאנעל סטריט און דיוויזישָׁאַן סטריט, און איסט בראָדוּוֵי און הענְרִי, און מַעֲדִיסָּאַן, און מאָנְרָאַן, און טשערִי סטריטס זיינען גאנציג בלְאַקְס אַרְוֹנְטֶעָרְנְוָמָעַן געווארען כדי צו מאָכָען פְּלָאַז פאר דיעזען בריך. אַ גאנציג שטאדט, — אפשר אַ שטאדט פון וועלכָעַנְטִיטָאַיז 50 ביז 60 טווענְד אַיְינְס וואָוינְעֶר איז אַראָבענְרָאַטס געווארען. דאס אלטָע, הייסט עס, מוֹ גַעַהַן, אָוָם מענְגַלִיך צו מאָכָען דאס נײַע. דאס אלטָע מעָג זיין ווער ווֹיס ווֹי אַיְינְגָעַפָּונְדָעָוָעַט, דארין מענְען זיין אלטָע, פַּיְינְעַבָּנִים, גַּרְוִיסָּע גַּשְׁעַפְטָעַן, קַאַפְּעָם אַיְן וועלכָע עס האט אַמאָל גַּלְעַבָּט אָוָן גַּעַקָּאַכְט, צַיְוִוּנְסַגְּבִּיּוּן, ווֹאוֹ מַעַן האט אַמאָל

געעהרט וועלטען — נאטירליך ניט אויסקעהרענדייג, ניט איבער-קעהרענדייג: זיי, די וועלטאג, ניט רײינגענדינג און ניט רעוואַלוציאַנִי רענדייג, אבער דראקענדייג יאהרענלאנג אידישע בלעטער. אלעס פערישוואָונדען!

פנו דורך! האט מען געזנט, און דאס אלטטע איז פער-שווואָונדען ווי דורך א מאגינען קנז. און וואָס ווועט אוייפטאנּ דאס נײַע? ווועט עס וווערטה זיין, איז מען זאל דראפֿאָר האבען איזוֹ פיעל מענשען אַרְוִיסְגֶּקְרֶוּשֶׁקֶט? אַזְוִי פַּיְעֵל גַּבְּרִידָעָן אַרְוַנְטָרָעָר גַּעֲרִיסְפָּעָן? אַזְוִי פַּיְעֵל אַלְטָעָאִיְוָנְפָּהָרָטָע גַּעֲשָׁפְּטָעָן פָּעָרְנִיכְתָּעָט? ווועט עס וווערטה זיין? פַּיְעַלְלִיכְתָּ. זִכְּעָר אַז, אַז דער נײַע בריך איז א נויטוּונְדִּינְקִים.

דערוּוּילָע אבער פעלט מיר אַתְּהֵיל פָּוֹן דִּי אַלְטָע בְּנִינִים, וועלכָּע אַיךְ האָב גַּעֲקָעָנְט אַוְיָופָע דַּעַם גַּרְוִיסְעָן בְּלַאְקָ צְוַיְשָׁעָן קְרִיסְטָעָן אַזְוִי בְּוּירָה. וְאַזְוִי דָּרָר רַעַטָּאָרָאָן, אַזְוִי וועלכָּע טַוְזָעְנְדָר אַזְוִי בְּוּירָה זַיְנָעָן דָּרָךְ פַּיְעֵל וַיְוַנְטָרְנְכָט גַּעֲקָוּמָעָן נַאֲךְ אַזְוִי פָּרְסָטָע נַאֲכָטָע אַזְוִי טַהָּעָטָר, וְאַזְוִי גַּאֲרוּדִין'ס עַרְפְּאָלְגָע אַזְוִי דָּרְכְּפָאָלָע זַיְנָעָן גַּעֲפִיעָרָט אַדְרָר בְּעַדְוַיְירָט גַּעַד וואָדרָעָן?

אַזְוִי אַיךְ ערְאַינְעָר זַיְךְ דָּא, אַזְוִי יַעֲדָעָס מַאַל וְעַן דִּי פָּאָרָה שְׁטַלְנָג אַזְוִי גַּעַוְעָן צְרוּנָד, אַזְוִי מִיר פְּלַעַגְעָן צְרוּקְפּוּמָעָן פָּוֹן טַהָּעָטָר צָוִינְעָם רַעַטָּאָרָאָן אַזְוִי עָר, דָּרָר גַּרְוִיסְעָר, שַׁעַנְהָרָמָאָן, דִּי צְעַנְטָרָאָלְ-בְּנִינָה אַזְוִי דַּעַם צִימָעָר פְּלַעַגְעָט זַיְצָעָן דָּא מִיטָּאַזְוִי גַּרְוּפָע, דָּא מִיטָּאַנְאָנְדָרְעָר פָּוֹן פְּרִינְדָר אַזְוִי פְּרַעְרָהָרָע... אַיְמָעָר דְּעַזְוּלְבִּינָה, רַוְהִינָה, שְׁטַאָלְצָעָר מָאָן. עָר הַיְצָט זַיְךְ נִיטָּמִיט אַוְיְרָעָנָג אַזְוִי עַרְגָּעָר וְעַן עָר פָּאָלָט דָּרָה, עָר אַזְוִי נִיטָּצְוּמָעָלָט אַדְרָר צְוַהִיצָט פָּוֹן פְּרִירָד אַיבָּעָר אַזְוִי עַרְפָּאָלָג.

עָר אַזְוִי צָו שְׁטַאָלָז אַרְוִיסְצְּוָאוּזְיָזָעָן וְאָסָע עָר פִּיהְלָט סָאיִי וְעַן עָר אַזְוִי גַּלְקִילִיה, סָאיִי וְעַן עָר אַזְוִי אַונְגְּנִילִקְלָה. אַיהֲרָ רַעַט מִיטָּאַיְהָם אַזְוִי עָר עַנְטָפָעָר : יְאָ, נִיאָן. אַוְיָב עָר דָּרָט אַיבָּעָרְהָוִיפָּט אַזְוִי דָּס אַיבָּעָר גַּלוּכְּגִילְטִיגָּע זַאֲכָנָעָן

מעהר ווי דאס.

אייהר קומט מיט איהם צורייך פון מהעאטער און מען האט
אייהם נארדוואס געגעבען אַ ואונדרברכארע אָוּאציע. ער איז
ניט גליקלך. ער האט געפיהלט ווי גראָד דעם מאָל אוּוִין וווערכ
געמאָרדערט געווארען פון יונע אקטיאָרען, וועלכע האבען ניט
עהאט איסגעלערנט זיירע ראלען. אוּוף דער אידישער ביהנע
ווערעדן דֵי רעפעטיזיעס אָפֶט געמאָכט פֿאָר געפֿאָקְטָעָה הייזער, נוֹט
בעצאהלטע, און מען רופט עס ערסטע פֿאָרְשְׁטָעְלְוָנְגָן. נוֹן, דער
ערפֿאָלְג איז געווען אַ רְיוּזְ�וָנָה, מען האט איהם גראָטְוּלְוִרט פון
אלע זוּטְעָן, אָבָּעָר ער איז ניט געווען גליקלך.

דאָגעַנְעַן האט אָפֶט פֿאָסְרִוְט, אַז ווֹעֵן אַ פֿיְעָסָע איז מְיוֹעָד
ראָכְבָּעָל דָּרוֹכְגָּעָפְּאָלְעָן און מען האט איהם געוועלט טוֹרְוִיסְטָעָן
דרְמִיט, ווֹאָס דֵי אקטיאָרָעָן האבען ניט נוֹט געשפֿיְלָטָה, האט ער
זַיִן ווֹאָרָם פֿעַרְתְּחִיְרִינְגְּט, חַנְמָעָרְהָאָט קִיְוָן מָאָל נִימָט בעהאלטְעָן
זַיִן מִינְנוֹגָן, וועלכע איז געווען געגען דעם אָדָעָר יונעָם פון זַיִן.
די נאָכְטָן נָאָךְ דָּעָר, "מְפֵלָה" אַזְוָן ער געווען אָזְוָן דָּוְהָיָן אַזְוָן שְׂטָאָלְץ
זַיִן אִמְעָרָה, און גְּרָאָד ניט אָונְגְּלִיקְלִיךְ.

און שטעהנדיג אוּוף אַמְּאָמְנָה אַוְּיָה דְּיוּזָעָן פֿלְאָץ זַוְּד אַיְדָה
מייט דֵי אָוִוְעָן דעם גוֹטָעָן אַלְטָעָן רְעַסְטָאָרָאן, מייט דעם חַמוֹן פון
טהעאטער-נְעַכְתָּם, מייט דֵי שְׁוִישְׁפּֿיעָלְעָרָה נָאָךְ דָּעָר פֿאָרְשְׁטָעְלְוָנְגָן וְעַל
כוּלָּם דֵי לִיעְבָּעָ, שְׁטוּרְנְגָן, שְׁעהָנָעָ פֿינְגָרָ פֿוֹן דעם פֿעַרְפֿאָסְעָר....
אלְעָם פֿעַרְשְׁוֹוֹאָנְדָעָן. עַס קְוָמָט אַ בְּרִיכָה אָרִיבָעָרָ פֿוֹן בְּרוּקְלִין
אֲהָעָר, אַ גְּרוֹיְסָעָר ווֹאָנְדָרְבָּאָרָעָר שְׁפָאָן אִיבָּרְעָן טִיְּהָ. ער ווּעָט
אייהם ווֹאָהָרְשִׁיּוֹנְלִיךְ שְׁוִין ניט בענוֹצָעָן. ניט ער.

דער ספרהחים.

איך געה צו סענטער טרייט, וואו איך וועל בי קאנעל טרייט זיך ועצען אויף דעם סאכובוייד-ציג און פאהרען אַ היים. איך קויפֿ אַ צייטונג אָון אַ מינוט שפערטער בין איך שווין אויפֿן וועג אההיימֿ צו. איך פרובייר ליעזען די צייטונג. איך לאזען וואס? נו, מיינע אויגגען שיינען צו וויסען, מהחמת זוי געהען ריכטיגן פון ציילען צו ציילען, ווי מען דארה, און שיינען ניט דורך צולאען קיין בוכשטאָבּ, ניט צו מאכען קיין „דרוקפֿעהלען“. כסדר געהען זוי און לאזען דאס געדראקטע אין דער צייטונג, אַבער וואס? דער מַח הוייבט ניט אָן צו וויסען. אַ מעכאנישער פראצעס....

אזווי קען מען דורךגען ניט נור דורך פיעלע שפאלטטען אָין אַ צייטונג, נור אויך דורך אַ סְקִיף יאהרען אַוְים ליעבען. די אויגען זיינען אָפָעַן אָון וואס אַרום איך פֿאַסְרִיט וווערט ריכטיג אָין זוי אַבענשפֿיגעלט. אה, יא! אָון, דאכט זיך, די אויעען דערהערען וואס די אויגען דערזעהען ניט, אָון וואס זוי דערהערען ניט, דער-شمפקט דאך דער נאָז, דערטאָפּט די האָנד, דערפֿיהָלט דער גומען. אלע, דאכט זיך, כדברי, ווי עס בעדראָפּט צו זיין, אָון דאך. דער מה איז נור אַנגעפֿילט מיט אַינְדרִיך, אַבער וואס דאס אליז בע-טייט וויס ער ניט. אָון מיט אלע פֿינְך חושים „אין בעסטער אַרדְנוֹנָג“ געהט אַיְהָר דורך'ן ליעבען, ניט פֿערשטעהענדיג וואס אַיְהָר האט מיט אַיְיָעָר געהין אָין זיך אַרְיִינְגָעָמָעָן, ניט פֿערשטעהענדיג וואס דאס אלע בעטיטי... אָפָעַן ווי מיין צייטונג פֿאָר מִיד אָין פֿאָר אַיְיך געווען אַיְיָעָר ספרהחים אָון אָפָעַן זיינען פֿאָר'ן ספרה הָחיַים געווען אַיְיָעָר אַוְינָן, אָון געלעזען האָבען די אויגען, אַבער וואס? דאס וויסט אַיְהָר ניט.

אָון וואס מכח די ייחידי סגולה וואס בלעטען דעם לעבענס-בודק מיט פֿערשטאנֶד? נו, אָון ער, למשל? ער? ער, וואס האט אַזוי קלְאָר אָון אַזוי פֿיעַל פֿערשטאנֶען פון דאס וואס זיינע אויגען האָבען געווען....

ניט צו פערגעטען ! ביז ער איז אלט געווארען 50 יאהר האט ער געהאט די שארכטט פינפ' חושים צוישען טיזענדער מענשען. ער האט איבערחויפט געקענט ערוזעהו, דערעהרן און דערשמעקען זאכען בעסער ווי די מיטט ארום איהם. דערפֿאַר, צוישען אנדערע זאכען, איז זיין אויער געוווען אזוי מזיקאליש׷ שארכַ איזו „טשטפֿע“, איז דער מינדרעסטער פָּאלש האט איהם א הוייב געטאן. דערפֿאַר איז ער געוווען, ווי איך האב שין פרעהר געזאנט, איז מאביין אויף מזוק, סאיי וואקלאַע סאיי אינסטראַ מענטאַלע, סאיי די מזוק איז דער נאטור איז אעל מעניליכע פֿיזישע בעוועגונגגען, הנמ ער אלין האט ניט געזונגגען, האט ניט געשפֿיעַלט אויף קיין אינסטראַומענט, איז ניט פֿעהיג געוווען צו שאפֿען קיין ריטהמיישען שפֿראַך-אויסנעם, ווי דאס מערקט זיך איזו שטארק איז זיין פראַלְאַג צו „גָּטֶט, מענש איז טיוועל“.

נחויר לעניננו.

און ער, זאג איזה, ער וואס האט פערשטאנען אלץ וואס זיין שארכַ איזג האט געזהן ? ער, וואס פערשטעהט נאך איזט אלץ וואס ער זעהט און הערט, נאך איזט, ניט אכטערנדיין אויף זוינע שרעקליכע יסורים ? איז ער, פרען איך נאך אמאָל ? ער ליענט היילפֿלאַז, רעטונגסלאַז, האפֿונגונגסלאַז אויף א קראָאנקענעבעט איז וויל קיין זאָך מעחר ניט זעהן, איזן וויל קיין זאָך מעחר ניט הערן איזן וויל קיין זאָך מעחר ניט פערשטעהן, איזן פֿון זוינע פינפ' חושים איז איזט איהם ניצליך נור דער געשמיַק איז גומען איז וויאַטער, דאַכט זיך, נאָר נישט.

זעהן וויל ער ניט.

צ'וֹדוֹאָס ? די בוימער דרויסען מאכען חזק פֿון איהם. דאס איז זיכער. זיין, א שטיינער, ווועלען נאך האבען מעחר ווי איזן שיזַּוְוִיט איזן מעחר ווי איזן - תחיזית-המתים... וועהרענד ער... איזן דאס לאכען זוי איהם פרען איזן פֿנים ארין... שטעהן איז בעוועגונג מיט יעדען זוינד די קעפּ, מיט די הערנער זויערען, וואס זוי רופען צויזיגגען, איז אלערליי ריכטונגגען... אויסגעפֿוצט איז

גרין... אויסגעפוצט אין דער גאנצער פראכט פון זיינר מאידלעבן,
און לאכען....

אנדרערע קען ער זעהן וואס וואלטען גערן ווינגען. דאס זייןען
די מענשען ארום איהם. און זיין אונג פערמאכט זיך ווען זוי
קומווען צו נעהנטער, וויל, ווי זוי זאלען זיך ניט פערשטעלען, וואס
זוי זאלען ניט טאן צו פערצייחן מיט א דיקען שלויינר די מורה
שchorה אופּה זיך, וואלט זיין אונג קענען לויינען דעם ווארטן:
"טויט" אוית זוי, און דאס וויל ער ניט.

און אויב ער בלעטערט נאך איצט וועניגסטענס און זיין
איינגענען איינדרויזדעלען ספרהחים, וואס זעהט ער? וואס
דענקט ער? וואס פיהלט ער? ער, מיט די לונגגען וואס פויילען,
מיט דעם ליעבען וואס פאקט זיך שוין אין און שווין ריוועז
פארטיגן... מיט דעם אטחעם וואס ווערט דערשטיקט דורך דעם
סאמען דראנג פון'ם ליעבען, וואס וויל ארוים, ארוים!

און איך קלייר:
וואלט ניט בעסער זיין פאר איהם צו לויינען ווי איך לויינ
אייצט? צו בלעטערן און זיין ספרהחים, צוריקצובלעטערן, צו
זעהן, אבער גארניישט, גארניישט צו לויינען!
* * *

און אפשר ניט. ווער וויס? אפשר ווען ער בלעטערט איצט
צוריק און זעהט אין גלארייזבּען קאפטעל נאך דעם אנדרען,
אין גרויסע אוואציע נאך די אנדרער, אין לייעבעס-דעם אנסטראָ
צעיע נאך די אנדרער — אפשר פערזטט דאס איהם די ליעטל
טען, אפשר בעצחלט איהם דיעזע עראיינרונג פאר די פיעלע
בייטער בעכברים ניפט און גאל וואס ער האט געטרונקען און
וועדר אויסגעבראָכען אל די יאהרען אויפּ דער אידישער ביהנע,
די ביהנע, וועלכע איז און זיין ענד גוואוֹרַען פון א באלאָ
גאנ א טעטפֿעל, פון א טינגעלטאנגעל א טהעטער!

אפשר שטעלט זיך אַבְ זיין אויג, בלעטענדיג און זיין לעז
בענסכובּ, אויפּ דעם יומְטוּבּ פון זיין צעהן-יעהריגען געבורטסטען
אלס אידישער דראמאטורג?

אפשר דערמאָנט ער זיך אָן דעם אַכשְׁיעַדְסְ-אַבְּנֶר פֿאָר זַיִן אַזְוֹעַקְפְּאַהֲרֹעַן פֿון אַמְּעַרְיקָא מִיט צַוְּיוִי יַאֲחֵר צַוְּרִיךְ, וְאָוּ עַס אַיּוֹ צַו אַיִּהְם — דָּאָכְטַ וְזַיךְ אָין דֻּעַם לְעַקְטְּשֹׁור הַאַל אַין דַּעַר עַדְרוֹר קִיְּשִׁיאָנָאָל לִיעְגַּן, פֿאָר וּוּלְכָעַ ער האָט אַזְוִי אַנוּעַרְמוּדְלִיךְ אָן אַזְוִי לְאָגָן גַּעַרְבָּעַט — אַרְוִיסְגַּעַוְוִוְעַן גַּעַוְאָרְעַן פֿיעַל אַמְּתָאַוְּפְּרִיכְ?

אפשר דערמאָנט ער זיך, ווּוַיְטַר בְּלַעַטְעַרְנִידְגִּין אָין דַּיְעַזְעַן לְעַבְּנָסְבוֹךְ, אָן דֵּי גַּלְּיְקְלִיכְעַט טַעַן וּוּלְכָעַ ער האָט פֿעַרְבָּאָכְטַ צַוְּיִשְׁעַן דְּאַנְקְבָּאָרָעַ פֿעַרְהָרָעַר אָין גַּאֲלִיצְיָן, אָין דֻּעַם לְאָנְדָר וְאָוּ ער אַיּוֹ עַנְטַר דַּעַקְטַ גַּעַוְאָרְעַן אַלְסְ מַעְנָשַׁן, וְאָוּ מעַן האָט פֿיעַלְיַיְכְטַ צַוְּמַט צַוְּמַט עַרְסְטָעַן מָאָל גַּעַטְרָאָפְעַן אַאֲרִישְׁעַן מַחְבָּר וְאַסְטַ לְאָדָיְוַן וְאַסְטַ ער קְוָמַט נִיט שְׁנָאָרְעַן, גִּיט ער גַּאֲרַגְלַעַר, אָן גִּיט מִיט אַ פּוֹלָעַ הַאָנְדָר?

אפשר דערמאָנט ער זיך אָן אַנוּעַר בְּעַגְעַנְעַן אַיִּהְם בֵּין צַוְּיִקְפּוּמָעַן, אָן דֵּי אַמְּתָעַ פֿרִינְדַּה, וּוּלְכָעַ ער האָט גַּעַפְּנוּנָעַן אָין אַגְּרַעְטָרָעַ צַאָהָל וְזַיךְ ער האָט אַיְבְּגַעְלָאָזְעַן?

אפשר דערמאָנט ער זיך אָן דֵּי פֿעַלְעַפְּרָעַלְיכְעַט עַרְסְטָעַרְמָאִי אַוְעַנְדָעַן, וְעַן מִיר זַיְנָעַן — פֿון יַאֲחֵר צַוְּיִאָהָר — צַוְּנוּיְפּגְּנָעַד קְוָמָעַן אָין זַיִן חַווִּזְ כּוֹעֲרַעַן זַיִן גַּעַבְּרָטְסְטָאָגַן, אַיִּהְם בְּעַטְרָאָכְטַ טַעַנְדָּגַן אָוּן בְּעַהְאַנְדָּלְעַנְדָּגַן וְזַיךְ אַפְּטָרְיָאָרָקַן אַין דַּעַר קָאָלְגַּנְיָעַ, וְזַיךְ אַעֲנִיגְ אַיְבָּרַע הַעֲצָעַר פֿון פֿרִינְדַּע אָוּן פֿון לְאַנְדָּסְלִיּוֹט?

אמָת, צַוְּיִשְׁעַן דַּיְעַזְעַן גַּעַבְּרָטְסְטָאָגְ-יָוָטְבָּוּםַ, פֿון וּוּלְכָעַ ער פֿוֹצְיָנְסְטָעַר אָין גַּעַוְעַן דַּעַר פֿרְעַהְלִיכְסְטָעַר, מָוּז אַיִּהְם הַיִּנְטַ שְׁטָעַחַן פֿאָר דֵּי אַוְיְגָעַן דַּעַר גַּעַבְּרָטְסְטָאָגַן פֿון פֿאָר פֿיְעַר וּוּאָכְבָּעַן, וְעַן ער האָט שְׁוִין שְׁוִין גַּעַפְּיהַלְטַ אָזְזַוְּדָאָס אַיּוֹ זַיִן לְעַצְטָעַר... אַמָּת, ער האָט שְׁוִין דָּאָן, בֵּי יְעַנְעַם לְעַצְטָעַן יְוָם טַוב פֿון דַּיְעַזְעַר אָרְטַ, אַזְוִי גַּטְ וְזַיךְ אַבְּשִׁיעַד גַּעַנוּמָעַן פֿון וּוּיְנַעַר פֿרִינְדַּע אָוּן לְאַנְדָּסְלִיּוֹט אָוּן, וְזַיךְ אַיִּן וּוּקְטָאָר הַוְּגָאָס לְקוּרְעַצְיָא בְּאַרְדוֹזְשִׁיאָ, גַּעַזְעַהָעַן וְעַן נִיט פֿינְתַ יְעַדְעַנְפָאָלָס אִיִּין אַרְנוֹן אַרְיִינְגְּנַעַטְרָאָגַעַן בֵּין סָאָמָעַ מַאְהַלְצִיּוֹט... אַמָּת, ער האָט מִיט זַיִן שְׁאָרְפָּעַ אָוּגַן, שְׁוֹן דָּאָן גַּעַזְעַהָעַן דָּא אָוּן

דארטען אָ טרעער אַראָבְּפָאַלעֲנְדִּינְג אַיִן אָ כֹּסֶם פּוֹן וּוֹיִין, אָנוּ אָ פֿערַדְּעַכְּטִינְג אַ בְּלִיּוֹכְּיִיט אַוּוֹף אָ "לוֹסְטִיגְּעַן" פֿנִים... אַמְתָּה, עָרָחָט שְׂוִין דָּאָן גַּעַנְטְּפָעַרְטַּד דָּר. קָרְ, וּוּלְכָעָר הַאַט פְּאַרְ' אַוּוּקְעַהַן מִיטָּ אַיִּהָם גַּעַנְוּמָעָן רַעֲדַעַן פּוֹן דֻּעַם אַיבְּעַרְ-אִידְּאַהְרִינְגַּעַן גַּעַבְּרוֹטְסַפְּ — אָנוּ אַיִּהָם צְוַיְּהָם צְוַיְּהָם צְוַיְּהָם... אַמְתָּה, עָרָחָט שְׂוִין דָּאָן קִין חַשְׁקָה נִיטָּהָבָעָן צְוַיְּהָם צְוַיְּהָם צְוַיְּהָם... אַמְתָּה, עָרָחָט שְׂוִין דָּאָן מִיטָּ גְּרוּוּיָם, מַאֲטְעָרָנִים אַרְיוֹפְּגַּעַנְגַּעַנְגַּעַן, נַאֲכְ' יָמָם טָבָּה, אַוְיָבָעָן שְׁלָאַפְּעַן, וּהְעָדָה רַעַנְד דָּרָ יּוֹם-טָבָּה גַּוְפָּא אָנוּ אַבְּגַעְקִירַצְטַן גַּעַוְאַרְעַן מִיטָּ שְׁעַהְנָעָן עַטְלִיכָּעָ שְׁטוֹנְדָעָן

אַמְתָּה, אַמְתָּה — אַבְּעָרָגְעַן דְּיוּזָעָן טְרוּיְעַרְיְגַעַן טָאָגָה האַט עָרָדָךְ גַּעַהְאָט אַזְוֵי פִּיעַלְ פֿרַעְהָלִיכָּעָ, פֿרְגְּנְגְּטַע ! אַוְיָבָעָן אַזְוֵי לְאָזְוֵי עָרָלְיְ�וּנְגָעָן אָנוּ וּוּיסָעָן וּוּאָסָעָן עָרָלְיְ�וּנְגָעָן אָנוּ זְיוּן סְפְּרִיחָהִים, בְּיוֹן דָּאָס בּוֹךְ וּוּעַט עַנְדְּלִיךְ אַרְיוֹסְפָּאַלְעָן פּוֹן זְיוּנָעָן הַעֲנָד צְוַגְּעַמְאָכָט אַוּיפְּ אַיִּבְגָּן.

דְּרַעְוּוֹיָלְ קְוָמָט דָּרָ סְאַבְּוּוֹיְדִּצְוָג אָנוּ גַּרְעַנְדָּרְסְּעַנְטְּרָאָל דְּיִופְּאָ... דָּרָ וּוּאָנוּן וּוּעַרְטַּ שְׁרַעְלִיךְ פּוֹלְ, עָסָ שְׁטַעְהָעָן בְּמַעַט נִיטָּ וּוּעַנְגָּעָרָן מַעַנְשָׁעָן וּוּיָם זִיצְעָן.

אָנוּ נִיְוָן יָאָרָק, פָּאָלָט מַוְּרָאָיִן, וּוּעַרְטַּ אִימְעָר פֿוּלְעָר אָנוּ דִּי נַאֲסָעָן אָנוּ אַוּיפְּ דִּי אִיּוֹעַנְבָּהָהָנָעָן אָנוּ דָּאָךְ שְׁטַאָרְבָּעָן מַעַנְשָׁעָן, זְיוּן שְׁטַאָרְבָּעָן, דָּאָכְטַן זִיךְ, דָּאָךְ כְּסָדרְ, אָנוּ אַמְּאָלְ... אַמְּאָלְ זְגָנָאָר... מַיְינָעָ גַּעַדְאַנְקָעָן וּוּרְעָן מַטְוּשָׁתְשָׁ, דִּי אַוִּיגְגָעָן מַאֲכָעָן זִיךְ צְוָ אָנוּ אַיךְ דְּרַעְמָעָל אָיִן. וּוּעָן אַיךְ כָּאָפְּ זִיךְ אַוּיפְּ בֵּין אַיךְ שְׂוִין אַוּיפְּ מַיְיָן סְטָאָנְצִיעָן.

זיין אידיש.

ווען איך קומ איז דער זייןער שווין באך האלב אכט.
 איך נעהם זיין „סאפא“ אין האנד ארין און זיך עסען.
 איך עס אפט מיט א בוק — א שלעכט געוואוינהיט, פון וועלכע
 אויך קען ניט פטרא ווערען, און דאס איז ניט מײַן געוואוינהיט
 אליאן ; דאס איז אפלו ניט א ספֿעצִיפִּישָׁ־אִידְרִישָׁ געוואוינִי
 היה. לעזען און קאייען געהט צווזעמען בי אַמְּעָרִיקָןֶר, אַזְּזִי גּוֹט
 ווי בי אַידְרָעָן, מיט דעם איז אַונְטָעָרְשִׁידָר, ווֹאָס דער אַמְּעָרִיךְ
 קאנער קאייט ביום לעזען, בעת דער איך ליעט ביין קאייען
 „סאפא“ איז אַיְנָע פון זייןע בעסטע דראמען. אַבער לֵעֶד
 זענדייג פיהל איך, או אַפְּלוּ דיעזע פיעסע איז אַגְּנוּוֹסָען זין
 אַזְּזִי פֻּרְפָּאָסְט גְּעוּוֹאָרָעָן, אַז זיין כָּאַרְאָקְטָעָרִיסְטִישָׁר אַוְיסְדוֹז
 „אַנְגְּנָעָרְיוּעָבָעָן“ איז לִירְדָּר פְּאָסָעָן.

מען דערצעהָלְט אִיצְּצ — אִיצְּצ ווען זיין קראנקהָיִט האַט
 ענטוֹאָפָעָנֶט אַלְעָגָנָעָנֶר אַזְּקָט צו זיין הוֹזָגָנוּוֹנְדָעָט די
 אוֹיְגָעָן זָגָאָרָפָן אַמְּאָלִינָגָשׂ שָׁוֹנָאִים — אַלְסָאַזְבָּתָה, אַלְסָאַזְבָּתָה
 צוֹם בְּעוּוֹנוֹנְדָעָרָן, אוֹזָרָהָאַטָּפָעָסְטָט נָהָעָנֶטָן פָּוֹן 80 פְּיעָסָעָן
 אַזְּזִי 18 יָאָהָר. אַזְּזִי מִינְעָן אַוְיָגָעָן אַזְּזִי דָּאָס אַיְנָצִינָגָעָן ווֹאָס
 איך בעדוֹוִיעָר, ווֹיָל אַזְּזִי אַזְּזִי פֻּרְפָּאָסְטָטָסְמָעָסְגָּן קָרְצָעָן צִוְּתָקָעָן
 מען אַזְּזִי פְּיעָלָדָרָאָמָעָן נִיטָרְיִיבָעָן, מען קָעָן זַיִן, העכְּסָטָעָן,
 אַוְפְּשָׁרְיִיבָעָן, אַנְשְׁרִיְבָעָן.

וּאַלְטָט גָּאָרְדִּין עַנְטוֹוֹדָר גַּעֲשְׁרִיְבָעָן שָׁוֹנָר פָּאָרְזָן גְּרוּסָעָן
 בְּרִיְּטָעָן עַלְמָן, אַדְעָר גּוֹטָעָן, רַעֲאַלִּיסְטִישָׁן דְּרָאָמָעָן, ווֹיָדִי, ווּלְכָעָן
 מִיר יְרַשְׁ'עָן פָּוֹן אַיְהָם, פָּאָר די דִּיְתִּישָׁן אַדְעָר אַמְּעָרִיקָןֶשׁ
 בִּיהָנָעָן, דָּאַן וּוּאַלְטָט אַיְהָם יְדָעָ דְּרָאָמָא אַוְיָסְנָהָאַלְטָעָן, אַיְהָם אַזְּזִי
 זַיִן גְּרוּסָעָפָמְילִיעָבָהָרְחָבָה, זָגָאָר אַזְּקָטָסְמָוָן ווּעְנִינְסָטָעָן
 אוֹיְפָן אַזְּזִי. דָּעָר רַעֲזָלְטָאָטָט דְּרָפָפָן וּוּאַלְטָט גּוֹעָעָן אַדְעָמָא
 נִיט ווּעְנִינְגָּעָר שְׁטָאָרָק ווֹי זַיִןָעָן בעסטען, אַבער מַעְהָר פָּאַלְרִיטָן
 מעָהָר, ווֹאָס מעָן רַוְּפְּטָט, לִוְטָעָרְאָרִישָׁן. כְּדִי אַבעָר צַוְּלָעָבָעָן, כְּדִי ווֹי

עם איז צו ליעבען, האט ער ביז די לעצטער דרייד-פיער יאחים נעדר מומtot שרייבען צווויי אַריינגעלע פיעסען און אַיבערזעצען צווויי פון אנדעראָע שפראָכען. דאס האט, נאַטירליה, ניט געקנט געד טאן וווען מיט זעהר פיעל אויפמערקזאָמקייט. ער האט ניט געד האט די מענגליכקייט זיך אַבצושטעלען אויף יעדנען דיאַלאָג, אויף יעדנע פראָזע. געווויס, דער עפֿעקט לְיִוּדֶת דְּרוֹפֶּן זעהר ווועיג, וויל, נאָך אלע מעשות, זיינען אַידישע שוישפיעלער נאָך זעהר וווײַט פון דְּקוֹדֵק-הַלְשׁוֹן אָנוּ אַזְּנַחַת ווַיְיַעַר אַוְיסְפֶּרֶאָכָּע ווְאַלְטָעָן פָּרָלָאָרָעָן גַּעֲנָאָגָעָן אַסְּפָּטְיִישָׁע קָאָמָּמָאָס אָנוּ סְעִמְרָאָקָלָאָנָס, אָפִילָו ווּעַן זַיְוַן ווְאַלְטָעָן אַין דָּעַם מאַנְסְּקָרְפֶּט נִיט געד בעהָלֶת אוּף, ד. ה. ווּעַן ער, אָן אַיְרָאָפְּעָאַישׁ גַּעֲנִילְדָּעָטָעָר מענְשָׁ, ווְאַלְטָעָן גַּעֲנָעָטָמָעָה אוּף פָּרָן גַּרְאָמָּאָטָיק פָּוּן דָּאָס ווּאָס ער האט אַרְיִינְגַּעַלְעַגְּט אַין דָּעַם מָונְדָּפָּן אַסְּפָּעָעָן פִּינְגְּרָהָט, ווְהָרָעָנָד דִּיוֹזְלְבִּינְגָעָן גַּרְאָמָּאָטָיק ווְאַלְטָעָן נִיכְעָרָגָעָן אַשְׁטָּעָר אַין אַסְּפִּיטִישׁ" פָּוּן, לְמַשְׁלֵךְ שְׂטָעַמְפָּעָל, דָּעַם רַיְיכָעָן פִּישְׁהָעַנְדָּלָעָר, בעסער גַּעַזְגַּט, דָּעַם רַיְיכָעָן פִּישְׁמָאָרְטְּמָעָנָשׁ.

דער עיקר אַזְּוַי, אַזְּוַי ער האט אַיְגַּעַנְטְּלִיךְ ערסט אַין די לעצטער יאַחרען אַנְגַּעַפְּאָנָגָעָן צו שרייבען פָּאָר די אַידִישׁ לְיִטְעָרָאָטוֹר אָזְּוַי גּוֹט ווּ פָאָר די בְּיהָנָע. נאָך מעָהָר, ער האט ערסט אַין די לעצטער יאַחרען אַנְגַּעַפְּאָנָגָעָן צו האָבָעָן אַבְּיסְעָלָע — יַאֲ, אַבְּיסְעָלָע, נִיט צַוְּפִּיל — אַמְוֹנָה אַין די אַידִישׁ שְׁפָרָאָךְ אַזְּוַי אַיְהָר לְיִטְעָדָרָאָטָיק צַוקָּנוּפָּט. נִיט נְלוֹיְבָנְדִּינְגָעָן דָּאָרִין, אַזְּוַי אַיְהָם ווְאַהֲרָשִׁינְגִּיךְ אַין די ערסט עַיְלָהָרָעָן פָּאָרָעָקְוָעָן קָאָמִישׁ, אַזְּוַי אַיְמִיצָּרָאָזְלָעָן נְהָמָעָן אַידִישׁ ערנְסָט אַזְּוַי זָאָל, נִיט לְאַכְעָנְדִּינְגָעָן פָּוּן זַיְדָלְיָוִן, רָעָדָעָן פָּוּן אַ אַידִישׁ גַּרְאָמָּאָטָיק. דָּרְמָאָר אַזְּוַי פָּאָר אַיְהָם נָוָר ווּוְיכְטִינְגָעָן גַּעַוְוָן אַזְּוַי זַלְגִּינְאִיצִיךְ דָּעַר בְּלִיּוֹמָר, אַזְּוַי נְחָמָמְצָעָה חַנָּה דָּבוֹרָהָס דָּעַר מְלָמָּה, אַזְּוַי הַעֲרָשְׁעָלָעָד דָּבְרָאָוָנוּר דָּעַר סּוֹפֶּר סְתָּמָם, אַזְּוַי שְׁלִיאָמָעָה חַוִּינְדָּר, אַזְּוַי דָּעַר נְאַרְיוֹאָס דָּרְעָמָאנְטָעָר מְלָךְ שְׂטָעַמְפָּעָל, אַזְּוַי דָּעַר פְּרִיהָעָר דָּרְעָמָאנְטָעָר חַאְלָרָעָק דָּעַר בעָלָעָר, אַזְּוַי אַלְעָאָנְדָּר טִיפְּיַשָּׁע פָּעָרָזָגָעָן זָאָלָעָן רָעָדָעָן אַלְשָׁוֹן ווּאָס פָּאָסָט פָּאָר יְעָדָעָן פָּוּן זַיְיָ, אַבְּכָעָר צַו דָּעַר אַידִישׁעָר

סוחר, דער דקטאָר, דער לעזרע, דער אפטיקער, דער מזוקען און אנדרער אַזעלכע האלבע און נאנצע אידישע אינטעליגענטען רעדען דעם נסח ווילגאָ אַדרער ווי מען רעט בי איהם אין יעלְידַּס אַזְעַטְנָאָר, איז פאר איהם געווען אַגְּנָצְגְּלִיכְוִילְטִינְעַ זָהָא. און איצט ערסט פערלייער איך ביסלעכוויז די האפֿנוֹנְג, וועלכע איך האב געהאָט, און דאס איז: צו דערלעבען צוזאמען מיט איהם די ציימ, ווען ער וועט קענען לְעֵבָעָן פֿוֹן אַיְינְגְּעַ עֲנֶגְלִישׁ פֿיְעָסָעָן, דאס הייסט, פֿוֹן אַיְינְגְּעַ אַידְיִישׁ אַיבְּרָעָנְגָעָאָרְבָּעָט פֿאָר די עֲנֶגְלִישׁ אַמְּרִיקָאַנְיִישׁ בְּיַהְנָע, כְּרִי צו קענען דורךען די ווֹיכְטִיגְסְּטָעָ פֿוֹן זַיְנָע ווּרְקָע אָן זַי צו גַּעֲבָעָן די נוֹיטְגָעָ פֿאָלִיטָר.

דיעוע האפֿנוֹנְג שינט צו שטאָרבָעָן צוזאמען מיט איהם.

שְׂאָגָּדָה

עם ווערט פֿינְסְטָעָר.

דרוֹסָעָן איז שוֹין פֿינְסְטָעָר. דער קְירְבָּעָנְגָלָאָק האט נַאֲרִדוֹוָאָס גַּעַשְׁלָאָגָעָן אַכְטַּס. אַין דָּרוּיִי-פֿיְעָר וּאַכְעָן אַרְוָם וּוּלְעָן די טָגָן אַנְפָאָגָעָן וּוּאַקָּסָעָן צְרוּיק אָן די נַעֲכָט וּוּלְעָן אַנְהָוִיבָעָן וּוּרְעָן גְּרָעָסָעָר. דער שְׁהָנָעָר פֿרְהָלִינְג וּוּטָזְיִין צְוָעָנָר, — דָּעָם יַאֲהָרָ'ס בְּלִיהָעָנְדָע, וּוּאַקָּסָעָנְדָע קִינְדְּהָוִיט אָן יְוָנָעָר. דָּאָן וּוּטָזְיִין צְוָעָנָר אַרְיִינְקָוּמָעָנְדִּין אַין זַיְנָע רִיְעָפָע לְעַבְּנָסְצִיט, זַיְקָפָעָר שְׁוֹאָנְגָעָר וּוּרְין מִיט אַיְינְגְּעַ יְוָנָעָר עֲרָד אָן זַי וּוּטָזְיִין צְוָעָנָר אַיְינְגְּעַ יְוָנָעָר כְּבָעָן זַי וּוּטָזְיִין צְוָעָנָר אַיְינְגְּעַ דָּעָם הָעֲרָבָט אַרְוִיסְבָּלְגָעָן פֿוֹן אַיהָר שְׁוָיָּס אָן אַיבְּרָעָנְגָעָן מִיט אַברָהָמִיא צו דָּעָר מַעְשָׁהִיט, וּוּלְכָע אַיְזָן גַּעַוְאַקָּסָעָן אָן אוֹיסְגָּעָוּאַקָּסָעָן אוֹיפָא אַיהָר בּוֹזִים, וּוּרְטָט בְּעֵד שִׁיצְטָ פֿוֹן אַיהָר לְיעַבָּע אָן פֿוֹן אַיהָר פּוֹלָע האָנד עַרְנָהָרָט. דָּאָן וּוּטָזְיִין אַיְינְשָׁלָאָפָעָן אָן וּוּטָזְיִין אַיבְּרָע וּוּינְטָעָר — אַיהָר

קאלטע נאכט — אונטער א וויסע דעךע, א קאלדרע וואס איז לייכטער אדרער שוערער, דינער אדרער דיקער נאך די קעלט נאך פון דער נאכט. וווען דער מענש, קלער איך, וואלט געקענט איז זיין אינישלאפען! וווען דער מענש וואלט געהאט אלע יאהר זיין פריהילינגס-יוונדר, זיין זומערדייפקייט, זיין הערבסט-עלטער און זיין ווינטער-טוטויט...!

דרויסען איז שווין פינסטער.

דאס נאטירליך ליבט איז אויסגעגעגען און איך צינד אן דאס קינסטליך, דאס געמאכטן ליבט. עס איז לייכטן אויף דעם ארט, אויל וועלכען עס פאלט דער קארגער שטראהל פון דעם קלויינעם פלאם, אבער ניט וויט ארום זיך, ניט וויט איבער זיך, ניט איז די ווינטעלעך... וווע בשעת די זון שיינט.

דאס מערכת זיך יעדעסמאָל וווען א זון געהט אונטער, א גרויסער הימעלס-קערפער איבער אונז, וועלכער לייכט אונזערע אונגען, חוץ וואס ער ווארעט די העצער. אמת, מיר האבען א סך קלענערע ליבט, פיעלע, פיעלע לייכטערע פלאמען; אמת, עס ווערט ניט איז גאנצען פינסטער, אבער בייז אַנגאנדר מאָרגען ווועט אַרייסברעגען אַנגאנדר זון, וועלען אלדי קינסטליך קליעינע און גרעטערע פלאמען ניט פענעעהמען דעם ארט פון די אונטער-געגעגען זון ניט אלס א ליבט איז די אונגען, ניט אלס א וואָד רעמאִיט-שפֿענדער פאָר די העצער.

דרויסען וווערט מעהר און מעהר פינסטער.

איך פיהל זיך מיד, גויסטונג-מיד, מיין מוח האט צופיעל געטראכט היינט. איך בין אויסגעמאָטערט ווי איך ווער איםער, צוברעגענדיג עטליבע שטונדרען איז א מזועאָם, איז א בילדער-גאלעריע, איז א גרויסע מענשענמאָסע און איז אנדערע ערטער וואו איך קריינט מיט אמאָל איז א קורצע צייט צופיעל איינדרוי קע, צופיעל פֿערשיידען בילדער, צופיעל אַרייסגע-וועפֿען אלטער עראיינערונגגען, צופיעל פֿאַר-שטעלונגגען פון די נאהענטע און וויטע צוקונפֿט. איך זיע זיך צו איז דעם גרויסען לעהנשטל, שפֿאָר זיך

אב און וואלט גערן צומאכען די אוינגען איך האב קיין מורה ניט זוי צוצומאכען, מהמת בי מיר וועלען זוי זיך נאך צוריק עפנען... ארום און ארום אין צימער שטעהן און רוחען מיינע אלטער פרוינד — די ביכער.

דער בעטער פון מיינע מענשענד-פרויינד וועט באַלד שוין ניט מעהָר זיָן לְעַבְּעָן מִיר, וּוּעַט זַיְּן פָּרְעוֹאַנְדְּעָלֶט אֵין אָן עֲרָאַנְגָּעָן רָוּנָג, אֵין אָ קָאָפְּיָטָעָל פָּוּן מִיְּן לְעַבְּעַנְסָבָהּ, אֵין אָ צָוְקִינְפְּטִינְגָּעָן בְּלָאָט אֵין דָּעָר לְיַטְּעָרָאָטוֹרָגָעָשִׁיכְּטָעָ פָּוּן דָּעָר מְעַנְשָׂחָיטָט, — פָּאָר מִיר אֵין אַיְּבָּיגְּ פְּרִישָׁע, אֵין אַיְּבָּיגְּ גְּרוּנָעָ בְּלָאָט אַרְיוֹנְגְּעָטָאָן אֵין אָ בּוֹך.

און זיָן? אֵין די בְּיכָעַרְפְּרִינְד מִיְּנָעָ? זוי, וּוּלְכָעָ אַיְּךְ האָב מִיר אֵין פִּיעָלָל עֲרוֹאָרְבָּעָן מִיט שְׁוּעָרָעָ מִתְּה, דָּרָךְ גְּרוּסָע אָפְּפָעָר, אֵין צִיְּטָעָן פָּוּן גְּנוּט אֵין פָּוּן לִידְעָן, פָּוּן מְאֻנְּגָן פּוֹסְטְּקִיָּט אֵין טִיסְטָעָרָאָוִסְצָעָהָרָוּנָג, זוי לְאָנָגָן נָאָךְ וּוּלְאַיְּךְ זַיְּן בְּעַהְאַלְטָעָן לְעַבְּעָן זַיְּךְ?

און גְּלִיּוֹךְ דָּא בַּי מִיְּן רַעֲכָטָרְהָאָנָד וּוּי אַיְּךְ לְיעַנְ-זִוְּצִעְנְדִּינְג אַיְּנָם לְעַהְנַשְׁטָוֵל דְּעַרְזָעָתְּ מִיְּן אַוְיָג אָגָאנְצָעָ פָּאַלְקָעָ מִיט דָּרָאָד מְאַטְּמִישָׁע וּוּרְקָע, צְוַיְּשָׁע זַיְּ אַיְּבָּשָׁע, שָׁא, אַסְכָּאָר וּוּילָר, גָּאָלָד סְמִיתָה, בּוּלוּעָרְ-לִוְתָאָן אֵין אַנְדָּרָעָ אַיְּבָּעָ זַיְּ, אַונְטָעָר זַיְּ, אַרְוָם זַיְּ... אֵין גַּדְאַנְקָעָן זַהָּא אַיְּךְ זַיְּ אַיְּמָר אֵין אַנְדָּרְסָוָא אָגָאנְצָע רַיְּהָע פָּוּן אַנְדָּרָעָ דְּרַאָמָטִישָׁע דִּיכְּטָעָר, וּוּלְכָעָ זַיְּנָעָן הִינְטָשָׁאָטָעָנָס אֵין נַעַמָּעָן, אַבָּעָר רַעַצְלָעָר, זַכְּטָבָאָרָעָר, פִּיהְלַבָּאָרָעָר אֵין לְעַבְּדִינָעָר וּוּי די קְלִיּוֹנָעָ בְּרוֹאִים וּוּאָס רַיְּהָעָן זַיְּ אֵין בְּעוּגָעָן זַיְּ אַוְיָפְּן זַיְּ אַוְיָפְּן "גַּעֲמִיּוֹצָאָצָ". אֵין מִיְּנָעָ מִידָּע אַוְיָגָעָן הַיְּבָעָן אֵין זַיְּ צַוְּשָׁלִיסָעָן אֵין, וּוּ גְּזָעָגָט, אַיְּךְ האָב דְּרַפְּאָר קִיְּן מִרְאָא נִיט, וּוּילָר זַיְּ וּוּלְעָן זַיְּ וּוּיְדָעָר עַפְּנָעָן בַּי מִיר... אֵין אַיְּךְ דְּרַעְמָל אַיְּן.

א דעכָאטע איז מײַן בִּיבְּלִיאָטִיךְ.

איך וואלט דא געפנט איך ערצעהלאן דעם פאלגענדען
חלום :

ער ווערט מיט אמאָל פערוואָנדערט איז צעהן גרויסע, פײַינע
בענדער פון יעקב גארדיין'ס דראָמען.

דיעווע צעהן בענדער קומען אַרְיוֹן איז מײַן בִּיכְּעֶרֶשְׁרָאֵן,
שטוּפָעָן אֲרוֹים אַסְּפָעָן אַנְדָּעָרָע, ווי אַיְנָעָר זָגָט : "מַאֲכָתְּ פְּלָאָזִי
פָּאָר אָנוֹן דָּא לְעָבָעָן אַיְבָּעָנָעָן, דֻּעָם נַאֲרוּגְּנִישָׁעָן סַאֲצִיאָלָעָן דְּרָאָזִי¹
מַאֲטָוָרָג, מִיטְ וּוּלְכָעָן מִיר פִּיהָלָעָן וִיךְ חַיְמִישָׁעָר אָוָן פֻּרְוָואָנְדָּטָעָר
וּוּ מִיטְ אַיְקָה. אָנְבָּ, זַיְנָעָן מִיר נַהֲנְטָעָר צָוּם בְּעַלְּהָבִית וּוּ אַיְחָר,
רוּקָט וִיךְ אַ בִּסְעָל אָבּ !"

און ווי זוי שטעלען זיך אָוּוָג אַזְרָעָה מִיט יָעָנָעָם, אֲרוֹיסִים
שטוּפָעָנִיג, צוּיָשָׁעָן אַנְדָּעָרָע, דֻּעָם גִּיסְטָרִיכָעָן פֻּרְפָּאָסָעָר פָּוּן
דְּרָאָמָטִיאָזִירָטָע פָּאָרָאָדָקָסָעָן בְּעַרְנָאָרָד שָׁא, הָעָר אַיְקָה וּוּ דְּיָעוֹר
דְּרָלָאָנָגָט אַזְגָּד :

הַאַלְּלָא ! אַיְדָעָן, בַּיְ דְּזָשָׂאָרְדוֹש ! וְעַהַט זַיְ נָוָר אָז ! וּוּאָס
פָּאָר הוּלָעָם זַיְ טָרָאָגָעָן, וּוּאָס פָּאָר אַ לשָׁן זַיְ רָעָדָעָן, וּוּאָס פָּאָר
אַ וּוּלְדָעָן בְּלִיךְ זַיְ הַאָבָעָן, — אַ בְּלִיךְ וּוּאָס לוֹפְטָן, וּוּ אַז אַזְיָאָטָן,
פָּוּן רָעְכָטָס צָוְ לִינְקָט ! וְעַתְּה נָוָר, וּוּ זַיְ עַפְעָנָעָן זַיְ פָּרָקָעָהָרָט,
אוֹן לִיְעָנָעָן זַיְ פָּוּן דֻּעָם סְוּף צָוּם אַנְהָבוֹבָּ... וּוּלְ, אַיְיָ עַם דְּעָמָד !
אוֹן מִיר דְּאָכָט אַז אַיְמִיצָעָר צְוּוִישָׁעָן דַּי אַנְדָּעָרָעָנָהָט זַיְ

אַז פָּאָר דַּי נִיְּדָאָנָגָעָהָמָעָן גַּעַטָּט אַיְזָמָשָׁק אָזְגָּד :
— דָאָס אַלְעָם. וּוּגָעָן רָעְכָטָס אָזְן לִינְקָט אַז אַזְנוֹן, לִיעַבָּר
בְּעַרְנָאָרָד, דָאָס דְּרָסְטָמוֹ וּוּ אַז אַיְרִישָׁמָעָן, וּוּלְכָבָר הָאָט אַז אַזְנוֹלָעָן
בְּלִיס אַוִּיהָט אַלְעָז וּוּאָס אַזְנוֹת וּוּ בַּיְ אַיְהָם, אוֹן רָופְטָדָס דְּרָפָאָר
פָּרָקָעָהָרָט. אַכְבָּר אַנְדָּעָרָים וּוּמִיר אַלְעָז זַיְנָעָן אַזְנוֹעָרָעָנָה נַיְעָן,
נָאָר וּוּאָס אַיְנָעָנוֹאַנְדָּרָטָע שְׁרָאָנְקָדְבָּעָוֹאַיְנָעָר, אַז פִּילְ הַיְנָה
וַיְכָטָעָן וּוּרְקָלִיָּה. אַנְדָּעָרָם אָזְן וּאַנְדָּעָרָבָּהָר .

— צָוּם בִּיְשָׁפְטִיעָל ? פְּרָעָנָט דַּעְרָ יְדָעָנְפְּרִיְינָד לְעַסְינָג, אַרְאָבָּד

רעדענידיג פון אן אויבערישטען עטאווש איז'ם ביכערישראנק.
 — אט וועל אויך דיר זאגנען, רופט זיך אב יגענער. דער פאַ
 טער פון אונזערע ניע פרײינט, זיינער גיסטיגער פאטער, האט
 געהאט אָ שרעקלילבען שועערען באָרגנ-אָרוּפּדוּעָג צו געהן אָוּ דָס
 אָפְט אָוּת אָ נִיכְטָעָן מְאָגָעָן, אַיְן אָ ברענעדער חֵיזֶן, אַהֲן וְאָסְפָּר
 אַיְן זַיְן פְּעַמְּכָעָר, אַהֲן פְּרָאוֹיָאנְט אַיְן זַיְן וַיְיַעַטְנְּצָשָׁע. וווען דָו,
 בערנארד, ביזט געקומען צו געבען דִּינְעָן גִּיסְטָקִינְדָּר זַיְעָר
 גַּשְׁטָאָלָט אָוּן זַיְעָר אַינְהָאָלָט, האָסְטוּ פָּאָר זַיְךְ גַּעֲפָנָעָן וְעוֹנִיגָּעָן
 טעַנְסָ דָּרְיוִי יְאַחֲרָהוּנְדָּרְטָמָע אַגְּנָעָטָרָנָעָנָעָם רִיכְכָּעָן מַאְטָעָרִיאָל אָוּן
 פָּאָרְטִּינְגָּעָ פָּאָרְמָעָן, אָוּן אָ וְאָוְנְדָּרְבָּאָרָר מַעֲכְטִינְגָּעָן פָּוּרָעָם : דָעָר
 לְשָׁוֹן אַיְן גַּעֲוָעָן פָּאָרְטִּינְגָּן, אַוְיְסְגָּעָרְבָּעָט, רִיְיךְ, חָזֶן וְאָסְטָט
 אַיְן דִּיןְ אַוְיְדִּיטָּאָרִים גַּעֲפָנוּן אָ פּוּבְּלִיקָום, וְוּלְכָעָסָ שַׁקְּסְפִּיר אָוּן
 פְּלַעַטְשָׁרָה, אָוּן קָאָגְנָרָעָוּ, אָוּן שְׁעָרְדָּאָן, אָוּן אַלְעָ אַונְזָעָרָעָ פְּרָוִינְדָּע
 דָא אָרוּם אָוּן אָרוּם אָוּנוּ האָבָעָן פְּרִיחָהָרָ פָּאָר דִּיר גַּעַהְתָּ אַוְיסְטָר
 גַּעַבְּלִידְעָט.

— אָוּן ער ? פְּרָעָנְטָ שאָ.

— ער האט פָּאָר זַיְךְ גַּעַהְתָּ אָן עוֹלָם, וְאָסְטָט זַיְן עַרְצִיעָהָר
 אַיְן גַּעֲוָעָן אָ חָזֶן וְאָסְטָט גַּעַמְּכָט מִשְׁוְרָרִים פָּאָר פּוֹרִים-
 שְׁפִּיעַלְעָר ...

— וְאָסְטָט אַיְן דָּס ?

— גַּעַוְועָר מַאיְינָר, בערנארד ! פָּאָר פּוֹרִים-שְׁפִּיעַלְעָר, פָּאָר
 קָאָמְעָדְיאָנְטָעָן, וְאָסְטָט טָאנְצָעָן אָוְנְטָעָר, אָוּן זַיְגָנָעָן צָו, אָוּן שְׁטָעָד
 לְעָן פָּאָר אָ טְהָעָטָטָר אַיְן' מָטָהָעָטָה, וּוי אַיְינְגָנָר פָּוּן זַיְעָרָע
 עַרְסָטָ רַעֲצָעַנְזָעַנְטָעָן (דָּאָכָט זַיְךְ, דָעָר בָּעֵל הַבַּיִת) פְּלַעַגְתָּ אַונְגָּעָן,
 אַזְּוִי הָאָט אַוְיְסְגָּעָזָהָן זַיְן זַיְן פּוּבְּלִיקָום. הַיְינְטָ דָעָר לְשָׁוֹן.
 דָס אַיְן גַּעֲוָעָן אָ דָוְרָהָפְּלָגָה שְׁפָרָאָס מָוֵת וְעוֹנִיגָּעָן אַוְיסְטָר-
 דָרְיוּקָע אָוּן נָאָךְ וְוּנְגָנָר קָרִיסְטָאָלְזָוִירָטָ אַיְוָהָיְטְלִיכְקָיִיט —
 עַנְטַשְׁוְלְדִּינְגָּט דִּי לְאָנְגָּעָ וְוּרְטָעָר, שאָ ! — אָוּן דִּיעָזָעָן לְשָׁוֹן
 הָאָט עַר אַגְּנָהָיְבָעָן צָו בִּילְדָעָן זַיְן פּוּבְּלִיקָום, פָּאָר זַיְךְ רַעְדָעַנְדָּג
 דָוְרָק זַיְן טִיפְּעָן. אָוּן אַיְן דִּיעָזָעָן לְשָׁוֹן, וְוּלְכָעָן אָ טִילְהָאָט

ניט פערשטאנגען איין טהייל פון זיין פובליקום און אנאנדער טהייל אנאנדער האט ער געשאפען די דזיגע טיפען און געמאַלט זיינע סצענונג און אָרְיוֹנֶנְגָּעָבָּעָן פְּלוּישָׂ אָן בְּלֹת אֵין זיינע בעשעפניסען.

— אַכְּבָּר, פֿרְעָנְטָ שָׁאָ, האט ער ניט געהאט פָּאָר זָךְ דָּעָמְעָלָז בִּינְגָּעָן שְׁעַקְסְּפִּיר אָן די אַנְדָּעָעָ דָּרָאָמָּטָוָרָעָן, אָפְּשָׁר נָאָךְ מַעֲהָר וַיְיַיְךְ, וַיְיַיְלְךְ עַר האט פֻּרְשְׁטָאנְגָּעָן די סְלָאָוְוִישָׂ דִּיבְּכָּטָר אָן די גַּרְמָאַנְיָשָׂע אָן אָפְּשָׁר נָאָךְ אַנְדָּעָרָע, וַיְיַיְלְךְ אַידָּעָן זַעַנְעָן פָּאַלְיָנְגָּאָטָר מַעֲנְשָׁעָן, אָן רַעֲדָעָן אַלְעָלָ לְשׁוֹנוֹת...

— אַלְעָלָ גְּלֹתָה-שְׁפָרָאָכָּעָן, כָּאָפְּט אָוְנְטָעָר מַרְדָּכַי אַהֲרָן גִּינְצָר בּוֹרָג, וַיְעַלְכָּר שְׁטָעהָט אָן דָּעָמְעָלָבָּעָן צִימָעָר.

— דָּאָס אִיז אַמְּתָה, עַנְטָפָעָרְטָ דָּעָר פֿרְיָנְדָר פָּוָן די גַּעַסְטָן, אַכְּבָּר עַר האט ניט גַּעַפְּנוּן וַיְיַיְדָו, בְּעַרְנָאָרָד, האָסָט גַּעַפְּנוּן, די שְׁעַקְסְּפִּירָס מִיט די פְּלָעַטְשָׁעָרָם, מִיט די שְׁעַרְיָדָאָן אִין זַיְיָן שְׁפָרָאָק. עַר האט זַיְיָ נִיט גַּעַקְעָנְטָ אָרְיוֹנְפָּהָרָעָן בְּיַי זַיְיָן פָּאָלָק וַיְיַיְזָוְיָ שְׁטָעהָט אָן גַּעַהָעָן. עַר אִיז גַּעַוְוָעָן גַּעַצְזָוָאָנְגָּעָן צַו גַּעַבְעָן די האַמְּלָעָטָס מִיט די אַטְהָעָלָאָס, מִיט די מַאְקָבָעָתָהָם אִידְיָשָׂע גַּעַד שְׁטָאָלְטָעָן, וּוֹאָס בְּיַז אִיחָס זַיְינָעָן נִיט גַּעַוְוָעָן אָן דָּאָס דָּוָךְ וַיְעַרְטָ טָעָר, וַיְעַלְכָּר האָבָעָן נָאָךְ קִיְּזָן בְּעַשְׁטִימְטָעָמָס אָס אָן גַּעַוְוִיכְטָ, קִיְּזָן קְלָאָרָעָן אִינְחָאָלָטָ, קִיְּזָן אָוִיסְנָעָפְּרָעָנְגָּעָן פְּנִים, אַזְוִי וַיְיַס האָט נִיט אַמְּבָּהָא אִירְאָרָעָז וַיְיַוְרָטָ גַּעַשְׁטָעַמְפָעָלָטָ, אַדְעָר נָעָךְ דָּעָם וַיְיַיְדָר שְׁטָמְפָעָלָ אִיז שְׁוִין אַבְּגָנְעָרְיָבָעָן. — אָן דָּאָן האָט עַר זַיְדָ גַּעַמוֹזָט דָּרְכָּעָנְגָּעָן מִיט די שְׁוַיְשְׁפִּיעָלָעָר אָן זַיְעָרָעָ פְּעָז הִגְּקִיְּטוּן. עַר האָט גַּעַמוֹזָט צּוֹשְׁנִידָעָן זַיְינָעָן קְלִיְּדָרָעָ נָאָךְ זַיְעָרָעָ וּוֹאָסָט נָאָךְ, וַיְיַיְלְךְ עַר האָט נִיט גַּעַשְׁרִיבָעָן סְתָמָ אָן דָּעָר וַיְעַלְטָ אַרְיָין...

— אַיְנָס בְּלֹיוּעָ הִינְאָזָן — בְּוּרְכָּעָלָט אָוְנְטָעָר גַּעַתָּהָעָ פָּוָן אַוְיָבָעָן.

— יַא, וַיְיַיְדָר זַאְגָּט : אָטָ, אַ שְׁטִיְגָּעָר, טָאָקָעָ וַיְיַהְרָר פָּאָז גַּעַתָּהָעָ האָט גַּעַשְׁרִיבָעָן זַיְן „פּוֹסְטָ“, זַיְדָ נִיט קִימְעָרְנִינְגָּ נִיט וַיְעַגְעָן די שְׁוַיְשְׁפִּיעָלָעָר, נִיט וַיְעַגְעָן דָּעָם פּוֹבְּלִיקָום אָן נִיט וַיְעַגְעָן

די קינדרער וואס דארפערן קריינען זיינער פרויהשטיך פון „פוייסט'ס“ טראגנעדיע אין'ס אועונד. און דאן נאך וואס. ער האט געמייז ארייבערגעhn פון דעם באלאגאנז אין דעם מזוענטעמעטל איבער א בריך, וואס האט זיך אונגעחויבען בין באלאגאנז און האט זיך געדערט עטלייבע ענדיגט בין טעמעפל. דער ארייבערגענג האט געדערט עטלייבע יאהר. דער בריך האט געמייז גבעויט ווערן פון דעם מאטעריאל וואס האט זיך אונטער דער האנד אינגעפענונג אין דעם דזויינע באלאגאנז. דאס מערטק זיך און פילהט זיך נאך אין זיין ערסטע בעשעפענישען. אביסעלע, يا א בייסעלע, ניט פיעל ווערט דארטען נאך געונגען און גטעאנצט, וויל אין באלאגאנז איז דאס געוען און עילר...

— סאפריסטי ! גענוו ווי און מאין צייט ! רופט אויס מאלייער, ארויספֿלָאצְעַנְדִּיג פון דעם שראנק אנטקעגען.

— يا, ועצעט יענער פאטרט, ווי און מאסיע מאלייער'ס צייט. און דאס עראיןערט מיד און אן אנדרער פונקט. גענוו ווי הער מאלייער האט געמייז צומאכען א פיערטען און פינפֿטען אקט צו זיון „קְרֻעַמְעַרְדּוֹשָׁעַנְטָעֵלְמָאָן“ וויל דער קענינג, לודוויג דער פער-צחהנטער האט געועטלט לאכען און פונקט ווי ער האט פערדרארבען מהר ווי אין קאכערידיע... איך מען דאך דאס זאגען, מאסיע ?

— געווים, געווים ! לאקט מאלייע.

— איזו ווי ער האט פערדרארבען מעהר ווי אין גרויסע קאָר מעודיע דורך דעם, וואס דער קענינג האט געפֿאַרעדַרְט א נײַע פיעסע אין א קורצע צייט, וויל ער האט ניט געקענט ווארטען, איזוי האָ בען בי אונזער אידישען קאַלְלָעֶג אַיִינְג פון די ערסטע פיעסען געליטען דורך דעם, וואס זיינע מאיעסטעט דאס פאָלָק האט, רעד-דענדיג דורך די אימפרעסאַרְיאָס, געשתעלט א צו קורצען טער-מײַן פאָר א נײַע פיעסע, און אויך דורך דעם וואס זיוי האבען זיך ניט געקענט צונעוואָוינען צו א שלעכטען סוף אין א דראָמאָ, וויל, ווי לודוויג, האבען זיוי פרויעהרד פאָר אלֵיז געועטלט לאכען און אַוּוּנְגְּנָהָוּן לְסָטִינְג פּוֹנְסְמָהָעָטָר. — דאס איז געוען די צייט

ווען אונזער פרײַנְד איז אָריינְגֶעָקְומָעַן אֵין דעם טעטפֿעל פָּון
מעלפֿאַכְעַנְעַן אָון טהאַליַּא אֹיֶח דעם בריך ווֹאַס אִיז גַּעֲבּוּיט גַּעַי
ווערטען אֵין דעם אלטען באָרגָאנָן.

די לאַצְטָע רעדע אִיז אָונְטָעַרְבָּאַכְעַן גַּעֲוָאַרְטָעַן פָּון דעם
פרָאַנְצְּיוֹן סְקוּרִיב אָון פָּון אַנדְרָעַ, וּוּלְבָע גַּעֲדָעַנְקָעַן די צִיּוֹת אֵין
די ערְסְטָע הַעַלְפָט פָּון' נִינְצְּעַהַנְטָעַן יַאֲהָרוֹהָנְדָרְטָעַן אֵין פְּרָאַנְקָדָ
רִיְּה, וּוֹאוּ מַעַן הַאַט פָּאַר אַ פִּיעָּסָמִיט אַ שְׁלַעַכְטָעַן סּוֹפְּ אַוְיָך
גַּעֲכָאַפְּט אַ מִיאָוָסָעַן סּוֹפְּ.

זַיְוָעַר לְאַרְעַם הַאַט מַיְּךְ אַוְיְפָגְנוּוּקָט פָּון מַיְּין לַיְכָטָעַן שְׁלָאָה.

אַיְךְ הַאָב אַיְיךְ גַּעֲוָאַגְּט אָז דַּיְעַזְעַן חַלְוָם ווֹאַלְט אַיְךְ גַּעַכְעַט
אַיְיךְ דַּרְצְעַהָלָעַן, דַּאַס הַאַט זַיְךְ מִיר אַבְּעָר אֵין אַמְתָּן' אַזְוִי נִיט
גַּעֲלוֹמָט. נָוֶר דַּיְעַז גַּעֲדָאַנְקָעַן זַעַנְעַן דַּוְרָךְ מַיְּין מָוחַ דַּוְרָכָ
גַּעֲגָנְגָעַן בָּעַת אַיְךְ בֵּין גַּעֲלָעָגָעַן זַיְעָנְדִּיגָּן אֵין מַיְּין לַעֲהָנְשָׁטוֹל
צַוּוֹשָׁעַן די בִּיכָּעָר.

אַנְגָּלְטָרְ

אַ נִּימְט גַּעֲרַעַדְטָע אָונְטָעַרְהָאַלְמָוָנָגָן.

אַיְךְ הַאָב אַוְיְסְגַּעַטְרָוְנְקָעַן אַ גְּלָאָזְזִי. בֵּין גַּעֲוָאַרְטָעַן אַ
בִּיםְעַלְעַ אַוְיְפָגְנוּמְוַנְטָרָט. דַּעַר תָּאָג אַיז אַיְצָט שְׂוִין גַּעֲוָוָן לְאָגָן
מוֹיט. דַּעַר אַוּוֹנְדָה הַאַט שְׂוִין אַנְגָּהָוִיְבָעַן צַו שְׁמַעְקָעַן מִיטָּאַכְטָ
דַּעַר חָגְבָּרִים בֵּי מִיר — שְׁבוּוֹת בֵּי פְּרוּמָע אַיְרָעַן — אֵין
גַּעֲוָוָן צַו עָנָה.

עַס אִיז האַלְבָּ נַאֲךְ נִינוּ!

וּוְעַר ווֹיס, ווֹאַס מַאֲכָט עַר ? ווֹאַס מַאֲכָט דַּעַר אַרְעַמְעַר
דוֹלְדָעַר אָון לַיְוָדָע אִיז בְּרוּמְלִין ? פָּון אַוּוֹנְדָה אִיז די טַעַמְפָעַרְאַטָּוָר
בֵּי אִיהָם אִימְעָר זַהְרָה הוֹיָךְ... דָּאָן וּוְעָרָעָן זַיְינְעַי יְסָרִים בְּמַעַט
אַוְנְעַטְרָעַנְגָּלִיךְ... נַעֲכָטָעַן הַאַט עַר נַעֲפָרַעַט דַּעַם דָּאַקְטָאָר — אַיְיךְ

נעט פון די דריי, וועלכע פאסטען איהם אויף מיט אזוּז פיעל ליעבע, מיט אזוּז פיעל ערנבענהויט, מיט אזוּז פיעל זעלבסט-לאיזונקיט! — נעצבען אלזא האט ער געפרענט איזינעם פון זוי: "וואֹז פיעל טאג איז מיר נאָך געבליעבען צוֹ לְעַבֵּן?" Uhערנעכטען האט ער געבעטען סֶם.

איך דערמאָן זיך אָן דעם אָן טראָבָט: אַיצָּט ווועַן סֶם ווּאלְט איהם בעפּרײַען פון לְיִדְעָן ווועַט עַס איהם קִינְגָּר נִיט גַּעֲבעַן; מעַן האט איהם אַכְּבָּעָר גַּעֲבעַן סֶם בעַת ער איז גַּעֲועַן גַּעֲונְדָּר... מעַן האט איהם גַּעֲבעַן פּוֹלְעָה בעכְּרָמָּן. מעַן האט נִיט גַּעַד זְשַׁאֲלֻעוּזָעַט...

און פֿאָר דִּיעּזָעַן שְׂטָאָרְקָעַן, גְּרוּוּסָעַן, לְפָנִים גַּעֲזַנְדָּעַן מאָן איז אִימְעָר גַּעֲועַן סֶם אַלְזָן ווּאַסְמָה האט גַּעֲהָאָט אַין זיך פָּאַלְשְׁקִיטָּן, שלעכטס, אָנוֹנְדָּאָנְקָאָרְקִיטָּן. זַיְן הַארְץ אַין אִמְעָר גַּעֲועַן אַזְוַי צָאָרָט, אַזְוַי עַמְּפִינְדִּיךְ, אַזְוַי שְׂטָאָקְוָאָרָט אַין פֿאָר אַיְהָר גַּעַד ווועַן אַ גִּפְטִינְגָּר פִּילָּן אָן אַגְּבָּעָר לְיִגְעַן אַ וּאַרְטְּ-שְׂטָאָה.

לְמַשְׁלֵךְ:

מעַן קָעַן נִיט זְאָגָעַן אַז ער האט פִּינְט אַפְּלָאַדִּיסְמַעְנְטָעַן. — קִינְגָּר האט זַיְן נִיט פִּינְט — אַכְּבָּעָר ווועַן אָוְנְטָעָר הַוְּנְדָּרָעָט ווּאַס קְלָאָפְּעָן בְּרָאָוֹא אַין דָּא אִיְגָּנָר ווּאַס טָוָט דָּאָס פָּוּן יוֹצָא ווּגַעַעַן פִּיהְלָט ער דָּאָס אַין פִּיהְלָט עַס ווּאַפְּאַטְשָׁאָן פָּנָם. ער לְיעַבְּט צַוְּהָרָן, אָוִיב מַעְלְלִיךְ אָהָן ווּרְטָמָר: "וַיְהִי דָּרְשָׁת!" דָּאָרְטָעָן ווּאוּ ער אַין מִיט זַיְן דְּרָשָׁה אַלְיוֹן צּוּפְרִידָעָן, אַכְּבָּעָר אַ פָּאַלְשָׁעָר קָאַמְּפְּלִיְמָעָנָט אַין איהם גַּעֲנָגָר ווּי אָן אָוְנְעָהָרְלִיכָּר פָּאַרְוּוֹאָרָף. אַין פֿאָר איהם גִּפְטָה.

ער אַין נִיט קִינְן פּוּרִיטָאָנָר, האט זְאָגָאָר פִּינְדָּר צְנִיעָות אָן אַ לְיִנְגָּר גַּלְיוּכּוּעָרְטָעַל שְׁאָקִירָט איהם נִיט. אַכְּבָּעָר ווועַן ער זִיצְט אַין טְהָאָטָעָר אָן הָרָעָט ווּאַ שְׁוִישְׁפִּיעַלְעָר טָוָט אַ קִּיצְעָל דָּעַם עַולְמָן מִיט דָּעַם ווּאַס ער נִיט זְיִינָעָם אָן אָוְנְשּׁוֹלְדִּינָּעָן ווּאוֹרָט אַ פָּאַכְּאָבָּנָעָם נִיגְעָן, דָּאָן אַין דָּאָס פֿאָר איהם גַּעֲנָגָר ווּי סְמִיחָהָות. דָּאָן שְׁפִּרְיָנָט ער אַוְילָה.

און אפטט פאסירט אוא זאך :

אחר קומט, כאפטט איזיך און, מאקסים נארקי. פון איהם חאט ער א הוייכע מיינונג, הנם ער אויז ניט בלינד צו די פעהלערן פון'ם דיבטער באסיאק.

נארכי שרייבט איהם א בריעת, אין וועלכען ער זאנט, און ער וואלט גערן געוזהן דעם איבערודצער פון זיין פיעסע „מיישׁ טשאנע“, וועלכע איז געשפיעלט געווארען אויפֿה דער אידישער ביהנע. ער געהט צו איהם.

„איך וואלט — שרייבט נארקי — צו איזיך געקומען, נור איך בין קראנק.“

ווען ער קומט צוריק זאגט ער צו מיר מיט א שמערטליךען לְאָפָּק :

„דו וויסט ? מיר דאכט, אלז' וואס נארקי וויס פון מיר אויז איז איך האב איבערודצעט זייןע „מיישׁטשאנע“...

און דאס איז אויך סס פאר איהם. אבער באראקטעריסטייש אויז פאר נארדרינען און ער רעט אב מיט יונען א האלבע שעה אויפֿן זיגנער און וועגען דאס וואס ער האט אויפֿגעטן — ניט א זילבע. און ניט זיין בעשידענהויט לאזט איהם איז אוא פאל ניט רעדען וועגען זיך, פערקערט, דאס איז זיין שטאלז.

אבער סס איז דאס פאר איהם. איך וויס דאס, וויל איז די ווערטער וואס ער גערוויכט דא, אונטערץיהונינג די אונטערסטע שורה צום געשפרעך מיט מאקסים נארקי, הער איך אוא ניט ארויסגעבראכטער רעדע :

„ווען איך וואלט מיין „מירעלע אפרת“, מיין „גאט, מענש און טיווועל“, מיין „סאפא“, דעם „מטורף“, „אלישע בֶּן־אַבִּיה“ און די אנדרער געשרייבען אויף רוסיש ! וואלטען מיך מענשען ווי נארקי ניט געקענט ? — זיין, וואס קענען א יושקעוויטש, אן אייזמאן, א טשייריקאזו און האבען זאגאנר פון זיין א הוייכע טינונג !“ — אדרע, ענטפער איך איהם איז געדאנקען, ווען דו וואלסטט געווען אנדער, ווען דו וואלסטט ניט געווען דער שטאלצער, עהרא-

לכבר נארדיין וואס בויגט זיך ניט פאר קיינעם, און חנפ'ט קיינעם ניט, און ציהטע ניט און זיין זעגעל נאך דעם ווינד נאך... וווען דו וואַלְסַט געווען אָ פֿאַרְטִּיְּדִּסְּאַצְּיְּאַלְסַט מֵיט 15 יְאַהֲרָ צְוֹרִיק, בְּעֵת פֿאַרְטִּיְּדִּסְּאַצְּיְּאַלְזַומָּס אַיז געווען אַין דער מאָדרע... וווען דו וואַלְסַט אַריינגענעומָן אִיצְט אַין האָנד דעם דְּגַלְמַחְנָה יְהוּדָה, אַון דו וואַלְסַט אַוּפְּזָן הַאֲרְצָעָן גַּעֲטָרָגָעָן אָ מְגִינְדָה, אַון דו וואַלְסַט אַין דִּין זָל אַוִּיסְנָעָהָאַנְגָּעָן אָ לְאַנְדְּרִיךְאַרְטָע פֿוֹן אָרְץָ יִשְׂרָאֵל, אַון דו וואַלְסַט אַוּפְּזָן דַּי לִיפְעַן אִימְעָר גַּהְהָאָט "מיין פֿאַלְקָ", "עֲבָרִי אַנְכִּי", אַון אַנְכִּי דַּרְעָרָזָען, פֿרָאַזְעָן אַון ווּרטָעָר, ווּלְכָעָזָען הַיְּיָן ט אַין דער מאָדרע — צָו דַּו גַּלוּבָט אַין וַיְיַצְוַי נִיט ! אָה, ווּי אַלְזָז ווּאַלְטָז אַנְדָּרָס אַוִּיסְגָּעוּהָן ! ווּאָס פֿאַר אָ "בּוּם" דַּו וואַלְסַט גַּעֲרָאָגָעָן ! ווּי מַעַן ווּאַלְטָז דִּין טַהַעַטְקִיָּת פֿאַנְגָּאנְדָרָגָעָבָאַרְאָבָאַנְגָּעוּהָן ! אַפְּיָלוּ דַּי גַּאֲרָקִים ווּאַלְטָעָן דָּאָן אַרוּסָגָעָפָּנוּהָן אַז דַּו עַקְוִיסְטִירָסָט !

„אַדְרָעָר, הַעָר אַיך ווּי עַד זָאנְט נִיְּט, ווּעַן אַיך ווּאַלְטָז לְכָל הַפְּחוֹת גַּעַשְׁרִיבָעָן אַין רַוְּסָלָאָנד... ווּעַן אַיך ווּאַלְטָז גַּעַוּעַן אַין דַּעַר הַיְּיָן... ווּעַן אַיך ווּאַלְטָז גַּעַבְּלִיבָעָן דָּאַרְטָעָן, ווּאוֹ אַפְּיָלוּ פֿוֹן תְּפִלְיוֹן הַעָרָט וַיְיַרְשָׁע לְעַדְעָל, ווּאוֹ אַין טַלְיִיתָם גַּעַד פֿינְט זַיך דַּי ווּאַלְפָן רַוְּסִישָׁע שְׁעַפְסָעָן, ווּאוֹ אַין דַּי אִידִישָׁע בַּרְטָעָרִיקִיָּת אַין לְעַבְעָן אַיז דַּא הַיְּמִינְשָׁע נַיְנְצִינְגָּר שְׁפִירִיטָם, אַון דַּי סָאמָע ווּאַסְמָע אַין אִידִישָׁע פְּאַעֲזָעִיא אַז פְּעַרְוָאָנְדָט צָום דַּנִּיעָפֶר אַון בעקאנְט מִיט דַּעַר ווּאַלְגָּאנָ... ווּעַן אַיך ווּאַלְטָז, אַלְזָא, גַּעַבְּלִיעָד בְּעֵן דָּאַרְטָעָן, אַין דַּעַרְחִים, ווּאַלְטָעָן מַעַנְשָׁעָן, דַּי מַעַנְשָׁעָן, פֿאַר ווּלְכָעָז בַּין „יאַקָּאוֹ מִיכְאַלְאָוּוּיטָשׁ“ פֿוֹן מִיר גַּעַוְאָסְטָ...“

— אַדְרָעָר, עַנְטָפָעָר אַיך נִיְּט, ווּעַן דַּו וואַלְסַט לְכָל הַפְּחוֹת פֿאַר זַיך גַּעַקְעָנְט אַלְיָין „מַאֲכָעָן רַעַלְאַמְעָ“, זַיך רַוקָּעָן אָוּמְעָטָם ! שְׁטָעָל זַיך נָור פֿאַר : אַ מאַן ווּי קַאְמָפָף מִיט אַ פֿיעָסָע ווּי „איְ�סָם פֿאַרְאָבָעָנָד“ — פֿיְסָאָרָעָוּו ווּאַלְטָז גַּעַזְאָגָט : אַזְאָ מאַן ווּי, בַּמְהִילָּה, קַאְמָפָף מִיט אַזְאָ פֿיעָסָע ווּי, אַיך בְּעֵט אַיך אַיבָּעָר אַיְיָעָר כְּבוֹד „איְ�סָם פֿאַרְאָבָעָנָד“ — מַאֲכָט אַזְאָהָר לְאַרְעָם אַין אַיְרָאָפָּא אַז אַמְּעִירִיקָא ווּי דַּו מִיט אַלְעָז דַּיְנָעָ בעַטְעָ פֿיעָסָע !

מענש, כל-THONUR, דראטמאטורה.

דא וווערט מיר שרעקליך דושגען. איך טו אָן אַ רעקליך אויאַך זיך אָון געה אַרויים צורוק אַין גאנט. דער גרויסער בראַדוווי, וואָס געפינט זיך לְעבען מײַן דירה נאַהנט פֿון דעם גרויסען האָסאָן, דעם טיַיך, וועלכען ער, דער קראָאנקער, האָט אִיכּוּמָעָר אָזוֹי בעוואָונדערט, אַיז שטיַיל. איך שעֶפּ זיך אָן מיט פרישׁען לוֹפְטָן, איך אַטְהָעָם זַי אַריַין אַין זיך מיט דעם אַפְּעַטִיט, מיט וועלכּען מעַן עַסְטָן, וועַן מעַן טראָאַכְט אָרוֹם מענשען ווֹאָס געהען אַוִים פֿאָר הָונְגָעָר. לוֹפְטָן, לוֹפְטָן! ווֹאָס פֿאָר אַ גּוֹטָע זַיך דָּאָס אַיז...

מייט אַמְּאָל דערלאָאנְגָּט מיר אַ האָק אַין נָאָז דער גערוד פֿון גַּאֲזָלָן. דָּאָס אַיז פֿערביַיגָּלְאָפְּעָן אַן אוֹטָאַמְּאַבְּיַי. דָּאָכְט זַיך, עַס אַיז שַׁוֵּין נָאָך צְעַהַן פֿון אַוּוֹנְדָּר אַון זַיִוִּילְהָעָן נָאָך וּוּי דִּירָחוֹת! לְוַיְעַפּּן, אָזוֹי וּוּי הַינְטָעָר זַיִוִּילְטָעָן זַיִוִּילְעָרָם פֿון מענשען מיט שְׁפִירְהַיְיד בּוּ זַיך, וועלכּען ווּילְעָן זַיִוִּילְפָּעָן; לְוַיְעַפּּן, אָזוֹי וּוּי זַיִוְעָר גַּעֲוִוִּיסְעָן ווּאַלְטָט זַיִוִּילְפָּעָן אַון זַיִוִּילְפָּעָן, אַשְׁטִינוּגָר, ווּאַלְטָט טָעַן דָּאָס פֿון דעם גַּעֲוִוִּיסְעָן זַיִוְעָר עַנְטָלוֹיְפָּעָן; לְוַיְעַפּּן, בְּקִיצָּוֹר, עַפְעַם אָזוֹי וּוּי זַיִוִּילְטָעָן דָּאָס לְוַיְעַפּּן פֿון זַיך, ווּילְעָן דָּאָס לְוַיְעַפּּן אַ מענש אַם שְׁנַעַלְסְטָעָן אַון ווֹאָס שְׁנַעַלְסְטָעָר ער לְוַיְעַפּּט, אלִי מַעַהְרָה בְּלִיבְּבָט עַר בּוּ זַיך

און ווּיְעַדְעָר קָומָט מִיר אַריַין אַין דִּי גַּעֲדָאַנְקָעָן דִּי פֿראָגָעָן:

און ער? אַיז ער נִיט אַיז גַּעֲלָאָפְּעָן פֿון זַיך?

אייהָר גַּעֲדָעָנְקָט, איך האָב אַיך גַּעֲזָאָגָט, אוּ ער אַיז פֿון יְעַנְעָ שְׁטָאַרְקָעָ נַאֲטוֹרָעָן, וועלכּעָ לְאַזְוָעָן פִּיעַל אַיבָּעָר פֿון זַיְעָר איך אַפְּיַיל וּוּן זַיִוְעַמְּלְוִיְּפָּעָן. אַבְּעָר עַס וּוּטָר בְּרָאִי זַיִוִּין וּוּנְגָעָן דֻּעָם צַו זַאנְגָּעָן נָאָך עַטְלִיבָּעָן וּוּרְטָרָעָר:

ער אלְסָ מַעְנְשָׁ האָט, אָזוֹי וּוּיְיט וּוּי אַיך וּוּיְיט, אִיכּוּמָעָר גַּעַדְעָט אַין האַרְמָאַנְיָע מִיט זַיְינָע בְּעַנְרִיבָּעָן, פְּרִינְצִיפָּעָן אַין נִיְּידָן גַּעַנְגָּעָן. ער האָט גַּעַמְּבָּט מִיט זַיך אַמְּאָל אַ קלְיוֹנָע פְּשָׂרָה דָּא

אדער דארטען, אבער דאס איז געווען פון דעם סארט, וועלכער איז אונפערמיידליך איז דעם סאציאלען ליעבען פון מעשען, איבך איז סאציאלער, געמיינשאפטליךער ליעבען זאל איבערהייפט מענלייך זיין.

זיבער האט ער אויך געמאכט קאנצעטיאגען, אפערנדינג מאנד בעס פון זיינע ניוגונגען און זאגאָר אידיעען צוּלַיְעַב שלומ-בִּתְהִ, אַדְרָעֵר צוּלַיְעַב גּוֹטָעֵ פֿרִיּוֹנְדְּשָׁאָפְּטָ.

אבער סאי איז דיעזען, סאי איז ינעט פאל האט ער דאס געטאן פיעל וועניגער און פיעל געלטנער ווי יעדער אנדער מעשן. איבך, דערפֿאָר, דאס און ינעט קען אַנְגְּרוּפָעָן ווען לִוְפָעָן פון זיך, דאן איז דאס בי איהם אויך געווען דער פאל, אבער, פון דער אנדערער זוּטֵט, איז אַפְּיַעַל, פֿיַעַל שׂוֹאָכְעָרָר מְדֻרְגָּה ווי בי דַיְ מִיְּסְטוּ פון אָנוּן. אלס מענט האט ער אלזאָ געלעט פֿאָרטָט קאנסְעָקָוּעָנְטָעָר, פֿרִיּוֹר, אַונְאַבָּה עֲנָגְנִינֶר ווי פֿוּלָעָ אַנְדָּרָעָר.

אלס עפְּעַנְטְּלִיבָעֵ פֿרָאוֹן, אלס דאס וואָס מען רופט היינְז טינע צייטען כלְּלְטוּר איז ער במעט אַימְעָר געווען מיט זיך אלְּיוֹן אַונְטָעָר אַיְזָן דַעַעַעַ. געלטען, געלטען ווען געפֿינְט אַיהְר איהם אַיְזָן אַלְּאָגָע אָזֶן ער זאל אַיְיך אַוְיסְוּזְוּזָן אַינְקָאנְזָעָקָוּעָנָט אַיְזָן זיינָעָה אַנְדָּלְגָּוּנָעָן, סאי אַיְזָן פֿאָלִיטִיק — אָזָוּ ווּוִיט ווי ער האט זיך דערמִיט אַיבָּרְהִוּפְּט אַבְּגָנְעָבָעָן — סאי אַיְזָן קְהִלְשָׁע עֲנִינְיָם, וואָס האָכָעָן אַשְׁיְיכָות מיט אַונְטָרְשְׁטִיצָנָג, אַוְיסְבִּילְדוֹנָג אַזְּנָעָן בְּעַלְהָרוֹנָג פון אלְּעָלָו וואָס נוּוִיטָגָן זיך אַיְזָן יְדָעָ, אַדְרָעֵר אַיְינָע פון דַיְ דַרְיַי זָכָעָן, סאי אַיְזָן זיינָעָ פֿרְהָעָלְטָנִים צָו דַעַר פֿרְעָסָע אַזְּנָעָ צָו פֿרְשִׁיעָדָעָן אַרְגָּנָא נְזָצִיאָנָעָן.

וּאוֹ ער אַיְזָן שְׁוִין עַפְטָעָר גַּעַלְאָפָעָן פון זיך אַיְזָן אַיְזָן זיינָעָ קִינְסְטִילְעָרְלְעָבָעָן, אלס דַרְאַמְּטָאָטוֹרָג בְּכָל אַזְּנָעָ אַזְּעָלְכָעָר וואָס שְׁרִיּוּבָט לְשָׁמִיה וְלְשָׁמָה פֿאָרְזָן טְהָעָטָעָר בְּפְרָטָט.

קודם כל שְׁרִיּוּבָט ער נוֹר דִירָקָט פֿאָרְזָן טְהָעָטָעָר, נוֹר במעט אַימְעָר פֿאָר דַעַר אַדְרָעֵר יְעַנְעָ אַקְטִיאָר, פֿאָר דַי אַדְרָעֵר יְעַנְעָ אַקְטְּרִיסָע. דאס אלְּיוֹן מְאָכָט שְׁוִין נוּוִיטָג אַגְּוּוּסָעָן גַּרְאָד פון קָאמָר

פראומים מיט די איגונגען אידערען און אנזיכטען, — אפיילו איצט און א פשיטה שווין אין אנהוייב, אדרער נאך מיט א יאהר צעהן צוריך.

אבל חוץ וואס ער האט צו שרייבען פאר געויסע פערזאָד נען — און דאס האט דער פרענקיזו סאָרדו און מעהר ווי איין ענגליישער טהעאטער-דיבטער געהאט צו טאן — שרייבט ער פאר אידישע טרופעם, וואס האבען א געויסע צאַחל פערזאנען און די מענזרושעם האבען פײַנט „דאַרמאַיידניךעס“. ווען זיין בעשטע-לען א פיעסע ביי א שרייבער, אדרער ווען א שרייבער מאכט א פיעסח האבענידג אין אויג געויסע מענזרושעם מיט זויער טרופע, מוז דער דאַזינער דראַמְאָטּוֹר געדענקען, אֶז יעדער אין דער טרופע מוז האבען אָרבִּיטְּם, מיסטער-לעבען, מען צאַהְלָט יוניאַזְּדוּידְּזָשָׁעָס און ווען חימ, ברוך אין רוח זינגען אין אונגער טרופע מזונען זיין אַיִּיעַר נײַע פיעסע האבען וואס צו טאן. מיר קענען ניט צאַהְלָעָן שכירות פאר אָרוֹמְגָּהָן לְעִידִּג, אבל אָפִילו ווען מיר וואַלטְעָן געווען צוּפְרִיעָדָן דערמייט, דאָרָפְּ מַעַן נִיט פָּעָרָה געסן צוּוֹי אַנְדְּרָעָזָעָן :

ערסטענס, וויל יעדער אַקְטִיאָר האבען אַרְאַלְעָ אין אָן ער פָּלְגְּרִיוּכָּע פִּיעָסָע, אָן אַנְדְּרָעָזָעָן וּוְרָעָן לְכַתְּחִילָה נִיט בעשטעט, חוץ אַזְּעַלְכָּע וּוְאָס פָּעָרָאָרָעָן מִיט רָאַלְעָן דֵּי גָּאנְצָע טְרוּפָע. אָן פָּונְקָט וּוְיָנָר אַזְּעַלְכָּע וּוְעָרָעָן בעשטעט אָוִיב דָּרָר לְיֻעְפְּרָאָנָט פָּוָן דְּרָאָמָּעָן אָיו אַשְׁטְּוֹנְדְּגָּר בֵּי א גְּעוּסָע טְרוּפָע, אֲזֹוי וּוְעָרָעָן נָוָר אַזְּעַלְכָּע אַנְגְּעָנוּמָעָן אָוִיב זַיְן וּוְעָרָן פָּוָן דָּרָר וּוְיָט, דָּס חַיִּיסָט, פָּוָן אַזְּוּיְטִינָעָן שְׁרִיבָּר אַנְגְּעָבָּאָטָעָן.

צְוַוְוִיטָעָנָס, אָיז דָּס פּוּבְּלִיּוּם נִיט גְּלִיקְלִיךְ סָאִידָעָן סְמָעָן פַּינְט אָוִוָּה דֵּי פְּלָאָקָאָטָעָן (פָּאָסְטָעָרָם) פָּוָן יְעָרָעָן טְהָעָטָעָר אַלְעָ זְיַוְוָן לְיֻבְּלִיְּנָעָן. זַיְק פָּאָרְצִישְׁטָעָלָעָן, אָז אָין אַטְרוּפָע אָיז דָּא אָזָא אָזָא „בְּעַלְיְעַבְּטָעָר קוֹנְסְטָלְעָר“ אָן ער האט אָין דֵי נְיוּעָ פִּיעָסָע קִיּוֹן רָאַלְעָ נִיט, אָיו כָּמָעָט נִיט מְעַלְקִיךְ וּוְעָן מען בעקְלָעָרט וּוְאָס דָּס „וּוְעַרְתָּהָע פּוּבְּלִיּוּם“ האט פָּאָר דָּרְכָּט, פְּרִיוּוֹלְעָנִים אָון קָאָפְּרִוּזָעָן.

וועל בולט לירדעת דער דראמאטורונג אין די אנגלא-זאקסיסיע לענדער — און דורךאים ניט דוקא ביידען אליאן — פון דעם בערפלובטען סטארד-טיסטעט. דער מענענדוושער מוז ניט נור שפיעע-לען די הויפטראלע, עם מוז די הויפטראלע איזוי געשרייבען, אדרער צונעשניטען ווערט, איז זאל איהם פאסען, איז ער זאל זי קענען שפיעעלען, הנמ ער האט אין זיין טרוופע, אדרער וואלט לייכט געד קענט האבען אימיצען וואס זאל בעסער קענען אויספיהרען דעם דראמאטיסט'ס אידיעע.

און טאמער איז דאס נאך אויך ניט גענוג, איז במעט יעדער סטאר א בעוויבטען און דאן מוז זי אימער זיין يولיאן וואו ער איז ראמיעא, וואס דאס מוז דער מאדרערנער שעקספир אימער האבען אין אויג.

די אונטערסטע שורה איז: דער אידישער טהאטער-דייב-טער מוז בערדייטענד לוייפען פון זוה, פון זיין בעסערן איך אויב ער וויל שריבען צום שפיעעלען און שריבען איזוי או מען זאל זי וועלען שפיעעלען.

ווי זאנט מאירק טויזין? „שריבען פיעסען איז א קטנית, א גארנישט, שווער איז זי פערקייפען“. און שריבט מען צום פער-קוייפען, דאן קען אפילו א גארדין מיט זיין גאנצען שטאלץ, מיט זיין גאנצע אונאבחענונגקייט, מיט זיין גאנצע קאנסעקווען, מיט זיין גאנצען קונסטוזין ניט אויספיהרען אלץ וואס ער וואלט געד וועלט, — געוועלט פיעללייכט נאך מעחר ווי זיין קרייטיקער.

אייך זאנג: ניט אלץ, וויל פיעל האט ער פון דעם טוועגען אין דעם פרט אויסגעפיהרט, דאס הייסט אין דעם פרט אויך.

זינע וווערקע און זיין פערזען.

איך שפֿאצִיעַר נאך אַ ווּוַילְנָקָע אַרְומָ אָן בְּרָאַרוֹוי אָן,
ענְדְּלִיקָה, אָזוֹן וּדְעַר זְוִינְגָּר אָיו שְׁוֵין עַלְפָ, גַּעַת אַיך אָרְיִין אִין
הָוִין.

די נאָס שְׂאַפֶּט. שְׂטִיל אָיז אָומְעָטָום אָן וּעְלְטָעַן וּאוֹ בְּרַעֲנַט
נאָך אַ לְּבִכְתָּ אָין דַּי צִימָעָרָן וּאָס קְוֹמָעָן אָרוֹם צָום פְּרָאַנְט. נָוָר
בְּיַיַּן וּוַיְנָקָע, אָן דַּי הָוִין, וּאָס גַּעֲפִינְט זָךְ אָוּפָה דַּעַר זְוִידְוּעַסְטָ
לְּיכָעַר זְוִית פָּונְ מִיָּן גַּאֲסָ אָוּפָה אַמְּסְטָעַרְדָּטָם עַוְונָיָן, אָיז לְּיַכְּ
טִיגָּ אָין אַלְעָ צִימָעָרָן, אָיז לְּכִטְיגָּ דַּי גַּאנְצָעָ נְאַכְּטָ: דָּאָס אָיז
אַ פָּאַלְיִצְּרַשְׁטָאַצְּיָן, נָוָר דַּאַרְטָעָן, וְהַתְּזָהָר זָךְ אַיְצָטָ לְּכִטְיגָּ אָן לְעַ
בָּעַן, אַבְּעַר נִיטָּ דַּאַרְטָעָן אָלִיָּן: בְּיַי אַי הַמָּ, אָין בְּרוּקְלָיָן, אָוִיהָ.
נָוָר בַּי אִיחַם וּוּטָה, וּוּ עַם שִׁינְמָטָם, אָין קְוַרְצָעָן אַוְסְגָּהָן דָּאָס לְּכִטְיגָּ
צְוַאַמְּעָן מִוּטָּן לְעַבְעָן, אָן זְיַן צִימָרָה וּוּטָה וּוּעַדרָּה וּוּרָן בַּיַּדָּ
נְאַכְּטָ פִּינְסְטָעָר, וּוּ עַם בְּעַדְאָרָה צַו זְיַן.

אָן אַרְיִינוּקָמְעַנְדוֹג צְוִיקָה אָין שְׁטוּבָ אָרְיִין, נָהָם אַיך אָין
הָאָנְדָּר אָרְיִין אַ פְּעַקְעָל — אַ שְׁטִיקְלָעָץ צְוּוּלָּה — פָּונְ זְיַן
אַיך זְיַן אָן בְּלַעַטָּר, בְּלַעַטָּר אָן לְיַיָּעָן, דָּאַ אַפְּאָרָ זְוִיטָ
לְעַךְ אָין אַיְינָעָן, דָּאַ אָין דַּי אַנְדָּרָעָ פָּונְ זְיַן. דַּי צִיְּתָ גַּהְתָּ
אַוְגָּעָן פָּאַגְּגָעָן וּוּדְרָעָ אַמְּאָל אָן זָךְ צַו שְׁלִוְעָן פָּונְ הַוְּיַלְעָן מִירְגִּיקְוָיט,
אַבְּעַר אַיך בְּעוֹגָג דֻּעַם שְׁלָאָפָּה, דַּעַם טַעַמְפָאַרְעָעָן טָוִיט. מִירָ וּוּילְטָ
זָךְ לְעַזְעָן אָן לְעַזְעָן, לְעַזְעָן אַלְזָ וּאָס אַיך הַאָבָ פָּונְ אִיחַם גַּעַד
דְּרוּקָט, מִירָ וּוּלְטָ זָךְ דַּעַקְעָן וּוּנְעָן אִיחַם, מִירָ וּוּלְטָ זָךְ זְיַן מִוּטָּן
אִיחַם...

אָן לְעַזְעַנְדִּיגָּן, קְלַעַר אַיך :

נָהָמָט דִּיעַע דַּרְאָמָעָן, כּוֹטָ דַּי פְּעַרְזָעָן אָן זְיַן. קְרִיטְיוֹרָט
זְיַן אָן אַלְזָ אָן זְיַן — סְמוֹשָׁעָט, שְׁפָרָאָךְ, טִיפָּעָן, גְּרוּפִירְוָנָה, דִּיעַע
אַדְרָעָר יְעַנְעָ אַיְונְצָעַלְחָוִיט, דִּיעַעַן אַדְרָעָר יְעַנְעָ דִּיאַלְאָג — קְרִידָ
טִוְיִירָט דָּאָס אַלְעָס פָּונְ וּוּלְכָעָן שְׁטָאַנְדְּפָוָנָקָט אִיחַר וּוּלְטָ אַלְיָן,
וּאָס פָּאָר פָּאַרְדָּרְוָנוֹגָעָן אִיחַר וּלְטָ דַּעַם דְּרָאַמְּאַטְוָגָן נִיטָּ שְׁטָעָ

לען ; קריטיזורת און פערדאמט ווי פיעל אײַער האָרֶץ געלסומט,
איינס אַבעָר ווועט אַיהֲר מיר מזען צונגעבען :
וועלכע פיעסע אַיהֲר זאלט ניט אַריינגעמהען אַין האָנְדָא, אַיוֹוָה
וועלכע שטעלע אַיהֲר זאלט דאס ביכעלע ניט עפֿעַנְעַן, ווועט אַיהֲר
אָומְעַטְוּם געפֿוּנְעַן לְעַבְּדִינְגַּע מְעַנְשָׁעַן, לְעַבְּדִינְגַּע אַידִישׁ מְיֻפְעַן.
לויטער פֿערזָאנְעַן פֿון פֿלוּיש אַזְוָן בְּלֹוט אַזְוָן מְאַרְד אַין דֵי בִּינְעַר,
פֿערזָאנְעַן, ווועלכע זוינְעַן ניט קִינְסְטִילִיךְ בעשאָפָעַן גְּעוּאוֹרָעַן, נְוָרָעַן
אַזְוּלְכָעַן ווֹאָס שְׂטָעהָעַן אַיְיךְ קְלָאָר פְּאָר דֵי אַוְינְעַן, זְוִי מִיט זְוִיעָרַע
ליידָעַן אַזְוּרָעַן זְוִיעָרַע פֿרִידָעַן, מִיט זְוִיעָרַגְּלִיךְ אַזְוּרָעַן זְוִיעָרַע שְׁמָרָעַן,
מִיט זְוִיעָרַגְּלִיךְ אַזְוּרָעַן זְוִיעָרַגְּלִיךְ אַזְוּרָעַן זְוִיעָרַע אַזְוּרָעַן.
זְוִיעָרַע האָט.

ווֹאָס אַיהֲר פֿערְדָּר ווועט פֿון זְוִי ניט דָּרְצָחָלָעַן, אַיהֲר מַעַד
סְעַד דָּאָרָה נְוָר עַרְגִּיז אַזְוּר דָּיְעָז אַלְעָדָמָעַן אַ שְׁנִיתָמָן אַזְוּן
עַס הַוּבָט גְּלִיְיךְ אַזְוּרָעַן פֿלִיסָעַן וְאַרְעָמָעַן גְּעַנְשְׁלִיכָעַן בְּלֹוט.
דָּעַר בעשאָפָעַר פֿון דָּיְעָז ווּרְעָס ווועט פֿיעַלְלִיכָט אַין נִיכָעַן
שְׁתָאָרְבָּעַן, אַבְּעָר זְוִינְעַן נִיסְטְּמָקִינְדָּרָעַ ווּלְכָעַן בְּלִיבְכָעַן לְעַבְּעַן,
וּוַיְלָדִי מְעַנְשָׁהִיםַּט, פֿון ווּלְכָעַן זְוִינְעַן אַמְתָ'עַ מְוֹסְטָעָרְפָּאָרָעַ
בְּעַן, קָעַן קִיְוָנְמָאָל ניט אַוְנְטָעָרְנָהָעַן ; וּוַיְלָדִי דָּעַר אַיְרָה, ווֹאָס לְעַבְּטָה
אַין זְוִינְעַן ווּרְעָקָעַן, אַזְוּן לְעַבְּטָה דָּאָרְטָעַן מִיט אַלְעָז זְוִינְעַן מְעַלְוָת אַזְוּן
חַסְרוֹנוֹת, מִיט זְוִינְעַן גָּאנְצָע עַרְהָאָבָעָהִיט אַזְוּן לְעַכְּרָלִיכְקִיטָּה, מִיט
יעַדְעַן אַוִּיסְדָּרָוק פֿון זְוִינְעַן גָּאנְצִיאָנְאָלָעַן פְּנִים אַזְוּן מִיט יַעֲדַעַן קְנִירָה
טְשַׁעַלְעַן פֿון זְוִינְעַן פְּאַלְקְסְ-נְשָׁמָה, — וּוַיְלָדִי דָּעַר אַיְדָה אַלְמָן אַתְּהִיּוֹל
פֿון דָּעַר מְעַנְשָׁהִיםַּט קָעַן נִיט אַזְוּן ווועט ניט שְׁטָמְרָבָעַן !

נָאָך ווֹאָס : כְּמַעַט יַעֲדַע אַיְנְצִיּוּן פֿון זְוִינְעַן דָּרְאָמָעַן אַיְזָה
סְאַצְּיָאַלְעָדָרָעַם, אַתְּהִיּוֹל פֿון דֵי נְרוּוּסָה סְאַצְּיָאַלְעָדָרָעַם
ווּלְכָעַן בעשאָפָטִינְגָּס כָּסְדָּר זְוִינְעַן מְוח אַזְוּן בעוּוֹנָט כָּסְדָּר זְוִינְעַן
אַזְוּן אַיְצָט אַיְזָה צִוְּיָה צְוּ גַּהֲן שְׁלָאָפָעַן. דָּעַר זְוִינְעַר האָט נָאָרָה

וֹאָס גְּעַנְשְׁלָאָגָעַן 12... הַאַלְכָעַן נָאָכָט !

מִיר ווַיְלָט זְיךָ אַיְהָם זְאָגָעַן : „נוֹטוּ נָאָכָט, דֵיְר, גָּאָרְדוֹן !“
אַבְּעָר אַיְיךְ צְלָעָר, אַזְוּר אַיְזָה פֿיעַלְלִיכָט דָּאָרְטָעַן אַזְוּר בְּרוּשְׁלִין נָאָרָה

וואם אינגעשלאפען און איך קען איהם מיט מיין „גוטע נאכט“ אוד שטערן א גוטע נאכט...

איך טו זיך אום און נהם ארײַן איז האנד צומ לויונגען פֿאָרְן שׁלְאָג זוּן „אלְישֻׁעַ בֶּן אַבְּוֹהַה“. עפָּס אַזְׁוִי וְאַיךְ וְאַלְתְּ דָאָס פְּרִיהָעָר קִינְנָמָל נִיט בְּעֵמְקָט, וּוּרְטָמִין אַזְׁוִי צָוְנָצְיוֹנָעַן צַוְּדִי צָוְיִוִי וּוּרְטָעָר אַוִּיפְּן פְּאָרְדָּעָרְבָּאָט : „יעקב גארדיין“ און איך פֿערְטְּרָאָכְטְּ זַיְךְ פָּוּן דָאָס נִיְּן.

יעקב גארדיין ! ער שטארבט איז אַציַּיט וְוּעַן מעַן וְוּיל נִיט מעַהָּר, אַזְׁוִי נִיט אַלְיַין, וּוּסְעַן צַוְּאַמְּשָׁע אַזְׁוִי גַּעֲוָעַן אַיךְ אַדְרָעָר נִיט אַיךְ ; חִיְּנַט וְוּיל מַעַן וּוּסְעַן, וְוּאָס פֿאָר אַיךְ דָעַר אַדְרָעָר יְעַנְעַר אַזְׁוִי גַּעֲוָעַן. אַזְׁוִי טָמְאָמָר פְּרָעָמָט מִיקְ אִימְיצָעָר אַזְׁאָזְרָאָנָעָן, אַזְׁוִי מִין עַנְטָפָעָר אַזְׁוִי וּוּרְטָעָר דִּיעּוּר :

ער אַיז יְעַקְּבָּה קְּבָּה מִיט דָעַם פְּאָמִילְיָעַן-נְאָמָעַן גַּאֲרָדִין. אַיְוִינְדְּ פְּאָר יְעַקְּבָּה. דָאָס אַיז אַלְיַין וְוּאָס אַיְהָר דָאָרְפָּט וּוּסְעַן. נִיט „יאַנְקָעַל“, צַוְּגַעְפָּלְעַן דִּי פְּרוּמָע, דִּי וְוּאָס וְאַלְתְּעַן אַיזָּה אָפְּשָׁר נַאֲךְ לַיְעַבָּר גַּעַחְתָּם וְוּעַן ער וְאַלְתְּ גַּעֲוָעַן אַסְמִילָרִיט גַּעַנְגָּו אָסְמִילָרִיט צַוְּגַעְפָּלְעַן צַוְּגַעְפָּלְעַן דִּי וּוּרְן „רְיַאַנְקָעַל“ ;

נִיט „דוֹשְׁיוֹקָאָב“, צַוְּגַעְפָּלְעַן דִּי אַסְמִילִיאָטָאָרָם, דִּי אַוִּיסְטָרָן, דִּי וּוּלְבָעָן וְאַלְתְּעַן אַיזָּה אָפְּשָׁר נַאֲךְ לַיְעַבָּר גַּעַחְתָּם וְוּעַן ער וְאַלְתְּ גַּעֲוָעַן אַסְמִילָרִיט גַּעַנְגָּו אָסְמִילָרִיט צַוְּגַעְפָּלְעַן צַוְּגַעְפָּלְעַן „דוֹשְׁיוֹמִסְטָן“.

ער אַיז אַלְזָאָ דָעַר סָאָרָט אַיךְ, וְוּאָס אַיז נִיט רְיַאַנְקָעַל אַזְׁוִי נִיט יְאַנְקָעַל ; וְוּאָס אַיז נִיט דוֹשְׁיוֹמִסְטָן אַזְׁוִי אַפְּיָלוּ נִיט דוֹשְׁיוֹמִסְטָן, נִור אַיְנְפָאָךְ יְעַקְּבָּה — יעַקְּבָּה גַּאֲרָדִין.

אַיךְ לְעַג זַיְךְ שַׁלְאָפָעַן, אַבְּעָר אַיךְ שַׁלְאָפָעַן נִיט אַיזָּן.

* * *

וּוּרְ וּוּסְט, צַוְּגַעְפָּלְעַן צַוְּגַעְפָּלְעַן כָּאָרְקָטָעָר גַּעַפְּנִיט זַיְךְ אַיזָּן, אַזְׁעַוְיָס נִיט.

און דאך דארף מען נור אויפמערקיוזם בעטראכטען דיעווען
וואונדערבאָרען טיפ פון זיין גרויסע דראָמע ; דיעווע פֿרוּי וואָס אַיז
איימער שטֿאַלְעַז, אַיז שטֿוּיַּת, אַיז אָונְאַבְּהָנְגִּיג, שטֿוּיַּת אַיז מאַיְסִי
טעטיש אַיז אַיחֶר שטֿאַלְעַג צוֹ. מענשען, צוֹ דער ווּלְטַט ; אַיז אַבעָר
צוֹ דער זעלְבָּר צִוְּיָת אַיךְ איַמְּעָר לֵיעַבְּנָה, אַיְנוֹצְטְּסְפּוֹל, נַאֲכִי^{גַּעֲבִיבִי}, — מען דארף נור בעטראכטען טיפ אַיז מען זעהט
ליוכט, אַיז דָּאָס אַיז זַיִן אַיְינְגְּנָעָר בָּאַרְאַקְטָעָר.
מען זעהט דָּאָן גַּאֲרְדִּין דָּעַם מאָן, ווּלְכָבָר ווּרטַט אַיְמָעָר בעָר
זַיְעַנְטַט פֿוֹן גַּאֲרְדִּין דָּעַם מענש ; דָּעַם שְׂטָאַרְקָעָן, וואָס ווּרטַט בעָר
זַיְעַנְטַט פֿוֹן דָּעַם גּוֹטְעָן ; די קְרָאָפְּט, וואָס ווּרטַט בעַזְעַנְטַט פֿוֹן דָּעַר
לייעַבְּעָר.

* * *

צִוְּיָת אַיְנוֹצְטְּסְפּוֹל אַפְּעָן.

אַבעָר מְעֻרְקוֹוִירְדִּין ! דָּאָס אַיז גַּעוּוֹן אַ טָּאג, אַיְינְגְּנָעָר פֿוֹן
די זעלְטַעְנַע טַעַג וואָס אַיךְ האָב אַיהם פְּנִים-אַלְפְּנִים דָּוקָא נִיְּט
גַּעֲזַע הַעַז .
און דאך אַיז דָּעַר אַיְינְצְּגָנְעָר טָאג אַיז די לְעַצְטָע עַטָּה
ליַכְעָן ווּאַכְעָן, וואָס אַיךְ האָב צוֹנְעַבְּרָאַכְטַט פֿוֹן זַיְעַבְּעָן אַיז דָּעַר
פְּרִיה בֵּין אַיצְטַט, בֵּין האַלְכָּבָעַ נַאֲכָט, יַעֲרָעַ מִינּוֹת מִיטַּאָהָם, יַעֲרָעַ
אַיְינְצְּגָנְעָר מִינּוֹת .
מַאֲרָגְנָעָן פְּרִיה ווּלְעָן מִיר האַבעָן נַיְיעַם...

בָּאָבוֹ אָרְטַ

צווויו וואכבען זייןען פערנאנגען זינט דעם טאג, וועאלכער איז אין דיעוז בעטער בעשריבען געוואךען.

אין דיעוז ער צויט איזעס טעליך גענאנגען פון שלעכט צו ערנער, ביז אפילו די פרו און די קינדרער, וועאלכער מיר האבען די גאנצע צויט גענאררט, זוי מאקע ניט גבענדיג קיון האפונגונג, אבער פון זוי בעהאלטערנידונג דעם שרעקליכען פאקט, איז ער ל'ידט פון א קראובס און או זיין סוף איז א פראנע פון וואכבען, אפשר טאג.

מייט א טאג אדרער צווויו פאר דעם 27טען מייט איז ער נאך גען געווען כמעט מונטער, דאס הייסט, ציטטענוויז; ער האט נאך גען האט רוחינע, כמעט האפונגונגספאלע מאמענטען.

אייהם בעזובענידיג רעגעלאמעסיג יעדען טאג ביז ענדער מאין האב איך אושגענוצט די געלגענהייט ווען ער האט זיך געפרהולט א ביסעלע „פרוייר“, ווי מיר זאגען אין דער ליטא, מיט אייהם צו דערען וועגען די פראקט־איסנסנאבע פון זייןע ווערקע.

אין אנהויב האט ער נאך ניט געוואלט הערן, הנם איך האב דעם געשפראיך אײַנגעפֿעדימט זעהר דעליקאט, כמעט דיפלאטמאַ טיש.

„איבער דיר, — האב איך צו אייהם געזאנט, אריינגעהמענידינג זיין האנד אין מײַנע און זי צערטלענידונג מיט אלֶלֶדֶר ליעבע וואט האט זיך אײַנגעפֿונען אין מײַנע פֿינְגֿער, — „איבער דיר בין איך אַרְיבְּעַרְגְּעַפְּאַהֲרָעַן, קומענידונג אהער, גאנצע זעם בלְאַק.“.

— ווי איזו? האט זיין בלְאַק געפרענט.

„את, ליעונדרין דיין „אלישע בן אבואה“, האב איך געואנט. און וויסטוו וואס? האב איך האסטיג פארטונגועצעט, מורה האבען-דין, או דער נינסטיגער מאמענט קען פיעליוכט באולד זיין צורען, —, אפילו דיעזע פיעסע איז אבענערוקט מיט שערקליך פיעל פעהלאָן.“.

איך האב דאן אונגעהייבען איהם צו שלדרען אונזער פלאָן, עפעם איזו ווי צו פראטעסטירען נגען מיין קומען צו איהם מיט אוזעלכע נאַררישקייטען, האט ער אַרויסגענוּמען זיין האנד פון מייד-נע, דאס פון דעסטוועגן טונדריג קלומרטש אום אַראַבצוציעהען פון זיך אַשטייך דעקע — כרייך זאל זיך ניט געפינען בעלייה-דינט.

די איזו איז אבער געווען געבראָכען און איך בין ניט געליעע-בען אין סוטען. האב וויטער גערעט:

„דו דאָרפסט ניט פערגעסען, האב איך געואנט, און די הוצאה אין דין הויז איז איצט אַשְׁרָעֵלִיכְעַד און סיין הכהנה ווועט איזו ניך ניט זיין. אַזְּאָךְ פֿרְאַכְּטְּאַוְּסְּנָאָבָּעָךְ קען אַרְיֶינְבְּרָעְנָעָן שעהחע געלד. דער עיקר איזו פון דעסטוועגן ניט דאס געלד. עס איזו גלאָט שווין צויט, איז עס זאל אַרויסקּומען אָן אַנוֹיפְּאַרְמָע אַוְּסְּנָאָבָּעָךְ פון דינען דראָמען, ריין פון די דֿרְקְפֿעָהָלְעָן, וועלכּע ווילען אין די בּוֹדְאִיצְטְּינָע אַוְּסְּגָּנָאָבָּעָן, שווין נאָר ניט דענְדרִין פון די רּוֹשִׁישָׁע אַברְדּוֹסָעָן, וואס זיינְעָן אַיְינְפָּאָךְ סְקָאָנְדָּאָלְעָן צְוָקָאָלְיָעָטְשָׁע...“

און ווי איך האב גערעט איז ער געוווארען מעהר און מעהר בעולעט. דעם „פֿערְפֿאָסְּעָרָם אַיְינְגְּנְלְיְעָבָּעָ“, ווי מען רופט דאס, האט דא זיך דערוועקט בי איהם. ער האט אַרוֹיסְּגְּנוּוּעָזָען אָן אַינְטְּעָרָעָם אָין עַטְוָאָס צוֹם עַרְסְּטָעָן מְאָל זִינְט מִיר האבען איהם געבראָקט פֿוֹן'ם בֵּית יִשְׂרָאֵל האַסְּפִּיטָאָל, — אָן אַינְטְּעָרָעָם, וויל איך זאנען, אָין זאָכָעָן וואס זיינְעָן נוגע צו זיין הויז אָין זיין נאָמָען.

איך האב זיך געפֿיהָלָט ערמּוֹנְטָעָרט אָון האב געואנט:

„הייסט עס, מיר האבען דין צוֹשְׁטִימָנוֹג, אַיצְט וועלען מִיר זיך נעהמּען צו דער אַרְבִּיט... איך ווועל אַנְשְׁרִיְיבָּעָן אַ פֿרְאַסְּפֿעְקָטוֹם,

וועלכבר וועט אריינגעגעבען ווערטען אין די "וואראהייט", דעם "פאָר-
ווערטס" און זאגאָר אין די קאנסערוואַטיווע צייטונגגען. דעם פראָס-
פֿעקטום וועל איך דיר פֿאָרלעזען אַזּוֹ נֵךְ וְוי דָו וּוּסְטָזִיךְ פֿיְהָ-
לְעָן אַים שְׁטָאָנֶר אֲיָהָם אַוִיסְטוּהָעָרָעָן..."
— דָו וּוּסְטָזִיךְ האָבָעָן לְאָנֶגֶן צָו וּוּאָרְטָעָן... הָאָט עָרְגָּזָנְטָן.

* * *

מעהָר האָב אַיךְ שְׂוִין מִיט אֲיָהָם נִיט גָּרְעָט בֵּיז דָעַם לְעַצְמָעַן
אוּונְדָר פּוֹן זַיְן לְעַבְעָן.
וּוְאָס האָט פֿאָסִירָט יְעַנְעַם אוּונְדָר האָב אַיךְ בְּעַשְׁרִיעָבָעַן אַין
דָעַר וּוּאָרְהִיָּט פּוֹן דָעַם פֿאָלְגָּעָנְדָעַן מַאְרְגָּעַן (דָעַם 11מְתָעַן יְנוּ), אַין
אָן אַרְטִיקָּעַל וּוּלְכָעַן אַיךְ וּוּלְדָא אַיבְּרָעָנְגָּעָבָעַן.
אוּסְפִּיהָרְלִיךְ שְׁילְדָעָן זַיְן טּוֹיטָקָעַן אַיךְ אַין דִּיעָעָן אוּידָ-
גָּעַבְלִיךְ סָאיִיְ-זָאיִ-סָאיִיְ נִיטָן, אַוְיבָּ דָאָס זָאָל אַבְּגָר גַּעַטָּאָן וּוּרָעָן אַין
עַטְלִיבָּעַ וּוּרְטָעָר, דָאָן קָעָן אַיךְ, דָאָכְטָזִיךְ, נִיטָן טָאָן בְּעַסְעָר וְוי אַיךְ
בְּעַדְרוֹקָעַן יְעַנְעַם אַרְטִיקָּעַל, — יְעַנְעַם עַרְסָטָעַן גַּעַשְׁרִיעָבָעָנָעַם
קְרַעְכָּאַ, וְוי עָרְהָאָט זַיְקָאָרְוִיסְטָעַן פּוֹן מִין בְּרוֹסְטָן, בֵּיז אַמְּשָׁ-
אָן נְאָרְדִּינְסָ הָוִיָּ דָרְיוּ שָׁעה נָאָךְ זַיְן טּוֹיטָקָעַן.
אט אַיז דָעַר אַרְטִיקָּעַל (דָאָטִוָּט, 11 יְנוּיָן 1909) :

"FINITA LA COMMEDIA!"

יעקב נארדיין אַיז אַפְּרָטָעַל נָאָךְ צְוּוּלָּהּ אַרְיָבְּרָגְּעָנְגָּנְגָּעָן פּוֹן'ם
לְעַבְעָן אַין די גַּשְׁיכְּטָעַ פּוֹן זַיְן פֿאָלָק אַון אַין די וּוּלְטִינְגְּשִׁיכְּ-
טָעַ מִיט דִּיעָעַ וּוּרְטָעָר :
„פִּינְיָטָא לְאַקְמָעְדָּיָא!“ דָי קַאְמָעְדָּיָ (די לְעַבְעָנָס-קַאְמָעְדָּיָ)
אַיז צָו עָנָד.

מיְרָ, זַיְנָע נָאָחָנְטָעַ פְּרִיְינָדָ, האָבָעָן אַיְנָעָרָ צָוָם אַנְדָּרָעָן גַּעַ-
זָאָטָ דִּיעָעַ וּוּרְטָעָר מִיטָּ דָרְיוּ — פֿעָרָ וְאָכְעָן צְוִירִקָּ, נַאֲכְדָּעָט
וְוי די צְוּוִי פֿרָאָפְּסָאָרָעָן האָבָעָן גַּעַמָּאָכָט אָוּנוּעָרָ לְאַלְמָעָנָם פֿוּרְכָּט
אוֹן בְּעַפְּרִיכְּטָוָנָגָ פָּאָר אַ גְּעוּוֹסְהִיָּט. פּוֹן יְעַנְעַם אַבְּגָעָן אַון האָבָעָן
מִיד אֲיָהָם בְּעַקְלָאָגָט אַלְסָ אַ גַּעַשְׁטָאָרָבָעָנָמָ דִּי גַּאֲנָצָעָ צְיִיטָ.
הָאָט עַם מְעַלְיִיךְ גַּעַמָּאָכָט, אַז דָעַר וּוְאָס שְׁרוּבָטָ דִּיעָעַ צְיִילָעָן

וזל דיעוז ציילען קענען שרוייבען. דאס האט עם מעגליך געמאכט, או מען זאל איבערהויפט דעם פערשטאנד ניט פערלייערין בי דעם אנבליך פון איז שרעקליכען פערלויסט פאר זיין פאמיליע, פאר זיין געהנטערע פרוינדרע, פאר זיין געהרטער, פאר די אידישע ביהנע בפרט און פאר דעם אידישען פאלק בכלַּי.

דאס איז געווען א פערטעל נאך ניין נעצבען פון אבענד.
דורך א צופאל בין איך געווען דער אינציגער פון זיין געהרטער
דע, חוויז די פאמיליע און די נוירעסם, אין הוויז.
איך האב געצוייפעלט צו זאל איך ארויפגען אין קראנקענד
צימער אובייבען צו ניט.
מייט אמאָל קומט אָרונטער די טאג נוירס און זאנט מיר, איז
ער וויל מיך זעהן.

דאס איז געווען דאס ערסטע מאָל אין צעהן טען וואָס ער
האט וויעדר איז וואָנס איסגענשפֿראָבען. מייט א שרעס אין
היאָרצען בין איך צו איהם ארויפגענאנגען.
ער האט אָיסגעזעהן פיעל בעסער ווי איך האב ערוואָרטעט
איהם צו געפֿינען, וויל דורךן טאג האבען מיר געהרט שרעַק
לכע רעפאָרטען.

איך האב אָרויפגענומען זיין האנד אין מײַנען, האב איהם
שטעדר אָנגעוזעהן און האב ערוואָרטעט יענעט „געזאנג אָהן ווועֶרֶד
טעֶר“, ווועלכען זיין שיידענדע, לאָנגזאָם שיידענדע, גרויסע, ערעלע
נשמה האט געזונגען אין די לְעִצְמָטוֹן; האב ערוואָרטעט אַיְינָע
פון יענע סצענעם, יענע שטיילע, שטומע סצענעם, צו ווועלכע מיר
אלע האבען זיך שווי געהאט צונעווואַיָּונְט.
פלצְלָונְגָּד דעהרט זיך זיין קול. ער דעהרט זיך ניט איז
„וויספֿערַס“, ווי ער האט גערעדט במעט זינט ער איז צוֹרִיךְ גער
קומוּן אֲהֵיָּם פֿוֹן'ָם בִּתְיִשְׁרָאֵל הַאֲסְפִּיטָּאֵל; ניט האָלָב פֻּרְשְׁטִיקָּט,
ווי אַ וְאַךְ בְּרִיחָעָר, וווען איך האט זיך אָבְנָעָדוּכָּט, אַז דאס הערט
איָהָר זיין קול עפְּעָם ווי שוֹין אָרוּסְקּוּמְעַנְדִּין פֿוֹן'ָם קְבָּרָה.

כל'אָר אָוֹן בְּמַעַט הָוֵיךְ הָאָט עֶר זִיךְ גַּעֲהָרֶת; עֶר הָאָט גַּעֲזָגָט:
„וּוְיִנְטְּ שְׁעוֹסְקִי, פִּינְיִטְאַ לְאַ קָּאַ מְעַדְּ דִּיאַ!“
אוֹזְיַהְיִיךְ אָן אָוֹזְיַהְיִיךְ, אוֹ לְאַלְעַ אָוֹזְיַהְיִיךְ צִימָעָרְ האָבָעָן גַּעֲהָרֶת דַּי
וּעֲרָטָעָר, יַעֲקָב נְאַרְדִּין'ס לְעַצְמָעָוָה וּעֲרָטָעָר אָוֹזְיַהְיִיךְ דַּעַר וּוּעַלְתָּ.

מעהָר הָאָט עֶר שְׂוִין נִיט גַּעֲרָדָט.
אַ שְׁעה שְׁפָעַטָּעָר הָאָט עֶר שְׂוִין כְּמַעַט קִיּוֹן זָאַךְ גַּעֲפִיחַלְתָּ
אָן נִיט פֻּעַרְשְׁטָאנְגָעָן הוֹזְ דָּאָס, וּוֹאָס אִיזְוְגַּעַן גַּעֲוָעָן צָו זַיְן הָאָלָב
דָּרְשָׁטִיקְטָעָן אַטְהָעָם.
אַרוֹם הָאָלָב נָאַךְ עַלְפָ הָאָט עֶר שְׂוִין נִיט גַּעֲהָטָ קִיּוֹן בְּעַזְבָּן
וּוּאַסְטְּזִוְּיָן.

פָּוֹן פִּינְאַ מִינְגָּוּטָ פָּאַר צְוּעַלְפָ בֵּין אַ פֻּעַרְטָעָלָ נָאַךְ צְוּעַלְפָ —
איַן צִיְּיטָ פָּוֹן 20 מִינְגָּוּטָ הָאָט עֶר גַּעֲנִידָגָט שְׁטָאַרְבָּעָן.
דאַן הָאָט זִיךְ זַיְן זַיְן גַּרְזְוּסָעָרְ גַּיְסָט גַּעֲזָגָט מִיט זַיְן קָעָרָדָ
פָּעָר אָן דַּי אִירְדִּישָׁעָ טְהָעָטְרָקְוָנָסָט אָן פַּיְעָל בְּיַלְדָּעָן דַּעַן עֶרְבָּן
צִיעַהָעָנָדָעָ אִינְסְטִיטּוּצְיָאָנָעָן אָן פְּרָאַרְיָנָעָן גַּעֲוָאַרְעָן יְתָוּמִים.

איַן זַיְן חָוִין, צְוּיְשָׁעָן פַּיְעָלָ צְבָאָרְכָּעָנָעָן הָעַרְצָעָרָ פָּוֹן זַיְן
הָוּזְגָּעָזָיָן אָן זַיְן גּוֹטָעָ נָאַבְעָלָ פְּרוֹיְיָ קָוָעָן דִּיעָזָעָ צִילְעָן אַרוֹוִיָּ
אוֹפִּיְּזָ פָּאַפְּיָרָ.

דַּעַר טִיעַרְעָרָ קָעְרָפָעָרָ אִיזְוְ עַרְסָטָ נִיט לְאַנְגָּ קָאַלְטָ גַּעֲוָרָעָן.
עַס אִיזְוְ דָּאָרָוָם נִיט דַּיְאָ צִיְּיטָ אָן זַיְן דַּעַר אַרְטָ אַבְצָוָשָׁאָצָעָן נְאַרְדָּ
דוֹנְיָסָ פְּרָדִיעָנָסָט, נְאַרְדִּין'ס וּעְרָתָה אַלְסָ דְּרָאַמְּאָטוֹרָן, לְעַהְרָעָרָ אָן
פָּאַלְקָסְ-פְּרִינְגָּ.

גַּעֲזָגָט וּעְרָעָן קָעָנָעָן דָּא נָוָר צְוּוִיָּ וּעְרָטָעָר :
זַיְן לְעַבָּעָן אִיזְוְ גַּעֲשָׁאָסָעָן. זַיְן שְׁפִּיעָלָ אִיזְוְ אַבְגָּעָשְׁפִּיעָלָ אַוְּזָ
אוֹיְסָגָעָשְׁפִּיעָלָט. דָּאָס דְּרָאָמָא, וּוּלְכָעָם דָּאָס לְעַבָּעָן הָאָט גַּעֲהָטָ
אוֹיְפָגָעָפִיהָרָט אִיזְוְ דַּעַם טְעַמְּפָעָלָ פָּוֹן זַיְן גַּרְזָסָעָ, רְיוִיכָעָהָאָרְץָ אִיזְוְ
צְוָעָנָדָ. אַרְנוֹנָטָעָרָ אִיזְוְ דַּעַר פָּאַרְהָאָנָגָ אָן אַוְיָסָגָעָלָאָשָׁעָן זַיְן דַּיְ
לִיכְתָּ אָן דַּעַר אַרְקָעָטָעָרָ שְׁוֹוִינְגָּט. וּוֹאָס אַנְבָּעָטְרִוְּפָטָ זַיְן אַינְעָרָ
לִיכְעָן, זַיְן פְּרִיוֹוֹאָטָ-לְעַבָּעָן אִיזְוְ עֶר גַּעֲרָעָטָ, עֶר וּוֹאָס אִיזְוְ נְאַרְדָּ

וואָס אַיינגעַלְאָפָעַן נָאָך אָזֶוִי פִּיעֵל שׁוֹעֲרָעַ, קוּעַלְעַנְדָּע לַיְידָעַ,
וואָס נָוֶר זַיִן רַיְעָן-גַּנְבָּיוֹי הָאָט גַּעֲקָעַנְתָּ אַרְבִּיבָּעַרְטָרָאָגָעַן, אַיִן דַּעַם
פָּרָט אַיִן עָרְגַּעַבְתָּ:

פִּינְיָטָא לֹא קַאְמָעְדִּיא!

אָבָּעָר עַמְּ אַיִן דָּא אַנְאָנְדָּעָר גַּעֲוִיכְטָס-פָּוּנְקָטָ.

נָאָרְדִּין הָאָט אִימָּעָר אַיְנָעַנְטָלִיךְ גַּעַשְׂוֹוִיעַגָּעַן בַּעַת זַיִן שְׁטִיםָעַ
הָאָט גַּעַרְעַט אָמָּ דִּיְוִיטְלִיכְסְּטָעַן, אָמָּ קְלִעְרָסְטָעַן, אָמָּ קְלִיְינְסְטָעַן, עָרָ
הַיְּוּטְעָרְנִינְגָּן דִּיְ הַעַצְעָר אָוָן זַיִן רַיְהָעָנְדִּירָ, וַעֲקָעַנְדִּינְגָּן דִּיְ מָחוֹתָ
אָוָן זַיִן בַּיְלָדְעָנְדִּינְגָּן, מַאְלָעַנְדִּינְגָּן דִּיְ זַיְטָעַן אָוָן זַיִן מַאְכָעַנְדִּינְגָּן מִילְדָּעָן,
אָרְיָינְעָר אָוָן מַעְנָשָׁלְכָעָר. עָרְחָאָט אִימָּעָר גַּעַרְעַט דָּוָרָךְ פְּרָעַמְדָּע
לַיְּפָעַן, מִיטְ פְּרָעַמְדָּע צִינְגָּעָר.

אָזֶוִי וּוּעַט עָרְ אָזֶוִי וּוּיִיטָעָר רַעְדָּעָן, אָוְנוֹעָר גַּרְוִיסָעָר יַעֲסָב
נָאָרְדִּין. אָזֶוִי וּוּעַט עָרְ רַעְדָּעָן כְּלִיזְמָן וּוּיְ עַמְּ וּוּעַט זַיִן אִידְישָׁעָם
פָּאָלָק, אָפִילּוּ אַיִן דַּעַם פָּאָל וּוּעַן זַיִן וּוּלְעַן שְׁוִין זַיִן לְשָׁוֹן מַעְהָר נִיטָּמָע
פֻּרְשָׁטָעָהָן אָוָן וּוּלְעַן אַיִּהְם מַוּעָן הַעֲרָעָן אַיִן פְּרָעַמְדָּע לְשָׁוֹנוֹתָ וּוּאָס
זַיִן וּוּלְעַן מַאְכָעָן פָּאָר זַיְיעָרָע.

אַיִן דַּעַם זַיִן וּוּעַט עָרְ אַיִן זַיְעָנָן וּוּרְקָע אִיצְטָמָט עַרְסָט אַנְהָוִיבָעָן
צַוְּ לְעָבָעָן, אַנְעַלְיָעַבְטָעָר אָוָן גַּעַכְטָעַטָּר דִּיכְטָעָר, אַחַנְגָּדוֹל אַיִן
דַּעַם בִּיתְהַמְּלָדָש פָּוּן דִּי אַוְיְפָבְּלִיהְעַנְדָּע אִידְישָׁעָ קְוָנְסָט.

